

การไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทโดยผ่านมิติทางวัฒนธรรม
จังหวัดหนองบัวลำภู

THE RECONCILIATION TO STOP THE DISPUTES THROUGH THE
DIMENSION OF CULTURE. THE CASES STUDY
IN NONG BUA LAM PHU PROVINCE

อุไรวรรณ ศิริโยธา
บัญชา สุปัญญา
จินตนา กงเพชร
ถนัด เหมไส

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๙

ชื่อเรื่อง : การใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทโดยผ่านมิติทางวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2550

คณะผู้วิจัย : นางอุไรวรรณ ศิริโยธาและคณะ

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

ทุนวิจัย : จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๑๓๕ หน้า.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาท โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยและรวบรวมการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทที่เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาท ที่พิจารณาแล้วว่า กรณีเหล่านี้สามารถเป็นตัวแทนของกรณีพิพาทที่มักเกิดขึ้นได้ในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีจรรยาทางบก ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีชู้สาว ๓ กรณี และเพื่อศึกษามิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในกระบวนการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาท ขอบเขตของการศึกษาวิจัย คือ ศึกษาการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทของประชาชน ในรูปแบบบทบาทของการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมของประชาชน ขอบเขตพื้นที่ได้กำหนดพื้นที่ของอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่วิจัย มีหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน ๑๒๘ หมู่บ้าน ๑๔ ตำบล และประชากร จำนวน ๑๒๕,๓๒๐ คน วิธิดำเนินการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นวิเคราะห์ข้อมูล คือรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามมาจัดหมวดหมู่ จำแนกตามประเภทนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์โดยใช้ กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ชี้นำเสนอผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่ได้ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินชีวิตของชุมชน ของคนอำเภอเมืองหนองบัวลำภู มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม ทำให้สภาพสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบสุขและมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ โดยพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ ทำนา และทำไร่ ส่วนกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่ากรณีพิพาทที่เกิดขึ้นส่วนมากมี ๓ กรณี รูปแบบของกรณีพิพาทผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นของกรณีพิพาทไว้ ๓ กรณี โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงมูลเหตุในการนำไปสู่กระบวนการใกล้เกลี่ย โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้เกลี่ย ซึ่งกระบวนการใกล้เกลี่ยต่างมีรูปแบบและวิธีที่ไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับสถานที่

และแต่ละเหตุการณ์ กระบวนการใกล้เคียงต้องพึ่งพามิติทางวัฒนธรรม เข้ามาช่วยเป็นตัวกลาง เพราะทุกๆ ฝ่ายต่างเป็นคนอิสลามมีภาษา วัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องในความเป็นเครือญาติ สังคมจึงเกิดความสงบสุขได้จนถึงทุกวันนี้ จากกรณีพิพาทใน ส่วนของคู่กรณีและผู้เสียหาย สรุปได้ว่าสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ในเมื่อ เกิดปัญหาขึ้นมาสิ่งแรกที่จะต้องคิดถึงคือ คนในครอบครัว เพราะครอบครัวมีความสัมพันธ์กัน มีการสมรสและมีการสืบสายโลหิต ก่อให้เกิดความผูกพันกันและสังคมอิสลาม จะอยู่กับแบบ ครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ญาติพี่น้องและผู้สืบสายโลหิตและอาจมีปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งต่างมีความรัก ความรับผิดชอบต่อกัน ฉะนั้นคนในครอบครัวถึง เป็นกลุ่มหลักในกระบวนการใกล้เคียงที่สำคัญ ในขั้นตอนการใกล้เคียงทั้งสองฝ่ายต่างก็มีความ รับผิดชอบ และมีน้ำใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีความรู้สึกแบ่งแยกชั่วดี การกระทำที่เกิดขึ้นทั้งที่ ตั้งใจและไม่ตั้งใจ นับได้ว่าล้วนเป็นความทุกข์ ด้วยความรู้สึกแบ่งแยก การเจรจาพูดคุยจึงเป็น ช่องทางที่นำไปสู่การยุติปัญหา เพราะว่า ทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นคนภาคเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน และมีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และยึดถือยึดครองตามแบบอิสลามจึงนำไปสู่การเจรจาให้ ประสบผลสำเร็จในที่สุด

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการใกล้เคียงกรณีพิพาท ส่วนมากจะใช้ สถานที่บ้านของผู้เสียหายเป็นสถานที่ใกล้เคียง จะมีบางกรณีที่จะต้องใช้สถานที่กลางคือ สถานที่ ตำรวจเป็นสถานที่ใกล้เคียง เพราะหากตกลงกันไม่ได้ก็จะดำเนินคดีตามกระบวนการทางกฎหมาย บางกรณีก็เข้าสู่กระบวนการของศาล สรุปได้คือ คดีความส่วนมากจะมาถึงสุดลงด้วยการใกล้เคียงแทบทุกคดีเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ มีฐานะยากจนและไม่มีกำลังทรัพย์พอ ที่จะปล่อยให้สู่ กระบวนการศาลได้ กระบวนการใกล้เคียงกรณีพิพาทมีข้อดี เพราะความสะดวก มีความรวดเร็ว ประหยัดและรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี พร้อมทั้งได้สร้างความพึงพอใจให้แก่ทั้งผู้เสียหาย คู่กรณีและคนกลางที่ทำการใกล้เคียง พร้อมทั้งได้รักษาชื่อเสียงตลอดทั้งสร้างความสงบสุขแก่คน ในสังคมได้ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้เคียงกรณีพิพาท ได้มีการนำมาใช้อย่างยาวนานใน สังคม เพราะว่า ชุมชนมีคติความเชื่อและยึดมั่นในฮิดัยบสอง คองฮิบฮืออย่างเหนียวแน่นและมี ความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ชชาติพันธุ์ วัฒนธรรมในกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทจึง เหมาะสมและได้มีการตอบสนองต่อคนในชุมชนและเป็นสิ่งที่ทำทนาย และดำเนินไปอย่างดีมีเหตุผล สิ่งต่างๆ นี้ เป็นลักษณะพิเศษทางโครงสร้าง ความสัมพันธ์ภาษา และกระบวนการตัดสินใจ ของคนในชุมชน ที่ให้ความสนใจคุณค่าของการมีตัวแทนของกลุ่ม อายุ ของเพศต่างๆ ใน กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งชุมชนคิดว่ามีความเหมาะสม ในการเจรจาใกล้เคียงทั้งสองอย่าง การ ตัดสินในที่กระทำโดยหัวหน้าหรือผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องต่อ

TITLE : THE RECONCILIATION TO STOP THE DISPUTES THROUGH THE
DIMENSION OF CULTURE. THE CASES STUDY IN NONG BUA LAM PHU
PROVINCE

RESEARCHERS TEAM : URAIWAN SIRIYOTHA, BUNCHA SUPUNYA
JINTANA KHONGPET, THANAD HEMSOE

THESIS ADVISORS : ASSOCIATE PROFESSOR DR.SOMSAK SRISUNTISUK

RESEARCH GRANT : THE NATIONAL CULTURE OFFICE THE MINISTRY OF CULTURE
FINANCIAL YEAR : 2006

๑๓๕ P.

ABSTRACT

The object of this research of Reconciliation of Disputes by cultural mean in Muang District, Nong Bua Lam Phu Province is to as social characteristic of the incurred disputes. There are 3 Land Transportation cases, 3 disputes cases, 3 Adultery cases. The scope of this research is to study Civil Reconciliation by Cultural Mean in the Muang District, Nong Bua Lam Phu Province which covering 128 villages, 14 sub-districts and population of 125,320 people. The method of research is Qualitative Research by analyzing data from the collected documents and the field data which classified into specific categories using Qualitative Research under the determined concepts in order to guide the analysis. Presentation of its research and analysis is Trilateral Analysis along with Descriptive Analysis.

The result of this study reflects the simple way of life and the virtuous Thai traditional culture that keep the community peaceful, diligently in earning their lives which most of them are agricultural related, such as paddy field and plantation farmers. Most of the disputes occurred in the community have been classified into three pattern cases and the cause which leads to reconciliation by mean of culture influence are also differ in the patterns and methodology. Some cases depend upon places and the situations, The procedures of reconciliation have to employ cultural mean as the medium. The rational concepts as per North-Eastern culture in which its local people

share the same Esanian language, culture and customs and furthermore many of them are from the same kinship have much influence in this peaceful society up until present days.

Considering from disputed parties and injured persons can be assumed that the most important institute is family institute. Whenever there is any dispute, the primary problem to be considered is family members. Family is the institute that binds people together either by the wedding or by blood relation. Esanian people still keep their extended family composing of all related relatives, grand fathers, grand mothers, uncles, aunts, elder and younger sisters or brothers, for instance, living in the nearby area and helping each other, lending a hand, keeping an eye on one another, sharing love and care and responsibility. This family institute therefore play very much important role in reconciliation. The steps of this procedure are simple, respectful, responsible and full of compromising. It is the special characteristic of Esanian Spirit in always forgiving, knowing how to derive devils or good deeds, mistakes incurred by determination or not, They accept them as suffering and know how to solve out the problem by diplomatic dialogue. And most cases lead to ending of problems without viol rice. The reason of being equal culture with the same language and same culture and custom and also holding the same Esanian believe can help easing conflicts and most cases come to an end compromisingly.

The results also reflect that most dispute cases using the residence of the injured person to be the place to discuss the disputes. There are too, some cases that using public location as the discussing place, Police Station for instance; as for the case that if the disputes are unable to be agreeable by both parties, such case can then be carried on to the further legal procedure, There are come cases that may have gone as far as to the court, However , most of the cases are able to peacefully ended up because of reconciliation, One factor is that villagers are too poor to allow the case be brought to legal actions, The strong good point of view regarding the reconciliation is that it is inexpensive, convenient, time saving, economical and finally it helps keeping good relationship between the parties. It also provides satisfactory for the injured person, the

disputed parties and the mediator. The community is also be kept peacefully, preventing the fame of each party.

The cultural mean has been effective tool in social peacemaker, long in the history, Especially when the community believe in the same faith and culture. And additionally when the Community relate to each other by family descendant, the Cultural Mean can be very good tool to solve any dispute cases. This phenomenon has been reasonable brought down for generations because of the Culture Social Structure that affect peoples decision making, The important role of village, Community Committee that take roles in decision making must always employ cultural mean in its procedure.

การตัดสินใจของคนในชุมชน กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จำเป็นต้องมีกระบวนการและพิธี
การในส่วนของชนบประเพณี และคนในชุมชนมีกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทตามแบบแผน
ของท้องถิ่นตนเองที่มีอยู่แล้ว จึงทำให้เกิดความสงบสุขและมีความยั่งยืนในปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย	๓
๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย	๔
๑.๖ กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๓
๑.๘ นิยามศัพท์	๔๓
บทที่ ๒ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา	๔๔
๒.๑ ความเป็นมาของชุมชนอำเภอเมือง	๔๔
๒.๒ สภาพที่ตั้งและภูมิศาสตร์	๔๖
๒.๓ สภาพทางสังคม	๔๗
๒.๔ สภาพทางเศรษฐกิจ	๕๓
๒.๕ สภาพทางวัฒนธรรม	๕๔
บทที่ ๓ รูปแบบการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท	๕๘
๓.๑ กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีการจลาจลทางบก	๕๘
๓.๒ กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีการทะเลาะวิวาท	๖๕
๓.๓ กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีผู้สาว	๗๑

	หน้า
บทที่ ๔ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท	๗๘
๔.๑ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในกรณีพิพาท	๗๘
๔.๒ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทสู่ผลสำเร็จ	๙๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	๑๐๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๖
๕.๒ อภิปรายผล	๑๑๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๒
บรรณานุกรม	๑๑๗
ภาคผนวก	๑๒๑
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	๑๒๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๗

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

๑ รายได้เฉลี่ยของประชากรอำเภอเมือง ปี ๒๕๔๗

๕๓

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑ แผนผังการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล	๕๐
๒ ภูเขาภูพานคำอำเภอเมืองหนองบัวลำภู	๕๒
๓ พิพิธภัณฑ์หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล	๕๖
๔ แผนที่อำเภอเมือง	๕๗

บทที่ ๑

คำนำ

๑.๑ ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมซึ่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีประเพณีวัฒนธรรม กฎระเบียบต่างๆ และวิถีการดำรงชีวิตร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขพร้อมดำรงสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ในชุมชนและสังคม นั้นสืบต่อไป โดยประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไม่ว่าเราจะแบ่งประวัติศาสตร์ การพัฒนาของ มนุษย์ด้วยทฤษฎีใดก็ตาม มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยต่างมีปัญหาเรื่องของการเบียดเบียน แย่งชิง ละเมิดสิทธิ การยืนยันสิทธิ การป้องกันสิทธิ การต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธิตั้งแต่ระดับปัจเจกชน ชนเผ่า รัฐต่อรัฐ พันธมิตรฝ่ายหนึ่งกับพันธมิตรอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งส่งผลทำให้ครอบครัวชุมชน สังคม และ รัฐต่างๆ มีอาจดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข หรือมีความสงบสุขได้ ทั้งๆ ที่มนุษย์โดยพื้นฐานปรารถนา ความสุข ความสงบสุข สันติสุข มากกว่าความทุกข์ การต่อสู้ การทำสงคราม อันนำไปสู่ความ หายนะและการสูญเสีย (สถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗)

ข้อพิพาทคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลในสังคมเดียวกันหรือต่าง สังคมกัน และอาจเป็นความขัดแย้งของบุคคลที่เป็นปัจเจกชนด้วยกัน หรือปัจเจกชนกับรัฐ ความ ขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกเชื้อชาติ ทุกสัญชาติ และทุกระดับที่มีความสัมพันธ์หรืออาจ สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ความขัดแย้งมักเกิดจากความต้องการของผู้คนในสังคม ที่ไม่สอดคล้องกัน และมีผลกระทบต่อนิติในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน หรืออาจเป็นสิทธิส่วนรวม เช่น สิทธิในการ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สิทธิในทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิในสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน และผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดผลทางรูปธรรม หรือยังเป็นเพียงแค่ความรู้สึกว่าอาจกระทบก็ล้วน นำไปสู่ความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น (สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย, ๒๕๔๖) ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ ธรรมชาติ มนุษย์รู้จักและได้สัมผัสกับความขัดแย้งตั้งแต่มนุษย์เริ่มรวมกลุ่มเป็นสังคม ความ ขัดแย้งจึงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่คู่สังคมมนุษย์มาโดยตลอด เพราะ ธรรมชาติมิได้สร้างมนุษย์เกิดมาโดยมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าความเท่าเทียมของฐานะทางสังคม หรือฐานะทางเศรษฐกิจ เพียงแค่ความรู้สึก ความคิด หรือต้องการที่แตกต่างกัน ก็นำไปสู่บ่อเกิด ของความขัดแย้งยิ่งสังคมมนุษย์มีความเติบโตมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของสังคมดั้งเดิมซึ่งเป็น สังคมชั้นเดียวก็กลายเป็นสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น วิถีทางในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในด้านสังคมเศรษฐกิจ การเมืองที่แตกต่างกัน การแข่งขันเพื่อความอยู่รอด เพื่อการเป็น

ผู้นำ การเอาใจเอาเปรียบ ล้วนเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น (สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย, อ้างแล้ว)

เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น มนุษย์เริ่มเรียนรู้วิธีการจัดการกับความขัดแย้ง โดยถือเอาความต้องการ และความคิดของตนเองเป็นเป้าหมายในการจัดการกับความขัดแย้ง มนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ (หรือแม้กระทั่งปัจจุบันสำหรับมนุษย์บางกลุ่ม) จึงจัดการกับความขัดแย้งโดยวิธีการมุ่งเอาชนะกัน (WIN/WIN) และเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ มนุษย์จึงใช้กำลังเข้าต่อสู้ทำลายกัน ผู้ที่มีกำลังเหนือกว่าจึงเป็นผู้ชนะ และดูเหมือนว่าความขัดแย้งนั้นหมดไป แต่ถูกผู้ที่มีกำลังเหนือกว่าจัดการให้ระงับลงเท่านั้น วิธีการในการจัดการกับความขัดแย้ง ได้ถูกพัฒนารูปแบบเรื่อยมา จากการให้ผู้นำในสังคมเป็นผู้จัดการจนไปสู่รูปแบบทางศาล โดยมีผู้พิพากษาข้อพิพาท จนกระทั่งพัฒนาไปสู่รูปของกระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบ อันประกอบด้วย การสืบสวน สอบสวน กระบวนการฟ้องคดี กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในศาล กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดี กระทั่งกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิด กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมหลายฝ่าย ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ทนายความ ผู้พิพากษา และราชทัณฑ์

แม้ว่ามนุษย์เราจะรู้จักวิธีการที่จะจัดการกับความขัดแย้ง จนก่อให้เกิดเป็นกระบวนการยุติธรรมทางศาลก็ตาม แต่ผลลัพธ์ที่ได้สังคมกลับมีความเห็นตรงกันว่า การนำความขัดแย้งหรือข้อพิพาทไปสู่ศาลไม่ใช่วิธีการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่ดีที่สุดเสมอไป และยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการทางศาลไม่อาจแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของผู้คนในสังคมให้หมดไปได้ เนื่องด้วยคำตัดสินของศาลจะต้องฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้ (WIN/LOSE) คำตัดสินของศาลจึงไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุดของการจัดการกับความขัดแย้งเสมอไป ปัญหาที่ติดตามมา ได้แก่ มีปัญหาเรื่องความไม่สะดวก รวดเร็ว และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาความขัดแย้งบางปัญหา ก็อยู่นอกเหนืออำนาจของศาลที่จะระงับ เช่น ความขัดแย้งที่เกิดจากแนวคิดที่ไม่ตรงกันในเรื่องสังคมเศรษฐกิจ การเมือง หรือการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการหาทางออกร่วมกันเพื่อระงับความขัดแย้งหรือจัดการกับปัญหาจึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายให้คู่พิพาทสามารถทำความเข้าใจในปัญหา และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้ อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม (คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, ๒๕๔๖)

ถึงแม้ว่า ปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาทในสังคมยุคปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน และเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับระบบโครงสร้างทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตัวตน ครอบครัว สังคม หรือแม้แต่กับรัฐ แต่เนื่องจากคนไทย ชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ที่สั่งสมความเชื่ออาทรต่อผู้อื่นมาตั้งแต่อดีต การไกล่เกลี่ยและระงับ

กรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยผ่านมิติทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ย่อมเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบ และกระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทที่พิจารณาแล้วว่า กรณีเหล่านี้สามารถเป็นตัวแทนของกรณีพิพาท ที่มักเกิดขึ้นได้ในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย

๒.๑.๑ กรณีพิพาทที่เกิดจากคดีจรรยาบรรณ จำนวน ๓ กรณี

๒.๑.๒ กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท จำนวน ๓ กรณี

๒.๑.๓ กรณีพิพาทที่เกิดจาก กรณีขู่สาว จำนวน ๓ กรณี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษามิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้คาดว่าจะทำให้ทราบถึงรูปแบบ และกระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทที่พิจารณาแล้วว่า กรณีเหล่านี้สามารถเป็นตัวแทนของกรณีพิพาท ที่มักเกิดขึ้นได้ในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีจรรยาบรรณ จำนวน ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท จำนวน ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจาก กรณีขู่สาว จำนวน ๓ กรณี และเพื่อศึกษามิติทางวัฒนธรรม ที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทของประชาชน ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และผลงานการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางการไกล่เกลี่ย และการดำเนินงานของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย ศึกษาการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทของประชาชนในรูปแบบบทบาท ของการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม ของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๑.๔.๒ ขอบเขตพื้นที่

กำหนดพื้นที่ของ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่วิจัย มีหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน ๑๒๘ หมู่บ้าน ๑๔ ตำบล และประชากร จำนวน ๑๒๕,๓๒๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
กับการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาท จำนวน ๓ กลุ่ม ๕๔ คน

๑.๔.๓.๑ กลุ่มกรณีพิพาท ที่เกิดจากกรณีจรรยาบรรณบกจำนวน ๓ กรณี ได้แก่

๑) กลุ่มคู่กรณี	จำนวน ๖ คน
๒) กลุ่มเครือญาติคู่กรณี	จำนวน ๖ คน
๓) กลุ่มคนกลางใกล้เกลี่ย	จำนวน ๖ คน

๑.๔.๓.๒ กลุ่มกรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท จำนวน ๓ กรณี ได้แก่

๑) กลุ่มคู่กรณี	จำนวน ๖ คน
๒) กลุ่มเครือญาติคู่กรณี	จำนวน ๓ คน
๓) กลุ่มคนกลางใกล้เกลี่ย	จำนวน ๖ คน

๑.๔.๓.๓ กลุ่มกรณีพิพาทที่เกิดจาก กรณีผู้สาว จำนวน ๓ กรณี ได้แก่

๑) กลุ่มคู่กรณี	จำนวน ๖ คน
๒) กลุ่มเครือญาติคู่กรณี	จำนวน ๖ คน
๓) กลุ่มคนกลางใกล้เกลี่ย	จำนวน ๖ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตระยะเวลา ของการวิจัย ตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นไป

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๕.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Studies)

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย ในเรื่องประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
วัฒนธรรม การปกครอง เศรษฐกิจ บทบาทของผู้นำและบทบาทอื่นๆ จากสถาบันอุดมศึกษาและ
หน่วยงานต่างๆ

๑.๕.๒ ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) เพื่อเป็นการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล
ในระดับพื้นที่ โดยใช้วิธีการดังนี้

๑.๕.๒.๑ การสังเกต (Observation) ซึ่งแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัย เข้า
ร่วมกิจกรรมเพื่อสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มกรณีพิพาทในชุมชนในขณะที่ใกล้เกลี่ยปัญหา

๒) แบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยสังเกต
พฤติกรรมทั่วไปของกลุ่มกรณีพิพาทในชุมชน และสังเกตสภาพทั่วไป วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคู่

กรณีพิพาทในชุมชน

๑.๕.๒.๒ การสัมภาษณ์ (Interview) ทั้ง ๒ วิธี คือ

๑) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์ คู่กรณีญาติคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ผู้ใกล้ชิด คือ ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชนทั่วไปในชุมชน ตามหัวข้อที่กำหนดไว้

๒) สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

๑.๕.๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

๑) แบบสังเกต แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม

๒) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง

๓) เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วีดิทัศน์ และอุปกรณ์อื่น ๆ

๑.๕.๓ ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามมาจัดหมวดหมู่ จำแนกตามประเภทนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์โดยใช้ กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

๑.๕.๔ ชั้นนำเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่ได้ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangle Analysis) ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๑.๖ กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท โดยผ่านมิติทางวัฒนธรรม จังหวัดหนองบัวลำภู กรณีศึกษา โดยศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๖.๑ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

ผู้นำ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Leadership คือ ผู้มีความสามารถในการวางแผน การจัดการองค์กร การสื่อสารการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เป็นการแสดงออกถึงการกระทำของบุคคล ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการของส่วนรวม โดยสามารถทำงานให้ส่วนรวมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ

ดั่งที่ผู้รู้ได้ให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (๒๕๑๗ : ๑๒๖-๑๒๗) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำว่า หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่น เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีความคิดริเริ่มที่จะเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ที่สมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม โดยได้รับเลือกขึ้นมาอย่างเป็นทางการ หรืออาจเกิดจากสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือบีบบังคับ เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย ผู้นำจะต้องดำเนินบทบาทตามหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างได้ผลซึ่งการที่ผู้นำจะสร้างความพึงพอใจ ให้แก่ทุกคนในหมู่คณะนั้นมิใช่เป็นเรื่องง่าย เพราะไม่เพียงแต่ต้องเผชิญกับความยุ่งยากจากบุคคลภายในกลุ่มเท่านั้น แต่ยังคงเผชิญบุคคลภายนอกด้วย ผู้นำจึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการประสานความร่วมมือในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย อันเป็นพื้นฐานในงานสำเร็จ ซึ่งบทบาทของผู้นำจะต้องประกอบด้วย

๑. การระดมความร่วมมือ (Intergration)
๒. การประสานประชาสัมพันธ์ (Communication)
๓. การเน้นหนักในเรื่องของการผลิต (Production Emphasis)
๔. การเป็นตัวแทนของชุมชน (Representation)
๕. การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำกลุ่ม (Fraternization)
๖. ความสามารถในการจัดองค์การ (Organization)
๗. การติดตามประเมินผลและการให้รางวัล (Evaluation)
๘. ความคิดริเริ่ม (Initiation)
๙. ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่น (Domination)

จักรพรรดิ วัฒนา (๒๕๓๘ : ๓๒) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำว่าควรมีคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน ๗ ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสั่งการ มีความรอบรู้งาน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความมั่นใจในตนเอง ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต และความไม่ผูกติดกับตำแหน่ง โดยแบ่งคุณลักษณะดังกล่าวออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านความสามารถ ด้านบุคลิกลักษณะ และด้านการจูงใจ

สมพงษ์ เกษมสิน (๒๕๑๔ : ๓๖๒-๓๖๔) ได้ศึกษาลักษณะผู้นำจากวิธีการทำงาน โดยแบ่งออกเป็น ๔ แบบ คือ

๑. ผู้นำเจ้าระเบียบ (Regulative leaders) ผู้นำแบบนี้ มีลักษณะมักถือระเบียบแบบแผนเป็นสำคัญ ไม่ชอบให้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบนี้คล้ายผู้นำแบบออตโตนิยม การสั่งการมักใช้กฎหมายระเบียบเป็นเครื่องมือ โดยยกเหตุผลในระเบียบมาใช้ในการปฏิบัติงาน

๒. ผู้นำแบบบงการ (Directive Leaders) ผู้นำแบบนี้ ชอบปฏิบัติงานแบบใช้อำนาจ ขาดหลักมนุษยสัมพันธ์ ทำงานแบบสั่งการเพื่อแสดงถึงผู้มีอำนาจ ความสัมพันธ์ในการทำงานเป็นแบบ informal

๓. ผู้นำแบบจูงใจ(Persuasive Leaders) การทำงานของผู้นำแบบนี้นิยมให้ผู้ได้บังคับบัญชาร่วมพิจารณา แสดงความคิดเห็นและเป็นการบรรเทาการต่อต้านไปด้วย

๔. ผู้นำแบบร่วมใจ(Participation leadres) การทำงานของ ผู้นำแบบนี้นิยมการปรึกษาหารือ และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชายึดหลักประนีประนอม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในฐานะผู้ร่วมงาน อาศัยศิลปะการจูงใจ เมื่อประสงค์ให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้ความร่วมมือร่วมใจในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน

จากแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและคุณลักษณะของผู้นำ หรือภาวะผู้นำอันจะช่วยให้การดำเนินงานใดๆ ก็ตามประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

๑.๖.๒ แนวคิดเกี่ยวกับข้อพิพาทและการไกล่เกลี่ย

๑.๖.๒.๑ ความหมายของข้อพิพาทและการไกล่เกลี่ย

๑) ข้อพิพาท พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำจำกัดความกลุ่มคำต่อไปนี้ เช่น ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท กรณีพิพาท และยุติไว้

๒) การไกล่เกลี่ย (Reconciliation) หมายถึง การพูดจาให้ปองดองกัน ตกลงกันให้เรียบร้อยทำให้มีส่วนเสมอกัน พิพาท หรือข้อพิพาท หรือกรณีพิพาท (Dispute) หมายถึง การโต้แย้งสิทธิยุติ (Stop) หมายถึง ตกลง จบ หรือ เลิก

ข้อพิพาทไม่ว่าเรื่องใด ปัญหาใด ก็ล้วนมาจากความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม การเมือง การนับถือศาสนา การศึกษาและประสบการณ์ของชีวิตที่ แตกต่างกันไปตั้งแต่มนุษย์ได้ปฏิสนธิจนกระทั่งวันสุดท้าย แห่งชีวิตของตนก็ล้วนแล้วแต่หลากหลาย ไปด้วยประสบการณ์ ความรู้ ที่สร้างสรรค์ความคิดของมนุษย์ไปได้ อย่างไม่มีวันจบ สิ่งหนึ่งที่ทำลายความสามารถของมนุษย์อย่างมากก็คือ การทำให้ข้อพิพาททั้งหลายระหว่างมนุษย์หรือคนในสังคมด้วยกัน ยุติที่เป็นผลในการสร้างความพอใจให้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย (สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย, ๒๕๔๗)

สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย ยังได้กล่าวถึง หลักการและแนวคิดในการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท ในประเด็น ความขัดแย้งและข้อพิพาทไว้อีก ดังนี้

ข้อพิพาทคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใน

สังคมเดียวกันหรือต่างสังคมกัน และอาจเป็นความขัดแย้งของบุคคลที่เป็นปัจเจกชนด้วยกัน หรือปัจเจกชนกับรัฐ ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกเชื้อชาติ ทุกสัญชาติ และทุกระดับที่มีความสัมพันธ์ หรืออาจสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ความขัดแย้งมักเกิดจากความต้องการของผู้คนในสังคมที่ไม่สอดคล้องกัน และมีผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดผลทางรูปธรรม หรือยังเป็นเพียงแคความรู้สึกว่าอาจกระทบก็ล้วนนำไปสู่ความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น

๑.๖.๒.๒ เหตุใดจึงมีความขัดแย้งเกิดขึ้น

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ มนุษย์รู้จักและได้สัมผัสกับความขัดแย้ง ตั้งแต่มนุษย์เริ่มรวมกลุ่มเป็นสังคม ความขัดแย้งจึงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่คู่สังคมมนุษย์มาโดยตลอด เพราะธรรมชาติมิได้สร้างมนุษย์ให้เกิดมาโดยมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะความเท่าเทียมของร่างกายหรือจิตใจ หรือความเท่าเทียมของฐานะทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจ เพียงแคความรู้สึก ความคิดหรือต้องการที่แตกต่างกัน ก็นำไปสู่ปอบเกิดของความขัดแย้ง ยิ่งสังคมมนุษย์มีความเติบโตมากขึ้น วิถีทางในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในด้านสังคมเศรษฐกิจ การเมืองที่แตกต่างกัน การแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด เพื่อการเป็นผู้นำ การเอารัดเอาเปรียบ ล้วนเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น

ประเทศไทย เป็นรัฐ รัฐหนึ่งที่มีพัฒนาการทางสังคมที่ไม่ได้แตกต่างจากรัฐอื่นๆ ย่อมมีปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งแล้ว ข้อพิพาทของประชาชนในสังคม เช่นกัน ชลธิรา สัตยาวัฒนา, ๒๕๔๖ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ พัฒนาการสิทธิชุมชนในสังคมไทย ที่เกี่ยวกับความขัดแย้งและข้อพิพาท ชนชั้นในสังคมไทยภายหลังการก่อเกิดของรัฐธรรมนุญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไว้ว่า ในความเป็นจริงการก่อเกิดของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ ก็มีได้หมายความว่า ความขัดแย้งและข้อพิพาทระหว่างนักการเมืองกับนักการเมือง ข้าราชการกับข้าราชการ ข้าราชการกับนักการเมือง รัฐบาลกับประชาชน รัฐบาลกับองค์กรรัฐวิสาหกิจและธุรกิจองค์กรวิสาหกิจ และภาครัฐ กับประชาชน หรือประชาชนกับประชาชน จะยุติลงไปโดยทันที ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ ทั้งนี้เพราะระบบโครงสร้างของสังคมไทยที่ดำรงอยู่ ผลพวงของการพัฒนาสังคมไทยที่ผ่านมาในอดีต ล้วนเป็นการพัฒนาที่แม้จะมีด้านของความเจริญก้าวหน้า แต่ก็มีด้านของการเบียดเบียนทำลาย และสร้างปัญหาสะสมจนเมื่อมีเงื่อนไขและโอกาส ปัญหาหมักหมมก็ปรากฏขึ้นมา แม้มีรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๕๔๐ จะประกาศใช้ไปแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผลพวงของการพัฒนาภายใต้อิทธิพลของทุนนิยมข้ามชาติ จากประเทศมหาอำนาจ ที่มีบทบาทในการจัดระเบียบ ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีอิทธิพลต่อรัฐไทย ได้ส่งผลทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญติดตามมามากมาย ทั้ง

ปัญหาการทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ปัญหาการละเมิดสิทธิ มีการใช้อำนาจรัฐจากศูนย์กลาง โดยละเลยชุมชนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากกรณีปัญหาที่เป็นผลมาจากการพัฒนา ที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชนแล้ว ความขัดแย้งและกรณีพิพาทที่เป็นผลมาจากโครงสร้างของสังคมไทยก็ยังขึ้นอีกมากมายในส่วนของรัฐกับธุรกิจเอกชน เอกชนกับเอกชน หรือแม้แต่ความขัดแย้งในหมู่ของประชาชนด้วยกันเอง ซึ่งปรากฏเป็นข่าวที่มักจะเรียกหรือแยกเป็นข่าวชาวบ้านให้ได้ทราบทุกเช้าเป็นประจำ ซึ่งถ้าหากประชาชนและทุกฝ่ายทุกผู้ทุกนามมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิของแม่และเด็ก สิทธิในการมีงานและสิทธิ ในการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิที่จะได้รับหลักประกันในกระบวนการยุติธรรมสิทธิในทรัพย์สินและทรัพย์สินทางปัญญา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารเสรีภาพ ในการร่วมกลุ่มและการชุมนุมโดยสงบ สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และได้รับการบริการสาธารณะ สิทธิในการจัดการทรัพยากร และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองฯลฯ (ศราวุฒิ ประทุมราช. ๒๕๔๕: ๑๑-๕๒) ซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการระงับการเกิดข้อพิพาทในเบื้องต้น

แต่เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาท มีทั้งตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้หรือตัวแปรที่มีมาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ มีทั้งที่มาจากกระบวนการพัฒนาที่กระตุ้นความต้องการอย่างไม่สิ้นสุดมากกว่าความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายจะต้องหาวิธีการ และสร้างกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

๑.๖.๒.๓ กระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทและความขัดแย้ง

สภาพนายความแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๘ อ้างแล้วได้กล่าวไว้ในคู่มือการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทไว้ดังนี้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการบริหารจัดการเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นวิธีหนึ่งและเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาท แทนการนำคดีไปสู่ศาล (Alternative Dispute Resolution / ADR) หลักการสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงมีหลักการสำคัญอยู่ที่ความพยายามที่จะยุติข้อพิพาทโดยให้คู่พิพาททำความเข้าใจกัน โดยมีคนกลางเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย คนกลางจึงต้องทำหน้าที่ด้วยความอิสระ ปราศจากอคติทั้งปวงต่อคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ปรัชญาของการทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงอยู่ที่ความตั้งใจและพยายามให้คู่พิพาท สามารถทำความเข้าใจและคืนดีกันได้ เพื่อความสุขของคู่พิพาทและสังคม ในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางได้กำหนดให้การระงับข้อพิพาทโดยทางเลือก ซึ่งรวมถึงการไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาท เป็นกระบวนการที่จะต้องถูกนำไปใช้ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล หรือก่อนเข้าสู่กระบวนการทางศาล อย่างเต็มรูปแบบ(Alternative Dispute Resolution Act of 1996= ADRA) ด้วยเหตุผลที่ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องประสบปัญหาการพิจารณาคดีที่ล่าช้า เพราะมีปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก ขณะที่อัตรากำลังผู้พิพากษามีจำนวนคดีที่ล่าช้า เพราะสหรัฐอเมริกาจะได้ตรากฎหมายให้มีการบริหารคดี (Case Management) ก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีทางศาลอย่างต่อเนื่อง (Pre-trial Conference) ในปี ค.ศ.1983 (The Federal Rules of Civil Procedure) แล้วก็ตาม ก็ไม่อาจแก้ไขความล่าช้า และปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลจำนวนมากได้ ในที่สุดจึงต้องนำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นทางเลือกหนึ่งของการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

๑.๖.๒.๔ ข้อพิพาทที่ระงับได้ด้วยการไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ได้แก่ข้อพิพาทดังต่อไปนี้

๑) ข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท เช่น กู้ยืม ค้ำประกัน ซื้อขายเช่า ทรัพย์ ครอบครัว มรดก

๒) ข้อพิพาททางอาญาอันยอมความได้ เช่น นุกรุก ยักยอก ทำให้เสียหาย หนี้นประมาท

๓) ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องกับอาญาสามารถไกล่เกลี่ยได้ ในส่วนแพ่ง เช่น กรณีชดเชยหนี้โดยประมาทเป็นเหตุ ให้ผู้อื่นได้บาดเจ็บสาหัส สามารถลงประนีประนอมยอมความได้ในส่วนค่าเสียหาย ส่วนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญารฐานชดเชยโดยประมาทนั้นเจ้าพนักงานตำรวจสามารถดำเนินคดีต่อไปได้

๔) ข้อพิพาทอื่นๆ ได้แก่ ข้อพิพาททางแรงงาน ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือประชาชนจำนวนมาก เช่น การเรียนร้องค่าจ้าง การประท้วงการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้า โรงงานกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

๑.๖.๒.๕ ข้อดีของการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอม

๑) สะดวก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่มีแบบพิธีมากนัก ค่อนข้างจะยืดหยุ่นและเป็นมิตรกันมากกว่าการพิจารณาคดีไทยในศาล สามารถดำเนินการได้ที่บ้านผู้ไกล่เกลี่ย โรงเรียน วัด หรือสถานที่ใดที่พิจารณาเห็นว่าเหมาะก็สามารถกระทำได้

๒) รวดเร็ว การไกล่เกลี่ยใช้เวลา ในการดำเนินการไม่นานนัก ก็สามารถที่จะทราบได้ว่า คู่พิพาทตกลงกันได้หรือไม่หากตกลงกันได้ก็จะทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ก็จะได้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปโดยเร็ว คู่พิพาทก็ไม่สามารถที่จะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อประวิงการพิจารณาคดีให้ล่าช้าได้

๓) ประหยัดค่าใช้จ่าย การไกล่เกลี่ยใช้เวลาในการดำเนินการไม่มากนัก ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมศาล ค่าบวการทนายความที่ปรึกษากฎหมายตลอดจนค่าดำเนินการในชั้นอุทธรณ์ฎีกา ทั้งยังลดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดีนอกจากนี้ การประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้อง ก็จะได้รับค่าธรรมเนียมศาลคืน

๔) รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท เมื่อคู่พิพาทสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกัน ได้จะทำให้ลดข้อขัดแย้งข้อโต้แย้งกัน สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือทำธุรกิจร่วมกัน ตลอดจนปฏิบัติตามสัญญาต่อไปจนแล้วเสร็จโดยไม่กลายเป็นชนวนลุกลามไปสู่ข้อพิพาทที่รุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งจะเป็นผลดีกับทุกฝ่าย

๕) สร้างความพึงพอใจให้แก่คู่พิพาท การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่ใช้เทคนิคการเจรจาต่อรองและหลักจิตวิทยา รวมทั้งหลักกฎหมายเพื่อโน้มน้าว ให้คู่พิพาทยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันโดยไม่มีกรณีขี้นขาดดังเช่นการพิจารณาคดีของศาล จึงไม่เกิดความรู้สึกว่ามีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ อันทำให้เกิดความรู้สึกเสียหน้าหรือเสียศักดิ์ศรี จึงเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่าย

๖) รักษาชื่อเสียงหรือความลับทางธุรกิจของคู่พิพาท กระบวนการไกล่เกลี่ยดำเนินการเป็นความลับ พยานหลักฐานที่น่าเสนอในชั้นไกล่เกลี่ย ไม่อาจนำไปเปิดเผยหรือใช้เป็นพยานในชั้นอนุญาโตตุลาการหรือชั้นศาลได้ เว้นแต่คู่พิพาทจะยินยอม ทำให้คู่พิพาทสามารถรักษาความลับหรือชื่อเสียงทางธุรกิจที่อาจจะเกิดขึ้นมิให้แพร่หลายออกไปให้เกิดความเสียหายทางธุรกิจได้

๗) สร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนการไกล่เกลี่ยไม่ว่าจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม ทำให้คู่พิพาทที่ทะเลาะไม่พูดคุยกันหันกลับมาเจรจากันได้ เป็นการลดความตึงเครียดระหว่างคู่พิพาท ซึ่งรวมถึงญาติพี่น้องแบะพรรคพวกอีกด้วย ในกรณีที่สามารถยุติข้อพิพาทลงได้อย่างสันติ ก็สามารถกลับไปอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ร่วมกันพัฒนาสังคมของตนได้ต่อไป

๘) ลดปริมาณคดีของศาล ข้อพิพาทที่สามารถตกลงกันได้ก็จะทำให้คดีไม่เข้าสู่ศาล ส่วนคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลก็จะเสร็จสิ้นไป คดีก็จะไม่ค้างพิจารณาเป็นจำนวนมากและทำให้ผู้พิพากษามีเวลา ในการพิจารณาคดีที่มีปัญหาข้อกฎหมายยุ่งยาก และสลับซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ ข้อพิพาทบางเรื่องยังก่อให้เกิดคดีเกี่ยวเนื่องกันอีกหลายคดี เช่น คดีที่ดิน อาจเกิดคดีทำให้เสียทรัพย์ บุกรุก แข่งความเท็จ ฟ้องเท็จ เบิกความเท็จ ที่โจทก์และจำเลยฟ้องกันอีกหลายคดี หากสามารถไกล่เกลี่ยได้จะทำให้คดีเสร็จไปได้จำนวนมาก

๙) สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้แก่ประเทศชาติ เมื่อข้อพิพาทเกิดขึ้นน้อยและลดลง ปริมาณคดีที่ศาลก็จะลดลง ส่งผลให้งบประมาณในส่วนนี้ลดลง สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข สามารถร่วมมือกันพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหาอื่นอันไม่เกิดรายได้ ตามมาซึ่งปัญหาการล้มละลาย จนไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม อันจะเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

๑.๖.๒.๖ ข้อจำกัดของการไกล่เกลี่ย

๑) ไม่มีสภาพบังคับต้องขึ้นกับความยินยอมของทั้งสองฝ่าย การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นไปตามความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ก่อนที่จะนำข้อพิพาทมาฟ้องเป็นคดีต่อศาล ดังนั้น หากฝ่ายใดไม่ประสงค์ที่จะประนีประนอมข้อพิพาทการไกล่เกลี่ยก็สิ้นสุดลง

๒) คู่พิพาทให้เป็นช่องทางการประวิงคดีให้ล่าช้า คู่พิพาทที่ไม่มีเจตนาที่จะยุติข้อพิพาทหรือยังไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ จะใช้การไกล่เกลี่ยเป็นช่องทางในการประวิงเวลา ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง เกิดความเบื่อหน่ายและไม่เข้าร่วมเจรจาด้วย

๓) สัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล มีสภาพบังคับได้เพียงแค่นี้เป็นสัญญา เมื่อคู่พิพาทตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแล้ว หากอีกฝ่ายไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญาจะต้องไปฟ้องขอให้ศาลพิพากษา ให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งต้องมีการสืบพยานที่เกี่ยวข้องในการทำสัญญาก่อนพิพากษา ไม่สามารถขอให้ศาลบังคับคดีได้ทันที เช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลหรือคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

๑.๖.๒.๗ กฎหมายและระเบียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประเทศไทยมีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มาใช้ในการพิจารณาคดีของศาลเป็นเวลานานแล้ว ดังปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๘ มาตรา ๒๐, มาตรา ๒๐ ทวิ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"มาตรา ๒๐ ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น"

"มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าคู่ความทุกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้"

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจ แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ ประนีประนอมกัน หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนำไปสู่ การระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ เป็นวิธีการที่เป็นที่ยอมรับมาเป็นเวลาช้านาน แล้วว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ศาลควรนำมาใช้ และควรให้โอกาสคู่ความที่จะได้ทำความตกลงกันไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด จึงดูเหมือนหนึ่งว่าได้ถูกละเลยการ บังคับ ใช้เสียแล้ว เมื่อกล่าวเฉพาะถึงการตั้งคนกลางเพื่อหาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

๑. เป็นทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี และมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปี
๒. ไม่เคยต้องโทษฐานประพฤติดมิตมรรยาททนายความ
๔. ไม่อยู่ในระหว่างถูกสอบสวนในข้อหาว่าประพฤติดมิตมรรยาททนายความ
๔. ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
๕. ไม่เป็นผู้กระทำการใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจ ในความซื่อสัตย์ สุจริต ทนายความที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท จะพ้นสภาพ จากการเป็นทนายความผู้ไกล่เกลี่ยดังนี้

๑. ตาย
๒. ลาออก
๓. พ้นสภาพจากการเป็นทนายความ
๔. ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวใน (5)

๑.๖.๒.๔ ผลทางกฎหมายของการไกล่เกลี่ย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หลักการสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก็ เพื่อให้คู่พิพาทสามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกันในการระงับข้อพิพาท อันนำไปสู่การประนีประนอม ยอมความกันซึ่งไม่ว่าข้อพิพาทนั้น จะเป็นข้อพิพาทที่เป็นคดีในศาลแล้วหรือไม่ก็ตาม สัญญา ประนีประนอมยอมความอันเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะสามารถบังคับใช้ได้ ตามกฎหมายทั้งสิ้น

๑) ข้อพิพาทนอกศาล

ข้อพิพาทที่ยังไม่เป็นคดีในศาล เมื่อคู่พิพาททำความตกลงกันได้ ทนายความผู้ไกล่เกลี่ย จะต้องจัดให้คู่พิพาทลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่ง

ผลทางกฎหมายจะเป็นไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๕๐, ๘๕๑ และ ๘๕๒

“มาตรา ๘๕๐ อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่ หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันไปแก่กัน”

“มาตรา ๘๕๑ อันว่าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลายมือชื่อของตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่”

“มาตรา ๘๕๒ ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาว่าเป็นของตน”

๑.๖.๒.๙ กระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาท

กระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทที่เหมาะสม หรือ ADRP มีลักษณะอย่างไรสำนักงานไกลเกลี่ยและระงับข้อพิพาท, ๒๕๔๘ ได้กล่าวถึงกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทที่เหมาะสม ลักษณะของกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทที่เหมาะสม หรือ ASRP ได้แก่

- ๑) กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมโดยสมัครใจ
- ๒) ไม่มีข้อจำกัดโดยกฎกติกาที่เป็นทางการทั้งหลาย
- ๓) ก่อให้เกิดโอกาสที่จะมีทั้ง “ความโปร่งใส” และ “การรักษาความลับ

ส่วนตัว

๔) มีช่องทางให้เกิดความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์อยู่มากมาย

๕) เป็นการเน้นการแก้ปัญหาและสร้างฉันทามติร่วมกัน

๖) ฝ่ายต่างๆ มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการ

๗) เขาทั้งหลายอาจแสวงหาความช่วยเหลือจากฝ่ายหรือบุคคลที่เป็นกลางที่สามในการที่จะบรรลุมุ่งออกที่ก่อให้เกิดความพอใจร่วมกัน

๘) เขาทั้งหลายมีความเต็มใจมากกว่า ในอันที่จะผูกพันกับสิ่งที่เขาร่วมกันตัดสินใจ

ด้วยกันตัดสินใจ

๑๐) เกิดความรวดเร็วในการหาข้อตกลงในข้อพิพาท

๑๑) ช่วยให้ฝ่ายต่างๆ เข้าใจความต้องการและความห่วงกังวลของ

ฝ่ายอื่น

๑๒) ช่วยให้ฝ่ายต่างๆ ได้พิจารณาประเด็นหลากหลาย

๑๓) ช่วยให้ฝ่ายต่างๆ บรรลุสู่การตัดสินใจโดยอาศัยความพยายาม
ร่วมกัน

๑๔) ช่วยให้ฝ่ายต่างๆ รักษาสัมพันธภาพต่อกัน

๑.๖.๒.๑๐ การเจรจาไกล่เกลี่ย

การเจรจาไกล่เกลี่ยคือกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งคนตั้งแต่สองคน
สมัครใจที่มาเหตุสุดถึงความคิดเห็นที่แตกต่างและพยายามที่จะบรรลุการตัดสินใจในสิ่งที่เขามี
ความหวังกังวลร่วมกัน ตัวอย่างเช่น เราเจรจาไกล่เกลี่ยหรืออ่านต่อรองกันในเรื่องราคาสินค้าใน
ตลาดหรือเกี่ยวกับจำนวนของค่าชดเชยสำหรับการเวนคืนที่ดินตามกฎหมายเราอาจจะเจรจาหา
ข้อตกลงในปัญหาการจัดการกับขยะที่มีผลต่อคนที่อยู่ในชุมชนของเรา การเข้าร่วมในการเจรจา
ไกล่เกลี่ยไม่จำเป็นต้องหมายถึงว่าฝ่ายนั้นๆ ได้เห็นด้วยเรียบร้อยแล้ว หรือถูกบังคับให้เห็นด้วยกับ
ข้อตกลงที่เกิดจากการเจรจา หรือไม่ได้หมายความว่า เขา/หรือเธอ ยอมตกลงที่จะประนีประนอม
ยอมตาม

๑.๖.๒.๑๑ เงื่อนไขของการเจรจาไกล่เกลี่ย

๑) หัวข้อหรือประเด็นที่จะเจรจากัน

๒) มีฝ่ายต่างๆ ที่

๑. เต็มใจที่จะเจรจา

๒. พร้อมที่จะเจรจา

๓. มีอำนาจที่จะตัดสินใจ

๔. มีความสัมพันธ์ที่ต้องพึ่งพากัน

๓) มีความตั้งใจที่จะหาข้อตกลง

๑. วิถีทางเลือกที่ดีที่สุดที่ดีกว่าข้อตกลงโดยการเจรจา (Best

Alternative To a Negotiated Agreement : BATNA) นั้นไม่ค่อยเหมาะสม

๒. ผลสุดท้ายที่จะออกมาจากการเจรจายังไม่ชัดเจน

๔) มีความรู้สึกที่ต้องทำอย่างรีบด่วน

๕) ไม่มีอุปสรรคด้านจิตใจที่สำคัญ

๑.๖.๒.๑๒ ชนิดต่างๆ ของการเจรจาไกล่เกลี่ย

๑) การเจรจาต่อรองโดยยึดจุดยืน

๒) การเจรจาไกล่เกลี่ยยึดผลประโยชน์ร่วม

จุดยืน (Position)* คือสิ่งที่คนหรือกลุ่มคนแสดงออก (เช่น คนสอง
คนทะเลาะกันเรื่องเปิดปิดหน้าต่าง การเปิดปิดหน้าต่างเป็นจุดยืนแต่ความต้องการคือ อากาศ

บริสุทธิ์หรือ กลัวกระดาษปลิว (กรณีการประท้วงไม่เอาเขื่อนเป็นจุดยืน แต่ความสนใจ หรือความต้องการเบื้องหลังจุดยืน คือ ที่ทำกินที่เหมือนเดิมก่อนที่จะถูกย้ายถิ่น) ผลประโยชน์หรือความสนใจ (Interest) คือ สิ่งต่างๆ ที่ผลักดันให้คนหรือกลุ่มคนมาสู่จุดยืนนั้นได้แก่ ความกลัว (กลัวแก๊สรั่ว) ความห่วงกังวล (กังวลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม) ความต้องการ (ต้องการค่าชดเชย) เป็นต้น

๑. การเจรจาต่อรองโดยยึดจุดยืน คือ การเจรจาไกล่เกลี่ยชนิดหนึ่งที่ฝ่ายต่างๆ เริ่มต้นก็พิจารณาถึงทางออกของปัญหาทันที ฝ่ายต่างๆ เสนอทางออก หลากๆ ชนิดซึ่งกันและกัน ให้ข้อเสนอและคัดค้านข้อเสนอ จนกระทั่งเขาทั้งหลายสามารถมาถึงทางออกทางใดหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย ในการเจรจาชื่อนี้แต่ละฝ่ายยึดจุดยืน อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งโดยทั่วไป และก็เสนอข้อดีมากมายของเขาให้กับฝ่ายอื่น เพื่อให้เห็นด้วย

๒. การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยผลประโยชน์ หรือความต้องการร่วม คือกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยชนิดหนึ่ง ที่เริ่มด้วยการสร้างความสัมพันธ์ และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทุกฝ่ายให้ความรู้กับฝ่ายอื่นให้ทราบถึงความจำเป็นต่างๆ ของเขา และร่วมกันหาทางออก เพื่อให้บรรลุความต้องการของเขาทั้งหลาย ในการเจรจาต่อรองชนิดนี้กระบวนการแก้ปัญหา ความขัดแย้ง ไม่ใช่กระบวนการประนีประนอมที่ต้องยอมๆ ไป (Compromise)

๑.๖.๒.๑๓ เทคนิคอะไรบางอย่างที่นำมาใช้ในการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยยึดประโยชน์ร่วม

- ๑) แยกคนออกจากปัญหา
  - ๒) พิจารณาเข้าไปที่ความต้องการ หรือสิ่งที่ทำให้เขาแสดงออกมา
- เป็นจุดยืนแต่ไม่ใช่จุดยืน
- ๓) พิจารณาถึงเกณฑ์ที่ไม่มีอคติเพื่อใช้ในการตัดสินใจ
  - ๔) แล้วจึงสร้างทางเลือกต่างๆ เพื่อนำไปสู่ข้อตกลง
  - ๕) ประเมินทางเลือกทั้งหลายเหล่านั้นโดยยึดถือเกณฑ์ ที่ไม่มีอคติ

นั้น

๑.๖.๒.๑๔ ระยะเวลาต่างๆ ของการเจรจาไกล่เกลี่ยมีอะไรบ้าง

- ๑) การสร้างบรรยากาศ ระยะเวลานี้เป็นระยะที่ฝ่ายต่างๆ ส่งสัญญาณและน้ำเสียงแสดงออกถึงความต้องการที่จะเจรจาไกล่เกลี่ย
- ๒) การนำเสนอฝ่ายต่างๆ เสนอความต้องการและความสนใจต่างๆ ของเขา รวมถึงปัญหาและความห่วงกังวล
- ๓) การแก้ปัญหา ระบบนี้เป็นระยะที่ฝ่ายต่างๆ พยายามแลกเปลี่ยนและพยายามที่จะหาข้อตกลงด้วยข้อเสนอใหม่ๆ ต่อการแก้ปัญหาของเขาทั้งหลาย
- ๔) ปิดการเจรจาเมื่อสิ้นสุดการเจรจาไกล่เกลี่ยซึ่งฝ่ายต่างๆ อาจจะ

สามารถเห็นพ้องต้องกันในข้อตกลงจำนวนหนึ่งหรือไม่ก็ตาม ถ้าหากไม่มีข้อตกลงฝ่ายต่างๆ อาจพยายามที่จะอย่างน้อยหามาตรการที่จะเปิดช่องทางสู่การประชุมไว้ สำหรับการกลับมาเจรจาไกล่เกลี่ยกันอีกในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสม (Appropriate Dispute Resolution) ที่สอดคล้องกับสังคมไทยหรือวิธีการแก้ปัญหาแบบทางเลือก (Appropriate Dispute Resolution) ที่มีชีวิตคือวิธีการแก้ปัญหากระแสหลัก (Conventional Criminal Justice) เพียงด้านเดียว เช่นการให้ความสำคัญ ต่อกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งในเรื่องนี้ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ได้กล่าวว่า..... ในสหประชาชาติก็ตกลงกันว่า "จะนำมาเสริมกระบวนการยุติธรรมอาญากระแสหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น" แต่ไม่ใช่นำมาแทนกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่...นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ลดบทบาทของรัฐ เพิ่มบทบาทของชุมชน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมต่อแนวคิดนี้ว่า.....

แนวคิดนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นเรื่องที่สอดคล้องและมีอยู่แล้วให้ชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ฝรั่งทำแล้วเราก็ไปลอกฝรั่งมาแต่เป็นเรื่องแปลกอยู่ที่ตรงที่ว่า"แนวปฏิบัติ" เกิดก่อน "ทฤษฎี" เพราะเมื่อเรามีความรู้สึกห่วงใยเหยื่ออาชญากรรมเราก็มีโปรแกรมต่างๆ มากมายเมื่อเรามีความรู้สึกว่าชุมชนน่าจะต้องมีส่วนร่วม (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ. ๒๕๔๕ : ๑๗-๑๘)

นอกจากชุมชนจะมีบทบาทสำคัญ หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แล้ว กระบวนการและเทคนิควิธีการที่ถือว่าเป็นศิลป์ก็มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน ดังนั้นภารกิจของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประการหนึ่งคือการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยเหตุนี้ การผลักดันให้มีโครงการนำวัฒนธรรม และอัตลักษณ์มาเป็นกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท จึงถือเป็นวิธีการหนึ่งที่สอดคล้องกลมกลืน และสามารถนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ได้ (ประเวศ วะสี, ๒๕๔๖) ได้นำเสนอแนวคิดสันติวิธีเพื่อจัดการกับความขัดแย้ง ไว้ในบทความสาธารณสุขกับพุทธธรรมได้ดังนี้

ภาวะของความขัดแย้งดังกล่าวที่ดำรงอยู่ในระบบที่รอการคลี่คลายนั้นอาจสามารถคลี่คลายได้โดยไม่ก่อผลกระทบ ต่อผู้เกี่ยวข้องหรืออาจนำไปสู่ภาวะ ของความรุนแรงนั้นถ้ามองจากแนวคิดสันติวิธีโดยนักสันติวิธีที่ลือนามJohan Galtung ได้แบ่งประเภทความรุนแรงที่ปรากฏในสังคมออกเป็นสามประเภทคือ ประเภทแรก "ความรุนแรงทางตรง" (Direct Violence) เป็นความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน คนทั่วไปในสังคมเห็นพ้องต้องกันว่าเป็น

ความรุนแรง เพราะก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ชีวิต รวมถึงวัตถุประสงค์ของผู้อื่น นอกจากนี้ Galtung ยังรวมเอาการกระทำที่ก่อผลกระทบต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ไว้ในความรุนแรงทางตรงนี้ด้วย อาทิ การปิดล้อมดินแดนหรือการห้ามการติดต่อทางการค้า และการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น ประเภทที่สองคือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และประเภทที่สามคือความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ซึ่งความรุนแรงทั้งสองประเภทนี้ไม่ปรากฏชัดเจน แต่หมายถึงโครงสร้างที่ทำให้เกิดความได้เปรียบ ระหว่างคนที่มีตำแหน่งที่ในโครงสร้างที่ต่างกัน และวัฒนธรรมที่เป็นกรอบความหมาย ที่คนใช้ในการทำความเข้าใจตนเอง และชีวิตทางสังคมที่ให้ความชอบธรรม กับความรุนแรงในหลายรูปแบบ ซึ่งความรุนแรงทางตรงที่ปรากฏในระบบสุขภาพดังกล่าวและประมาณ ๕๕,๐๐๐ คน ส่วนความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข โดยตรงนั้นเป็นความรุนแรงที่เกิดจากการเข้ารับบริการทางการแพทย์ ในหนังสือชุดทุกข์ผู้ป่วย หรือการเข้าไปถึงบริการทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมทางสังคมเป็นต้น

โดยในแนวคิดสันติวิธีจัดการกับความขัดแย้งนั้นนอกจากจะใช้ความรุนแรง แล้วยังอาจแบ่งประเภทการเผชิญความขัดแย้งได้เป็น ๗ ประเภทดังนี้

๑. การเจรจาพูดคุย
๒. ใช้กระบวนการยุติธรรม
๓. ใช้ความรุนแรงต่อคน
๔. ใช้ความรุนแรงต่อคนและสิ่งของ
๕. ใช้ความรุนแรงต่อสิ่งของ
๖. ใช้สันติวิธี
๗. ไม่ทำอะไรเลย

ในกระบวนการจัดการความขัดแย้ง เพื่อไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงที่เรียกว่า "กระบวนการสันติวิธีนั้นถ้าเป็นความหมายกว้างๆ เราอาจนิยามความหมายของ "สันติวิธี" หมายถึง วิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่งๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต รากฐานของสันติวิธีจึงเริ่มตั้งแต่จิตใจคือ การเคารพเมตตาต่อคู่กรณี ในแง่การเปลี่ยนทัศนคติโดยไม่มุ่งทำร้ายมนุษย์จนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอันยุติธรรมตลอดจนสร้างวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมสันติขึ้นในสังคม สันติวิธีอาจจำแนกได้ตามการแสดงออก อาทิ การเจรจา การใช้กระบวนการทางสถาบัน ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงและงานสร้างสรรค์ หรืออาจแยกตามระดับการสันติ อาทิ สันติวิธีเฉพาะคราว สันติวิธีแบบเป็นแนวร่วมกับการใช้ความรุนแรง สันติวิธีแบบปฏิเสธการฆ่าอย่างถึง

ที่สุด สันติวิธีแบบปฏิเสธการทำลายแม้แต่ทรัพย์สิน จนสันติวิธีแบบเคร่งครัดในหลักธรรมพื้นฐานทางศาสนา

คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ, ๒๕๔๘ ได้นำเสนอความสำคัญของวัฒนธรรมในกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทที่เหมาะสมไว้ดังต่อไปนี้

วัฒนธรรมคือแบบแผนของความคิดคำนึงพื้นฐานภายในกลุ่มหนึ่ง

โดยเฉพาะที่

๑. ได้ถูกสร้างขึ้น ประดิษฐ์ขึ้น หรือค้นพบในการตอบสนองต่อสิ่งที่ท้าทายจากการปรับตัวจากภายนอก และ/หรือ การผสมผสานกันภายใน

๒. ที่ดำเนินไปอย่างตีมีเหตุผล

๓. ที่ได้มีการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของกลุ่มว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้องที่จะรับรู้ ที่จะคิดและรู้สึก

สิ่งต่างๆนี้อาจจะหมายถึง ลักษณะพิเศษทางโครงสร้าง ความสัมพันธ์ภาษา และกระบวนการการตัดสินใจของกลุ่ม ให้ความสนใจคุณค่าของการมีตัวตนของกลุ่มอายุ ของเพศต่างๆ ในกระบวนการตัดสินใจ อาจช่วยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นในการเจรจาไกล่เกลี่ยทั้งสองอย่าง การรู้จักวัฒนธรรมของกลุ่มมีความสำคัญยิ่ง อย่างที่หนึ่งมันช่วยให้เข้าใจสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ อย่างที่สองมันช่วยให้สนใจมองลึกลงไปถึงลักษณะเฉพาะของสถานการณ์บางอย่าง ที่อาจบดบังโดยลักษณะของรูปแบบอื่น อย่างที่สามก่อให้เกิดความชัดเจนถึงทางเลือกที่ดีกว่าในสถานการณ์นั้นๆ ตัวอย่างเช่น ในปัญหาความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น การพิจารณาให้ถ่วงถ่วงถึงการตัดสินใจของกลุ่มตามประเด็นท้องถิ่นทำกันอย่างไร อาจจะมีประโยชน์อย่างมาก การตัดสินใจในที่กระทำโดยหัวหน้าเผ่าหรือผู้ใหญ่บ้านเพียงพหรือไม่มีเรื่องของสภาตำบลหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องมากนักน้อยแค่ไหน หรือต้องอาศัยการตัดสินใจของคนทั้งชุมชนนั้นๆ การตัดสินใจเหล่านี้ทำกันอย่างไร ในกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จำเป็นต้องมีกระบวนการและวิธีการในส่วนของชนบประเด็นอะไรที่ต้องพิจารณาใหม่ พวกเขามีกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทตามแบบแผนของท้องถิ่นอยู่แล้วหรือไม่

๑.๖.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

๑.๖.๓.๑ ความหมายของ "วัฒนธรรม" "ภาษา" และ "ชาติพันธุ์"

วัฒนธรรม มาจาก วัฒนธรรม หมายความว่า ความเจริญความงอกงามและธรรม หมายความว่า คุณความดี วัฒนธรรม หมายความว่า สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ (ที่มา: พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒)

วัฒนธรรม (Culture) จึงหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มคน/ชุมชน ที่ได้เลือกสรรและปรับปรุงแก้ไข จนเหมาะสมกับกลุ่มของตนมากที่สุดและได้ยึดถือปฏิบัติต่อๆ กันมาวัฒนธรรมหรือวิถีทางของแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะต่างกัน แล้วแต่สภาพแวดล้อมและวิธีการหรือภูมิปัญญาในการจัดการ วัฒนธรรมจึงหมายถึงความรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

- ๑) สิ่งก่อสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
- ๒) วิธีคิด วิธีปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติตน
- ๓) ศิลปะประติมากรรม เพลง/ดนตรี การละเล่น
- ๔) ภาษาและการสื่อความหมาย

๑.๖.๓.๑ ภาษา และชาติพันธุ์

ภาษาเป็นเครื่องมือของการสื่อความหมาย “ภาษา” ในแต่ละวัฒนธรรมจะมีลักษณะเฉพาะมีระบบของตนเอง และสะท้อนระบบความคิดหรือโลกทัศน์ของผู้พูด “กลุ่มชาติพันธุ์” หรือบางครั้งเรียกว่า “กลุ่มชน” หมายถึงกลุ่มคนที่มีประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกันและประการสำคัญ มีสำนึกในความเป็นกลุ่มเดียวกันแม้ว่าภาษาและชาติพันธุ์มิใช่สิ่งเดียวกัน ภาษาไม่อาจจะบอกความเป็นชาติพันธุ์ในทุกกรณี แต่การใช้ภาษาในการศึกษาหรือจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ก็เห็นสิ่งที่มีประโยชน์ เนื่องจากภาษามีความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์อย่างใกล้ชิด การมองผ่านภาษาจะทำให้เกิดความเข้าใจ และความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก เป็นกุญแจที่นำไปสู่ความเข้าใจระดับลึกเกี่ยวกับโลกทัศน์ วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อของผู้พูดภาษานั้นๆ ได้ และเนื่องจากภาษาเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่าย คนทั่วไปเมื่อได้ยินเสียงพูดก็จะบอกได้ว่า กลุ่มคนผู้พูดนั้นเป็นกลุ่มเดียวกับตนหรือไม่อย่างไร และจากการที่ภาษาที่พูดกันภายในบ้าน จะเกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยได้ โดยเรียกชื่อภาษาที่เจ้าของภาษาใช้เรียกตนเอง หรือชื่อที่ยอมรับว่าหมายถึงภาษาหรือกลุ่มของตน วัฒนธรรมของชาวเขาเหล่านี้สักกระยะหนึ่ง เราอาจเริ่มเข้าใจและชื่นชมกับวิถีชีวิต และสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเรา โดยเนื้อแท้ความจริงแล้ว ชาวเขาหลายกลุ่ม ดังเช่น ชาวปกากะญอ (กะเหรี่ยง) มีวิถีชีวิตการทำมาหากินที่เรียบง่ายใกล้ชิดกับธรรมชาติ สนุกสนานร่าเริงและรักสงบนอกจากนั้นชาวปกากะญอยังมีระบบการเกษตร ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมการผลิตของชาวปกากะญอ ได้พัฒนาเทคนิควิธีในการผลิตอย่างได้ผล โดยไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี และวัตถุมีพิษต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อดินและแหล่งน้ำ ชาวปกากะญอยังรักและหวงแหนป่า ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร ยาสมุนไพรและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ดังนั้น สังคมวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ และการดำรงอยู่ของกลุ่มนี้และชาวเขากลุ่มอื่นๆ จึงไม่เพียงแต่สร้างสีสันอัน

หลากหลายให้กับสังคมวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่ชาวเขาเหล่านี้ยังมีบทบาทสำคัญ ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับสังคมไทยไปพร้อมๆ กัน

อคติเชิงชาติพันธุ์เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขวางกั้นการเรียนรู้ และทำความเข้าใจในวิถีชีวิต ของเพื่อนมนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมอื่น ด้วยเหตุนี้เองมานุษยวิทยาจึงเน้น การศึกษาเชิง "วัฒนธรรมสัมพันธ์" (cultural relativity) นั่นคือศึกษาสังคมแห่งหนึ่งแห่งใด ภายใน บริบทของสังคมนั้นๆ ไม่นำเอามาตรฐานของตนเอง หรือของสังคมวัฒนธรรมแห่งหนึ่งไป ใช้วัดสังคมวัฒนธรรมอื่นหลีกเลี่ยงการประเมินคุณค่าในแง่ของความดีกว่าหรือเหนือกว่า และมอง มนุษย์ในทุกสังคมวัฒนธรรมว่ามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจ และยอมรับใน ความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ ความเข้าใจ และการยอมรับในความหลากหลายช่วยให้เรา รู้จักอดทนและอดกลั้นต่อความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเรา ความ เข้าใจยังเป็นพื้นฐานของความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การยกย่องให้เกียรติและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ด้วย

๑.๖.๓.๒ วัฒนธรรมในบริบทมานุษยวิทยา

มานุษยวิทยาวัฒนธรรมมีบริบทประกอบไปด้วย

- ๑) นิเวศวิทยา : ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมของ ชุมชน
- ๒) ประชากร : จำนวนประชากร ชาย/หญิง คนแก่/หนุ่ม-สาว/เด็ก ลักษณะทางกายภาพของ๓กลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติและสัญชาติของคนในสังคม การแต่งกาย ฯลฯ
- ๓) ประวัติศาสตร์ : ประวัติและพัฒนาการของชุมชน อันทำให้สังคม ที่ศึกษามีรูปแบบเช่น ปัจจุบัน (เราอาจได้ประวัติของชุมชนจากการเก็บประวัติของบุคคลด้วย)
- ๔) โครงสร้างทางสังคม ระบบการปกครอง : ผู้ที่มีบทบาทสำคัญใน หมู่บ้าน (เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ผู้นำทางด้านความเชื่อ) บุคคลภายนอกหมู่บ้านที่มีความสำคัญ ต่อคนในหมู่บ้าน การจัดระดับสูงต่ำและช่วงชั้นทางสังคม (ชนชั้น วรรณะ ฯลฯ)
- ๕) การแต่งงาน ครอบครัว และระบบเครือญาติ : การเลือกคู่ กฎเกณฑ์ในการแต่งงาน การสืบเชื้อสาย (ทางพ่อ/ทางแม่) ที่อยู่อาศัยหลังการแต่งงาน (อยู่บ้าน สามี อยู่บ้านภรรยา แยกออกไปอยู่ที่ใหม่ ฯลฯ) ลักษณะครัวเรือน (ครัวเรือน เดี่ยว ครัวเรือน ขยาย ฯลฯ)
- ๖) ความเชื่อ/ศาสนา ค่านิยม และโลกทัศน์ : การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ข้อห้าม ข้อนิยม บทสวด สุภาสิต คำหึงเพย คำเสียดสี ทศนคติที่มีต่อผู้คน และสิ่งรอบข้าง

๗) ประเพณี : ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต (การเกิด การโกนจุก การบวช การตาย) ประเพณี ของชุมชน (ประเพณีปีใหม่ สงกรานต์ ประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา : วิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ (พิธีแรกนา ทำขวัญข้าว ทำขวัญควาย ทำขวัญเกวียน) ฯลฯ

๘) เศรษฐกิจ : การประกอบอาชีพ รายได้ รายจ่าย การสร้างผลผลิต การแลกเปลี่ยน การค้าขาย เศรษฐกิจพอเพียง ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากภายนอก ฯลฯ

๙) เทคโนโลยี : การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ การสร้างบ้านและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เทคนิคในการทำงานด้านต่างๆ การบำรุงรักษาดูแลพืช การเก็บเกี่ยวฯลฯ

๑๐) ความเจ็บป่วย การรักษาโรค และสุขอนามัย : สุขอนามัยในชีวิตประจำวัน การป้องกันและรักษาโรค การใช้สมุนไพร ความเชื่อเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ฯลฯ

๑๑) การศึกษา(education) และการขัดเกลาทางสังคม(socialization) : การศึกษาในระบบและนอกระบบ ,การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็ก ,การถ่ายทอดหรือสืบทอดความคิด ความเชื่อทัศนคติ ตลอดจนให้แนวทางในการดำรงชีวิตด้านต่างๆ (สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นในหลายรูปแบบ เช่น จารีต ประเพณี สุภาษิต คำพังเพย นิทานสอนใจ ฯลฯ)

๑๒) ภาษาและการสื่อสาร : ภาษาศึกษาลักษณะสำคัญของภาษา (ระบบเสียง ไวยากรณ์ และความหมาย) ศึกษาภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง ศึกษาภาษาถิ่น ภาษาศาสตร์เชิงสังคมมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ ฯลฯ

๑๓) การสื่อสารและการคมนาคม : ศึกษาการสื่อสารชนิดต่างๆ : การส่ง/กระจายข่าวให้หมู่บ้านบทบาทของหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ การติดต่อคมนาคมรูปแบบต่าง : ความสำคัญของถนน และเส้นทางคมนาคมอื่นๆ การติดต่อคมนาคมอื่นๆ บทบาทของพาหนะชนิดต่างๆ ฯลฯ

๑๔) อาหารและโภชนาการ : ลักษณะอาหารที่รับประทานวิธีการประกอบอาหาร ชนิดของอาหาร ค่านิยมเกี่ยวกับอาหาร ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร ฯลฯ

๑๕) ศิลปะ : การประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ที่มีความงดงาม เช่น การทอผ้าลวดลายของผ้า การประดิษฐ์เครื่องจักรสานและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ฯลฯ

๑๖) นันทนาการ : ดนตรี เพลง บทเพลง นิทาน เรื่องเล่า คำทาย การละเล่นต่างๆ ฯลฯ

๑๗) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม รูปแบบของการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในอนาคต ฯลฯ

กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๔๔ ได้อธิบาย บริบทของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

๑. วัฒนธรรมมีอยู่ทั่วโลก
๒. มีมานานแล้วเรียกได้ว่ามาคู่กับมนุษยชาติ
๓. ที่ได้มีสังคมมนุษย์ที่นั่นมีวัฒนธรรม
๔. วัฒนธรรมแต่ละที่ก็มีทางของตน
๕. ไม่มีที่ไหนดีกว่าที่ไหนเพราะแต่ละที่ก็เหมาะกับพื้นที่ของผู้เป็นเจ้าของ
๖. วัฒนธรรมจึงไม่ดีไม่เลว
๗. ไม่สามารถตัดสินใจจัดลำดับสูงต่ำ ไม่มีวัฒนธรรมที่สูงกว่า ไม่มี

วัฒนธรรมต่ำกว่า

๘. ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่หรือมีความสัมพันธ์ กับสิ่งที่เรียกว่า "บริบท" ด้วยเหตุนี้คำนิยามง่ายๆ ของวัฒนธรรมก็คือ "เครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น"

หากมองไปในโลกแล้วเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เรียกสิ่งนั้นว่า "ธรรมชาติ" (nature) สิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองแต่มนุษย์สร้างขึ้น เรียกว่า "วัฒนธรรม" (culture) ข้าวไม่เป็นวัฒนธรรมเมื่อเกิดออกเองตามบึงหนอง แต่เมื่อเป็นนามีการปลูกจึงจะเป็นวัฒนธรรม มะขามแขกไม่เป็นวัฒนธรรมจนกว่าเราจะเอามาใส่แกง หินหนึ่งก้อนเป็นธรรมชาติ แต่ถ้าถูกยกมาวางทำเครื่องหมายเซตรั้วก็กลายเป็นวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นอะไรก็ได้ สำคัญเพียงแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์เข้าไปกระทำ ให้ความหมายและไปใช้ความหมายในสิ่งนั้น ดังนั้นกล่าวให้ง่าย วัฒนธรรมก็คือเครื่องมือในการมีชีวิต (tools to live) ไม่ว่าจะอยู่ตามลำพังหรืออยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ

สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมานี้มีมากมายหลากหลายละลานตา แต่อาจจัดกลุ่มได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ประมาณ ๔ กลุ่ม คือ

๑. วัฒนธรรม วัตถุ คือวัฒนธรรมที่เกิดจากการกระทำต่อวัตถุต่างๆ ซึ่งมีระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเงื่อนไขปัจจัยสำคัญ โดยได้ผสมกับความเชื่อและรสนิยมของคนกลุ่มนั้นๆ เช่น งานจิตรกรรม งานปั้น งานแกะสลัก งานสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและประติมากรรมต่างๆ

๒. วัฒนธรรมอวัจนภาษา คือกลุ่มที่เกิดจากการสร้างสรรค์เป็นชิ้นงาน เช่น งานจิตรกรรม งานถักทอ งานย้อม เป็นต้น

๓. วัฒนธรรมพฤติกรรม เช่น ประเพณี หรือ การกระทำต่างๆ

๔. วัฒนธรรมวัจนภาษา คือวัฒนธรรมกลุ่มที่มีต้นตอ มาจากการใช้ภาษาอย่างการร้องขับต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การรำ การเต้น และการแสดง

เมื่อวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์ในพื้นที่ต่างกันจึงอาจสร้างสิ่งต่างๆ ออกมาเหมือนกันและไม่เหมือนกัน โดยมีเงื่อนไขปัจจัยนานัปการ เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมจึงมีเรื่อง "อัตลักษณ์" เข้ามา อัตลักษณ์ที่หมายถึงการมีบางส่วนที่ทั้งเหมือนและต่างไปจากของคนอื่น เมื่อวัฒนธรรมมีทั้งเหมือนและต่างและเป็นเรื่องของใครของมัน วัฒนธรรมจึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบจัดลำดับได้ เพราะแต่ละวัฒนธรรมไม่ได้เกิดในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ไม่ได้อยู่ในบริบทเดียวกัน ของที่มาไม่เหมือนกันจึงเทียบกันไม่ได้

ในแต่ละสังคมจะมีชนชั้นเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร การมีอำนาจต้องกำกับด้วยคุณธรรม หากไม่มีคุณธรรม อำนาจจะก่อให้เกิดการกดขี่ เขาเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยมีความคิดเรื่อง "ทศพิธราชธรรม" ความคิดเรื่อง "ร่วมโพธิ์ร่วมไทร" มาจากการดำรงตนอย่างผู้ให้ของผู้มีอำนาจ

เมื่อมีชนชั้น วิถีชีวิตของชนชั้นที่ต่างกันย่อมไม่เหมือนกัน เจ้าขุนมูลนายไม่ต้องเหนื่อยกายกับงานนาไรแต่อาจเหนื่อยงานบริหารและความรับผิดชอบ สื่อบันเทิงของชนชั้นหนึ่งไม่เหมือนกับของอีกชนชั้นหนึ่งเพราะชีวิตไม่เหมือนกัน เช่นกลุ่มหนึ่งต้องการความละเมียดเพราะชีวิตเนิบนิ่ง อีกกลุ่มต้องการความสนุกแรงๆ เพราะชีวิตหนักหน้อย ไม่เพียงแต่สื่อบันเทิง หากรวมถึงรายละเอียดในวิถีชีวิตทั้งหมด เช่น วัฒนธรรมอาหาร การแต่งกาย บ้านเรือน งานจักสาน วัฒนธรรมเรื่องเล่าและนิทาน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้แยกชั้นกันเพราะชีวิตที่ต่างกัน เกิดเป็นสองชั้นของวัฒนธรรมทั่วโลก เรียกว่าวัฒนธรรมน้อยกับวัฒนธรรมใหญ่ หรือที่นักวิชาการวัฒนธรรมไทยเอามาผูกกับชนชั้นแล้วเรียกว่า "วัฒนธรรมราชฎี" (little tradition) กับ "วัฒนธรรมหลวง" (great tradition) (ปราณี วงษ์เทศ, ๒๕๒๕: ๓๔๐-๓๖๔ และกาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๔๕: ๑๖๑-๑๗๙)

วัฒนธรรมหลวงจากการเก็บเอาวัฒนธรรม ราชฎีที่มีอดีในแต่ละถิ่นไปชุบเลี้ยง ให้เงินเดือนอยู่กินเพื่อสร้างวัฒนธรรมอย่างเดียวไม่ต้องทำมาหากินอื่น งานจึงลงลึกและละเมียดขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่วัฒนธรรมชาวบ้าน ศิลปินก็คือชาวบ้านที่ปลูกผักตักน้ำ หาปลาทำนา เจกเช่นชาวบ้านอื่น วัฒนธรรมราชฎีจึงสด ชัด และได้อารมณแบบบ้านๆ และศิลปินก็แหงนมองวัฒนธรรมหลวงเป็นตัวอย่างแล้วมาประยุกต์เป็นของตน วัฒนธรรมหลวงจึงมีคุณูปการในเรื่องของการเป็นวัฒนธรรมที่เชื่อมร้อยความหลากหลายของวัฒนธรรมย่อยๆ (sub)

๑. การทบทวนและเลือกเปิดประตู "ค่านิยม" ของคำว่า "วัฒนธรรม"
๒. การรู้จักธรรมชาติของสิ่งที่กำลังจะทำงานด้วยที่เรียกว่า "การวิเคราะห์คุณลักษณะ" (Attribute Analysis)
๓. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่วัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยแนวคิด "บทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรม"

๔. การบริหารจัดการวัฒนธรรมด้วย “งานส่งเสริมเผยแพร่”

๕. แนวคิดใหม่เรื่อง “การเป็นทั้งผู้สร้าง/ผู้เสพวัฒนธรรม”

สำหรับคำว่า “วัฒนธรรม” นั้น ผู้เขียนจะขอสงวนศึกษาการทำสงครามแห่งค่านิยมไว้ชั่วคราว โดยจะขอรวบรัดตัดตอนสั้นๆ ว่า ท่ามกลางค่านิยมที่หลากหลายนั้น หากเราแบ่งกลุ่มอย่างหลายๆ เมื่อเวลาที่เราตั้งคำถามว่า “เวลาคิดถึงวัฒนธรรมไทย เราคิดถึงอะไร” เราจะพบว่า มีประตูเปิดได้อยู่ ๒ ประตู คือ

๑. วัฒนธรรมเป็นผลผลิต/เป็นรูปธรรม (culture as product) การเปิดประตูนี้จะทำให้เราตอบว่า เวลาคิดถึงวัฒนธรรมไทยเราก็จะคิดถึง รำไทย บ้านทรงไทย อาหารไทย ชุดไทย มวยไทย การไหว้ แบบไทย ดนตรีไทย ฯลฯ ประตูที่นิยามวัฒนธรรมเป็นผลผลิต/รูปธรรมแบบนี้เป็นประตูที่คนส่วนใหญ่เดินเข้าออกกันอย่างแพร่หลาย

หากเราใช้ค่านิยมอันนี้ การบริหารจัดการวัฒนธรรมจากประตุนิยามนี้ก็มักจะเป็นการปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมจาก เช่น การรณรงค์ให้ใช้ภาษาไทย ในรายการโทรทัศน์ การอนุรักษ์การไหว้แบบไทย การเก็บรักษาบ้านทรงไทยแบบต่างๆ

๒. วัฒนธรรมเป็นกระบวนการสร้าง (culture as production) ในเอกสารชิ้นนี้จะขอเชิญชวนให้ผู้อ่านมาเปิดประตุนิยามอันนี้ดูว่า เรากำลังจะมอง “วัฒนธรรม” ว่าเป็นกระบวนการผลิตแบบหนึ่ง (ดูรายละเอียดต่อไป) ซึ่งแนวคิดนี้ต่อยอดมาจาก “กระบวนการสร้างสิ่งของต่างๆ ในสังคม” เช่น ผลิตเก้าอี้ ปากกา รถยนต์ ฯลฯ ฉันท

๓. การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องหลีกเลี่ยงการสร้างภาระหนี้สิน ทั้งภายในและภายนอกให้แก่อนุชนรุ่นหลัง

๔. การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีนโยบายด้านการเงิน การคลัง การบริหาร และการเมืองที่โปร่งใส

๕. การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ

๖. การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องทำให้เกิดความยั่งยืนทางวัฒนธรรม ที่ผ่านมามาประเด็นนี้ได้รับความสนใจค่อนข้างน้อย เพราะการมองว่าวัฒนธรรมเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นปัจจัยที่หยุดนิ่ง ซึ่งเป็นการมองที่ผิดความเป็นจริง เพราะวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายในการพัฒนาด้วย ดังนั้นจึงควรมองค่านิยมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมทางวัฒนธรรมในมิติของความยั่งยืนด้วย

การพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องไม่แปลกแยก ไปจากบริบททางวัฒนธรรม ต้องเน้นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ ต้องเปลี่ยนทัศนคติในการมองวัฒนธรรม จากการเป็น

เครื่องมือในการพัฒนาเพียงอย่างเดียว มาเป็นเป้าหมายของการพัฒนา คำถามที่เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนา คือนโยบายอะไรที่ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดและดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายของวัฒนธรรม

โลกาภิวัตน์เป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎของโลก เป็นกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องของระบบทุนนิยม ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรสูงสุด โดยมีระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร และการคมนาคมที่ทำให้พื้นที่ของโลกเล็กลงหรือแคบลง ความแตกต่างของเวลาไม่เป็นอุปสรรคอีกต่อไป ระบบดาวเทียมสื่อสารทำให้คนที่อยู่คนละมุมโลก สามารถรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันได้เช่น การถ่ายทอดการแข่งขันเทนนิสยูเอสโอเพ่น เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมมีความซับซ้อน และหลากหลาย นอกจากนั้นโลกาภิวัตน์ยังได้ผลิตพลังท้องถิ่นนิยม(อภิญา เพื่อพุทธกุล, ๒๕๔๖) ซึ่งเป็นพลังที่ตรงข้ามกับตนเอง เมื่อพิจารณาอย่างผิวเผินดูเหมือนว่าพลังของโลกาภิวัตน์ กับพลังของท้องถิ่นนิยมจะเป็นปฏิปักษ์หรือคู่ที่ตรงกันข้าม แต่จริงๆ แล้วเป็นด้านตรงข้ามของเหรียญเดียวกันที่ต้องอยู่คู่กันตลอดไป เปรียบได้กับพลังความเคลื่อนไหวที่เป็นกระแสท้องถิ่นนิยมต่างๆ นั้นเกิดขึ้นเพราะส่วนหนึ่ง เกิดจากปัจจัยที่ใหญ่กว่าหรือโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่ปัจจัยภายในท้องถิ่นนั้นๆ แต่เพียงอย่างเดียว

ถึงแม้โลกาภิวัตน์ / ระบบทุนนิยมโลก จะต้องการให้แต่ละพื้นที่ / ประเทศ มีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน เพื่อให้การเคลื่อนย้ายทุนหรือการลงทุนมีความสะดวกมากขึ้น แต่ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ก็ยังคงมีความสำคัญ (เช่น มีระบบสาธารณูปโภคที่สมบูรณ์แบบกว่า มีแรงงานราคาถูกกว่า มีระบบการเมืองการบริหารที่โปร่งใสเอื้อต่อการลงทุนมากกว่า คนส่วนใหญ่พูดภาษาอังกฤษได้) ยิ่งทุนมีความสามารถในการเคลื่อนย้ายไปลงทุนในที่ต่างๆ มากเท่าใดลักษณะเฉพาะของพื้นที่/ประเทศ ก็ยิ่งมีความสำคัญต่อการที่จะถูกเลือก เป็นแหล่งลงทุนมากขึ้นเท่านั้น เช่น กรณีประเทศไทยได้พยายามทุกวิถีทางที่จะสร้างภาพลักษณ์อันโดดเด่นของตัวเอง เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนต่างประเทศมาลงทุน เมื่อมองในระดับประเทศ จะเห็นว่าถึงแม้วัฒนธรรมจากศูนย์กลางหรือกรุงเทพฯ เหมือนจะมีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ท้องถิ่นเองก็พยายามที่รักษาอัตลักษณ์ของตนเพื่อดึงดูด ให้นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ ไปเที่ยว เพราะฉะนั้นยิ่งประเทศไทย ถูกครอบคลุมด้วยกระแสโลกาภิวัตน์มากเท่าไร การเน้นความเป็นท้องถิ่นก็ยิ่งปรากฏชัดมากขึ้นเท่านั้น

๑.๖.๓.๓ ความเชื่อและโลกทัศน์ชาวอิสาน

ชาวหนองบัวลำภูส่วนมากมีชาติพันธุ์เป็นชาวอิสาน กว่าร้อยละ ๘๐ ดังนั้นการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) จึงตั้งอยู่บนรากฐานของโลกทัศน์ต่างๆ ที่ถ่ายทอดสืบตั้งนั้นระบบคิดความเชื่อต่างๆ จะมีบริบทของโลกทัศน์เหล่านี้ สอดแทรกมาด้วย อภิศักดิ์

โสมอินทร์, ๒๕๓๔ ได้ศึกษาโลกทัศน์ ของชาวอีสาน ดังมีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

๑) ยกย่องนับถือคนที่มีความประพฤติดี ชื่อสัตย์ สุจริต สัมมาอาชีพะ แม้จะยากจนก็ขอให้เป็นคนดี คำของคนอยู่ที่การทำความคิด คนดีที่การแสดงออกทั้ง กาย วาจา ใจ ดูที่ความเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดี สามารถแยกได้ว่าอะไรคือคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม อะไรคือบาป บุญคุณโทษ เป็นผู้ประพฤติดีมั่นในสัจปฐิธรรมและฆราวาสธรรม คนที่ไม่มีคุณธรรมเรียกว่า คนดิบหรือคนตาย คือเป็นคนแต่ชื่อ ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย ดังคำกล่าว

“คนตายนี้มีไม้อยากเป็นมู

ตายกะตายอยู่หันหันม้อมูบมี”

“ทุกข์ยากย้ายขอขาดแลงกาย อย่าได้ลิ้มความดีเที่ยงจริงจำหมั้น”

๒) ความเป็นคน ชาวอีสานมีความเชื่อว่าจะเกิดมาเป็นคนได้นั้น ต้องเกิดเป็นอย่างอื่นมาก่อน ทั้งนี้แล้วแต่ใครจะมีกรรมมากน้อยแตกต่างกันไป การเกิดเป็นสัตว์อื่นละครึ่งเรียกว่าการใช้ชาติ (ใช้กรรม) การเกิดเป็นคนก็เป็นการใช้ชาติ แต่ถือว่าเกิดดี เพราะเป็นสัตว์ประเสริฐ แม้จะเกิดเป็นคนมีอวัยวะไม่ครบ ๓๒ ก็ยังดีกว่าเกิดเป็นอย่างอื่น ดังนั้นเมื่อเกิดแล้วจึงต้องระมัดระวังรักษาการกตัญญูหมั่น การทรมาน หรือการฆ่าคนไม่ว่าจะโดยวิธีใด ถือว่าเป็นการก่อกรรมทำเข็ญเป็นบาปมหันต์สูงสุด ตกนรกหมกไหม้ทั้งชาตินี้และชาติหน้า ช้อห้ามทางพุทธศาสนาที่ไม่ให้คนกินเนื้อมนุษย์นั้น คงเป็นอุบายป้องกันไม่ให้คนฆ่ากันนั่นเอง คงไม่ใช่เพราะเนื้อมนุษย์มีรสโอชะอย่างที่บางคนเข้าใจ

๓) ยกย่องนับถือคนที่ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เมื่อทำแล้วต้องทำให้ดี มุ่งมั่น เพียงพยายามจนเกิดผลสำเร็จ ดังคำกล่าว

“ตกลงว่าได้จ้า บ่จำอย่าถอด”

“คนได้กำคอกแฮ้อย่าอมให้หางมันฟาด

มีแต่ลิคั้นคอกแฮ่เข้าใส่ตม”

“ลาบจัวอย่าแพงข้าวคั่ว”

“เฮ็ดให้ล้ม ต้มให้สุก เฮ็ดให้สุด ชุดให้ถึง”

“เฮ็ดนาอย่างแพงกล้า ไปค้าอย่างแพงทิน”

“คันได้ลงมือแมวบ่ห่อนหนูหนีมัม”

“ไปให้สุดล้าว เอาให้ถึงเถียด อย่าเฮ็ดพอกะจา”

“เฮ็ดเล่นๆ เห็นแต่ตีนชินม้น

เฮ็ดอีหลีได้กินของดีมันพร้อม”

"ตกตาเล่นๆ สาให้มันม่วน ตกตากวนๆ สาให้มันชุ่น
กวนชุ่นแล้วชิวกึ่งหากสิงอม"

๔) สังคมอีสานยึดเกาะกันโดยมีฮีต-คอง ทำหน้าที่เป็นกฎ ระเบียบ เพื่อเป็นบรรทัดฐาน (Social norm) ให้สังคมประพฤติปฏิบัติตามอันจะนำไปสู่ความสงบสุข ร่วมกัน สังคมอีสานอบรมสั่งสอนและเน้นเรื่องฮีต-คอง โดยสอนกันทุกเพศทุกวัย ทุกชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองแม้กระทั่งพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์เพราะพร้อมด้วยศีล วินัยก็ไม่ละเว้น ฮีต-คอง จึงเหมือนกฎหมายของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม เพราะกำหนดหน้าที่ จริยธรรมของชนทุกชั้นไว้ตามสภาพของสังคมนั้นๆ สังคมใดปฏิบัติตามฮีต-คอง ก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าปฏิบัติขาดตกบกพร่องก็เกิดทุกข์ สำหรับบทลงโทษการผิด

๕) การดำเนินชีวิตของสังคมเกษตรแบบชาวบ้านอีสาน โดยทั่วไป จะยึดถือและปฏิบัติตามกรอบของฮีตสิบสองหมื่นเวียนเป็นวัฏจักรทั้งรอบปี ไม่ว่าจะเป็นการ ทำบุญสุนทานและการประกอบอาชีพ

๖) สังคมอีสาน ให้เกียรติและยอมรับนับถือสิทธิส่วนบุคคล ไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายน้ำใจกัน ต้องการสิ่งใดก็เอ่ยปากขออนุญาตจาเจ้าของเสียก่อน ไม่หยิบฉวยเอาโดยพลการ เข้าขึ้น ตื่นเข้าขึ้นมาออกหาจุดจุดจีตามกองขี้ควาย เมื่อไปพบกองขี้ควายที่มีไม้ปักอยู่เขาจะไม่พูดหาจุดจี้อย่างเด็ดขาดเพราะนั่นมีผู้จองไว้แล้ว เมื่อเดินผ่านเรียกสวน ไร่เนาไปพบไปเห็นสิ่งของของคนอื่น ตามกระท่อมเถียงนาเขาจะไม่หยิบฉวยเอาเป็นของตนเอง ถ้าจำเป็นอยากขอใช้บ้างเล็กน้อย ไม่มีเจ้าของเฝ้าอยู่ด้วย ก็จะทำพิธีขอ โดยพูดว่า "ขอเกลือกจักหน่อยแนเด้อ ขอบักหุ่งจักหน่อยแนเด้อ" และแม้กระทั่งเขารู้สิ่งนั้นไม่มีเจ้าของเป็นคนเขาก็ยังรู้สึก ว่าของสิ่งนั้นเป็นสมบัติของเทวดาฟ้าดิน ถ้าอยากได้ก็ต้องขอเช่นเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคนอีสานเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีโลกทัศน์ต่อสังคมในทางที่ดีและเป็นโลกทัศน์ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของสังคมอย่างปกติสุข

๗) โดยทั่วไปสังคมชาวบ้านซึ่งเป็นสังคมเกษตร หรือวัฒนธรรม ชาวนาจะให้ความสำคัญต่อผู้ที่มีที่นาทำกินเป็นของตนเอง ไม่เช่าคนอื่นเขา ชาวอีสานจึงชอบที่จะบุกเบิกหาที่ทำกินเป็นของตนเอง ถ้าเช่าที่นาเขาทำจะรู้สึกที่ต่ำต้อยน้อยหน้า เมื่อทำนา ก็พยายามให้ได้ผลผลิตข้าวมากๆ ชาวบ้านจะวัดฐานะกันด้วยปริมาณข้าวในเล้า (ยุ้ง) ครอบครัว ไตมีเล้าข้าวใหญ่ก็มีหน้ามีตา สังคมชาวบ้านอีสานจึงยกย่องคนที่ "มีนาดี มีควายดี มีเล้าข้าวใหญ่" ชาวบ้านมีความเห็นว่า การมีอาหารการกินอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์เป็นสิ่งสำคัญว่าการปลูก แต่งรูปโฉมภายนอกด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์หรือ "เฮ้" ด้วยเครื่องประดับ ประดาทั้งหลาย ดังคำกล่าว

"ทุกซบมีเสื้อผ้าฝ้ายเย็บติดพอลื้ออยู่
ทุกซบมีข้าวอยู่ท้องสินอนลื้ออยู่บ่เป็น"

คนที่แต่งตัวโก้ แต่ไม่มีข้าวในเล้า ชาวบ้านไม่นับถือ เขามันจะพูดว่า "โก้ซ้อๆ แต่บ่มีซี้ลื้อ" ยกเว้นพวกพ่อค้า ข้าราชการที่ไม่ได้ทำนา โดยเฉพาะพวกข้าราชการ ชาวบ้านถือว่าเป็นพวกที่ "แล้งบ่เสีย ท่วมบ่เสีย" หรือ "พวกน้ำออกบ่อ" คือพอสิ้นเดือนก็ได้รับเงินเดือน ทุกเดือนไป

๘) สมาชิกในสังคมต้องรู้จักการแบ่งปันคือรู้จักให้และรับจะมีแต่ให้ ถ่ายเดี่ยวหรือรับเอาถ่ายเดี่ยว หรือรับเอาถ่ายเดี่ยวคงดำรงอยู่ไม่ได้ การที่ชาวอีสานสนใจในการทำบุญ นอกจากอยากจะได้บุญแล้วเหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การให้ทานหรือจาคะ ชาวบ้านยกย่องนับถือ คนที่รู้จักให้ทานแบ่งปันแก่คนอื่น และมักจะพูดอยู่เสมอว่าเป็นคนดีในดีเหมือนพระเวส หมายถึง พระเวสสันดร ที่มีทานบารมีเป็นเลิศนั่นเอง เมื่อได้รับการแบ่งปันแจกทานไปแล้ว ชาวบ้านก็ถือว่ามีส่วนบุญต่อกัน คือ ต้องหาทางตอบแทนบุญคุณให้ได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จากความดีอันนี้เองจึงทำให้นักการเมืองหรือผู้แสวงหาผลประโยชน์จากชาวบ้านบางคนนำสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ มาแจกชาวบ้าน แล้วเรียกร้องสิ่งตอบแทนภายหลัง การให้การรับจึงมีความสำคัญ สิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ภูต ผี จิต วิญญาณ ชาติ ภพ โชคชะตา ภาสี เคราะห์ พรหมลิขิต ตลอดจนสิ่งเร้นลับ มหัศจรรย์ทั้งหลาย

๑.๖.๓.๔ โลกทัศน์ของชาวอีสานต่อสิ่งเหนือธรรมชาติมีดังนี้

๑) โลกทัศน์ต่อศาสนาหรือคติทางศาสนา ในบรรดาสิ่งเหนือธรรมชาติทั้งหลาย ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของชาวอีสานมากที่สุด ชาวอีสานเห็นว่าสังคมมนุษย์ต้องมีศาสนา ถ้าปราศจากศาสนาจะทำให้สังคมป่าเถื่อน คนไม่รู้ดีรู้ชั่วไม่ละอายหรือเกรงกลัวต่อบาป บ้านเมืองจะวุ่นวาย และวิบัติล่มจม ศาสนาเป็นเสาหลักในการยึดเหนี่ยวของจิตใจเป็นหลักแห่งความเชื่อถือศรัทธา ไม่ว่าจะมีความเชื่อส่วนบุคคลหรือความเชื่อของกลุ่มบุคคล และในทัศนะของชาวอีสานนั้น ศาสนาที่แท้จริง คือ พุทธศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพยดา ภูต ผี เข้ามาผสมกลมกลืนด้วย จึงเป็นรูปแบบที่เรียกว่า พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน (Folk Buddhism) และเนื่องจากชาวอีสานเห็นว่าศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่สำคัญของจิตใจ ดังนั้นเมื่อไปสร้างบ้านแปลง เมืองในที่ใดชาวอีสานจะหาบริเวณสำหรับสร้างวัดไว้ด้วย เพราะถือว่าหมู่บ้านก็ต้องมีวัด เมื่อมีวัดก็ต้องมีพระสงฆ์ หมู่บ้านใดไม่มีพระสงฆ์ประจำวัด ชาวบ้านจะจิตใจหดหู่ ชาติที่พึ่งเป็นอย่างยิ่ง ต้องลงทุนลงแรงไปนิมนต์พระจากหมู่บ้านอื่นหรือไม่ก็ไปหาเช่าพระสงฆ์ จากหมู่บ้านอื่นมาประจำวัด อย่างน้อยก็ในช่วงเข้าพรรษาถึงบุญกุศล การนับถือศาสนาของชาวอีสานจึงเป็นการเลื่อมใสศรัทธา ต่อองค์รวมของศาสนาอย่างไม่ขาดตก

บกพร่องอันได้แก่

๑. ศรัทธาต่อคำสอนซึ่งถือว่า เป็นหลักธรรมคำสอน ชั้นปรมมิตี
ชาวบ้านเห็นว่าไม่มีสิ่งใดมาลบล้างได้ นั่นคือคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒. ศรัทธาต่อพิธีกรรม เมื่อมีคำสอนหลักธรรมซึ่งเป็นทฤษฎีแล้ว
ก็มีพิธีกรรมเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนาอาจเป็นสิ่งเดียว กับขนบธรรมเนียมประเพณีที่
สมาชิกของสังคมยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา

๓. ศรัทธาต่อผู้ประกอบพิธีกรรม อันหมายถึงพระสงฆ์ผู้เป็นสาวก
สืบทอดศาสนา และถ้าตามนัยพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ที่มีการผสมกลมกลืนของพุทธ
พราหมณ์ ผี ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นก็ต้องรวมไปถึง จ้ำ คนทรง หมอผี หมอสูตรขวัญด้วย

๒) ชาวอีสานเชื่อเรื่องบุญกรรม หลักของศาสนาพุทธที่มีอิทธิพล
สูงสุดต่อโลกทัศน์ของชาวอีสานหลักบุญกรรม ตามความเข้าใจของชาวอีสานนั้น "บุญ" คือผล
ของการทำความดี แนวทางแห่งการทำดี คือการประพฤติธรรม หรือการปฏิบัติตามจารีตที่เรียกว่า
"ฮีตคอง" ดังที่ระบุไว้ใน ฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ และเข้าใจว่า "กรรม" คือการทำชั่ว หรือ การ
ปฏิบัตินอกฮีตนอกคอง หรือผิดจารีตประเพณี

ชาวอีสานเชื่อว่า บุญกรรมจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติ อย่างไม่มี
ข้อยกเว้น บุญกรรมทำให้สัตว์ทั้งหลายถือกำเนิดเป็นสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติตามลักษณะและความ
มากน้อยของบุญกรรมที่ได้ทำให้การเกิดเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม กฎบุญกรรมให้ความ
ยุติธรรมแก่ทุกคนอยู่แล้ว จึงไม่เพียงอิจฉา ริษยาในความแตกต่างของบุคคล และมนุษย์เกิดมาก็
"ใช้กรรม" ด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น มนุษย์จึงจากทัศนะดังกล่าวทำให้ชาวอีสานเป็นพวกที่ใฝ่หาบุญ
ชาวอีสานมองธรรมชาติของมนุษย์ว่าเกิดมาประเสริฐกว่าสัตว์อื่น เพราะมีผลบุญมากกว่าสรรพสัตว์
ทั้งหลายในโลกได้เกิดมาเป็นมนุษย์ แต่มนุษย์แต่ละคนต่างประกอบบุญกรรมต่างระดับ และต่าง
ลักษณะกัน จึงทำให้มนุษย์เกิดมาแตกต่างกันทั้งในชาติกำเนิด ความเป็นอยู่ทั้งมวลจนกระทั่งถึง
ตายก็ต่างกัน เมื่อผนวกเข้ากับความเชื่อในธรรมชาติของมนุษย์ตามกฎหมายของบุญกรรม ดังที่กล่าว
มาแล้วโลกทัศน์เช่นนั้น ได้กลายมาเป็นแนวทางแห่งความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ของ
ชาวอีสาน ซึ่งได้แก่ การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์แบบเครือ
ญาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ แบบอื่นๆ ในสังคม ต่างอยู่ในแนวของทัศนะต่อโลกในแง่บุญกรรม
ทั้งสิ้น

๑.๖.๓.๕ คองสิบสี่ (สำหรับชาวบ้าน) คองสิบสี่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นคอง
ที่พระเจ้าแผ่นดินจะปฏิบัติต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของท่าน ส่วนคองสิบสี่นี้เป็นคองที่ราษฎรจะ
ประพฤติต่อราษฎรด้วยกัน คือ

๑) เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ใหม่ ให้บริจาคทางแต่ท่านผู้มีศีล แล้วตนเองจึงบริโภค และให้แบ่งแก่ญาติพี่น้องด้วย

๒) อย่าโลภล่าช้าขิงตายออย อย่าจ่ายเงินแดง อย่างแปลงเงินกว้าง และอย่ากล่าวคำหยาบช้ากล้าแข็งต่อกัน

๓) ให้เฝ้าต้ายหรือกำแพงเฮือนของตน แล้วปลูกหอบุชาเทวดา ไว้ใจ สี่แจบ้านหรือแจเฮือน

๔) ให้ล้างตีนก่อนขึ้นเฮือน

๕) เมื่อถึงวันศีล ๗-๘ คำ ๑๔-๑๕ คำ ให้สมมาก่อนแล้ว สมมาคี่ ไฟ สมมาแม่ขันโต สมมาปักตุ เฮือนที่ตนอยู่อาศัย

๖) ให้ล้างตีนก่อนจกนอนในกลางคืน

๗) ถึงวันศีล เมียให้เอาดอกไม้ รูป เทียนสมมาผัว และให้เอา ดอกไม้รูปเทียนไปถวายสังฆเจ้า

๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสดมภ์เฮือน แล้ว ทำบุญใส่บาตร

๙) เมื่อพระภิกษุบิณฑบาต อย่าให้เพื่อคอยเวลาใส่บาตรอย่าชุนบาตร อย่าชุนพระภิกษุสามเณร ยามใส่บาตรอย่าใส่เกิบ อย่ากั๊กส้ม อย่าเอาผ้าปกหัว อย่าอุ้มลูกจูง หลาน อย่าถือศีตราวุธต่างๆ

๑๐) เมื่อภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน และ เครื่องอัฐบริวารไปถวายท่าน

๑๑) เมื่อเห็นภิกษุผ่านมา ให้นั่งลงยกมือไหว้แล้วจึงค่อยเจรจา

๑๒) อย่าเหยียบเจ้าเจ้าพระภิกษุ ตนมีศีลบริสุทธิ์

๑๓) อย่าเอาอาหารเจือปนทานให้แก่สังฆเจ้า และอย่าเอาอาหารเจือปนให้ ผัวกิน

๑๔) อย่าเสพกามคุณในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วัน สงกรานต์

๑.๖.๓.๖ การค้ำน้ำสาบาน ถ้าได้สาบานน้ำเข้าไปแล้วภายหลัง รู้สึกนึกกลัว ความผิด จะค้ำน้ำสาบานก็ได้ การค้ำน้ำสาบานนั้น ได้จัดเครื่องสักการะเหมือนที่ทำในวันสาบานน้ำแล้วนำเครื่องสักการะไปถวายพระพุทธรูปนิมนต์มาเป็นสักขีพยาน กล่าวคำมนต์การและ บุญพระรัตนตรัยแล้วรับสารภาพความผิด ที่ตนได้กระทำต่อหน้าพระเพียงแค่นี้ก็เป็นอธิศีลกรรม บาบไปแล้ว ก็เป็นอันระงับดับไป ประเพณีสาบานของคนโบราณ ปรากฏว่าได้ผลศักดิ์ทันตาเห็น

บางรายเป็นโรคภัยไข้เจ็บมากน้ำมานหินรักษาไม่หายตลอดวันตาย บางรายถูกจอบจำทำโทษ ถูกเข้าม่าตีปีทาโบย เสียแข้งขาหูตาไปตลอดชีวิต บางรายตายจากลูกเมีย ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม ต้องประสบพบกับความฉิบหายวายเป็นคนโบราณจึงพากันเกรงกลัวสาบานน้ำมาก หากเลือดตาไม่ออกเขาจะไม่กล้าสาบานน้ำเลย

๑.๖.๔ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

เสรี เย็นสวัสดิ์ (๒๕๔๓ : ๒๐-๓๐) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทของ Linton ในเรื่องของสถานภาพหรือฐานะ (Status) และบทบาท (Role) ว่า สถานภาพเป็นนามธรรมซึ่งหมายถึงฐานะ หรือตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทตำแหน่งนั้นๆ ว่า ตำแหน่งนั้นๆ จะมีภารกิจและหน้าที่อย่างไร ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้นสิ่งที่ควบคู่มากับตำแหน่งก็คือ บทบาทของตำแหน่ง เพราะว่าทุกตำแหน่งจะต้องมีบทบาทกำกับ บทบาทจะเป็นสิ่งที่ควบคู่กับตำแหน่งเปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือบทบาท ตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่เพราะตำแหน่งก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ และตำแหน่งก่อให้เกิดบทบาท ฉะนั้นบทบาทก็เป็นผลรวมของหน้าที่ การแบ่งบทบาทตามลักษณะของการเกิดหรือที่มาของบทบาทที่สังคมได้กำหนดประเภท คือ (ประพิศ ฮามคำไพ, ๒๕๒๗ : ๓๙)

๑) บทบาทตามอุดมคติของสังคม (Ideal Roles) เป็นบทบาทที่สังคมได้กำหนดหรือคาดคะเนให้เจ้าของบทบาทนั้นต้องทำ

๒) บทบาทตามการรับรู้ (Perceived Roles) หมายถึงบทบาทที่เจ้าหน้าที่ของบทบาทรับรู้ว่าเขาควรทำอะไร หรือไม่ควรทำอะไร

๓) บทบาทที่แสดงจริง (Performed Roles) หมายถึง บทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่ของบทบาทได้ออกมาจริง

บทบาทมีประจำอยู่กับทุกสถานภาพของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดบทบาท บทบาทเกิดจากการเรียนรู้ ทั้งนี้บทบาทที่แสดงจริงของเจ้าของบทบาทนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะสอดคล้องกับบทบาทตาม ความคาดหวังของสังคมหรือไม่ เพราะบทบาทที่แสดงจริงเป็นผลของปฏิกริยาระหว่างบุคลิกภาพของบุคคล กับ สถานการณ์เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

จากทฤษฎีบทบาท ทำให้ทราบถึง ความสำคัญของบทบาทว่าตำแหน่งหรือฐานะเป็นเครื่องกำหนดบทบาท ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อศึกษาถึงบทบาทของผู้ใกล้ชิดที่ได้วิจัยในครั้งนี้

๑.๖.๕ ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership)

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย (Glueck. 1977 : ๑๓๘) ความเป็นผู้นำจึงเป็นกระบวนการ ในการจูงใจบุคคลในองค์การให้ตั้งใจทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยอาศัยกระบวนการติดต่อสื่อสาร หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตาม เพื่อให้ปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ ดังนั้นการดำเนินงานขององค์การจะบรรลุวัตถุประสงค์หรือมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการนำหรือ การใช้ความเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ (Stewart. 1985 : ๖๒)

คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ จึงหมายถึง ความสามารถในการชักจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติในสิ่งที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ รวมทั้งความสามารถในการเข้าใจถึงสภาพ และความแตกต่างของมนุษย์ ความสามารถในการจูงใจและให้กำลังใจ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานและความสามารถในการแสดงพฤติกรรมการบริหารให้เหมาะสม กับสถานการณ์ภาวะผู้นำถือว่าเป็นคุณลักษณะที่ผู้นำจะต้องมี ดังนั้น ในการศึกษาบทบาทผู้นำจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำทฤษฎีภาวะผู้นำ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจัย เพื่อศึกษาถึงภาวะผู้นำของผู้ใกล้เคียง กลุ่มดังกล่าว

๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น ๓ ประเด็น ดังนี้

๑.๗.๑ เอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (๒๕๒๘ : ๖๓ - ๖๔) ได้ศึกษาและกล่าวไว้ว่า จังหวัดหนองบัวลำภู เดิมเป็นเมืองโบราณที่ก่อตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า ๙๐๐ ปี ขึ้นอยู่ในการปกครองของกรุงศรีสัตนาคนหุต มีชื่อเรียกว่า เมืองหนองบัวลำภู นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ในรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระปฐมเทวาภิบาล เจ้าเมืองหนองคายได้แต่งตั้งพระยาวิชัยดมมฤทธเขต มาสร้างเมืองเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ขึ้นใหม่ และเปลี่ยนชื่อเรียกว่า เมืองโกมุทธไธยบุรีรัมย์ มีฐานะเป็นเมืองเอกในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ พระยาวิชัยดมมฤทธเขตถึงแก่กรรม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้แต่งตั้งพระวิจารณ์มฤทธิงมาปกครอง และเปลี่ยนชื่อเมืองเป็น เมืองหนองบัวลำภู ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ทางราชการได้ยกฐานะเป็นอำเภอชื่อว่า อำเภอหนองบัวลำภู อำเภอหนองบัวลำภู ตั้งเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๖ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการจัดตั้ง

จังหวัดหนองบัวลำภู ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอและกระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติ ตั้งจังหวัดเสนอรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป คณะรัฐมนตรีพิจารณาและได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งเป็นจังหวัด

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดหนองบัวลำภู(๒๕๔๕) จังหวัดหนองบัวลำภู ได้รับการสถาปนาเป็นจังหวัด เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๖ มีเนื้อที่ ๓,๘๕๙ ตรกม. หรือ ๒.๔ ล้านไร่ ประชากรประมาณ ๕๒๐,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และมีต้นพุงเป็นต้นไม้ประจำจังหวัด สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือวัดถ้ำกลองเพล เป็นสถานที่จำพรรษาและเผยแพร่ธรรมะของ หลวงปู่ขาว อนาลโย พระเถระชั้นผู้ใหญ่ มีเนื้อที่ ๑,๐๐๐ ไร่ ภูหินลาดช่อฟ้าเป็นตำนานการต่อสู้ ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นที่พำนักและศูนย์บัญชาการของนิสิตนักศึกษา เมื่อปี ๒๕๑๙ อุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ มีพื้นที่ครอบคลุม จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี กั้นเขื่อนอุบลรัตน์ หาดโนนยาว (พิทยา ๓) อยู่ ณ บ้านโนนยาว อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู วัดถ้ำเอราวัณ ถ้ำเอราวัณหรือถ้ำช้าง อยู่ที่อำเภอนาวัง สุสานหอยหินร้อยห้าสิบล้านปี เป็นซากหอยดึกดำบรรพ์ยุค "ครีเทเชียส" อยู่บ้านห้วยเตือ อำเภอมือง นอกจากนี้ยังมีแหล่งโบราณคดีกุดกวางสร้อย - กุดคอเมย ที่อำเภอนโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู อีกด้วย

๑.๗.๓ เอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญา

เสรี พงศ์พิศ(๒๕๓๕:๑๕)ได้อัญเชิญกระแสพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่นับได้ว่า เป็นประทีปพลิกโฉมหน้าการพัฒนาชนบทโดยสิ้นเชิง โดยทรงเตือนให้พวกเราหันมาให้ความยอมรับนับถือภูมิปัญญาชาวบ้านเสียก่อน ก่อนที่จะคิดอ่านช่วยเหลือเขาไว้ดังนี้

...ประชาชนนั้นแหละ เขามีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคนแล้ว เขาทำกันอย่างดีเขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำกสิกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรจะทำรักษาไว้ แต่ที่เสียไปก็เพราะพวกที่ไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ทำมานานแล้ว เลยทำให้ลืมว่าชีวิตมันเป็นไปได้โดยการทำกสิกรรมที่ถูกต้อง...

พระราชดำรัสที่ได้เชิญมาไว้ข้างต้นนี้ สะท้อนทัศนคติหนึ่งของการรับรู้ความเข้าใจที่ยังลึก ภายหลังจากท่อมเทพระองค์ กับงานพัฒนาชนบทของประเทศ มาเป็นเวลานาน ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกล ด้วยความคิดที่เปิดกว้าง ด้วยประสบการณ์อันอุดมสมบูรณ์ และด้วยความจริงที่ปรากฏแก่พระองค์ เพราะทรงตระหนักดีว่า ทรัพยากรมนุษย์ มีค่าที่มีอาจวัดประมาณได้ เป็นรากฐานที่มั่นคงและแท้จริงของการพัฒนาบ้านเมือง และควรเป็นทั้งเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๔ อ้างถึงในนิคม ชมภูทอง. ๒๕๔๕ : ๒๙-๓๐) ได้กำหนดภูมิปัญญาไทยไว้ ๙ ด้านดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสาน องค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม และช่วยให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในสภาพการณ์ต่างๆ ได้

๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด และเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภค อย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชน และท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเอง ทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม

๓. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกัน และ รักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ และอนามัยได้

๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์ จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในด้านการบริหาร การจัดการด้านการสะสม และบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อ เสริมชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. ด้านสวัสดิการ ได้แก่ ความสามารถในการจัดการสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิตของคน ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๗. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผลิต ผลงานทางด้านศิลป สาขาต่างๆ

๘. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผลิต ผลงานด้าน ภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาไทยโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา และด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๙. ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับ ใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการ ประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖ : ๒๐-๒๓) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญา ท้องถิ่นสำคัญ และสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความจำเพาะกับท้องถิ่น หมายความว่า ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ ความชัดเจนของชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ จึง มีความสอดคล้องกับท้องถิ่น และมีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง หมายถึง ชีวิต สังคม และ

สิ่งแวดล้อม มีความเชื่อมโยงกันเพราะภูมิปัญญามาจากประสบการณ์จริง สร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ให้คนเคารพธรรมชาติ คนเราก้าวก้าวอะไรย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น และที่สำคัญคือ มีความเคารพผู้อาวุโส หมายความว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

๑.๗.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้นำ

วิจิตร วุฒิบางกูร (๒๕๒๕ : ๗๔-๘๐) ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ กล่าวคือ ความเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่สามารถเข้ากับบุคคลอื่นและผู้ร่วมงาน ได้มีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับงานในหน้าที่ ตลอดจนมีความสามารถจำสิ่งต่างๆ รวมทั้งผู้ร่วมงานและลักษณะงานได้ดี ซึ่งจะทำให้ผู้ร่วมงาน เกิดศรัทธา เลื่อมใส มีคุณธรรม และสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของบุคคลอื่นได้

กิติ ตย์คานนท์ (๒๕๓๖ : ๗๑) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่ดีของผู้นำที่ เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำในการบริหารงาน ได้แก่ ความเป็นธรรม ความสามารถในการ จูงใจคน การควบคุมตนเอง การตัดสินใจ กับการใช้ดุลพินิจที่ดีและถูกต้อง มีความกล้าหาญ เด็ดขาด จริงจัง ไม่โลเล มีความอดทน หนักแน่นและรู้จักบังคับใจตนเอง ยกย่องให้เกียรติและให้ความไว้วางใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา

กีเซลลี (Ghiselli, 1971 : ๓๙-๔๔) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำพบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีอยู่ ๗ ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสั่งการ ความรอบรู้งาน ความสามารถในการตัดสินใจ ความมั่นใจในตนเอง ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต และความไม่ผูกติดกับตำแหน่ง โดยแบ่งคุณลักษณะดังกล่าวออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านความสามารถ ด้านบุคลิกลักษณะ และด้านการจูงใจ ซึ่งผลการศึกษานี้ แกนนอน (Gannon, 1982 : ๓๑๕) และเซอร์จิอวานนีและคนอื่นๆ (Sergiovanni and others, 1987 : ๓๘๔-๓๙๑) ได้นำออกเผยแพร่ และอธิบายความหมายของคุณลักษณะของผู้นำดังกล่าวไว้ดังนี้

๑. ความสามารถในการสั่งการ (Supervisory Ability) หมายถึง การที่มีความสามารถที่จะชี้แนะ หรือชี้แจงงานของคนอื่น และสามารถที่จะจัดองค์การ หรือบูรณาการกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้ง่ายขึ้น

๒ ความรอบรู้งาน (Intelligence) หมายถึง ความสามารถที่จะตัดสินใจ ให้เหตุผล และความสามารถเกี่ยวกับความคิด นามธรรมและมโนภาพ ความสามารถที่จะเรียนรู้ หยั่งเห็นสังเคราะห์และวิเคราะห์ได้

๓ ความสามารถในการตัดสินใจ (Decisiveness) หมายถึง ความพร้อมที่จะตัดสินใจอย่างฉับพลันด้วยความเชื่อมั่น ไม่ลังเลในการตัดสินใจ

๔ ความมั่นใจในตนเอง (Self -Assurance) หมายถึง ขอบเขตที่บุคคล รู้ตัวเองว่ามีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา การตัดสินใจความถูกต้องและเชื่อมั่นในตนเองว่า มีความสามารถพอที่จะต่อสู้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

๕ ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ (Need for Occupational Achievement) หมายถึง ขอบเขตที่บุคคลแสวงหาความรับผิดชอบ และเกียรติศักดิ์เกี่ยวกับตำแหน่งที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ความต้องการนี้เป็นความต้องการความสำเร็จในอาชีพนั่นเอง

๖ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Need for Self-Actualization) หมายถึง ขอบเขตที่บุคคลแสวงหาโอกาสที่จะใช้ปัญญา หรือความสามารถของตนให้เต็มที่ อย่างอิสระในการทำกิจกรรมที่สำคัญ โดยที่ความสำเร็จนั้นจะส่งผลถึงสังคมส่วนรวมด้วย

๗ ความไม่ผูกติดกับตำแหน่ง (Low Need for Job Security) หมายถึง การที่บุคคลไม่ยึดถือเอาการทำงานเพื่อตำแหน่ง ทำการป้องกันหรือสถานภาพเป็นสำคัญ พยายามแสวงหาการมอบหมายงานที่ตนเองปลอดภัย พยายามหลีกเลี่ยงเรื่องที่ตนเอง ต้องถูกตรวจสอบหรือถูกประเมิน ถือเอาสิ่งที่ตนเองคุ้นเคยเป็นของดี ส่วนสิ่งไม่คุ้นเคยเป็นของเลวไป

คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้ว่า เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็น ผู้นำ หรือภาวะของผู้บริหาร เพื่อที่จะช่วยให้การดำเนินงานตามหน้าที่ ความรับผิดชอบประสบความสำเร็จ

๑.๗.๓ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพิพาทและการไกล่เกลี่ย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (๒๕๔๔ : ๔๗-๕๑) ได้พูดถึงการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยหลัง พ.ศ.2503 เป็นแบบที่รับแนวคิดปัจเจกชนนิยม (individualism) วัตถุนิยม (materialism) และบริโภคนิยม (consumerism) เต็มที่ สุดโต่งยิ่งกว่าตะวันตก...พร้อมทั้งวิพากษ์วิชาเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษากันในมหาวิทยาลัยของไทยว่า วิชาเศรษฐศาสตร์จึงดูเป็นวิชาสำหรับภาคธุรกิจ มากกว่าเพื่อประชาชนธรรมดาสามัญ เป็นวิชาของข้าราชการ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรมและพ่อค้า ชาวไทยถูกผลักดันให้ระบบคิดใหม่ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประโยชน์ทางวัตถุและกำไรสูงสุด แทนระบบน้ำใจ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นปรัชญาของชาวไทยแต่เดิมมา...สุดท้าย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้ร่วมตั้งคำถามว่า ประเทศไทยจะพัฒนาแนวทางไหน แนวทางทุนนิยมหรือแนวทางชุมชน หรืออีกนัยหนึ่งในแง่วิชาการ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ผลพวงของการพัฒนาภายใต้อิทธิพลของทุนนิยมข้ามชาติจากประเทศมหาอำนาจ ที่มีบทบาทในการจัดระเบียบโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีอิทธิพลต่อรัฐ

ไทย ได้ส่งผลทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญติดตามมามากมาย ทั้งปัญหาการทำลายธรรมชาติ

ศราวดี ประทุมราช (๒๕๕๕ : ๑๑) นอกจากกรณีปัญหาที่เป็นผลมาจากการพัฒนาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชนแล้ว ความขัดแย้งและกรณีพิพาท ที่เป็นผลมาจากโครงสร้างของสังคมไทย ก็ยังเกิดขึ้นอีกมากมายในส่วนของรัฐกับธุรกิจ เอกชน เอกชนกับเอกชน หรือแม้แต่ความขัดแย้งในหมู่ของประชาชนด้วยกันเอง ซึ่งปรากฏเป็นข่าวที่มักจะเรียก หรือแยกเป็นประชาชนด้วยกันเอง ซึ่งถ้าหากประชาชนทุกฝ่ายทุกนามมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิทธิของแม่และเด็ก สิทธิในการศึกษา สิทธิในการมีงานทำและสิทธิในสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิที่จะได้รับหลักประกันในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในทรัพย์สินและทรัพย์สินทางปัญญาเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการแสดงออก และสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารเสรีภาพ ในการรวมกลุ่มและการชุมนุมโดยสงบสิทธิ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและได้รับการบริการสาธารณะ สิทธิในการจัดการทรัพยากรและกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ฯลฯ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการระงับการเกิดข้อพิพาทในเบื้องต้น

แต่เนื่องจากปัญหาความขัดแย้ง และข้อพิพาทมีทั้งตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้หรือตัวแปรที่มีมีมาจากกระบวนการโลกภิวัตน์ มีทั้งที่มาจากกระบวนการพัฒนาที่กระตุ้นความต้องการอย่างไร้สิ้นสุดมากกว่าความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนหรืออย่างเข้าใจในปรัชญาชีวิต ที่พอเพียงข้อพิพาทและความขัดแย้งจึงยังคงดำรงอยู่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายจะต้องหาวิธีการ และสร้างกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

ชลธิรา สัตยาวัฒนา (๒๕๕๘) วิจัยเรื่อง สิทธิชุมชนในฐานะเป็นยุทธศาสตร์ของชาติ ในงานวิจัยได้กล่าวถึงจารีตประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับบริบทสิทธิชุมชนไว้ดังนี้

สิทธิชุมชนไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับสังคมไทยและสังคมเอเชีย หากเป็นทั้งอุดมการณ์ชุมชนและจารีตประเพณีวัฒนธรรมชุมชนในวิถีเอเชีย ซึ่งสังคมประชาชาติไทยร่วมส่วนเป็นเชื้อสายของรากร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน และได้มีการสั่งสมประสบการณ์ของชุมชนจนกลายเป็นภูมิปัญญาที่ตกผลึกเป็นจารีตประเพณีท้องถิ่น หรือ ฮีตบ้าน คองเมือง (customary law) ซึ่งยังคงปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวไทยและเอเชีย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นแนวคิดและวิถีปฏิบัติ เกี่ยวกับสิทธิชุมชนจัดว่าเป็นแนวเดียวกัน หรือใกล้เคียง

สิทธิชุมชน จึงเป็นทั้งรากฐาน เป็นทั้งอุดมการณ์ เป็นทั้งวิถีปฏิบัติและเป็นกฎหมายท้องถิ่น ที่ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมยังคงยึดถือเป็นแกนกลางของการดำรงชีวิตทั่วทั้งประเทศไทย

สิทธิชุมชน เป็นทั้งถ้อยคำและภาษาความคิดที่มีปรากฏอยู่ใน รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๔๖ แล้ว โดยเฉพาะใน มาตรา ๔๖ ซึ่งระบุการให้สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน แก่ "ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม" แห่งราชอาณาจักรไทย

สิทธิชุมชน จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ เนื่องจากมีกฎหมายสูงสุดของชาติบัญญัติไว้แล้วแต่การณ้ปรากฏว่าชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมทั่วทั้งประเทศกำลังเผชิญกับปัญหา การถูกละเมิดสิทธิชุมชนอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ที่รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายและการตัดสินใจจากเบื้องบน โดยมีได้ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดวิถีดำเนินชีวิตของตนเอง

ผลจากการณ้ดังกล่าว จึงกลายเป็นว่า ภาคประชาชน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ของรัฐประชาชาติไทย กำลังถูกละเมิดสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นการละเมิดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิการเป็นพลเมือง สิทธิทางการเมืองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งรัฐไทยได้มีการลงนามในสัตยาบันไว้กับองค์การสหประชาชาติแล้วอย่างเป็นทางการ

การละเมิดสิทธิชุมชนสิทธิการเป็นพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นไปอย่างยาวนานใหญ่ในปัจจุบัน กล่าวให้ถึงที่สุด เมื่อสาวไปให้ถึงต้นตอ ล้วนแล้วแต่เป็นการละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลไกรัฐ อำนาจรัฐ และรัฐบาลปัจจุบันโดยตรง เป็นผลให้เกิดความตึงเครียดไปทั่วทั้งสังคม มีหน้าซ้ำ การดำเนินการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ยังได้ลุกลามไปสู่สภาพการให้ความรุนแรงโดยฝ่ายรัฐ ทำให้ประชาชนได้รับความสะเทือนใจ บอบช้ำทางจิตใจและบาดเจ็บ

โครงการวิจัยสิทธิชุมชนท้องถิ่นฯ ได้ดำเนินการวิจัยสำรวจพื้นที่สนาม เพื่อทำความเข้าใจและสรุปสถานการณ์สิทธิชุมชนในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทยโดยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจารีตประเพณีสิทธิชุมชน ทั้งจากวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ รวมทั้งประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ชุมชนอย่างลุ่มลึก ผลการวิจัยยืนยันว่า สิทธิชุมชนยังคงเป็น จิตสำนึกร่วมและเพิ่มเติม น.๓๘ สิทธิชุมชน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (๒๕๔๘) ได้วิจัยเรื่อง การไกล่เกลี่ย ระงับข้อพิพาท โดยใช้วัฒนธรรมได้กล่าวถึง การเชื่อมโยง บุคลากรทางวัฒนธรรม และการสร้างความรู้ความเข้าใจทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบคู่ขนานไว้ว่า จากข้อมูลทางวิจัยของ เอ ซี เนสสัน (A.C.Nrilson) ที่ทำการสำรวจความสนใจต่อผู้ชมรายการ และละครหลังข่าวทำให้เห็นภาพรวมว่ามีผู้ชมละครที่ทีวีซึ่งทั่วประเทศ ๑๐-๑๒ ล้านคนกลุ่มผู้ชมกลุ่มนี้ เป็นประชาชนที่มีฐานะเศรษฐกิจและการศึกษาระดับกลาง ดังนั้นการที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะเคลื่อนไหว

สร้างภาคช่าย เพื่อช่องทางสร้างพันธมิตรด้วยกิจกรรม ด้วยโครงการอบรมสัมมนากับคนวงการบินเทิง ฯลฯ เช่น มูลนิธิธรรมาภิบาล เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ก็อาจจะเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ในการให้การศึกษานอกระบบ ที่อาศัยวัฒนธรรมเข้ามาเป็นกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดหมายยิ่งขึ้น

ประเวศ วะสี (๒๕๔๕: ๔๕) กล่าวว่า ปราชญ์บ้าน ศิลปินชาวบ้าน มีสิ่งที่ดีงาม และสร้างสรรค์มากมาย ไม่ว่าจะมีโอกาสที่จะใช้สื่อ ทำให้ประชาชนทั่วไปขาดประโยชน์ที่พึงได้เรื่องต่างๆ ทำนองนี้ ควรวิจัยให้รู้ความจริงโดยทั่วถึง แล้วนำมาสร้างกรอบ และกติกาเพื่อความยุติธรรม หรือกล่าวอีกในหนึ่งก็คือ ไม่เพียงแต่จะทำให้ศิลปินพื้นบ้านเห็นคุณค่าความสำคัญของสิทธิเสรีภาพเท่านั้น บุคคลากรทางด้านสิทธิเสรีภาพก็ควรเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม เพื่อการทำงานร่วมกันให้บรรลุจุดหมาย ควรขยายผลโครงการไปสู่เยาวชนในสถาบันการศึกษาด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมให้เยาวชนประกวดการแสดงศิลปะพื้นบ้าน โดยมีเนื้อหาเรื่องสิทธิเสรีภาพและการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททุกจังหวัด ซึ่งนอกจากจะเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นการวางรากฐาน เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญสู่เยาวชนในโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน ทั้งนี้หากมีการคัดเลือกระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และนำไปเผยแพร่สื่อต่างๆ ก็น่าจะส่งผลกระทบยาวเหล่านี้ คือข้อเสนอและการพิจารณา

กิตติ ยศสภา(๒๕๔๐: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการประណอมข้อพิพาทของหมู่บ้านกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า

๑. รูปแบบคณะกรรมการประណอมข้อพิพาทของหมู่บ้าน ประกอบด้วย
  - ๑.๑ คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่ชาวบ้านนับถือหรือผู้นำทางภูมิปัญญาหมู่บ้าน
  - ๑.๒ ผู้ร้องทุกข์
  - ๑.๓ ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำผิด
  - ๑.๔ พยานหรือผู้รู้เห็นเหตุการณ์
  - ๑.๕ ผู้เข้าร่วมรับฟังซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ
๒. วิธีการและขั้นตอนในการประណอมข้อพิพาทมีดังนี้
  - ๒.๑ ผู้ร้องทุกข์แจ้งความ
  - ๒.๒ คณะกรรมการหมู่บ้านนัดแนะวันเวลาและสถานที่
  - ๒.๓ ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดแสดงเหตุผลหลักฐาน และพยานประกอบการอธิบาย
  - ๒.๔ คณะกรรมการรับฟังและควบคุมการประណอมข้อพิพาท โดยวางตัวเป็น

กลาง

- ๒.๕ ผู้เข้าร่วมการรับฟังแสดงความคิดเห็นได้ในบางกรณี
- ๒.๖ คณะกรรมการสรุปผลการไกล่เกลี่ย
- ๒.๗ ผู้ร้องทุกข์และผู้กระทำผิดต่างยินยอมการตัดสินยุติข้อพิพาท
- ๒.๘ ข้อพิพาทถือเป็นอันยุติ
- ๒.๙ บันทึกลงเอกสาร ตามแบบฟอร์มการประนอมข้อพิพาทของหมู่บ้าน

กระทรวงมหาดไทย

ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงข้อแตกต่าง ระหว่างการประนอมข้อพิพาทของชุมชน กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐ ในบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบในกระบวนการคือ การประนอมข้อพิพาทนำเสนอข้อเท็จจริงด้วยการแสดงเหตุผลพยานหลักฐานโดยอ้างอิงจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติ ส่วนตามประมวลกฎหมายฝ่ายโจทก์นำพยาน เข้าสืบเพื่อรวบรวมพยานบุคคลและพยานวัตถุ ฝ่ายจำเลยนำพยานพร้อมทั้งหลักฐานวัตถุนำเสนอต่อศาล

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (๒๕๔๒) ก็สรุปว่า ความเชื่อเรื่องบุญกรรมมีอิทธิพลต่อโลกทัศน์ทางการเมืองของชาวอีสานเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปว่า

“ความเชื่อในเรื่องการเกิดมาเนื่องจากผลบุญและกรรม ทำให้ชาวอีสานยอมรับความแตกต่างของบุคคลในด้านการเมือง หากเปรียบสังคมเป็นกรวยยอดแหลมตั้ง ผู้ที่มีผลบุญในอดีตชาติสูงสุดจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ ผู้ปกครอง ลดหลั่นลงมาจนถึงประชาชนธรรมดา ผู้ที่อยู่ยอดแหลมของกรวยมีสภาพคล้ายกับเทวดา ในทำนองเดียวกัน ความเชื่อในลักษณะนี้จะเป็นเครื่องอธิบายถึงความแตกต่างในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ความแตกต่างในด้านความเฉลียวฉลาด ความมั่นคง บุคลิกลักษณะ รูปร่าง ตลอดจนความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ และกิจกรรมอื่นๆ ทั้งหลาย

จากโลกทัศน์ ที่ว่า ความแตกต่างทั้งหลายเกิดจากผลของบุญกรรม ทำให้ชาวอีสานไม่ถือว่าความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เกิดจากการเอาวัดเอาเปรียบ หรือการใช้อำนาจหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมไม่เท่าเทียมกัน หากแต่ถือว่า เกิดจากบุญกรรมของแต่ละคนหรือแต่ละสังคม ชาวอีสานเชื่อว่า บุญเป็นฐานของตำแหน่งทั้งหลายในทางการเมือง จึงให้ความเคารพยำเกรงผู้มีตำแหน่งทางการเมืองในแง่ของการยอมรับนับถือ อนุญาตให้มีและในฐานะผู้มีบุญมาก ผู้ปกครองจึงน่าจะเป็นผู้มีคุณธรรมมีความเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น มีความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกลักษณะดี มีทรัพย์สินสมบัติ บริวารและสุขพลาณามยดี แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะดีเช่นนั้นตลอดไป เพราะแม้ผู้มีบุญเองก็สร้างบุญมาต่างลักษณะ และต่าง

ระดับกัน ทั้งอาจจะกำลังสิ้นบุญหรือใช้กรรมเฉพาะอย่างเมื่อใดขณะใดก็ได้ ไม่มีใครทราบได้แน่ชัด และไม่มีใครผีนกภูแห่งกรรมได้กล่าวได้ว่า ความเชื่อในเรื่องบุญกรรมเป็นรากฐาน ของความชอบธรรมทางการเมือง (Political legitimacy) ของชาวอีสาน

การมองโลกทางการเมืองด้วยลักษณะเช่นนี้ ทำให้ชาวอีสานเข้าใจกลไกทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน ด้วยความคลุมเครือขาดการเรียกร้องและสนับสนุน (Demand and Support) ต่อระบบการเมือง เพราะไม่เชื่อว่าตนเองมีบุญ มีอำนาจ เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในระบบการเมือง การเมืองเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคลที่มีบุญเท่านั้น การกระทำใดๆ จึงควรอยู่ที่คุณธรรมและความเฉลียวฉลาดกว่าของผู้ปกครองเอง ประชาชนต้องยอมรับการตัดสินใจทั้งหลายของกลุ่มผู้มีบุญเหล่านั้นโดยุษณี หากจะมีการเรียกร้องและสนับสนุน ก็เป็นการร้องขอความเมตตาากรุณา หรือแบ่งส่วนบุญมากกว่า ที่จะเป็นการเรียกร้องและสนับสนุนด้วยจิตสำนึกแห่งความเท่าเทียมกันตามสิทธิของสมาชิกในระบบการเมืองหนึ่งๆ

โลกทัศน์ทางการเมืองเช่นว่านั้น ทำให้ชาวอีสานขาดความสนใจใฝ่รู้ในรูปแบบกิจกรรมและกลไกทางการเมืองของรัฐ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองใดๆ เช่น การไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง การเสียภาษีอากร เป็นการกระทำตามคำสั่งของผู้มีบุญ มีอำนาจมากกว่าเกิดจากจิตสำนึก ในการที่จะไปกำหนดอำนาจและนโยบายของรัฐ ในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในระบบการเมือง การเลือกบุคคลจึงเป็นการสนับสนุนผู้มีบุญวาสนา ซึ่งโดยปกติชาวอีสานเชื่อว่าต้องมีปัญญา ทรัพย์สมบัติและบุคลิกลักษณะที่ดีมากกว่าตนเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือตำแหน่งของผู้มีบุญ การคัดเลือกและเลือกตั้งทั้งหลาย กระทำไปในเชิงการคัดเลือกผู้มีบุญวาสนา การเรียกร้องทางการเมืองทั้งหลายก็อยู่ในรูป การร้องขอความเมตตาากรุณา จากผู้มีบุญทั้งสิ้น แทนที่จะเรียกร้องตามสิทธิ ที่ตนพึงจะได้ด้วยเหตุนี้การเมืองก็ไม่ได้บ่งบอกถึง การเรียกร้องและสนับสนุนต่อระบบการเมืองในฐานะสิ่งที่ใส่เข้าไป (Input) ตามทฤษฎีทางรัฐศาสตร์แต่ประการใด"

เนื่องจากเชื่อว่าบุญกรรมจะตอบสนอง และติดตามตัวคนไปทั้งในชาติอดีต ชาติปัจจุบันและชาติหน้า ชาวอีสานจึงใช้โอกาสในชาติปัจจุบันทำบุญสุนทานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อผลบุญจะได้ตอบสนองในชาติหน้า จึงเห็นได้ว่าชาวอีสานเป็นนักวางแผนชั้นยอดที่วางแผนระยะยาวมากจนถึงชาติหน้า

๑.๘ นิยามศัพท์

ในการศึกษาคั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ผู้ศึกษาจึงกำหนดนิยามของคำที่เป็นกุญแจในการศึกษา ดังต่อไปนี้

การไกล่เกลี่ย หมายถึง การพูดจาให้ตกลงกันได้ในการพิพาทที่เกิดขึ้นทั้งนี้ อาจมีบุคคลที่สามเป็นผู้ไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้

กรณีพิพาท หมายถึง การโต้แย้งสิทธิที่พึงได้รับในที่นี้หมายถึง ข้อพิพาทในกรณีพิพาทการจราจรทางบก กรณีพิพาทการทะเลาะวิวาทและกรณีพิพาทคู่สาว ของชาวอำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู

วัฒนธรรม หมายถึง รวบวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ที่มีแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดความเชื่อต่างๆ ของชาวจังหวัดหนองบัวลำภู

มิติทางวัฒนธรรม หมายถึง ขอบเขต เนื้อหา ของแบบแผนในการประพฤติ ปฏิบัติ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อต่างๆ ที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท ในสังคมของชาวอำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ ๒ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา

๒.๑ ความเป็นมาของชุมชนอำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังหลักฐานที่ค้นพบ จากแหล่งโบราณคดีกุดขวางสร้อยและกุดคอเมย ที่อำเภอโนนสัง ขุดพบ โครงกระดูกมนุษย์และสัตว์ พร้อมกับภาชนะเครื่องปั้นดินเผา อายุประมาณ ๒,๕๐๐ ปี

ประมาณ พ.ศ.๑๑๐๐ - พ.ศ.๑๕๐๐ ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู พบวัตถุสมัยทวารวดี เช่น ใบเสมาหินทราย ที่ภูน้อย วัดพระธาตุเมืองพิณ อำเภอากลาง และวัดป่าโนนคำวิเวก ที่อำเภอสุวรรณคูหา

ประมาณ ปี พ.ศ.๑๕๐๐ - พ.ศ.๑๗๐๐ ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภูได้รับวัฒนธรรมขอม พบโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น ฐานวิหารศิลาแลง ศิลาคาริกวัดพระธาตุเมืองพิณ อำเภอากลาง และอักษรขอมที่วัดป่าโนนคำวิเวก อำเภอสุวรรณคูหา

พ.ศ. ๑๘๙๖ - ๑๙๖๑ อยู่ในสมัยสุโขทัย ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระเจ้าฟ้ารุ่งและพระเจ้าสามแสนไทย พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมไทย-ลาว(ล้านช้าง) ครอบคลุมภาคอีสานจึงที่ราบโคราช และกระจายชุมชนเข้ามาในแอ่งสกลนครจนถึงบริเวณพระธาตุพนม (จากพงศาวดารล้านช้าง)

ประมาณปี พ.ศ.๒๑๐๖ พระไชยเชษฐาแห่งกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทร์) ได้นำผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่ของจังหวัดหนองบัวลำภู ดังหลักฐานที่ปรากฏในหลักศิลาจารึก และสร้างพระพุทธรูปไว้ที่วัดถ้ำสุวรรณคูหา อำเภอสุวรรณคูหา และนำไพร่พลมาบูรณะสร้างบ้านแปงเมืองหนองบัวลุ่มภูขึ้นใหม่อีกครั้งที่ริมหนองบัว (หนองขำช้าง) ซึ่งเป็นเมืองเก่าสมัยที่ขอมเรืองอำนาจ พระไชยเชษฐาได้สร้าง พระพุทธรูป วิหาร และขุดบ่อน้ำในบริเวณวัดศรีคุณเมือง และยกฐานะเป็นเมือง "จำปานครกาบแก้วบัวบาน" มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองเวียงจันทร์ คนทั่วไปนิยมเรียกว่า "เมืองหนองบัวลุ่มภู"

ปี พ.ศ.๒๑๑๗ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในระหว่างที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๑ ให้แก่พม่าสมัยพระเจ้าบุเรงนอง สมเด็จพระมหาธรรมราชาได้ยกกองทัพช่วยพม่ารบกรุงเวียงจันทร์ โดยมีสมเด็จพระนเรศวรตามเสด็จพระราชบิดาช่วยรบ เนื่องจากพระไชยเชษฐาได้หายสาบสูญในระหว่างการรบปราบญวน เวียงจันทร์เกิดการแย่งชิงราชสมบัติ จึงถือโอกาสเข้าตีเวียงจันทร์ สมเด็จพระมหาธรรมราชาและสมเด็จพระนเรศวรนำกองทัพเสด็จประทับพักแรมที่บริเวณหนองบัว

สมเด็จพระนเรศวรทรงพระประชวรด้วยไข้ทรพิษ จึงเสด็จนำกองทัพไทยกลับสู่กรุงศรีอยุธยา โดยที่ยังไม่สู้รบ

ประมาณปี พ.ศ.๒๓๐๒ ตรงกับสมัยพระเจ้าเอกทัศกษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา พระวอซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นพระวรวงศ์เธอและพระตา มีภูมิลำเนาเดิมที่บ้านหินโงม เป็นเสนาบดีของพระเจ้ากรุงเวียงจันทร์ มาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอนุวงศ์ไชยราช เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ฝ่ายนอกของกษัตริย์กรุงเวียงจันทร์ มีเรื่องขัดใจกันกับพระเจ้าสิริบุญสารผู้เป็นโอรส อพยพหนีข้ามลำน้ำโขงมาตั้งภูมิลำเนา บูรณะสร้างบ้านแปลงเมืองที่ "จำปานครกาบแก้วบัวบาน"

ประมาณ ปีพ.ศ.๒๓๑๐ ซึ่งตรงกับต้นสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระเจ้าสิริบุญสารแห่งเมืองเวียงจันทร์ ยกกองทัพมาตีพระวอและพระตา ที่เมือง "นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" ทำการสู้รบกันที่ช่องน้ำจั้น (น้ำตกเต่าไต่) บนภูพานคำใช้เวลาอยู่ประมาณ ๓ ปี ฝ่ายเวียงจันทร์ขอกำลังจากกองทัพพม่ามาช่วย จึงสามารถตีเมืองแตกได้ เจ้าพระตาถูกข้าศึกฆ่าตายในสนามรบ ส่วนพระวออพยพผู้คนไปขอพึ่งบารมีเจ้าเมืองจำปาศักดิ์ ต่อมาได้แยกมาสร้างบ้านแปลงเมืองอยู่ที่ดอนมดแดง (ปัจจุบัน คือ จังหวัดอุบลราชธานี) แล้วขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้ากรุงธนบุรี

ปี พ.ศ.๒๓๒๑ พระเจ้าสิริบุญสารยกกองทัพมาบูรณพระวอและพระตา และปราบพระวอและพระตาได้ เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทราบ โปรดสั่งให้เจ้าพระยาจักรี ยกกองทัพมาช่วยพระวอและพระตา แล้วยกกองทัพติดตามเข้าโจมตีเมืองเวียงจันทร์จนได้ชัยชนะ ได้นำพระแก้วมรกตซึ่งพระไชยเชษฐาฯ นำไปจากเมืองเชียงใหม่มาคืนมาสู่เมืองไทยดั้งเดิม พระยาจักรีได้รับบำเหน็จความชอบเป็น "เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก" เมืองเวียงจันทร์ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยในฐานะเมืองประเทศราช และเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน จึงได้ขึ้นกับราชอาณาจักรไทยตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ.๒๑๙๖ - พ.ศ.๒๓๑๑ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทร์เป็นกบฏ ยกทัพมายึดเมืองนครราชสีมา ทางกรุงเทพฯส่งกองทัพมาปราบ เจ้าอนุวงศ์ได้ถอยทัพกลับมาตั้งรับที่หนองบัวลุ่มภู สู้รบกันเป็นสามรบสี่ และติดตามขับไล่ตามจับเจ้าอนุวงศ์ได้ที่นครเวียงจันทร์ แล้วได้นำตัวไปพิจารณาโทษที่กรุงเทพฯ ด้วยการทรมานและประจานอยู่หลายวันจึงเสียชีวิตในกรงขัง

ปี พ.ศ.๒๓๓๓ สมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าให้จัดระเบียบการปกครองบ้านเมืองทางลุ่มแม่น้ำโขงใหม่ โดยให้ข้าหลวงเมืองหนองคายบังคับบัญชา ช่วงนี้เมืองหนองบัวลุ่มภูได้ขึ้นอยู่กับเมืองหนองคาย

ปี พ.ศ.๒๔๓๔ โปรดเกล้าฯ ให้แต่งข้าหลวงใหญ่ล้วนเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ ประจำดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓ พระองค์ คือ กรมหลวงพิชิตปรีชากร เรียกว่า ข้าหลวงเมืองลาวกาว เป็นข้าหลวงใหญ่ประทับ ณ เมืองอุบลราชธานี กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เป็นข้าหลวงใหญ่ประทับ ณ เมืองหนองคาย เรียกว่า ข้าหลวงเมืองลาวพวน และ กรมหลวงประสิทธิ์ประสงค์ ประทับ ณ เมืองหลวงพระบาง เรียกว่า ข้าหลวงหัวเมืองลาวพุงขาว หนองบัวลุ่มภูขึ้นสังกัดกับหัวเมืองลาวพวน ซึ่งมีเมืองหนองคายเป็นศูนย์กลาง พระปฐมเทวภิบาล เป็นเจ้าเมือง และได้แต่งตั้ง พระวิไชยคดมกุมุทเขต มาครองเมือง นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ซึ่งมีฐานะเป็นเมืองเอกและเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองใหม่ว่า "เมืองกมุทธาสัย" และเป็นข้าหลวงคนสุดท้ายของเมือง

ปี พ.ศ.๒๔๓๗ สมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองหัวเมืองส่วนภูมิภาคเป็นมณฑลเทศาภิบาลและเปลี่ยนข้าหลวงใหญ่ เป็นสมุหเทศาภิบาลขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย

ปี พ.ศ.๒๔๔๓ รัชกาลที่ ๕ เปลี่ยนชื่อมณฑลฝ่ายเหนือเป็นมณฑลอุดรและรวมเมืองต่างๆ ในมณฑลอุดรเป็น ๕ บริเวณ คือ บริเวณบ้านหมากแข้ง บริเวณธาตุพนม บริเวณสกลนคร บริเวณพาศี บริเวณน้ำเหือง เมืองกมุทธาสัยถูกรวมอยู่ในบริเวณบ้านหมากแข้ง ประกอบด้วย ๗ เมือง คือ เมืองหมากแข้ง หนองคาย หนองหาน กุมภวาปี กมุทธาสัย โพนพิสัย และเมืองรัตนวาปี ตั้งที่ว่าการอยู่ที่บริเวณบ้านหมากแข้ง

ปี พ.ศ.๒๔๔๙ ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ เมืองกมุทธาสัย มาเป็น เมืองหนองบัวลำภู ขึ้นอยู่กับบริเวณหมากแข้ง

ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้โปรดเกล้าให้กระทรวงมหาดไทยรวมเมืองต่างๆ ในบริเวณบ้านหมากแข้งตั้งเป็นเมืองจัตวา เรียกว่า เมืองอุดรธานี ส่วนเมืองในสังกัดบริเวณให้มีฐานะเป็นอำเภอ เมืองหนองบัวลำภู จึงกลายเป็น อำเภอหนองบัวลำภู โดยมี พระวิจารณ์กมุทธกิจ เป็นนายอำเภอคนแรก

๒.๒ สภาพที่ตั้งและภูมิศาสตร์

๒.๒.๑ ที่ตั้ง ภูมิประเทศ

๒.๒.๑.๑ ที่ตั้ง อำเภอเมืองหนองบัวลำภู ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่ ๙๐๗,๕๖๒ ตร.กม

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอากลาง และอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ทิศใต้ ติดกับ อำเภอโนนสัง และอำเภอสรีบุญเรือง

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอสรีบุญเรือง และอำเภอากลาง

สภาพโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูงบางส่วน มีเทือกเขาภูพานพาดผ่านทางด้านทิศตะวันตก แหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญและมีขนาดใหญ่ ๑ แห่ง คือ ลำพะเนียง

พื้นที่ป่า มี ๔ แห่ง คือ

๑. ป่าภูเก้า มีพื้นที่ ๑๐๓,๑๒๕ ไร่ (พื้นที่ อ.เมือง, อ.โนนสัง)
๒. ป่าหนองบัว มีพื้นที่ ๒,๓๙๐ ไร่ (พื้นที่ อ.เมือง)
๓. ป่าแก่งลอย และป่าากลาง มีพื้นที่ ๗๕๖,๑๙๓ ไร่ (พื้นที่ อ.เมือง, อ.ากลาง, อ.นาวัง, อ.สุวรรณคูหา)
๔. ป่าหนองเรือและป่าดอนสาย มีพื้นที่ ๗๙๐,๐๐๓ ไร่ (พื้นที่ อ.เมือง, อ.ากลาง, อ.ศรีบุญเรือง, อ.นาวัง)

๒.๒.๑.๓ สภาพภูมิอากาศ

อำเภอเมืองหนองบัวลำภู มีสภาพภูมิอากาศ มีฝนตกชุกสลับแล้งและมีลักษณะของแต่ละฤดูชัดเจนมี ๓ ฤดู คือ

๑) ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน อากาศร้อนจัด จะร้อนมากที่สุดเดือนเมษายน อุณหภูมิโดยเฉลี่ย ๒๐-๔๑ องศาเซลเซียส

๒) ฤดูฝน เดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกปานกลาง ในฤดูฝนแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง

๓) ฤดูหนาว เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เกิดจากอิทธิพลมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ฤดูหนาวอากาศหนาวจัดที่อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม โดยเฉลี่ย ๑๐-๒๐ องศาเซลเซียส ปัจจุบันฤดูกาลได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ตามความแปรปรวนของสภาพแวดล้อม

๒.๓ สภาพทางสังคม

ชาวบ้านหนองบัวลำภู มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม ทำให้สภาพสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบสุข และมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ

โดยพบกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น การทอผ้าฝ้ายแบบกึ่งกระตุกการใช้สีธรรมชาติ(เปลือกไม้) การปั้นหม้อ การจักสาน การทำสวนลำไย ซึ่งมีการจัดเทศกาลงานเที่ยวหอยหินกินลำไย ไหว้หลวงปู่ขาวโน ตันเดือนสิงหาคม ประจำปี

๒.๓.๑ ประชากร

ชาวอำเภอเมือง มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๑๓๐,๑๖๑, คน (ปี พ.ศ. ๒๕๔๘) แยกเป็น ชาย ๖๕,๒๖๑ คน หญิง ๖๔,๙๐๐ คน

๒.๓.๒ การปกครอง

เนื่องจากการปกครองจากส่วนกลาง โดยรัฐบาลนั้นมีภารกิจมาก และมีโครงสร้างที่ซับซ้อน ยากที่จะดูแลแก้ไขปัญหาของทุกชุมชนได้อย่างทั่วถึง จึงต้องมีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ตามมาตรา ๗๘ ของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ กล่าวว่า "รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศ...." ปัจจุบัน ประเทศไทยมีองค์กรปกครองท้องถิ่น ๔ รูปแบบ คือ

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
๒. เทศบาล
๓. องค์การบริหารส่วนตำบล
๔. องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ๒แห่ง คือ กรุงเทพมหานคร

และเมืองพัทยา

๒.๓.๒.๑ บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลชุมชนดังต่อไปนี้

- ๑) จัดให้มีและบำรุงทางน้ำทางบก
- ๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- ๓) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- ๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ
- ๗) คุ้มครองดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

อันดีงามของท้องถิ่น

๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณ หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็น และสมควร

๒.๓.๒.๒ อำนาจหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจัดทำได้

- ๑) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- ๒) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- ๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- ๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

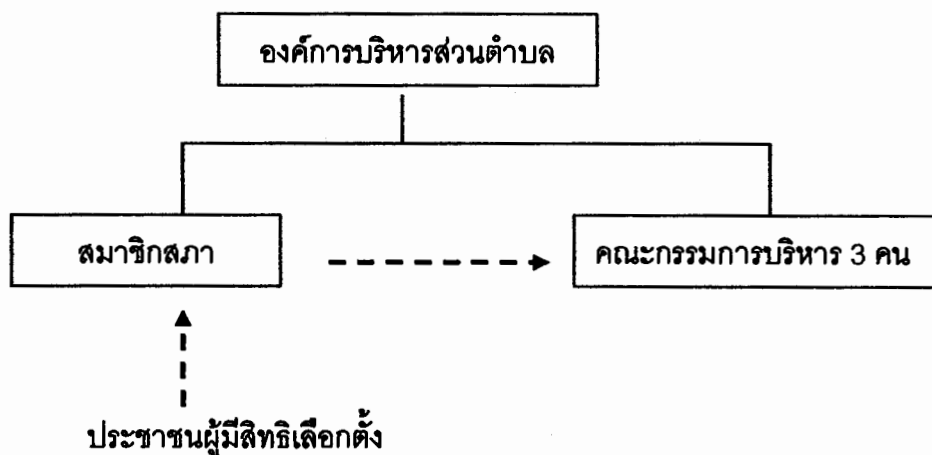
สวนสาธารณะ

- ๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- ๖) ส่งเสริมอุตสาหกรรมในครอบครัว
- ๗) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- ๘) การคุ้มครองดูแล และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของ

แผ่นดิน

- ๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ๑๐) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- ๑๑) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- ๑๒) การท่องเที่ยว
- ๑๓) การผังเมือง

โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่ชนบทมากที่สุด โดยมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมดมาจากการเลือกตั้งโดยตรง หมู่บ้านละ ๒ คน (ยกเว้นที่มีหมู่บ้านในเขตเพียง ๑ หมู่บ้าน เลือกได้ ๖ คน และมี ๒ หมู่บ้านเลือกได้หมู่บ้านละ ๓ คน) เมื่อได้รับเลือกเข้าไปแล้ว ทั้งหมดที่ถูกเลือกตั้งร่วมกันเลือกตั้งคณะกรรมการกรรมการบริหาร ๓ คน เพื่อทำหน้าที่บริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนที่เหลือเป็นฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ดังแผนผังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ ๑ แผนผังการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มา : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (๒๕๔๖ : ๘)

๒.๓.๒.๓ การปกครองท้องที่จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งเป็น ๑๔ ตำบล ๑๔๙

หมู่บ้าน ประกอบด้วย

๑) ตำบลหนองบัว	๘	หมู่บ้าน
๒) ตำบลโพธิ์ชัย	๕	หมู่บ้าน
๓) ตำบลหนองหว้า	๗	หมู่บ้าน
๔) ตำบลกุดจิก	๑๒	หมู่บ้าน
๕) ตำบลโนนทัน	๑๐	หมู่บ้าน
๖) ตำบลป่าไม้งาม	๑๒	หมู่บ้าน
๗) ตำบลหนองสวรรค์	๑๐	หมู่บ้าน
๘) ตำบลนามะเฟือง	๑๐	หมู่บ้าน
๙) ตำบลโนนขมิ้น	๑๐	หมู่บ้าน
๑๐) ตำบลนาคำไฮ	๑๐	หมู่บ้าน
๑๑) ตำบลหนองภัยศูนย์	๑๐	หมู่บ้าน
๑๒) ตำบลบ้านขาม	๑๓	หมู่บ้าน
๑๓) ตำบลหัวนา	๑๖	หมู่บ้าน
๑๔) ตำบลบ้านพร้าว	๑๕	หมู่บ้าน

๒.๓.๒.๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น

เทศบาลเมือง ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๓ แห่ง ประกอบด้วย

- ๑) เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู
- ๒) เทศบาลตำบลนามะเฟือง
- ๓) เทศบาลตำบลนาคำไฮ
- ๔) เทศบาลตำบลห้วยนา

๒.๓.๒.๕ องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๓ แห่ง ประกอบด้วย

- ๑) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
- ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหว้า
- ๓) องค์การบริหารส่วนตำบลกุดจิก
- ๔) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน
- ๕) องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไม้งาม
- ๖) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสวรรค์
- ๗) องค์การบริหารส่วนตำบลนามะเฟือง
- ๘) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น
- ๙) องค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ

๑๐) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกัญศูนย์ (โดยมีพื้นที่ตำบลโพธิ์ชัย
ยุบรวมซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั่วไป เล่มที่ ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๑๐๒ วันที่ ๑๕ กันยายน
๒๕๔๗ (มีผลบังคับนับแต่วันประกาศ)

- ๑๑) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม
- ๑๒) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยนา
- ๑๓) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพร้าว

๒.๓.๒.๖ กำหนดผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและสารวัตร

แยกเป็น กำหนด ๑๔ คน แพทย์ประจำตำบล ๑๔ คน สารวัตรกำหนด
๒๘ คน ผู้ใหญ่บ้าน ๑๓๕ คน ผู้ช่วยปกครองหมู่บ้าน ๒๗๘ คน (อำเภอเมืองหนองบัวลำภู)

๒.๓.๓ ด้านสถาบันการศึกษา

การศึกษาของรัฐในระบบจำนวนสถานศึกษา ๙ แห่ง

สังกัด สปช.	จำนวน ๗๘ แห่ง
สังกัด สศ.	จำนวน ๔ แห่ง
สังกัด สช.	จำนวน ๗ แห่ง

สังกัด ศน. จำนวน ๓ แห่ง

สังกัด อศ. จำนวน ๑ แห่ง

การศึกษาของรัฐนอกระบบ จำนวนศูนย์การเรียนรู้ ๑๔๒ แห่ง

การศึกษาเอกชน มาตรา ๑๕(๑) จำนวน ๗ แห่ง

๒.๓.๔ ด้านการศาสนา

จำนวนวัดทั้งหมด ๑๕๗ แห่ง แยกเป็นวัดมหานิกาย ๑๐๓ วัด วัดธรรมยุติ
วัดโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี ๑๐๔ แห่ง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ๑๕ แห่ง

๒.๓.๕ การกสิกรรม

พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย
หน้าดินค่อนข้างตื้น ประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ๙๐% และประกอบอาชีพอื่น ๆ อีก
๑๐% มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด ๔,๔๒๗,๗๖๙ ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง
หนองบัวลำภู) แยกเป็น

- พื้นที่ทำนา ๓๓๑,๐๔๒ ไร่
- พื้นที่ทำไร่ ๗๕,๐๓๗ ไร่
- พื้นที่ปลูกผลไม้, ไม้ยืนต้น ๑๗,๘๘๑ ไร่
- พื้นที่อื่น ๆ ๓,๘๐๙ ไร่

ภาพประกอบที่ ๒ ภูเขาภูพานคำอำเภอเมืองหนองบัวลำภู

ที่มา : บัญชา สุบัญญัติ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู

๒.๔ สภาพทางเศรษฐกิจ

รายได้เฉลี่ยของประชากรเขตพื้นที่อำเภอเมือง ปี ๒๕๔๗ คิดเป็น ๒๓,๙๔๓บาท/คน/ปี และแยกเป็นตำบล ได้ดังนี้

ตารางที่ ๑ รายได้เฉลี่ยของประชากรอำเภอเมือง ปี ๒๕๔๗

ลำดับที่	ตำบล	รายได้เฉลี่ย ปี ๒๕๔๖ (บาท/คน/ปี)	รายได้เฉลี่ย ปี ๒๕๔๗ (บาท/คน/ปี)
๑	กุดจิก	๑๖,๓๙๐	๒๐,๑๐๔
๒	นาคำไฮ	๒๕,๒๘๘	๒๙,๘๑๔
๓	หนองภัยศูนย์	๒๓,๕๓๕	๒๕,๒๔๔
๔	โนนทัน	๒๕,๙๙๘	๒๕,๗๘๔
๕	โพธิ์ชัย	๒๓,๙๒๒	๒๖,๐๔๘
๖	หนองสวรรค์	๒๐,๑๔๓	๒๓,๕๑๙
๗	โนนขมิ้น	๑๔,๐๗๙	๑๙,๓๔๔
๘	หนองหว้า	๑๕,๓๒๔	๒๐,๓๒๓
๙	บ้านขาม	๒๑,๒๒๔	๓๕,๙๘๘
๑๐	นามะเฟือง	๑๖,๗๕๘	๑๙,๘๓๙
๑๑	บ้านพร้าว	๑๖,๗๘๗	๑๙,๘๒๔
๑๒	หัวนา	๒๐,๖๘๒	๒๔,๘๑๖
๑๓	ป่าไม้งาม	๑๔,๗๐๔	๒๐,๖๗๑
๑๔	หนองบัว	๒๒,๙๕๐	๒๔,๗๘๙

ที่มา : สำนักงานจังหวัดหนองบัวลำภู

๒.๕ สภาพทางวัฒนธรรม

๒.๕.๑ ประเพณีสิบสองเดือน (ฮิตสิบสอง)

ในปัจจุบันประชากรในจังหวัดหนองบัวลำภู มีการปฏิบัติตามประเพณีสิบสองเดือนครบทั้งสิบสองเดือน แต่จะมีการย่นระยะเวลาและขั้นตอนของพิธีลงบ้างตามความเหมาะสมและความพร้อมของชาวบ้าน ดังนี้

เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม ประมาณเดือนธันวาคม ชาวบ้านจะนิมนต์ พระสงฆ์ เข้ากรรม หรืออยู่ปริวาสกรรมเป็นเวลา ๑ เดือน แต่ปัจจุบันชาวบ้านมีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจเพราะ ต้องคอยปรนนิบัติรับใช้ถวายปัจจัยตลอดจนกว่าพระจะออกมาจากกรรม ประกอบกับบางวัดไม่มี พระสงฆ์จึงไม่สามารถจัดงานบุญนี้ได้ทุกหมู่บ้าน แต่ถ้าหากมี จะจัดงานบุญในระยะเวลาเพียง ๕-๑๐ วันเท่านั้น

เดือนยี่ บุญคุณลาน หรือบุญคุณข้าว ประมาณเดือนมกราคม เป็นการทำบุญ เพื่อให้เกิดศิริมงคลแก่น้ำข้าวและลานข้าว หลังการเก็บเกี่ยว แต่ปัจจุบันพิธีดังกล่าวถูกตัดไป เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้ทำลานข้าวหรือลอมข้าว เพื่อทำพิธีแล้วเนื่องจากชาวบ้านได้นำเครื่องทุ่น แรงเข้ามาช่วยงาน คือเครื่อง นวดข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จก็ผ่านเครื่องนวดข้าวได้เลย ทำให้ย่น ระยะเวลาในการทำงานและมีความสะดวกสบายมากกว่าการใช้แรงงานคน จึงไม่มีความจำเป็นใช้ แรงงานมากนักประกอบ กับแรงงานส่วนใหญ่ไปค้าแรงงานต่างถิ่นและต่างประเทศ จึงทำให้ ชาวบ้านนิยมใช้แรงงานจากเครื่องทุ่นแรงมากกว่า

เดือนสามหรือเดือนเจียง "บุญข้าวจี" ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ทำขึ้นในวัน ขึ้นสามค่ำเดือนสาม โดยการนำข้าวเหนียวหนึ่งแล้วปั้นให้เป็นก้อน นำไปย่างไฟ(จี) มีการชุบไข่ เพื่อให้รสชาติอร่อย เสร็จแล้วนำไปถวายพระที่วัด เป็นประเพณีที่ทำกันทุกปี บางที่เรียกว่า"บุญ เดือนสาม" ความสำคัญในบุญนี้คือ เป็นการบูชาคุณข้าว เพื่อความเป็นสิริมงคลก่อนที่จะนำข้าว ในยุ้งฉางออกมาเพื่อบริโภค นอกจากนั้น ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ก็จะมีบุญในวันมาฆบูชาด้วย

เดือนสี่ บุญผะเหวด หรือบุญมหาชาติ เป็นงานบุญที่สำคัญของทุกหมู่บ้านใน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จะขาดไม่ได้ มีกำหนด ๒ วัน วันแรกคือ วันรวม(โสม) มีการตกแต่งประดับวัด ให้สวยงามด้วยธง(ธง) และรูปสัตว์ต่าง ๆ ประดับศาลาวัดด้วยดอกไม้ใบแย้มมง รวงผึ้ง เป็นต้น และประมาณ ๑๕ นาฬิกา จะมีการแห่ผะเหวดเข้าเมือง ตกเย็นมีมหรสพตลอดคืน รุ่งเช้าประมาณ ตีสี่ จะมีการแห่ข้าวพันก้อน มีการเทศน์มหาชาติ บ่ายคล้อยมีการแห่กัณฑ์หลอนไปถวายพระที่วัด ซึ่งในแต่ละช่วงของงาน ชาวบ้านจะมีการสนุกสนานมาก และปัจจุบันยังพบอีกว่า บางหมู่บ้านจะ จัดบุญผะเหวดพร้อมกับบุญประเพณีสงกรานต์

เดือนห้า บุญสงกรานต์ เดือนเมษายน ในวันที่ ๑๓ เดือนเมษายนของทุกปี มี การอันเชิญพระพุทธรูปที่มีอยู่ในวัดประจำหมู่บ้านลงจากหอน้ำไว้ ณ จุดที่ชาวบ้านสามารถสร้งน้ำ พระโดยสะดวก เรียกว่า " พิธีเอาพระลง" โดยวัดจะตีกลองให้ชาวบ้านนำน้ำอบน้ำหอม ชัน ๕ เพื่อ ไปขอขมาโทษ (สมมา) พระพุทธรูปและรดสร้งน้ำพระ พิธีเอาพระลงเสร็จ ถือว่าเป็นการเริ่มงาน บุญประเพณีสงกรานต์ การสร้งน้ำพระจะกระทำทุกวันจนครบ ๗ วัน เมื่อถึงวันสุดท้ายจะทำพิธีอัน เเชิญพระพุทธรูปไปไว้บนหาดดั้งเดิม ตลอดช่วง เวลา ๓ วันแรก คือวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน จะมีการ

ทรงพระพุทธรูป พระสงฆ์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุที่เคารพนับถือ ขนทรายเข้าวัด ก่อพระเจดีย์ทราย เล่นสาดน้ำกัน แห่ดอกไม้ และวันรวมญาติ

เดือนหก บุญบั้งไฟ ประมาณเดือนพฤษภาคม จะทำกันเป็นหมู่บ้าน แล้วแต่ความพร้อมทางเศรษฐกิจ ในอดีตความสำคัญของบุญบั้งไฟคือจุดบั้งไฟเสี่ยงทายขอฝน ปัจจุบันเป็นการแข่งขันเป็นธุรกิจและการพนันอีกอย่างหนึ่งที่อาศัยเป็นประเพณีจัดงาน และในเดือนนี้ยังมีบุญวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นวันสำคัญของโลก

เดือนเจ็ด บุญข้าสะ หรือบุญเบิกบ้าน ประมาณเดือนมิถุนายน เพื่อเลี้ยงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน นิยมประกอบพิธีที่ศาลากลางบ้าน กลางคืนนิยมพระมาสวดมนต์ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน แต่ละครบคร้วมีการปั้นรูปคนและสัตว์ ที่มีในครัวเรือนด้วยดินเหนียวไปวางในพิธีด้วย รุ่งเช้า จะมีตัวแทนชาวบ้านทำการขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้าน โดยการโยนหินลูกรังขึ้นไปบนหลังคาทุกครอบครัว และมีการทำบุญตักบาตร และพระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ปัจจุบันบุญข้าสะ หรือบุญเบิกบ้านนี้จะนิยมทำหลังจากเสร็จจากบุญบั้งไฟ เพียงหนึ่งวัน

เดือนแปด บุญเข้าพรรษา ประมาณเดือนกรกฎาคม ชาวบ้าน จะไปทำบุญตักบาตรที่วัดในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ มีการถวายผ้าอาบน้ำฝน ฐูป เทียน พังเทศน์ และเวียนเทียน ทายก ทายิกา เข้าถือศีล ปฏิบัติธรรมในวันธรรมสวนะ จนถึง แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ ตลอดช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน ประมาณเดือนสิงหาคม ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่วัดและเตรียมอาหารคาวหวาน มากพลู โดยการนำไปตองมาห่อ แยกเป็นอาหารคาวหวาน อย่างละ ๑ ห่อ มากพลู ๑ ห่อ แล้วเย็บติดกัน นำไปไว้ตามพื้นดินบริเวณลานวัด เพื่ออุทิศให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วและผีหรือเปรตที่ไม่มีญาติ นอกจากนั้นยังพบว่าในเดือนนี้บางหมู่บ้านมีการทำบุญทอดเทียนและการประกวดสวดสรภัญญะ

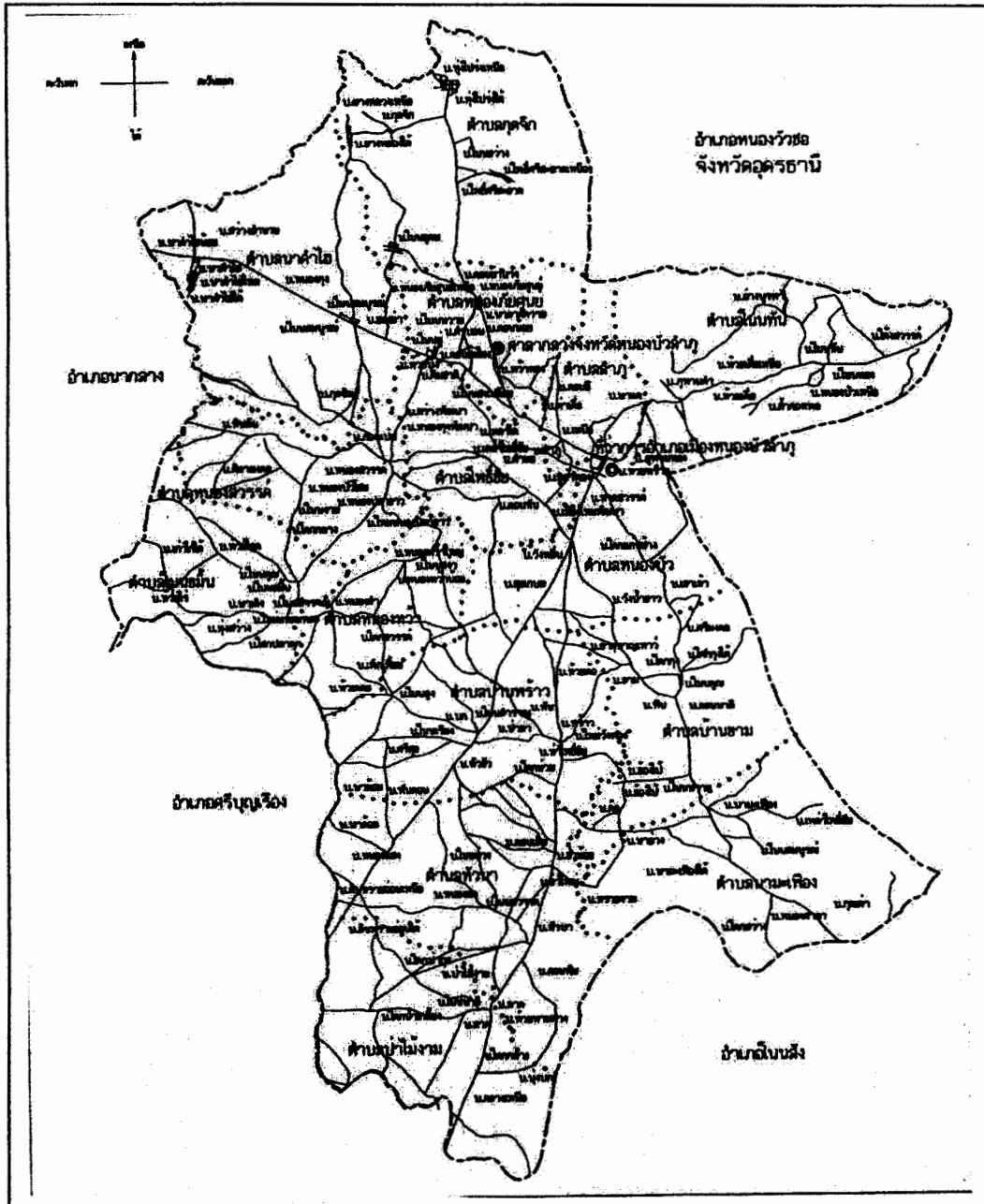
เดือนสิบ บุญข้าวสาก (สลากภัตร) จะทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำหรือวันแรม ๑๕ ค่ำ จุดประสงค์ในการทำบุญ เหมือนบุญเดือนเก้าจึงมีพิธีการเหมือนกัน จะเพิ่มเติมก็คือ ข้าวเปลือก (ข้าวตอกแตก) อาหารคาวหวานที่ห่อไปตองไปแขวนไว้ตามกิ่งไม้ในบริเวณวัด ต่อจากนั้นจึงเก็บอาหารที่แขวนไว้ไปแขวนไว้ตามท้องนา เพื่อเลี้ยงผีไร่ผีนา และเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในนา นอกจากนั้น ยังมีการห่อข้าวปลาอาหารคาวหวาน มากพลู ชาวบ้านเรียกว่า "ห่อข้าวใหญ่" ไปใส่บาตร ด้วยเมื่อกกล่าวคำถวายสลากภัตรจบ พระสงฆ์จะอนุโมทนา และให้พร กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ก็เสร็จพิธี

เดือนสิบเอ็ด “บุญประเพณีออกพรรษา” ประมาณเดือนตุลาคม จัดทำขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ในวันนี้ตอนเช้าชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรเทโว และจัดอาหารคาวหวานไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร กลางคืนเวียนเทียนใต้ประทีปบูชา

เดือนสิบสอง “บุญกฐิน” ประมาณเดือนพฤศจิกายน เกือบทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จะมีการทำบุญนี้ขึ้น โดยมีการจัดองค์กฐินไปทอดถวายตามวัดต่าง ๆ ในกรณีส่วนบุคคล ส่วนชาวบ้านก็จะร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดงานบุญกฐินสามัคคีขึ้นทอดที่วัดประจำหมู่บ้านของตนเอง นอกจากนี้ อำเภอเมือง โดยนายอำเภอเมือง หน่วยงานราชการ กำหนดผู้ใหญ่บ้านตลอดจนพ่อค้า ประชาชนทุกหมู่เหล่า ได้จัดกฐินสามัคคีอำเภอเมืองขึ้นทุกปี ซึ่งนำถวายตามวัดที่ตกลงในที่ประชุมโดยสลับให้ครบทั้ง ๑๔ ตำบล และยังมิ่งงานลอยกระทง เพื่อบูชาพระแม่คงคา และเป็นการปล่อยทุกข์โศกโรคภัยต่างๆ ไปกับกระทง ส่วนหนุ่มสาวก็อธิษฐานร่วมกัน เป็นต้น

ภาพประกอบที่ ๓ พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล
ที่มา : บัญชา สุปัญญา ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพประกอบที่ ๔ แผนที่อำเภอเมือง
ที่มา : ผังเมืองและโยธาจังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ ๓ รูปแบบการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

ปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาท ในสังคมยุคปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับระบบโครงสร้างทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตัวตน ครอบครัว สังคม หรือแม้แต่กับรัฐ แต่เนื่องจากคนไทยชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ที่ส่งเสริมความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นมาตั้งแต่อดีต การไกล่เกลี่ยและระงับกรณีพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยผ่านมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ย่อมเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ การศึกษาเรื่องการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู นี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นของกรณีพิพาทไว้ ๓ กรณี

- ๑) กรณีพิพาทที่เกิดจากการการจราจรทางบก ๓ กรณี
- ๒) กรณีพิพาทเรื่องขู่สาว ๓ กรณี
- ๓) กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี

๓.๑ กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีจราจรทางบก

๓.๑.๑ กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีจราจรทางบก ๓ กรณี

๓.๑.๑.๑ กรณีที่ ๑ ขับรถประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายบาดเจ็บสาหัส

- ๑) ผู้เสียหาย ชื่อ นายคำมา (นามสมมุติ) อายุ ๓๐ ปี
การศึกษา : ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
อาชีพ : สามล้อรับจ้าง
รายได้ : ๓๐,๐๐๐ บาท/ปี
สถานภาพ : แต่งงานแล้วมีบุตร ๒ คน
ที่อยู่ : ๖๐ หมู่ ๑๕ บ้านโนนสูง ตำบลบ้านพร้าว

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

- ๒) คู่กรณี นายสา (นามสมมุติ) อายุ ๔๗ ปี
การศึกษา : ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
อาชีพ : ขับรถรับจ้าง
รายได้ : ๑๐๐,๐๐๐ บาท/ปี
สถานภาพ : แต่งงานแล้วมีบุตร ๒ คน

ที่อยู่ : ๑๓ หมู่ ๙ บ้านนาคำไฮ ตำบลบ้านนา
คำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

การให้ข้อมูลของนายคำมา(ผู้เสียหาย) และนายสา (คู่กรณี) ใน
วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ นายคำมาได้ขับรถสามล้อพาผู้สูงอายุมาที่จังหวัดหนองบัวลำภู
พามาถึงโรงงานน้ำแข็งสายฝน บ้านวังหมื่น ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
มีรถยนต์คันหนึ่งจอดอยู่ข้างทางริมถนน รถสามล้อที่วิ่งมาถึงจุดเกิดเหตุได้หลบรถยนต์ที่จอดอยู่
แต่รถสามล้อก็ยังอยู่ในเลนของตนเอง และทางฝั่งตรงข้ามก็มีรถยนต์จอดอยู่ข้างทางเช่นเดียวกัน
ขณะที่รถสามล้อวิ่งแข่งผ่าน รถเบียร์ข้างกึ่งวิ่งแข่งมาเช่นเดียวกัน จึงมาเฉี่ยวชนกับรถสามล้อของ
นายคำมาทางด้านขวามือ นายคำมาได้เหยียบเบรคอย่างกะทันหัน จึงทำให้เบรคสามล้อแตกทั้ง
๒ ซ้าง แต่ก็ได้ประคองรถไปหยุดรถได้ที่หัวสะพานข้ามคลองลำพะเนียง จากนั้นได้นำคนเจ็บส่ง
โรงพยาบาลหนองบัวลำภู มีผู้บาดเจ็บ ๔ คน และเสียชีวิต ๑ คน คือ นายอ่อน(นามสมมุติ)

คู่กรณี คือบริษัทเบียร์ข้าง ผู้ขับขี่คือ นายสา (นามสมมุติ) ในตอน
แรกได้มีการต่อสู้คดีกัน เนื่องจากผู้ขับขี่รถสามล้อถูกกล่าวหาว่าไม่มีใบอนุญาตขับขี่ รถที่ขับไม่มี
การทำประกันภัย (พรบ.) และนายคำมาได้หลบหนีไม่มาสู้คดี เป็นเวลา ๖-๗ เดือน ญาติฯ ได้
ตามหาตัวนายคำมาเพื่อกลับมาสู้คดี นายคำมาจึงได้กลับมาสู้คดี จึงได้ถูกตำรวจจับในข้อหา
หลบหนีคดี ญาติได้นำหลักทรัพย์มาประกันตัวนายคำมาออกมาสู้คดี ในวงเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท
โดยใช้โฉนดที่ดินเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน ตำรวจได้สอบปากคำหลายเที่ยว จึงได้ต่อสู้คดี
กันในชั้นศาล เดือนละ ๒ ครั้ง จนนายคำมาเริ่มรู้สึกว่าจะต่อสู้คดีไม่ไหว เนื่องจากต้องเสีย
ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเป็นจำนวนมากและตนเองก็ไม่มีเงินมากพอ ในขณะที่คู่กรณีเป็นบริษัทที่
มีฐานะทางการเงินดี และได้จ้างทนายความมาว่าความคดีในฐานะตัวแทนของบริษัท ยิ่งต่อสู้
นานๆ ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้ก็จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

จึงได้ตกลงเจรจาไกล่เกลี่ยกับคู่กรณี ว่าถ้าตกลงยอมความกันได้
บริษัทจะจ่ายค่าชดเชยเท่าใด ในตอนแรกคู่กรณีจะจ่ายให้ ๖๐,๐๐ บาท นายคำมาพร้อมด้วย
ญาติพี่น้องจึงต่อรองขอกับทางบริษัทเพิ่ม จึงต่อรองว่า ชีวิตพ่อของตนเองทั้งคนมีค่าเพียงแค่นี้เอง
หรือมันน้อยเกินไป ทางบริษัทจึงเพิ่มให้อีก เป็น ๘๐,๐๐๐ บาท และนายคำมาจึงต่อรองเป็น
๑๐๐,๐๐๐ บาท เพราะเป็นชาวไร่ชาวนา จะต้องรับจ้างทำงานไม่มีเวลามาขึ้นศาลบ่อยๆ ทาง
คู่กรณีจึงยอมรับข้อเสนอ และยอมชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ตาย เป็นเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐ บาท
คดีจึงสิ้นสุดลง

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายคำมา

ประกอบด้วยนายคำมา พี่สาว ๑ คน อายุ ๓๕ ปี น้องสาว ๑ คน อายุ ๒๔ ปี อา ๑ คน อายุ ๔๘ ปี และลุง ๑ คน อายุ ๕๔ ปี รวมทั้งหมด ๕ คน

พี่สาวชื่อ นางแดง (นามสมมุติ) อายุ ๓๕ ปี แต่งงานแล้ว มีอาชีพรับจ้างและทำนา รายได้ไม่แน่นอน อาชีวนายใส (นามสมมุติ) อายุ ๔๘ ปี แต่งงานแล้ว มีอาชีพขายของชำในหมู่บ้าน มีรายได้ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท/ปี ลุงชื่อนายพา (นามสมมุติ) อายุ ๕๔ ปี แต่งงานแล้ว มีอาชีพทำนา รายได้ไม่แน่นอน นับถือศาสนาพุทธ มีความคิดความเชื่อตามแบบของชาวอีสานทั่วไป ทุกๆ คนมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านโนนสูง ตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนายสา

ประกอบด้วย ทนายความจากบริษัทที่กรุงเทพฯ ๑ คน ทนายความจากจังหวัดหนองบัวลำภู ๑ คน ตัวแทนบริษัทประกันภัย ๑ คน รวม ๓ คน

ทนายความตัวแทนจากบริษัทเบียร์ช้างที่กรุงเทพฯ เป็นชาย อายุประมาณ ๓๐ ปี เป็นคนกรุงเทพมหานคร

ทนายความจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นชาย อายุประมาณ ๓๐ ปี เป็นคนจังหวัดหนองบัวลำภู

๖) กระบวนการไกล่เกลี่ย

การเจรจาไกล่เกลี่ยครั้งที่ ๑ เริ่มต้นที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีตำรวจเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ตำรวจได้อ้างถึงความยุ่งยากในการเดินทางมาศาล ที่ต้องได้ทั้งงานมาที่ศาลและเสียค่าใช้จ่ายมาก อีกทั้งระยะเวลาในการต่อสู้คดีความอาจยืดเยื้อเป็นปี จึงแนะนำให้มีการยอมความกันเสียโดยทางบริษัทเบียร์ช้าง จะเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหายให้แก่ นายคำมา ซึ่งเป็นบุตรของผู้ตาย อีกทั้งจะไม่มีการดำเนินคดี ข้อหาไม่มีใบอนุญาตขับซึรดแก่นายคำมา ในเบื้องต้นบริษัทเบียร์ช้างจะเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหายให้ผู้ตายเป็นเงินจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งฝ่ายนายคำมาเห็นว่า น้อยเกินไปสำหรับชีวิตบิดาและน้อยเกินไปสำหรับความเป็นคน การไกล่เกลี่ยครั้งแรกได้ยุติลงเพราะผู้แทนทางบริษัทเบียร์ช้างขอเวลาในการไปปรึกษาหารือกับฝ่ายกฎหมายของบริษัทและทางประกันภัยเสียก่อน

การเจรจาไกล่เกลี่ยครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นที่ศาลจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งบริษัทเบียร์ช้างได้ยื่นข้อเสนอที่จะชดเชยค่าเสียหายให้เป็นเงินจำนวน ๘๐,๐๐๐ บาท และทางฝ่ายญาติพี่น้องของนายคำมา มีความเห็นว่า ยังน้อยเกินไป และได้ขอเพิ่มเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ทนายความทางบริษัทเบียร์ช้างและประกันภัยจึงตกลงชดเชยค่าเสียหายให้ตามที่ฝ่ายนายคำ

มาเสนอ เนื่องจากเห็นว่า นายคำมาและญาติพี่น้อง ต่างมีอาชีพทำนาและมีรายได้ไม่แน่นอน หากขาดคนใดคนหนึ่งไป ก็มีส่วนทำให้ไร่นาประสบปัญหาไปด้วย กรณีพิพาทและคดีจึงได้ปิดลง

๗) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายคำมา : มีความพึงพอใจในระดับหนึ่ง แต่ไม่ถึงกับพอใจมาก

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

ฝ่ายบริษัทเบียร์ช้าง : มีความพึงพอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

๓.๑.๑.๒ กรณีที่ ๒ ขับขี่รถโดยประมาททำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ

๑) ผู้เสียหาย

คนที่ ๑ ชื่อ นายสมนึก (นามสมมุติ) อายุ ๔๕ ปี

การศึกษา : ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

อาชีพ : ทำนา

รายได้ : ไม่แน่นอน

สถานภาพ : แต่งงานแล้ว

ศาสนา : พุทธ

ที่อยู่ : ๑๑ หมู่ ๖ บ้านกุดจิม ตำบลหนองสวรรค์

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

คนที่ ๒ นางสาวฝ้าย (นามสมมุติ) อายุ ๑๕ ปี

การศึกษา : กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

อาชีพ : -

รายได้ : -

สถานภาพ : -

ศาสนา : พุทธ

ที่อยู่ : ๑๑ หมู่ ๖ บ้านกุดจิม ตำบลหนองสวรรค์

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๒) คู่กรณี นายเวช (นามสมมุติ) อายุ ๕๗ ปี

การศึกษา : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

อาชีพ : ลูกจ้างเทศบาล

รายได้ : ๗,๐๐๐ บาท/เดือน

สถานภาพ : แต่งงานแล้วมีบุตร ๕ คน
 ศาสนา : พุทธ
 ที่อยู่ : ๒๓ หมู่ ๑๐ บ้านโนนซ่า ตำบลลำภู

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

จากการบอกเล่าของผู้เสียหายและคู่กรณี ซึ่งมีสาระและประเด็นที่ตรงกัน ดังนี้ ในวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๗ เวลาประมาณ ๑๘.๐๐ น. นายเวช(นามสมมุติ) ได้ขับรถดับเพลิงเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู กลับจากการทดสอบเครื่องยนต์ และวิ่งมาตามถนนผ่านบ้านห้วยลึก ระหว่างหมู่บ้านจะออกสู่อุถนนหลวง เพื่อจะกลับไปทำงานที่เทศบาลเมือง และถนนต้องผ่านหมู่บ้านกุดฉิม ในระหว่างนั้นนางสมนึกได้ขับรถมอเตอร์ไซด์ที่มีนางสาวฝ้ายลูกสาวเป็นคนซ้อนท้ายมาด้วย พอออกจากซอยเพื่อขึ้นสู่อุถนนสายหลักเป็นจังหวะที่นายเวชขับรถดับเพลิงมาถึงพอดี และได้ชนท้ายรถมอเตอร์ไซด์จนทำให้ทั้งสองแม่ลูกกระเด็นลงจากรถ และ(นายเวชได้ให้การที่หลังว่า มองไม่เห็นเนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่ค่อยดี) ผลปรากฏว่านางสมนึกได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยส่วนนางสาวฝ้ายบุตรสาวได้บาดเจ็บขาหัก นายเวชและผู้เห็นเหตุการณ์ได้รับนำส่งโรงพยาบาลหนองบัวลำภู และทางฝ่ายนางสมนึกได้ไปแจ้งความ ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู และทางตำรวจไม่ลงบันทึกประจำวัน เพราะจะให้คู่กรณีทั้งสองได้ไปพูดตกลงกันเอาเอง

ในระหว่างที่ นางสมนึกและนางสาวฝ้ายบุตรสาว รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลนั้นนายเวช ได้เดินทางมาเยี่ยมอยู่เสมอ พร้อมทั้งรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ค่ารักษาพยาบาลให้ทั้งหมด ซึ่งต้องใช้ประมาณหนึ่งหมื่นกว่าบาท จากการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างนายเวชกับผู้เสียหาย และญาติของผู้เสียหาย ทางฝ่ายนางสมนึกได้เรียกร้องค่าทำขวัญและค่าเสียเวลาเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และนายเวชไม่ยินยอมเพราะมากเกินไปจึงขอให้นางสมนึกและญาติได้นำไปไตร่ตรองใหม่

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนางสมนึก ประกอบด้วย

นางสมนึกและญาติพี่น้องและคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน ๓ คน อายุเฉลี่ยประมาณ ๕๐ ปี

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนายเวช ประกอบด้วย

๑. ปลัดเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู อายุ ๔๑ ปี แต่งงานแล้วมีบุตร ๓ คน การศึกษาระดับปริญญาโท รายได้มากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒. เทศมนตรีเมืองหนองบัวลำภู อายุ ๔๕ ปี แต่งงานแล้วมีบุตร

๒ คน การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้มากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๖) ผู้ใกล้ชิด

๑. ผู้ใหญ่บ้าน อายุ ๕๑ ปี แต่งงานแล้วมีบุตร ๕ คน การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รายได้มากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒. เทศมนตรี อายุ ๔๑ ปี แต่งงานแล้วมีบุตร ๓ คน การศึกษาระดับปริญญาโท รายได้มากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๗) กระบวนการใกล้ชิด

การใกล้ชิดเกิดขึ้นประมาณหนึ่งสัปดาห์ ภายหลังจากนางสมนึกและบุตรสาวออกจากโรงพยาบาล โดยใช้สถานที่บ้านนางสมนึกที่บ้านกุดฉิม โดยมีผู้แทนทางฝ่ายนายเวชคือ ปลัดเทศบาล เทศมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของนายเวช เป็นผู้ใกล้ชิด และการใกล้ชิดเริ่มต้นโดยคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้แทนของฝ่ายนางสมนึก ซึ่งได้กล่าวว่า รู้สึกมีความซาบซึ้งในน้ำใจของนายเวชที่ไปเยี่ยมดูอาการผู้บาดเจ็บโดยตลอดรวมทั้งออกให้จ่ายให้ด้วย แต่เนื่องจากไม่มีใครประกันได้ว่า หากในอนาคตนางสมนึกและบุตรสาวเกิดเสียชีวิต หรือพิการจากอุบัติเหตุในครั้งนี้ ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นจึงขอค่าทำขวัญ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ก็ให้ถือว่าเป็นที่นอากัน เป็นพ่อช่วยเหลือลูกๆ ก็แล้วกัน ทางฝ่ายนายเวชได้ขอความเห็นใจว่า ตัวเองมีภาระที่ต้องรับผิดชอบ และกำลังเรียนต่อ เงินเดือนก็ไม่ได้มากมายขอความเห็นใจขอให้ลดลงมาด้วย ทางฝ่ายนางสมนึกโดยยินยอมลดลงมาเป็น ๘๐,๐๐๐ บาท ทางฝ่ายนายเวชให้ขอลดลงไปอีกและให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ยังต้องมีภาระผ่อนบ้าน ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์(กส.) ภาระหนี้สินยังมีมาก จนไม่สามารถที่จะหาเงินมาให้ได้ ในที่สุดทางฝ่ายนางสมนึก ได้ยอมลดค่าทำขวัญหรือค่าชดเชยให้เหลือ ๔๐,๐๐๐ บาทถ้วน และขอให้นายเวชรับช่อมรดมอเตอร์ไซด์ให้ด้วย

การใกล้ชิดเพื่อหาข้อยุติได้สิ้นสุดลง โดยนายเวช ชดใช้ค่าเสียหายทำขวัญให้ผู้บาดเจ็บเป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาทถ้วน และค่าช่อมรดมอเตอร์ไซด์ ๕,๐๐๐ บาท โดยทั้งสองฝ่ายได้ทำหนังสือบันทึกไม่เอาความกัน และไม่มีเงื่อนไขผูกมัดใดๆ ต่อกัน บันทึกต่อหน้าผู้ใหญ่บ้าน ปลัดเทศบาลและผู้ใกล้ชิดทั้งสองฝ่าย พร้อมลงชื่อเป็นพยาน เรื่องราวจึงได้สิ้นสุดลง หลังจากนั้นก็ร่วมรับประทานอาหารโดยนางสมนึกเป็นเจ้าภาพ และมีการพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง

๘) ความพึงพอใจในผลการใกล้ชิด

ฝ่ายนายเวช : พอใจ

การยอมรับผลการใกล้ชิด : ยอมรับ

ฝ่ายนางสมนึก : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

๓.๑.๑.๓ กรณีที่ ๓ ชีบรถประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายบาดเจ็บ

๑) ผู้เสียหาย ชื่อ นายเอกชัย (นามสมมุติ) อายุ ๓๑ ปี

การศึกษา : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

อาชีพ : นักเรียน

รายได้ : -

สถานภาพ : -

ที่อยู่ : บ้านห้วยทราย ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู

๒) คู่กรณี เด็กชายณัฐพงษ์ (นามสมมุติ) อายุ ๕ ปี

ที่อยู่ : บ้านห้วยทราย ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

นายเอกชัย (นามสมมุติ) ได้ขับซึ่รถจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์กลับบ้าน เวลา ประมาณ ๑๘.๓๐ น. ที่ทางเข้าหมู่บ้านบ้านห้วยทราย ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ระหว่างทางมีเด็กและผู้ใหญ่เดินข้ามถนน ทำให้นายเอกชัย มองไม่เห็นเป็นสาเหตุทำให้รถจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์ชนเด็กได้รับบาดเจ็บ ด้วยความตกใจทำให้นายเอกชัยได้ขับซึ่รถจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์หนีจากไป และได้หวนกลับมาดูอีกครั้งเพื่อมาดูเด็กที่บาดเจ็บ แต่ทางบิดาของเด็กและชาวบ้านได้นำเด็กส่งโรงพยาบาลประจำจังหวัด ที่อำเภอเมืองแล้ว ผลการตรวจรักษาจากแพทย์ปรากฏว่าเด็กไม่ได้รับอันตรายมาก คงมีเพียงบาดแผลที่ฉีกขาดและต้องเย็บในบริเวณหัวเข่าของเด็ก และบาดแผลฉลอกตามร่างกาย จึงได้เข้ารักษาอยู่ที่โรงพยาบาล ประมาณ ๒ วัน เด็กจึงมีความปลอดภัยและออกจากโรงพยาบาลได้ ระหว่างที่ทำการรักษานายเอกชัยพร้อมด้วยบิดา มารดา ได้มาเยี่ยมเยียนและรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายทั้งหมด จนกระทั่งเด็กออกจากโรงพยาบาล เมื่อกลับถึงบ้านบิดา มารดาของเด็กชายณัฐพงษ์ ได้ทำการรักษาโดยการย่างไฟโดยยาสมุนไพรในพื้นถิ่น ระหว่างที่ทำการรักษา บิดามารดาของนายเอกชัย ได้เจรจาพูดคุยไกล่เกลี่ย เพื่อรับผิดชอบในเรื่องที่เกิดขึ้น สถานที่ไกล่เกลี่ยปัญหา คือ ที่บ้านบิดา มารดาของเด็กชายณัฐพงษ์ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายเอกชัย

นางป๊วย(นามสมมุติ) มารดา อายุ ๔๔ ปี การศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพค้าขาย รายได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี และนายผุย(นาม

สมมุติ) บิดา การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพค้าขาย

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายเด็กชายณัฐพงษ์ ประกอบด้วย

นายเมฆ (นามสมมุติ) บิดา อายุ ๓๙ ปี และนางบาง(นามสมมุติ)

อายุ ๓๔ ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพทำนาและรับจ้างทั่วไป รายได้ไม่แน่นอน

๖) กระบวนการไกล่เกลี่ย

วิธีการไกล่เกลี่ยปัญหา โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ และเปิดประเด็นของปัญหา โดยบิดา มารดาของทั้งสองฝ่ายได้ทำการตกลงกันและพูดคุยกันด้วยเหตุผล และได้ใช้ความสัมพันธ์ทั้งส่วนตัวและการปกครองภายในหมู่บ้านมากล่าวถึง เพื่อให้หมู่บ้านเกิดความสงบสุข และอยู่ร่วมกันแบบญาติมิตรและมีความปรองดองกัน โดยได้มีการทำพิธีผูกข้อต่อแขนตามธรรมเนียมของหมู่บ้าน และได้มอบค่าทำขวัญให้เด็กด้วยการผูกแขน ๕,๐๐๐ บาท จากนั้นร่วมกันรับประทานอาหารร่วมกัน จึงได้สร้างความพึงพอใจให้แก่กันทั้งสองฝ่าย เป็นอย่างมากผลของการไกล่เกลี่ยปัญหา คือ ทั้งคู่กรณีและผู้เสียหาย ได้มีการนัดหมาย โดยมีญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมาร่วมกันไกล่เกลี่ย และทั้งสองฝ่ายต่างเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน ที่มีความรู้จักมักคุ้นและมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ จากการรับผิดชอบของคู่กรณีต่อผู้เสียหายและมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง ได้สร้างความประทับใจและพึงพอใจในระดับหนึ่ง เมื่อเด็กไม่เป็นอะไรมาก จึงเกิดความพอใจและไม่คิดเอาความ เมื่อมีการผูกข้อต่อแขนให้เด็ก ซึ่งเป็นธรรมเนียมของหมู่บ้านยิ่งสร้างความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ทั้งสองฝ่ายมีความแน่นแฟ้นและเข้าใจกัน ฝ่ายคู่กรณียินยอม ที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเป็นเหตุสุดวิสัย โดยคู่กรณีได้มอบเงินจำนวน ๕,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าทำขวัญและทำพิธีผูกข้อต่อแขนตามธรรมเนียม ของชาวบ้านอีสาน และร่วมรับประทานอาหาร จึงสร้างความพึงพอใจให้แก่กันและกันเป็นอย่างมาก

๗) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายเอกชัย : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย: ยอมรับ

ฝ่ายเด็กชายณัฐพงษ์ : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย: ยอมรับ

๓.๒ กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท

๓.๒.๑ กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี

๓.๒.๑.๑ กรณีที่ ๑ การทะเลาะวิวาท

- ๑) ผู้เสียหาย นางรวย(นามสมมุติ) อายุ ๔๗ ปี
 การศึกษา : ชั้นประถมศึกษาตอนต้น
 อาชีพ : เจ้าของหอพัก
 รายได้ : ๓๐,๐๐๐ บาท/เดือน
 สถานภาพ : สมรส
 ที่อยู่ : บ้านดอนหัน ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู

- ๒) คู่กรณี ชื่อนายโด่ง (นามสมมุติ) อายุ ๒๑ ปี
 การศึกษา : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
 อาชีพ : รับจ้าง
 รายได้ : ๖,๐๐๐ บาท/เดือน
 สถานภาพ : โสด
 ที่อยู่ : ๔๑ หมู่ที่ ๒ บ้านดอนหัน ตำบลโพธิ์ชัย

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

นายแดงซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งของนายโด่งได้มาชวนนายโด่ง บอกว่าจะไปเคลียร์เรื่องกันกับหนุ่มวัยรุ่นนักศึกษา ที่เรียนอยู่สถาบันแห่งหนึ่งซึ่งได้พักอาศัยอยู่ที่หอพักบริเวณหมู่บ้าน ตอนนั้นนายโด่งได้เดินเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อจะไปซื้อน้ำมาจิบก็เลยบอกเพื่อนว่า ให้เดินทางไปก่อนเดี๋ยวจะตามไปที่หลัง ที่หอพักนักศึกษาชายมีแต่นักศึกษาที่พักอยู่ส่วนมากจะมีแต่วัยรุ่น เขาคงจะมีเรื่องกันมาก่อน จึงได้ไปคุยกันไม่ทราบว่าจะเคลียร์กันเรื่องดีหรือไม่ดี แต่ตอนเพื่อนมาบอกนั้นนายโด่งนั้น เขาบอกแล้วก็ได้เดินไปบอกเพื่อนอีกหลายๆ คน ในหมู่บ้านให้มารวมกันที่กลางหมู่บ้าน พร้อมอาวุธครบมือแล้วค่อยเดินไปพร้อมกัน ระยะหอพักกับที่จะเดินไปถึงก็ประมาณ ๓๐๐ เมตร ก่อนที่เพื่อนนายโด่งจะพากันเดินไป ได้มีรุ่นพี่คนหนึ่งได้เดินไปก่อนแล้วทราบบว่าจะเดินไปคุยก่อน เพราะรุ่นพี่คนนี้ได้กินเหล้ามา ทราบบว่าพอพวกเพื่อนนายโด่งเดินไปถึงทางนั้นก็มีเรื่องกันแล้ว และตีกันอย่างเอาจริง พอดีพวกที่ตามไปที่หลังก็ไปสมทบพอดี เกิดการตะลุมบอนกันขึ้นพวกนักศึกษาไม่กี่คนก็ได้วิ่งหลบหนีไป และนายโด่งซึ่งกำลังดื่มมามากินอย่างรีบด่วน เสร็จก็เดินทางไปถึงที่เกิดเหตุ การตีกันได้ยุติลงแล้ว คนที่เจ็บก็พากันไปรักษา พอรุ่งเช้า นางรวยเจ้าของหอพักเขามาแจ้งว่า พวกวัยรุ่นในหมู่บ้านได้ไปหาเรื่องเด็กหอของเขาไล่ตีกัน ทำให้สิ่งของที่อยู่ในบริเวณหอได้เสียหายไปมากพอควร จึงต้องมาคุยกันคิดค่าเสียหาย จึงบอกผู้นำชุมชนให้ไปบอกพ่อแม่ของเด็ก และเด็กๆ วัยรุ่นว่าใครที่ไปก่อเรื่อง ให้มาคุยกันตกลง

กันเรื่องค่าเสียหาย และยังได้ไล่นักศึกษาที่พักอยู่หอไปด้วย นางรวยเจ้าของหอพักบอกกับผู้นำชุมชนว่า มีนายโต่งคนหนึ่ง และนายโต่งก็ติดร่างแหไปกับเขาด้วยทั้งๆ ที่ไปที่หลังไม่ได้ทำอะไรกับเขา แต่ตอนไปถึงก็อยู่ในเหตุการณ์พอดีจึงติดร่างแหไปด้วย ก็ประมาณ สิบกว่าคนด้วยกัน มีญาติๆ ผู้นำชุมชนพ่อแม่ของเด็กวัยรุ่น พอปวดคุยกันตกลงกันทางผู้ใหญ่และพ่อแม่ได้พูดคุยกัน เจ้าของหอตอนแรกก็คิดค่าเสียหายมากพอควร แต่ทางผู้นำชุมชนได้ขอไว้อย่างไรก็ลูกหลานของเราอย่าเรียกมากเกินไปก็ไม่ได้ เดี่ยวจะมองหน้ากันไม่ได้ คนบ้านเดียวกันลูกหลานของเราพ่อแม่ของเขาก็ไม่มีอะไรอาชีพก็ไม่มี พวกเขาที่ยอมรับผิดชอบหมดแล้ว อ่อนกันหมดแล้ว อยาไปถึงศาลเลยก็เด็กวัยรุ่นคนงูก็รู้กันอยู่มันเป็นอย่างนี้แหละ ต่อมาทางเจ้าของหอจึงยอมคิดแต่ค่าเสียหายเล็กๆ น้อยๆ อะไรชื้อมาแทนได้ก็ให้ชื้อมาอะไรชื้อได้ก็ชื้อ การไกล่เกลี่ยจึงตกลงกันได้

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายโต่ง ประกอบด้วย

บิดาและมารดา การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา อาชีพทำนา และรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนางรวย ประกอบด้วย

นางรวยและนายทอง(นามสมมุติ) สามี อายุ ๕๒ ปี อาชีพรับราชการครู รายได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๖) คนกลางที่ทำการไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย

คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๔ คน อายุเฉลี่ยประมาณ ๕๐ ปี

๗) กระบวนการไกล่เกลี่ย

นางรวยได้แจ้งให้คณะกรรมการชุมชนทราบถึงเรื่องราวและปัญหาการทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้น และได้จดจำเฉพาะเด็กวัยรุ่นบางคนที่ย้ำได้เท่านั้น และนางรวยได้แจ้งไปยังผู้ปกครองของเด็กบางคนด้วย เพราะการทะเลาะวิวาทครั้งนี้ ได้สร้างความเสียหายต่อข้าวของที่หอพักเป็นจำนวนมาก ทางคณะกรรมการชุมชนก็เลยได้ตรวจสอบ และได้นัดแนะ ให้ผู้ปกครองของเด็ก มาพบและเจรจากันที่หอพักนางรวย พร้อมได้ทำการตรวจสอบทรัพย์สินที่เสียหายด้วย จากการประเมินของทั้งสองฝ่าย พบว่า สิ่งของที่ชำรุดได้ดีเป็นมูลค่าและส่วนที่เสียหายไม่มากก็ทำการชื้อแซมได้ ทางคณะกรรมการชุมชนจึงได้ขอให้นางรวย เจ้าของหอพักให้ช่วยลดหย่อนและเห็นใจในบิดา มารดาของเด็ก เพราะต่างไม่มีรายได้และยากจนและเด็กก็อ่อนยอมกันทุกๆ คนแล้วและที่สำคัญเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน น่าจะตกลงกันได้ นางรวยและสามีจึงยอมให้อภัยและทำตามที่คณะกรรมการชุมชนร้องขอ การไกล่เกลี่ยจึงตกลงกันได้และสิ้นสุด

๘) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายโต่ง : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

ฝ่ายนางรวย : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

๓.๒.๑.๒ กรณีที่ ๒ การทะเลาะวิวาท

๑) ผู้เสียหาย ชื่อ นายเอ (นามสมมุติ) อายุ ๒๓ ปี

การศึกษา : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

อาชีพ : รับจ้าง

รายได้ : ๑๐,๐๐๐ บาท/เดือน

สถานภาพ : โสด

ที่อยู่ : ตำบลลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๒) คู่กรณี นายพงษ์ (นามสมมุติ) อายุ ๑๙ ปี

การศึกษา : ชั้นประถมศึกษา

อาชีพ : -

รายได้ : -

สถานภาพ : โสด

ที่อยู่ : ตำบลลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

นายเอได้ไปทำงานอยู่ที่ร้านอาหาร และที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันมากพอสมควร จึงทำให้มีร้านอาหารและที่เที่ยวเกิดขึ้นมากมาย ร้านอาหารที่นายเอไปทำจะเรียกว่าคาเฟ่ และมีการร้องเพลงมีนักเต้น หรือแดนซ์เซอร์ ด้วย และนายเออยู่ในตำแหน่งนักเต้นวันหนึ่งเอตื่นนอนและลงจากหอพักเดินไปเพื่อจะไปดื่มกาแฟ ที่ร้านขายกาแฟ ไม่ไกลจากที่พักเท่าไร และได้ไปนั่งที่โต๊ะเพื่อรอสั่งกาแฟมาดื่มพอดีโต๊ะที่อยู่ตรงข้ามห่างกันไม่ไกลเท่าไร มีเด็กวัยรุ่นประมาณ ๓ คน มองมาที่โต๊ะนายเอ มองแล้วมองอีก นายเอก็เฉลียวใจเหมือนกันว่า มองทำไม นายเอก็มองตอบบ้าง และคิดว่าทำอะไรจะไม่ดีเสียแล้ว แต่คิดว่าคงไม่มีอะไรหรอก ช่วงนั้นโทรศัพท์มือถือของนายเอมีปัญหาพอดี นายเอว่าจะเดินไปโทรศัพท์ดูที่ตู้เพื่อจะโทรเข้าเครื่องตัวเองว่ามีปัญหาอะไรหรือไม่ แต่เดินไปถึงตู้โทรศัพท์พอดีกำลังจะโทร หนุ่มวัยรุ่นที่นั่งอยู่ข้างนั้นได้วิ่งมาหานายเอ คนหนึ่งก็ส่งเสียงเรียกเพื่อนมาช่วย ว่ากำลังไปโทรศัพท์ นายเอไม่ทันออกจากตู้โทรศัพท์ ไม่รู้ว่าทำใครเป็นทำใครทั้งหมดและทำ นายเอทั้งหลบทั้งสู้คนเดียวก็สู้ไม่ไหว ต้องวิ่งหนีมาที่บ้านพัก ช่วงนั้นอยู่ในเทศกาลปีใหม่พอดี เพื่อนบางคนก็กลับไปบ้านนายเอก็ว่าจะกลับเหมือนกันแต่มาโดนทำร้ายเสียก่อน และได้นอนกินข้าวต้มและย่างไปหลายวัน และนายเอคิดว่าวันหนึ่งต้องพาพวก

ไปเอาคืนแน่ ทางฝ่ายนายเอได้พยายามสืบหาเด็ก ๓ คนนั้นทุกวัน เพราะเพื่อนที่อยู่ร้านอาหารมีมากพอสมควร วันหนึ่งได้มีผู้ใหญ่คนหนึ่งชื่อนายมี อายุ ๕๔ ปี ได้เข้ามาที่ร้าน บอกว่า คนที่ทำร้ายนายเอวันนั้นเป็นลูกหลานเขาเอง มาขอร้องว่าอย่าไปทำอะไรมายพงษ์ เอะเพราะเป็นคนไม่สมประกอบ จะเรียกค่าเสียหายค่าทำขวัญหรือค่ารักษาเท่าไรให้บอกมา ให้ห้าพันบาทพอหรือไม่ นายเอบอกว่า ไม่เอาและคิดในใจว่าจะแก้แค้นคืน จะไม่เอาค่าเสียหาย พ่อแม่ของนายพงษ์ก็บอกให้นายพงษ์ยอมรับผิดแล้วว่าได้ทำร้ายคนผิดตัว เพราะนึกว่าเป็นคู่อริที่เคยมีเรื่องกันมาก่อน และนายพงษ์ก็เป็นคนไม่สมประกอบ อย่าคิดไปทำร้ายกันเลยเลิกแล้วต่อกันเถอะ ส่วนหัวหน้าที่ร้านคาเฟ่ อายุ ๓๙ ปี ก็มาพูดช่วยว่าอย่าคิดจ้องล้างกันอีกเลย นึกว่าสงสารพ่อแม่เขา เอะอะไรเขาก็ยอมทุกอย่างแล้วนะ นายเอจึงใจอ่อนและก็ได้เอาค่าเสียหายอะไรกับพ่อแม่ของนายพงษ์และยอมให้เลิกแล้วกันไป และเรื่องก็จบลงได้ด้วยดีเพราะนางเอมีความสงสารพ่อแม่ของนายพงษ์ และพ่อแม่ของนายพงษ์ก็นำนายพงษ์มาขอโทษนายเอภายหลังจากที่มาเจรจา เรื่องจึงได้ยุติลง

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายเอ ประกอบด้วย

หัวหน้าคาเฟ่ ชื่อนายเสน่ห์(นามสมมุติ) อายุ ๓๙ ปี แต่งงาน

แล้วมีบุตร ๑ คน การศึกษาระดับอนุปริญญา

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนายพงษ์ ประกอบด้วย

บิดา มารดา และนายมี อายุ ๕๔ ปี เป็นลุงนายพงษ์ ประกอบ

อาชีพค้าขายของชำ การศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้ ๒๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๖) กระบวนการไกล่เกลี่ย

โดยนายมีได้เดินทางไปหานายเอหลังจากที่ทราบเรื่อง จากนายพงษ์หลานชายและบิดามารดาของนายพงษ์ เพราะนายพงษ์กลัวว่าจะต้องโดนทำร้ายร่างกายคืนเกิดความกลัวและจะเดินทางไปไหนไม่ได้ นายมีและบิดา มารดานายพงษ์จึงได้เดินทางไปพบนายเอที่ร้าน โดยมีนายเสน่ห์ ซึ่งเป็นหัวหน้านายเอเป็นผู้ร่วมรับฟังและดูแล โดยใช้ร้านอาหารเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ย

๗) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายเอกชัย : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

ฝ่ายเด็กชายณัฐพงษ์ : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

๓.๒.๑.๓ กรณีที่ ทะเลาะวิวาทที่ร้านอาหาร

- ๑) ผู้เสียหาย ชื่อนางจินตหรา (นามสมมุติ) อายุ ๓๙ ปี
- การศึกษา : ระดับอนุปริญญา
- อาชีพ : ค้าขาย(ร้านอาหาร)
- รายได้ : ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี
- สถานภาพ : สมรส
- ที่อยู่ : ตำบลนามะเพือง อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภู

- ๒) คู่กรณี นายก้าน (นามสมมุติ) พร้อมคณะ อายุ ๑๘ ปี
- การศึกษา : ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ที่อยู่ : ตำบลนามะเพือง อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

นางจินตหรา ได้เปิดร้านขายอาหาร อยู่ที่ ตำบลนามะเพือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และเปิดมาแล้ว ๕ ปี วันนั้นเป็นงานบุญประจำปี ของจังหวัด หนองบัวลำภู ได้มีเด็กวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งได้กินเหล้าเมา พอเมาแล้วถูกเพื่อนยุว่า แขกที่มากินเหล้า อยู่ที่ร้านไปหาเรื่องเขาไว้ หนึ่งในนั้นคือนายก้านซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน นายก้านเลยไปชวนเพื่อน พากันมาพร้อมด้วยอาวุธครบมือ เช่นไม้ มีด อื่นๆ หลากอย่าง และได้วิ่งไล่ตีแซก แขกได้วิ่งหนีไปหลังร้าน พากันปาขวด ปาไม้ กระจัดกระจายเต็มร้านนางจินตหราไปหมด เมื่อเกิดขึ้นอย่างนี้แล้วนางจินตหราโกรธมาก แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ จึงปิดร้านประมาณ ๔ ทุ่ม และคิดว่าวันรุ่งขึ้นต้องเอาเรื่องให้ถึงที่สุด ให้ถึงโรงถึงศาลเลย พอรุ่งเช้าก็อยากจะให้ผู้ที่ทำลายร้าน ให้มาดูแลงานของตัวเองให้มีความรับผิดชอบบ้าง ว่าผลงานของตัวเองที่ทำได้เป็นอย่างไร อะไรเสียหายบ้าง

ตอนเช้านางจินตหราก็ได้ไปที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ไปเล่าให้ผู้ใหญ่บ้าน ฟัง ผู้ใหญ่บ้านรับทราบแล้วก็บอกว่า เดี่ยวจะไปบอกให้ เพราะนางจินตหราก็จำเด็กที่มาก่อเหตุได้บ้าง ประมาณ ๒ คน เสร็จแล้วผู้ใหญ่ก็ไปบอกพ่อแม่เด็กนำลูกมาด้วยและก็ได้มาตามไปที่ไปบอกมาพูดกันมาถากถางถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้น โดยนัดหมายที่ร้านอาหารของนางจินตหรา และนางจินตหราก็ได้ตั้งค่าเสียหายไว้ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อเด็กได้ยินจึงคิดว่าตัวเองคงได้จ่ายค่าเสียหายคนเดียวจึงขัดทอดเพื่อนที่มาทำลายร้าน ก็ประมาณ ๒๐ กว่าคน ก็เลยให้ไปเรียกมาหมดทุกคนนั้นแหละมาพูดคุยกันตกลงกัน ทั้งหมดได้ยอมรับสารภาพ ยอมทุกอย่างและขอโทษด้วย จากค่าเสียหายที่ตั้งไว้สูงๆ ก็ลดลงและไม่คิดค่าใดๆ เพราะพ่อแม่บางคนก็ไม่มีรายได้ไม่มี

อาชีพ นางจินตหราจึงเกิดความสงสารเพราะเด็กก็ยังเป็นเด็กอยู่ จึงตกลงกันว่าให้ช่อมะไรที่มันเสียหายไปให้อยู่ในสภาพเดิม

- ๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนางจินตหรา ประกอบด้วย
 ผู้ใหญ่บ้าน อายุ ๔๒ ปี การศึกษาระดับประถมศึกษามีอาชีพ
 ทำนาและค้าขาย รายได้เฉลี่ยต่อปี ๒๐๐,๐๐๐ บาท
- ๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนายท่าน พร้อมพรรคพวก
 ประกอบด้วย บิดา มารดา นายท่าน ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน
- ๖) กระบวนการไกล่เกลี่ย
 นางจินตหราได้ไปแจ้งยังผู้ใหญ่บ้านโดยระบุชื่อ ผู้ที่จำได้ทางผู้
 ใหญ่บ้านจึงได้ติดตามผู้ปกครองของเด็กและเด็กที่ก่อเหตุ โดยนัดหมาย เพื่อไกล่เกลี่ยที่ร้านอาหาร
 นางจินตหรา และประเมินตามสภาพที่เสียหายจริง และยอมความกันโดยนางจินตหราไม่คิด
 ค่าเสียหาย เพียงให้ช่อมะม่วงสุก อุปรกรณ์ในร้านให้คงสภาพเดิม หากชำรุดมากก็ให้ชื้อมาทดแทน
 และเด็กกับผู้ปกครองยอมรับผิดและขอโทษเพราะเป็นคนบ้านเดียวกัน นางจินตหราจึงใจอ่อนและ
 ยกโทษให้เรื่องจึงได้ยุติลง
- ๗) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย
ฝ่ายนายเอกชัย	: พพอใจ
การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย	: ยอมรับ
ฝ่ายนายท่านและพวก	: พพอใจ
การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย	: ยอมรับ

๓.๓ กรณีพิพาทเรื่องขู่สาว

๓.๓.๑ กรณีพิพาทเรื่องขู่สาว ๓ เรื่อง

๓.๓.๑.๑ เรื่องที่ ๑ การกระทำชำเราบุคคลอื่น ซึ่งมีไซภรรยา พรากผู้เยาว์
 กระทำอาจารย์ และเผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต

- ๑) ผู้เสียหาย นางสาวนวลนาง (นามสมมุติ) อายุ ๑๗ ปี
การศึกษา	: ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
อาชีพ	: นักเรียน
รายได้	: -
สถานภาพ	: -

ที่อยู่ : อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๒) คู่กรณี นายแดง(นามสมมุติ) อายุ ๔๑ ปี

การศึกษา : ระดับปริญญาตรี

อาชีพ : ธุรกิจ

รายได้ : ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

สถานภาพ : สมรส ไม่มีบุตร

ที่อยู่ : บ้านลำภู ตำบลลำภู อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการนำไปสู่การไกล่เกลี่ย

สืบเนื่องมาจากนายแดง (นามสมมุติ) อายุ ๔๑ ปี ซึ่งประกอบอาชีพธุรกิจ ได้รู้จักกับนางสาวนวนาง (นามสมมุติ) อายุ ๑๗ ปี โดยการแนะนำของเพื่อนทางโทรศัพท์ นางสาวนวนาง ได้นัดพบกับนายแดงที่รีสอร์ทแห่งหนึ่งในเขตอำเภอเมือง และได้มีความสัมพันธ์กันจนทั้งคู่สาว โดยนายแดงได้เลี้ยงดูและส่งเสริมด้วยเป็นความลับ มาแล้วระยะเวลาประมาณหนึ่งปี โดยใช้รีสอร์ทแห่งนี้เป็นที่พำนักและมีสัมพันธ์กันจนทั้งคู่สาว จนกระทั่งเกิดเหตุมีภาพถ่ายคลิปวิดีโอและนำภาพเผยแพร่ การร่วมเพศของบุคคลทั้งสองทางอินเทอร์เน็ต ทำให้นางสาวนวนางกับบิดามารดา(นามสมมุติ) ได้มาแจ้งความเพื่อเอาเรื่องกับนายแดง โดยกล่าวหานายแดงเป็นผู้แอบถ่ายภาพเหล่านั้นและนำออกไปเผยแพร่ และได้ดำเนินการเพื่อที่จะแจ้งความดำเนินคดี ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู กับร้อยเวร ในวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. โดยได้มาแจ้งข้อหาพรากผู้เยาว์การกระทำอนาจารเผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความเสียหาย และเรียกร้องค่าเสียหาย ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท จากนายแดง โดยร้อยเวรได้รับเรื่อง แต่ให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยและยอมความกัน เนื่องจากทั้งสองคนได้มีความสัมพันธ์และรู้จักกันมาก่อน นายแดงให้การปฏิเสธและให้เหตุผลว่า ตนเองไม่มีทางที่จะถ่ายรูปลงอย่างแน่นอน เพราะมีครอบครัวแล้วและประกอบธุรกิจ จึงไม่มีเหตุผลที่จะทำเช่นนั้น และรู้สึกผิดหวังที่ฝ่ายหญิงทำเช่นนี้ ฝ่ายพ่อแม่ผู้เสียหายยืนยันที่จะเอาเรื่องให้ได้

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายแดง ประกอบด้วย

นายเทพบัญชา(นามสมมุติ) อายุ ๔๑ ปี การศึกษาระดับปริญญาเอก รายได้ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี ตำแหน่งทางสังคมสูงในจังหวัด

นางพิมพ์อำพร (นามสมมุติ) อายุ ๔๙ ปี ศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนมีชื่อในจังหวัดหนองบัวลำภู การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี โดยบุคคลทั้งสองมีความสนิทคุ้นเคยกับผู้เสียหายในฐานะเพื่อนและอาจารย์

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนางสาวนวนาง ประกอบด้วย
ผู้ไกล่เกลี่ยทางฝ่ายผู้เสียหาย จำนวน 2 คน คือ
นายแมวดำ(นามสมมุติ) ซึ่งเป็นบิดา อายุ ๔๑ ปี อาชีพ นักดนตรี
รายได้ไม่แน่นอน และนางดำ(นามสมมุติ) มารดาบุญธรรม อายุ ๓๙ ปี ไม่มีอาชีพ รายได้ไม่
แน่นอน

๖) ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง คือ ร้อยเวรเจ้าของคดี

๗) กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยร้อยเวรเจ้าของคดีเป็นคนกลางในการ
ไกล่เกลี่ย ซึ่งมีวิธีการไกล่เกลี่ยคือ ให้คู่กรณีและญาติของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ทำการไกล่เกลี่ยและ
ตกลงกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะลงบันทึกประจำวัน และดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายต่อไป
จากการไกล่เกลี่ยคู่กรณียอมความกันได้ โดยนายแดง(นามสมมุติ) ผู้ถูกกล่าวหา ได้ยินยอม
ชดใช้ต่อผู้เสียหายเป็นเงินจำนวน ๓๐๐,๐๐๐บาท จากการเรียกร้อง ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดย
นายแดงจ่ายครั้งแรก ๒๐๐,๐๐๐ บาท และนัดจ่ายจากนี้ไปอีก ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตามที่ตกลง
เมื่อตกลงยอมความกันแล้ว ร้อยเวรเจ้าของคดีที่รับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ลงบันทึกเป็นหลักฐาน และ
เป็นพยานในการเจรจาครั้งนี้ คดีจึงได้สิ้นสุดลงโดยไม่มีกรฟ้องร้อง และสู่กระบวนการทาง
กฎหมาย

๘) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายแดง	:	ไม่มีความพอใจ
การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย	:	ยอมรับ
ฝ่ายนางสาวนวนาง	:	พอใจ
การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย	:	ยอมรับ

๓.๓.๑.๒ เรื่องที่ ๒ ผู้สวาระหว่างเรียน

๑) คู่กรณีคู่ที่ ๑

๑. ผู้เสียหาย ชื่อนางสาวบี (นามสมมุติ) อายุ ๑๗ ปี

การศึกษา : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

อาชีพ : นักเรียน

รายได้ : -

สถานภาพ : -

ที่อยู่ : ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภูที่อยู่

๒. นายเมฆ (นามสมมุติ) อายุ ๑๙ ปี

การศึกษา : ชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง(ปวส.)

อาชีพ : นักเรียน

รายได้ : -

สถานภาพ : -

ที่อยู่ : ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภูที่อยู่

๒) คู่กรณีคู่ที่ ๒

๑. ฝ่ายปกครองโรงเรียนมีชื่อในจังหวัด

๒. นายเมฆ (นามสมมุติ) อายุ ๑๙ ปี

๓) คู่กรณีคู่ที่ ๓

๑. ฝ่ายปกครองโรงเรียนมัธยมมีชื่อแห่งหนึ่งในจังหวัด

๒. นางสาวบี (นามสมมุติ)

๔) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

คู่กรณีที่ ๑ ระหว่างนายเมฆและนางสาวบี สืบเนื่องมาจากนายเมฆ ได้คบหากับนางบีในระหว่างเรียนหนังสือ มาเป็นเวลานานประมาณ ๙ เดือน และมีความสัมพันธ์กันอยู่สาว จนเกิดตั้งครรภ์ได้ประมาณ ๓ เดือน และกำลังเข้าสู่เดือนที่ ๔ นางบีมีความกังวลเรื่องตั้งครรภ์จึงได้เล่าเรื่องให้เพื่อนสนิทฟัง และความได้ทราบถึงคณะครูฝ่ายปกครองของโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงได้เชิญผู้ปกครองของนางสาวบีมาพบ เพื่อที่จะคาดโทษเพราะทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน จากการพิจารณาของทางโรงเรียนทางฝ่ายปกครอง มีความเห็นให้ออกโรงเรียน ทางผู้อำนวยการโรงเรียนจึงรับทราบและยังไม่แจ้งผล เมื่อบิดามารดานางสาวบีทราบเรื่อง ได้สอบถามเรื่องราวกับบุตรสาว บิดามารดาได้นำไปตรวจการตั้งครรภ์ที่คลินิกแห่งหนึ่งในจังหวัดหนองบัวลำภู แล้วนำผลการตรวจไปพบกับบิดามารดานายเมฆที่อำเภอเมืองหนองบัวลำภู เพื่อแจ้งให้ทราบถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นและจะเอาความกับนายเมฆ ทั้งสองฝ่ายจึงได้นำเด็กทั้งสองมาสอบถาม เด็กทั้งสองยอมรับว่า มีความชอบพอกันและได้เสียกันจริงและนายเมฆก็ยินดีที่จะรับผิดชอบและแต่งงานกับนางสาวบี เมื่อทั้งสองฝ่ายได้รับทราบความจริงเช่นนั้น จึงได้เจรจาขอความกัน โดยบิดามารดานายเมฆยอมรับผิดและขอหมั้นหมาย และจะจัดการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี โดยยินดีที่จะหมั้นหมายด้วยสร้อยคอทองคำหนัก ๓ บาท ในอีก ๒ วันข้างหน้านี้ พร้อมรับปากค่าสินสอด ๕๐,๐๐๐ บาท โดยให้เด็กทั้งสองคนจากการศึกษาก่อนเพราะเหลือเวลาเพียง ๒ เดือน เท่านั้น ถึงจะนัดวันแต่งงาน

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายเอกชัย

คู่กรณีที่ ๒ ระหว่างฝ่ายปกครองโรงเรียนอาชีวะและนายเมฆ
เนื่องจากนายเมฆ ได้ทำการพรางผู้เยาว์คือ นางสาวบีเป็นผู้เยาว์
ที่อายุไม่เกิน ๑๘ ปี จึงมีความผิดทางกฎหมายและเรื่องนี้สร้างความเสื่อมเสียแก่สถาบันการศึกษา
ที่นายเมฆศึกษาอยู่ ทางโรงเรียนจึงได้เชิญผู้ปกครองนายเมฆมารับทราบ และจะให้ออกจาก
โรงเรียน ทางผู้ปกครองของนายเมฆได้ขอความเห็นใจและขอเวลาในการสืบสาวราวเรื่องเสียก่อน
ถึงจะกลับมาขอเจรจาภายหลัง

คู่กรณีคู่ที่ ๓ ระหว่างฝ่ายปกครองโรงเรียนมัธยมมีชื่อ และนางสาว
บี จากเหตุการณ์ตั้งครุฑภายในโรงเรียน และเป็นที่รู้จักและแพร่หลาย ทำให้โรงเรียนเสื่อมเสีย
ชื่อเสียงอย่างมาก และทางฝ่ายปกครองได้เชิญมาพบแล้วครั้งหนึ่งที่ผ่านมา และได้ลงความเห็น
ให้ออกจากโรงเรียนเนื่องจากทำผิดกฎของโรงเรียน ขณะนี้ได้ส่งเรื่องไปยังผู้อำนวยการแล้ว เพื่อ
พิจารณาเห็นชอบต่อไป

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายเมฆ คือ บิดาและมารดา ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้าง
รายได้ไม่แน่นอน การศึกษาระดับประถมศึกษา

ฝ่ายนางสาวบี คือ บิดาและมารดา โดยบิดา อายุ ๔๖ ปี และ
มารดา อายุ ๓๙ ปี ประกอบอาชีพค้าขายของชำ รายได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

ฝ่ายโรงเรียนอาชีวะ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา อายุ ๕๓ ปี
การศึกษาระดับปริญญาโท รายได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

ฝ่ายโรงเรียนมัธยมคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา อายุ ๔๗ ปี
การศึกษา ระดับปริญญาโท รายได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

และนางเขียว(นามสมมุติ) มีศักดิ์เป็นป้าของนางสาวบี อายุ ๕๔ ปี
ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดแม่สำเนียง อำเภอเมืองหนองบัวลำภู การศึกษาระดับประถมศึกษา
รายได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

๖) กระบวนการไกล่เกลี่ย

คู่กรณีที่ ๑ ระหว่างนายเมฆและนางสาวบี ได้กระทำการไกล่
เกลี่ยโดยบิดา มารดาของทั้งสองฝ่ายที่บ้านฝ่ายชาย และได้ทำการหมั้นหมายที่บ้านฝ่ายหญิง
โดยไม่มีคนนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะทั้งสองฝ่ายต้องการปิดเป็นความลับ เพราะเด็กอยู่ใน
ระหว่างเรียนหนังสือ และทางโรงเรียนก็ต้องการให้ปิดเช่นเดียวกันและได้ตกลงกำหนดค่าสินสอด
ให้ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักประกันในความรับผิดชอบ

คู่กรณีที่ ๒-๓ ระหว่างนายเมฆกับโรงเรียน และนางสาวบีกับโรงเรียน ได้ทำการไกล่เกลี่ยโดยให้นางเขียว บานางสาวบี เป็นผู้รับผิดชอบในการเจรจากับทางโรงเรียนทั้งสองแห่งเพราะนางเขียวมีความกว้างขวางและเป็นผู้มีอุปการคุณ ต่อสถาบันการศึกษาทั้งสองแห่ง และมีความสนิทคุ้นเคยเป็นอย่างดี โดยนางเขียวไปพบผู้อำนวยการที่ห้องทำงานและได้ขอโอกาสให้กับเด็กทั้งสองเพราะกำลังจะจบการศึกษา ซึ่งเหลือเพียง ๑ เทอมเท่านั้น และถ้าออกจากโรงเรียนแล้ว จะเกิดปัญหากับเด็กและสังคม ที่จะต้องเป็นภาระโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครอง ผลการเจรจาทางสถาบันการศึกษาเห็นใจ และยอมผ่อนปรนโดยให้จบการศึกษา แต่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบอย่างเคร่งครัดคือ ไม่ให้เด็กทั้งสองมีพฤติกรรมแบบที่ผ่านมา

๗) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายเอกชัย : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

ฝ่ายเด็กชายณัฐพงษ์ : พอใจ

การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย : ยอมรับ

๓.๓.๑.๓ เรื่องที่ ๓ เรื่องผู้สาว

๑) ผู้เสียหาย นางสาวเดือน (นามสมมุติ) อายุ ๒๒ ปี

การศึกษา : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

อาชีพ : ทำนา

รายได้ : -

สถานภาพ : โสด

ที่อยู่ : ตำบลโนนทัน อำเภอเมืองหนองบัวลำภู

๒) คู่กรณี นายดำ (นามสมมุติ) อายุ ๓๖ ปี

การศึกษา : ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖

อาชีพ : รับจ้าง

รายได้ : ไม่แน่นอน

สถานภาพ : โสด

ที่อยู่ : ตำบลหัวนา อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๓) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

นายดำเป็นหนุ่มวัยรุ่นและมีเพื่อนอยู่ที่หมู่บ้านเดียวกัน กับนางสาวเดือน โดยนายดำและเพื่อนได้พากันไปเที่ยวกันงานเพื่อชมหมอลำในหมู่บ้าน และทั้งสองพากันไปรับนางสาวเดือนไปชมหมอลำด้วยในฐานะที่รู้จักกัน และเพื่อนนายดำได้แยกและขอตัวกลับ

ก่อน โดยปล่อยให้นางสาวเดือนและนายดำอยู่หมอลำกันจนเกือบสว่าง ตอนกลับนายดำได้ไปส่งนางสาวเดือน ที่บ้านตอนตีห้าซึ่งใกล้จะสว่างแล้ว บิดามารดานางสาวเดือนจึงโกรธมากจึงได้สอบถามว่าทำไมถึงได้มาส่งลูกสาวตอนตีห้า พวกกันไปเที่ยวทั้งคืนพากันไปอยู่กันอย่างไรถึงพามาส่งเอาตอนนี้

๔) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายดำ ประกอบด้วย

นายที เป็นบิดา อายุ ๕๖ ปี ประกอบอาชีพทำนา รายได้ไม่แน่นอน นางดี เป็นมารดา อายุ ๕๒ ปี ประกอบอาชีพทำนา

๕) ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ย ฝ่ายนางสาวเดือน ประกอบด้วย นายมาเป็นบิดา อายุ ๕๑ ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน และนางดา เป็นมารดา อายุ ๔๘ ปี รายได้ไม่แน่นอน

๖) กระบวนการไกล่เกลี่ย

บิดาของนางสาวเดือนจึงจะเอาเรื่องกับนายดำให้ได้ ให้นายดำพาบิดามารดามาคุยกันพร้อมทั้งเรียกค่าเสียหายด้วย ที่พาลูกสาวเขาไปอยู่ทั้งคืน ฝ่ายชายเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนี้แล้วจึงปรึกษาทางด้านผู้ใหญ่ว่าจะเอาอย่างไร จึงพากันไปพูดคุยที่บ้านฝ่ายหญิงไปคุยไปไกล่เกลี่ย ไม่อยากให้เรื่องถึงโรง ถึงศาล เพราะลูกชายอายุน้อยไม่อยากให้เข้าห้องขัง โดยที่ฝ่ายชายยอมรับผิด ยอมรับเอาหมด ทางบิดามารดาของนายดำจึงถามว่า จะเรียกค่าเสียหายเท่าไร ฝ่ายหญิงจึงบอกว่า อยากได้ ๗๐,๐๐๐ บาท ฝ่ายชายเลยเถิดว่าเขามากเกินไป ขอลดลงหน่อยได้ไหม ฝ่ายหญิงลดลงอีก ๒๐,๐๐๐ บาท เหลือ ๕๐,๐๐๐ บาท แต่ฝ่ายชายก็ยังว่ามากเกินไป ไม่สามารถหาเงินก้อนนี้มาได้ ฝ่ายชายจึงเสนอให้ ๑๕,๐๐๐ บาท ฝ่ายหญิงก็ไม่ยอม ว่าน้อยเกินไปไม่สมกับค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ฝ่ายชายจึงขึ้นให้อีก ๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๒๐,๐๐๐ บาท ฝ่ายหญิงจึงว่าคิดดูก่อน จึงปรึกษากันไม่นานฝ่ายหญิงจึงบอกว่า ตกลง พอใจกับค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อมาจึงตกลงว่า จะจ่ายเงินวันไหน และฝ่ายหญิงจึงให้โอกาสฝ่ายชายหาเงิน ๑๐ วัน ให้เอาเงินมาจ่ายให้ ครบ

๗) ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

ฝ่ายนายแดง	: ไม่มีความพอใจ
การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย	: ยอมรับ
ฝ่ายนางสาวนวนนาง	: พอใจ
การยอมรับผลการไกล่เกลี่ย	: ยอมรับ

บทที่ ๔

มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

ในสังคมยุคปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน และเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับระบบโครงสร้างทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตัวตน ครอบครัว สังคม หรือแม้แต่กับรัฐ แต่เนื่องจากคนไทยชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ที่สั่งสมความเชื่อ อาหารต่อผู้อื่นมาตั้งแต่อดีต การไกล่เกลี่ยและระงับกรณีพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยผ่านมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ย่อมเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสม ในการนำไปปฏิบัติ การศึกษาเรื่องการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู นี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นของกรณีพิพาทไว้ ๓ กรณี คือ กรณีพิพาทที่เกิดจากการการจลาจลทางบก ๓ กรณี กรณีพิพาทเรื่องผู้สาว ๓ กรณี และกรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย ต่างมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้คือ

๔.๑ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

๔.๑.๑ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในกรณีจลาจลทางบก

๔.๑.๑.๑ กรณีที่ ๑ ขับรถประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต

๑) มูลเหตุของการนำไปสู่การไกล่เกลี่ย การให้ข้อมูลของนายคำมา (ผู้เสียหาย) และนายสา (คู่กรณี) ในวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ นายคำมาได้ขับรถสามล้อพาผู้สูงอายุมาที่จังหวัดหนองบัวลำภู พอมาถึงโรงงานน้ำแข็งสายฝน บ้านวังหมื่น ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีรถยนต์คันหนึ่งจอดอยู่ข้างทางริมถนน รถสามล้อที่วิ่งมาถึงจุดเกิดเหตุได้หลบรถยนต์ที่จอดอยู่ แต่รถสามล้อก็ยังอยู่ในเลนของตนเอง และทางฝั่งตรงข้ามก็มีรถยนต์จอดอยู่ข้างทางเช่นเดียวกันขณะที่รถสามล้อวิ่งแรงผ่าน รถเบียร์ข้างก็วิ่งแรงมาเช่นเดียวกัน จึงมาเฉี่ยวชนกับรถสามล้อ ของนายคำมาทางด้านขวามือนายคำมาได้เหยียบเบรกอย่างกะทันหัน จึงทำให้เบรกสามล้อแตกทั้ง ๒ ข้าง แต่ก็ได้ประคองรถไปหยุดรถได้ที่หัวสะพานข้ามคลองลำพะเนียง จากนั้นได้นำคนเจ็บส่งโรงพยาบาลหนองบัวลำภู มีผู้บาดเจ็บ ๔ คน และเสียชีวิต ๑ คน คือ นายอ่อน(นามสมมุติ)

คู่กรณี คือบริษัทเบียร์ข้าง ผู้ขับขี่คือ นายสา (นามสมมุติ) ในตอนแรกได้มีการต่อสู้คดีกัน เนื่องจากผู้ขับขี่รถสามล้อถูกกล่าวหาว่าไม่มีใบอนุญาตขับขี่ รถที่ขับไม่มี

การทำประกันภัย (พรบ.) และนายคำมาได้หลบหนีไม่มาสู้คดี เป็นเวลา ๖-๗ เดือน ญาติฯ ได้ตามหาตัวนายคำมาเพื่อกลับมาสู้คดี นายคำมาจึงได้กลับมาสู้คดี จึงได้ถูกตำรวจจับในข้อหาหลบหนีคดี ญาติได้นำหลักทรัพย์มาประกันตัวนายคำมาออกมาสู้คดี ในวงเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยใช้โฉนดที่ดินเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน ตำรวจได้สอบปากคำหลายเที่ยว จึงได้ต่อสู้คดีกันในชั้นศาล เดือนละ ๒ ครั้ง จนนายคำมาเริ่มรู้สึกว่าจะต่อสู้คดีไม่ไหว เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเป็นจำนวนมากและตนเองก็ไม่มีเงินมากพอ ในขณะที่คู่กรณีเป็นบริษัทที่มีฐานะทางการเงินดี และได้จ้างทนายความมาว่าความคดีในฐานะตัวแทนของบริษัท ยิ่งต่อสู้นานๆ ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้ก็จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงได้ตกลงเจรจาไกล่เกลี่ยกับคู่กรณี ว่าถ้าตกลงยอมความกันได้ บริษัทจะจ่ายค่าชดเชยเท่าใด ในตอนแรกคู่กรณีจะจ่ายให้ ๖๐,๐๐๐ บาท นายคำมาพร้อมด้วยญาติพี่น้องจึงต่อรองขอกับทางบริษัทเพิ่ม จึงต่อรองว่า ชีวิตพอของตนเองทั้งคนมีค่าเพียงแค่นี้เองหรือมันน้อยเกินไป ทางบริษัทจึงเพิ่มให้อีก เป็น ๘๐,๐๐๐ บาท และนายคำมาจึงต่อรองเป็น ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพราะเป็นชาวไร่ชาวนา จะต้องรับจ้างทำงานไม่มีเวลามาขึ้นศาลบ่อยๆ ทางคู่กรณีจึงยอมรับข้อเสนอลดและยอมชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ตาย เป็นเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท คดีจึงสิ้นสุดลง

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

๑. นายคำมา ได้กล่าวว่า ตั้งแต่ตนเองเกิดมาและจำความได้ ตนมีความรู้สึกที่ว่า พ่อจะรักตนมากกว่าพี่ๆ ในบ้าน เพราะตนเองเป็นคนสุดท้าย ถึงแม้คนในครอบครัวจะมีอาชีพทำนาแต่ก็มีความสุข ตามแบบของคนอีสานคือ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เวลาทำนาพวกพี่ๆ ก็มาช่วยดำนาน ช่วยมาเก็บเกี่ยว ส่วนผู้ที่มาไม่ได้ก็จะส่งเงินมาช่วยในการเป็นค่าจ้าง การทำนาจึงเป็นการลงทุนที่สูงมากในยุคปัจจุบัน แต่เพราะพ่อมีใจรักและสร้างมาด้วยมือพ่อเป็นคนที่มั่งคั่งที่แข็งแรง เพราะท่านเป็นคนที่ชอบปลูกชอบสร้าง จึงเป็นหลักของครอบครัวที่ลูกๆ ให้ความเคารพรักและนับถือ จากการที่ท่านเสียชีวิตลูกๆ ทุกคนมีความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจ เพราะได้เสียหลักของครอบครัวไปแล้ว จากการที่ได้ต่อสู้ทางคดีกับทางบริษัทเบียร์ข้างนั้น มีความรู้สึกหนักใจมาก เราจึงได้แต่ขอความเห็นใจ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน ที่มีความเมตตา กรุณา การที่ต้องขึ้นโรงขึ้นศาลนั้น ทำให้เสียเวลามาก ยิ่งเราไม่มีรายได้และอาชีพที่แน่นอน การที่ได้เงินจากค่าประกันและค่าอื่นๆ ยอมรับว่าน้อยมากสำหรับชีวิตพ่อ แต่ก็มีความเห็นใจคนที่ขับรถเพราะเขาก็ดิ้นรนหาเลี้ยงชีพเช่นกัน และเขาก็เป็นคนอีสานอยู่ในจังหวัดเดียวกัน และอุบัติเหตุในครั้งนี้ก็ไม่มีใครคาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ในฐานะที่เป็นคนไทยและเป็นคนอีสาน ไม่มีอะไรดีไปมากกว่า การเจรจายอมความกัน ถ้านายสาเจรจาในครั้งแรกเรื่องก็คงไม่ถึงโรงถึงศาลเป็นแน่แท้ ตนเองเป็นคนดูแลพ่อแม่ เมื่อเกิดเรื่องก็มีความนึกถึงพี่ๆ ลุงและป้าและญาติที่ใกล้ชิดทาง

สายเลือดมากกว่าบุคคลอื่น หากไม่มีลุง ป้า และอา ตลอดทั้งพี่สาวตนเองก็ทำอะไรไปไม่เป็น เช่นกัน ตนจึงขอโศกกรรมให้และไม่จองเวรกัน

๒. นายสากล่าวว่ ตนเองก็เป็นลูกจ้าง มีหน้าที่ขับขีรถส่ง เบียร์ข้างตามร้านค้าและตัวแทนจำหน่าย ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู เนื่องจากต้องทำงานแข่งกับเวลา บางครั้งก็รู้สึกเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้ากับการทำงาน แต่ก็ต้องทำเพราะมีความรู้่น้อยเลือกอาชีพไม่ได้มาก นอกจากใช้แรงงานแล้วก็ขับรถยนต์พอเป็นอาชีพบ้าง ด้วยที่ตนทำงานให้บริษัทเบียร์ข้าง ตนก็คิดว่า ทางบริษัทจะต้องดูแลเป็นอย่างดี เพราะมีทั้งทุนายความและมีเงิน แต่เนื่องจากตนเองเป็นผู้ที่ขับรถยนต์คนตาย ก็มีความสำนึกและมีความทุกขใจอย่างแสนสาหัสเช่นเดียวกัน จึงจำเป็นต้องแจ้งความและดำเนินการตามกฎหมาย เพราะรถยนต์มีประกันภัยและเป็นสมบัติของบริษัท จากกรณีอุบัติเหตุ มีพระราชบัญญัติคุ้มครองในกรณีบาดเจ็บและเสียชีวิตอยู่แล้ว ตนเองก็ยินดีที่จะรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นผู้ทำให้เกิดเหตุ แต่ก็เห็นใจและเข้าใจในความรู้สึกของผู้สูญเสียเช่นกัน พอมีการขอเจรจาจนตนเองก็พร้อมที่จะเจรจา และรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น ตนเองมีความคิดที่อยากจะช่วยเหลือในส่วนตัว ก็ไม่สามารถที่จะกระทำได้ เพราะมีฐานะยากจน ต้องหาเช้ากินค่ำการทำงานก็เป็นเพียงลูกจ้าง จากการเจรจาทุกๆ คนต่างก็พยายามที่จะยกเหตุผลมาใช้ และเรื่องก็จบลงด้วยดี เพราะมีญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมาเจรจา เพื่อให้เกิดความสมัคปรสมานและรักใคร่ปรองดองกัน และมีความรู้สึกอบอุ่นในความเมตตาของญาติผู้ที่ตาย

๓. พันตำรวจตรีภควัตร(นามสมมุติ) อายุ ๓๙ ปี ในฐานะที่เป็นเจ้าของคดีและเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยกล่าวว่ ในกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันนี้ นับวันมีความรุนแรงและทวีจำนวนมากขึ้น จากการแจ้งความประจำวันของประชาชน คดีที่มีมากที่สุดคือ คดีที่เกิดจากการจรรยา รongลงมาคือเรื่องขู้สาว จากการที่คดีมีมาก ทำให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนต้องเกิดความล่าช้าและเสียเวลาค่อนข้างมาก จึงทำให้ประชาชนไม่เข้าใจในกระบวนการทำงานและมองตำรวจในทางที่ไม่ค่อยเข้าใจ ทางผู้บังคับบัญชาในระดับสูงต่างมีนโยบายที่จะนำแนวทางการไกล่เกลี่ยเข้ามาใช้ในการพิจารณา หากคดีความที่เป็นทางแพ่ง ก็อยากให้เจรจาดตกลงกันมากกว่าส่งฟ้องศาล เพราะจะมีการยืดเยื้อและเสียทั้งทรัพย์และเวลา จากการทำคดีที่ผ่านมาหลายร้อยคดี กระบวนการไกล่เกลี่ยที่นำมาใช้ ได้สร้างความพึงพอใจให้ประชาชนมากที่สุด และก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก คนกลางที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย ที่สถานีตำรวจคือ นักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้ที่มีบารมีในชุมชน จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องพึ่งพามิติทางวัฒนธรรม เข้ามาช่วยเป็นตัวกลางเพราะทุกๆ ฝ่ายต่างเป็นคนอีสานมีภาษา วัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องในความ เป็นเครือญาติ สังคมจึงเกิดความสงบสุขได้จนถึงทุกวันนี้

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ยต่างมีรูปแบบและวิธีที่ไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับสถานที่และแต่ละเหตุการณ์ กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องพึ่งพามิติทางวัฒนธรรมมาช่วย เป็นตัวกลางเพราะทุกๆ ฝ่ายต่างเป็นคนอิสานมีภาษาวัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องในความเป็นเครือญาติ สังคมจึงเกิดความสงบสุขได้จนถึงทุกวันนี้

จากกรณีหนึ่งที่หนึ่งในส่วนของผู้เสียหายสรุปได้ว่าสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ในส่วนของผู้เสียหายที่บิดาเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ เมื่อเกิดปัญหามาสิ่งแรกที่จะต้องคิดถึงคือ คนในครอบครัว เพราะครอบครัวมีความสัมพันธ์กัน มีการสมรสและมีการสืบสายโลหิต ก่อให้เกิดความผูกพันกันและสังคมอิสาน จะอยู่กันแบบครอบครัวขยายซึ่งประกอบไปด้วย ญาติพี่น้องและผู้สืบสายโลหิตและอาจมีปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งต่างมีความรัก ความรับผิดชอบต่อกัน ฉะนั้นคนในครอบครัว ถึงเป็นกลุ่มหลักในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่สำคัญ

ส่วนคู่กรณีก็ปล่อยให้ไปไปตามกระบวนการกฎหมาย เพราะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประกันภัย ในชั้นตอนแรก แต่ก็มีความรับผิดชอบและมีน้ำใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีความรู้สึกแบ่งแยกชีวิต การกระทำทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตนับได้ว่าเป็นความทุกข์ ด้วยความรู้จักแบ่งแยก การเจรจาพูดคุยจึงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การยุติปัญหา เพราะทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นคนภาคเดียวกัน พูดภาษาเดียวกันและมีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และยึดถือยึดครอง ตามแบบอิสาน จึงนำไปสู่การเจรจาให้ประสบผลสำเร็จในที่สุด

๔.๑.๑.๒ กรณีที่ ๒ ขับซิ่งรถยนต์โดยประมาททำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ

๑) มูลเหตุการณ้นำไปสู่การไกล่เกลี่ย จากการบอกเล่าของผู้เสียหายและคู่กรณี ซึ่งมีสาระและประเด็นที่ตรงกัน ดังนี้ ในวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๗ เวลาประมาณ ๑๘.๐๐ น. นายเวช(นามสมมุติ) ได้ขับรถดับเพลิงเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู กลับจากการทดสอบเครื่องยนต์ และวิ่งมาตามถนนผ่านบ้านห้วยลึก ระหว่างหมู่บ้านจะออกสู่นถนนหลวง เพื่อจะกลับไปทำงานที่เทศบาลเมือง และถนนต้องผ่านหมู่บ้านกุดจิม ในระหว่างนั้นนางสมนึกได้ขับรถมอเตอร์ไซด์ที่มีนางสาวฝ้ายลูกสาวเป็นคนซ้อนท้ายมาด้วย พอออกจากซอยเพื่อขึ้นสู่นถนนสายหลักเป็นจังหวะที่นายเวชขับรถดับเพลิงมาถึงพอดี และได้ชนท้ายรถมอเตอร์ไซด์ จนทำให้ทั้งสองแม่ลูกกระเด็นลงจากรถและ(นายเวชได้ให้การที่หลังว่า มองไม่เห็นเนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่ค่อยดี) ผลปรากฏว่านางสมนึก ได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยส่วนนางสาวฝ้ายบุตรสาวได้บาดเจ็บขาหัก นายเวชและผู้เห็นเหตุการณ์ได้รับนำส่งโรงพยาบาลหนองบัวลำภู และทางฝ่ายนางสมนึกได้ไปแจ้งความ ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู และทางตำรวจไม่ลงบันทึกประจำวัน เพราะ

จะให้คู่กรณีทั้งสองได้ไปพูดตกลงกันเอง

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

๑. นายก(นามสมมุติ) ปลัดเทศบาล ได้กล่าวถึงกรณีนี้ว่า เนื่องจากในสภาพความเป็นจริงแล้ว ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ก็คือผู้ได้บังคับบัญชา และที่สำคัญชาวบ้านในเขตชุมชนเทศบาลก็คือ ชุมชนที่อยู่ในความดูแลของเทศบาล เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาหรือประชาชนมีความเดือดร้อน ก็ต้องเข้าไปสอดส่องดูแลและให้กำลังใจ เท่าที่จะทำได้ อุบัติเหตุเท่าที่รับฟังและดูตามเหตุการณ์แล้ว ก็มีความเข้าใจและไม่อยากจะพูดว่าใครถูกหรือผิด เพียงแต่ต้องการเน้นให้ผู้ได้บังคับบัญชา ไปดูแลและรับผิดชอบเบื้องต้นไว้ก่อนจึงได้ไปที่บ้านของผู้บาดเจ็บ และกำชับให้ผู้ได้บังคับบัญชายอมรับผิดทุกอย่าง คงเพียงเจรจาให้ช่วยค่าใช้จ่ายพอเหมาะพอควร ผลการเจรจาก็มีความพอใจเพราะทั้งสองฝ่ายต่าง ก็ผ่อนปรนให้ซึ่งกันและกัน และยอมความกันได้ดี

๒. นายข (นามสมมุติ)รองนายกเทศมนตรี กล่าวได้ว่า ได้มาเป็นคนกลางเพื่อไกล่เกลี่ยของทั้งสองฝ่าย ทั้งคู่กรณีและผู้เสียหายในกรณีของคู่กรณีก็คือ ผู้ได้บังคับบัญชาโดยตรง เพราะตนเองรับผิดชอบงานสาธารณสุข ส่วนผู้เสียหายก็คือผู้ที่สนิทในชุมชนและเป็นผู้สนับสนุนทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง และมีความเกรงใจตนในระดับหนึ่ง การไกล่เกลี่ยวันนี้ก็หวังเพียงให้ทั้งสองฝ่ายยอมความกันยุติปัญหา ไม่อยากให้ถึงโรงถึงศาลเพราะต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น จึงมีความรู้สึกยินดีในการเจรจาในครั้งนี้

๓. นายค(นามสมมุติ) ผู้นำชุมชน อายุ ๕๖ ปี ประกอบอาชีพการเกษตร กล่าวได้ว่า ตนเองดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนมาก็ ๒ สมัยแล้วจากการเลือกตั้งของชุมชน จึงได้รับความไว้วางใจของคนในชุมชนมาก เพราะงานทุกอย่างเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นหูเป็นตาแทนในส่วนของการราชการ เวลาชาวบ้านเดือดร้อนก็มาหาตน ในตมฐานะผู้นำชุมชน การเจรจาในครั้งนี้ตนมาในนามตัวแทนของผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายได้มอบให้ตนเป็นผู้เรียกร้องค่าเสียหาย ผลของการเจรจามีความเป็นกันเองเพราะทางเทศบาลก็มีผู้หลักผู้ใหญ่มากันหลายคน การพูดการจาทุกฝ่ายต่างก็ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความต่างจากการเจรจาของชุมชนที่เคยเห็นมา เพราะสวนใหญ่ มีแต่ชาวบ้านซึ่งไม่เคยมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ถือได้ว่าการเจรจาในครั้งนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความกระชับ ง่ายและรวดเร็วและที่สำคัญคือ ทุกๆ ฝ่ายมีความพึงพอใจ

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย

จากกรณีพิพาทในเรื่องกรณีนี้พบว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ ภาวะความเป็นผู้นำ เพราะรองนายกเทศมนตรีเทศบาลและปลัดเทศบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะ ที่เป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในสังคมที่สูง จึง

ได้รับความเกรงใจและการให้ความเคารพจากผู้คน สังคมท้องถิ่นเทศบาล อีกทั้งผู้นำชุมชนก็มีบทบาทในฐานะผู้แทนชุมชน ที่ทางเทศบาลเป็นผู้แต่งตั้ง และได้รับการคัดเลือกมาจากประชาชนในชุมชนเช่นเดียวกัน จึงมีความสัมพันธ์ในระบบโครงสร้างหน้าที่ที่ขับเคลื่อนสังคมและชุมชน

๔.๑.๑.๓ กรณีที่ ๓ ขับรถประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายบาดเจ็บ

๑) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย นายเอกชัย (นามสมมุติ)

ได้ขับซึรดจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์กลับบ้านเวลา ประมาณ ๑๘.๓๐ น. ที่ทางเข้าหมู่บ้านบ้านห้วยทราย ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ระหว่างทางมีเด็กและผู้ใหญ่เดินข้ามถนน ทำให้นายเอกชัย มองไม่เห็นเป็นสาเหตุทำให้รถจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์ชนเด็กได้รับบาดเจ็บ ด้วยความตกใจทำให้นายเอกชัยได้ขับซึรดจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์หนีจากไป และได้หวนกลับคืนมาดูอีกครั้งเพื่อมาดูเด็กที่บาดเจ็บ แต่ทางบิดาของเด็กและชาวบ้าน ได้นำเด็กส่งโรงพยาบาลประจำจังหวัด ที่อำเภอเมืองแล้ว ผลการตรวจรักษาจากแพทย์ปรากฏว่าเด็กไม่ได้รับอันตรายมาก คงมีเพียงบาดแผลที่ฉีกขาดและต้องเย็บในบริเวณหัวเข่าของเด็ก และบาดแผลฉลอกจากการร่างกาย จึงได้เข้ารักษาอยู่ที่โรงพยาบาลประมาณ ๒ วัน เด็กจึงมีความปลอดภัยและออกจากโรงพยาบาลได้ ระหว่างที่ทำการรักษานายเอกชัยพร้อมด้วยบิดา มารดา ได้มาเยี่ยมเยียนและรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายทั้งหมด จนกระทั่งเด็กออกจากโรงพยาบาล เมื่อกลับถึงบ้าน บิดา มารดาของเด็กชายณัฐพงษ์ ได้ทำการรักษาโดยการย่างไฟโดยยาสมุนไพรในพื้นที่ ระหว่างที่ทำการย่างรักษา บิดามารดาของนายเอกชัย ได้เจรจาพูดคุยไกล่เกลี่ยเพื่อรับผิดชอบในเรื่องที่เกิดขึ้น สถานที่ไกล่เกลี่ยปัญหา คือ ที่บ้านบิดา มารดาของเด็กชายณัฐพงษ์ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัด

วิธีการไกล่เกลี่ยปัญหาโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ และเปิดประเด็นของปัญหา โดยบิดา มารดาของทั้งสองฝ่ายได้ทำการตกลงกันและพูดคุยกันด้วยเหตุผล และได้ใช้ความสัมพันธ์ทั้งส่วนตัวและการปกครองภายในหมู่บ้านมากกล่าวถึง เพื่อให้หมู่บ้านเกิดความสงบสุขและอยู่ร่วมกันแบบญาติมิตรและมีความปลอดภัยกัน โดยได้มีการทำพิธีผูกข้อต่อแขนตามธรรมเนียมของหมู่บ้านและได้มอบค่าทำขวัญให้เด็กด้วยการผูกแขน ๕,๐๐๐ บาท จากนั้นร่วมกันรับประทานอาหารร่วมกัน จึงได้สร้างความพึงพอใจให้แก่กันทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างมากผลของการไกล่เกลี่ยปัญหา คือ ทั้งคู่กรณีและผู้เสียหาย ได้มีการนัดหมาย โดยมีญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมาร่วมกันไกล่เกลี่ย และทั้งสองฝ่ายต่างเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน ที่มีความรู้จักมักคุ้นและมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ จากการรับผิดชอบต่อคู่กรณีต่อผู้เสียหายและมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง ได้สร้างความประทับใจและพึงพอใจในระดับหนึ่ง เมื่อเด็กไม่เป็นอะไรมากจึงเกิดความพอใจและไม่คิดเอาความ เมื่อมีการผูกข้อต่อแขนให้เด็กซึ่งเป็นธรรมเนียมของหมู่บ้าน

ยิ่งสร้างความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ทั้งสองฝ่ายมีความแน่นแฟ้นและเข้าใจกัน ฝ่ายคู่กรณียินยอมที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะเป็นเหตุสุดวิสัย โดยคู่กรณีได้มอบเงินจำนวน ๕,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าทำขวัญและทำพิธีผูกข้อต่อแขนตามธรรมเนียมของชาวบ้านอีสาน และร่วมรับประทานอาหาร จึงสร้างความพึงพอใจให้แก่กันและกันเป็นอย่างมาก

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ใกล้เคียง

๑. นายใหม่(นามสมมุติ) บิดาของนายเอกชัย อายุ ๔๘ ปี กล่าวว่า พอทราบเรื่องอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นก็มีความวิตกกังวลมาก เพราะกลัวว่า เด็กจะได้รับอันตรายเกินการเยียวยา หลังจากที่บุตรชายได้ชนแล้วก็กลับมาบอกทางบ้านจึงได้บอกให้ลูกชายไม่ต้องตกใจ เพราะเหตุได้เกิดแล้วและต้องรับนำส่งโรงพยาบาลและดูแลเป็นอย่างดี คงเพียงได้เตือนบุตรชายให้คลายความวิตกกังวล เพราะบุตรชายยังไม่หายจากการตกใจ แต่ก็ยอมรับว่าบิดา มารดาของเด็กเป็นคนที่ดีมากเพราะไม่แสดงอาการใช้อารมณ์และโทษใคร จึงได้สร้างความผ่อนคลายลงในระดับหนึ่ง จากการดูแลของหมอและนำกลับมาดูแลที่บ้านตนเองก็ได้นำภรรยาและบุตรชายไปเยี่ยมดูทุกครั้ง พร้อมทั้งได้ไปกินข้าวปลาพูดคุยกัน และได้สร้างสัมพันธ์ภาพมากยิ่งขึ้น พอถึงวันที่เด็กหายก็ได้มีการนัดหมายมาเจรจา พ่อแม่ของเด็กก็ไม่ได้เรียกค่าเสียหายมากนักคือ แล้วแต่จะมีน้ำใจให้ ซึ่งสร้างความประทับใจให้แก่ตนและครอบครัวอย่างมากในน้ำใจที่ได้รับ

๒. นายลุย(นามสมมุติ) บิดาของผู้เสียหายกล่าวว่า รู้สึกตกใจและกลัวลูกจะพิการพิการ แขนหัก ขาหัก หรือมีความกระทบกระเทือนทางสมอง จึงได้ให้หมอเช็คและเอ็กซเรย์ทุกส่วนของร่างกาย อย่างละเอียด เพราะไม่อยากให้เกิดปัญหาภายหลัง ส่วนบาดแผลที่ฉีกขาดหมอก็ทำการเย็บและทำการล้างแผลให้อย่างดี ตนในฐานะที่เป็นบิดาก็มีความรู้สึกสงสารลูกเป็นอย่างมาก อยากจะขอเป็นแทนลูกเสียด้วยซ้ำ ยอมรับว่าสงสารลูกในหัวอกผู้เป็นบิดาจนพูดไม่ออก เห็นแต่ภรรยาที่ร้องไห้เพราะสงสารลูกที่ลูกเจ็บ จึงได้บอกภรรยาว่าเราอย่าใช้อารมณ์นะ เพราะทางโน้นก็มีน้ำใจและรับผิดชอบทุกอย่าง และเขาก็มีความจริงใจเป็นห่วงเป็นใย พร้อมทั้งมาเยี่ยมเยียนทุกวันมิเคยขาด หากจะเรียกค่าเสียหายก็ไม่รู้จะเรียกอย่างไร คงแล้วแต่น้ำใจที่จะให้ถือว่า เป็นการเรียกขวัญให้เด็กตนและภรรยาก็จะนำเงินส่วนนี้ฝากธนาคารเป็นทุนการศึกษาให้เด็กในโอกาสครั้งหน้าต่อไป เพียงแต่ตกลงกันไว้ว่า หากเด็กเป็นอะไรไปขอให้รับผิดชอบเด็กด้วย การเจรจาลักษณะนี้จะถือว่าการเจรจาก็ไม่เชิง เพราะมาพูดคุยกัน กินข้าวกินน้ำ เพื่อแสดงความมีน้ำใจและให้กำลังใจกันมากกว่า เพราะต่างก็เป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน

๓. นายเสมา (นามสมมุติ) ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า ได้มาร่วมกินข้าวที่บ้านผู้บาดเจ็บ เพราะได้รับการบอกเล่าให้มากินข้าวด้วยกัน แต่ไม่ใช่ให้มาเจรจาว่าความแต่ประการใด เพราะตามที่สังเกตดูและฟังเรื่องราว ดูเหมือนว่าทั้งสองฝ่ายได้พบปะพูดคุยกันมา

ก่อนแล้ว เพียงแต่มารับทราบและเป็นพยานหรือเป็นหลักให้ เพื่อสร้างความอบอุ่นและความปอง
ดองมากกว่า มีความรู้สึกพอใจในเหตุการณ์นี้มาก เพราะดูเป็นกันเองและชื่นมื่นมากกว่า กิน
ข้าวกินน้ำก็มีความอร่อย ญาติพี่น้องและผู้คนในหมู่บ้าน ก็มาร่วมรับประทานอาหารกันเยอะ
พอสมควร

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากการเกิดกรณีพิพาท สิ่ง
สำคัญยิ่งในการเจรจา คือ ความมีน้ำใจของผู้คนในสังคมชุมชนในชนบทอีสาน ซึ่งต่างยึดถือในอ
ตคอง ชนบธรรมนิยมประเพณีท้องถิ่น มิติทางวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทใน
ครั้งนี้ สรุปได้ว่า คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ต่างนึกถึงบุคคลในครอบครัวเป็นอันดับแรก และบุคคลที่มี
ความสำคัญในสังคม และผู้คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ การเจรจาในครั้งนี้ คู่กรณีได้
แสดงออกถึงน้ำใจและความมีไมตรี ความสัมพันธ์เพื่ออยู่ดีปัญหาจึงทำให้เรื่องพิพาทได้สิ้นสุดลง

๔.๑.๒ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท

๔.๑.๒.๑ กรณีที่ ๑ การทะเลาะวิวาท

๑) มูลเหตุนำไปสู่การไกล่เกลี่ย นายแดงซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งของนาย
โต้งได้มาชวนนายโต้ง บอกว่าจะไปเคลียร์เรื่องกันกับหนุ่มวัยรุ่นนักศึกษา ที่เรียนอยู่สถาบันแห่งหนึ่ง
ซึ่งได้พักอาศัยอยู่ที่หอพัก บริเวณหมู่บ้าน ตอนนั้นนายโต้งได้เดินเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อจะไปซื้อ
มาม่าจะมาต้มกินก็เลยบอกเพื่อนว่า ให้เดินทางไปก่อนเดี๋ยวจะตามไปที่หลัง ที่หอพักนักศึกษาชาย
มีแต่นักศึกษาที่พักอยู่ส่วนมากจะมีแต่วัยรุ่น เขาคงจะมีเรื่องกันมาก่อน จึงได้ไปคุยกันไม่ทราบ
เคลียร์กันเรื่องดีหรือไม่ดี แต่ตอนเพื่อนมาบอกนั้นนายโต้งนั้น เขาบอกแล้วก็ได้เดินไปบอกเพื่อน
อีกหลายๆ คน ในหมู่บ้านให้มารวมกันที่กลางหมู่บ้าน พร้อมอาวุธครบมือแล้วค่อยเดินไปพร้อม
กัน ระยะหอพักกับที่จะเดินไปถึงก็ประมาณ ๓๐๐ เมตร ก่อนที่เพื่อนนายโต้งจะพากันเดินไป ได้
มีรุ่นพี่คนหนึ่งได้เดินไปก่อนแล้วทราบว่าจะเดินไปคุยก่อน เพราะรุ่นพี่คนนี้ได้กินเหล้ามา ทราบว่า
พอพวกเพื่อนนายโต้งเดินไปถึงทางนั้นก็มีการทะเลาะกันแล้ว และตีกันอย่างเมามัน พอตีพวกที่ตามไปที่
หลังก็ไปสมทบพอดี เกิดการตะลุมบอนกันขึ้นพวกนักศึกษาไม่กี่คนก็ได้วิ่งหลบหนีไป และนายโต้ง
ซึ่งกำลังต้มมาม่ากินอย่างรีบด่วน เสร็จก็เดินทางไปถึงที่เกิดเหตุ การชกกันได้ยุติลงแล้ว คนที่เจ็บ
ก็พากันไปรักษา พอรุ่งเช้า นางรวยเจ้าของหอพักเขามาแจ้งว่า พวกวัยรุ่นในหมู่บ้านได้ไปหา
เรื่องเด็กหอของเขาไล่ตีกัน ทำให้สิ่งของที่อยู่ในบริเวณหอได้เสียหายไปมากพอควร จึงต้องมาคุ
ยกันคิดค่าเสียหาย จึงบอกผู้นำชุมชนให้ไปบอกพ่อแม่ของเด็ก และเด็กๆ วัยรุ่นว่าใครที่ไปก่อเรื่อง
ให้มาคุยกันตกลงกันเรื่องค่าเสียหาย และยังได้ไล่นักศึกษาที่พักอยู่หอไปด้วย นางรวยเจ้าของ
หอพักบอกกับผู้นำชุมชนว่า มีนายโต้งคนหนึ่ง และนายโต้งก็คิดร่างแหไปกับเขาด้วยทั้งๆ ที่ไปที่
หลังไม่ได้ทำอะไรกับเขา แต่ตอนไปถึงก็อยู่ในเหตุการณ์พอดีจึงคิดร่างแหไปด้วย ก็ประมาณ สิบ

กว่าคนด้วยกัน มีญาติๆ ผู้นำชุมชนพ่อแม่ของเด็กวัยรุ่น พอพูดคุยกันตกลงกันทางผู้ใหญ่และพ่อแม่ได้พูดคุยกันเจ้าของหอตอนแรกก็คิดค่าเสียหายมากพอควร แต่ทางผู้นำชุมชนได้ขอไว้อย่างไรก็ลูกหลานของเราอย่าเรียกมากเกินไปก็ไม่ได้ เดี่ยวจะมองหน้ากันไม่ได้ คนบ้านเดียวกันลูกหลานของเราพ่อแม่ของเขาก็ไม่มีอะไรอาชีพก็ไม่มี พวกเขาที่ยอมรับผิดกันหมดแล้ว อ่อนกันหมดแล้วอย่าไปถือสาเลยก็เด็กวัยคะนองก็รู้กันอยู่มันเป็นแบบนี้แหละ ต่อมาทางเจ้าของหอจึงยอมคิดแต่ค่าเสียหายเล็กๆ น้อยๆ อะไรชื่อมาแทนได้ก็ให้ชื่อมาอะไรชอมได้ก็ชอม การไกลเกลี่ยจึงตกลงกันได้นางรวย ได้แจ้งให้คณะกรรมการชุมชนทราบถึงเรื่องราวและปัญหา การทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้น และได้จดจำเฉพาะเด็กวัยรุ่นบางคนที่ยังจำได้เท่านั้น และนางรวยได้แจ้งไปยังผู้ปกครองของเด็กบางคนด้วย เพราะการทะเลาะวิวาทครั้งนี้ ได้สร้างความเสียหายต่อข้าวของที่หอพักเป็นจำนวนมากทางคณะกรรมการชุมชนก็เลยได้ตรวจสอบ และได้นัดแนะให้ผู้ปกครองของเด็กมาพบ และเจรจากันที่หอพักนางรวย พร้อมได้ทำการตรวจสอบทรัพย์สินที่เสียหายด้วย จากการประเมินของทั้งสองฝ่าย พบว่า สิ่งของที่ชำรุดได้ดีเป็นมูลค่าและส่วนที่เสียหายไม่มากก็ทำการชอมแซมได้ ทางคณะกรรมการชุมชนจึงได้ขอให้นางรวยเจ้าของหอพัก ให้ช่วยลดหย่อนและเห็นใจในบิดา มารดาของเด็ก เพราะต่างไม่มีรายได้และยากจนและเด็กก็อ่อนน้อมกันทุกๆ คนแล้วและที่สำคัญเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน น่าจะตกลงกันได้ นางรวยและสามีจึงยอมให้อภัยและทำตามที่คณะกรรมการชุมชนร้องขอ การไกลเกลี่ยจึงตกลงกันได้และสิ้นสุด

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ไกลเกลี่ย

๑. นางรวย(นามสมมุติ) กล่าวว่า จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยอมเป็นธรรมดาที่จะต้องโกรธ เพราะการกระทำแบบนี้เหมือนบ้านนี้เมืองนี้ไม่มีชื่อมีแป นึกอยากจะทำร้ายใครก็ทำ และตนเองก็ไม่โทษนายแดง แต่ก็ต้องจดจำหน้านายแดงเพราะนายแดงมาด้วยกันกับเพื่อน จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องจดจำ ส่วนค่าเสียหายของทรัพย์สินหากนายแดงไม่ขัดทอดเพื่อน นายแดงก็ต้องรับผิดชอบค่าเสียหายทั้งหมด หากไม่มีการเจรจาตนเองก็ต้องแจ้งความดำเนินคดีต่อไป ส่วนเด็กที่ได้รับบาดเจ็บ ตนเองก็ต้องปกป้องเช่นเดียวกันเพราะเขาเป็นคนต่างถิ่น บิดามารดาเด็กก็ได้มาฝากไว้ที่หอและให้ความไว้วางใจ จึงได้นำบุตรหลานมาพักที่หอพัก ในเมื่อไม่มีความปลอดภัยแล้วใครเขาจะอยากมาพัก จึงเป็นการทำลายชื่อเสียงหอพักอย่างมาก หากผู้ปกครองและเด็กไม่มาขอโทษและรับผิดชอบ ตนเองก็จะแจ้งความดำเนินคดีอย่างแน่นอน เพราะข้าวของเสียหายมาก จากการเจรจาและการแสดงความรับผิดชอบของผู้ปกครองของเด็กในชุมชน ตนเองก็มีความรู้จักมักคุ้นกันและก็มี ความเกรงใจนายมากผู้นำชุมชนในตัว จึงไม่อยากเอาเรื่องเอาความ ในเมื่อทุกคนก็ต่างยอมรับผิด และรับผิดชอบก็เลยมีความสบายใจขึ้นมาในระดับ

หนึ่งแต่สิ่งที่ทำให้ใจยังไม่ค่อยได้คือ ชื่อเสียงของหอพักที่ได้สร้างมานั้นเกิดผลกระทบอย่างแน่นอนในเรื่องความปลอดภัย แต่ก็ยอมรับในการเจรจาในครั้งนี้

๒. นายโต่ง (นามสมมุติ) บิดานายแดงกล่าวว่า ครั้งแรกที่ได้รับแจ้งจากประธานชุมชนก็มีความตกใจ แต่ก็ไม่เชื่อว่าลูกจะเป็นคนอย่างนั้น พอได้สอบถามก็ได้ทราบเบื้องต้นจากบุตรชาย จึงเกิดความสบายใจเพราะเราไม่ใช่ผู้ที่ก่อเรื่องและทำร้ายร่างกายผู้อื่น พอมีการเจรจา ก็ให้บุตรชายแจ้งชื่อเพื่อนที่ก่อเหตุตามความเป็นจริง ถ้าไม่ทำเช่นนั้นเราก็มีความผิดและรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ก็นับว่าเด็กและผู้ปกครองต่างก็ยอมรับผิด จึงทำให้ตนไม่ได้รับผิดชอบอะไรมาก แต่ก็รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในบางส่วน เพื่อแสดงความมีน้ำใจในฐานะคนในชุมชนเดียวกัน สิ่งที่ได้กระทำหลังจากนั้นคือ ให้บุตรชายเลือกคบเพื่อนให้มากขึ้น เพราะไม่อยากให้เสียอนาคต

๓. นายมาก (นามสมมุติ) ผู้นำชุมชน กล่าวว่า ได้รับการแจ้งหรือบอกกล่าวจากนางรวยให้มาเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย และให้แจ้งข่าวถึงบิดามารดาของเด็กที่ก่อเรื่อง ตนเองในฐานะที่เป็นผู้ปกครองและดูแลหมู่บ้าน จึงต้องทำตามหน้าที่เพื่อความสงบสุขและความปลอดภัยของคนในชุมชน ผลของการเจรจา ตนก็ได้ขอร้องให้นายรวยพูดคุยกันมากกว่าการแจ้งความดำเนินคดี เพราะเด็กๆ จะเสียอนาคต และต้องดูแลผู้บาดเจ็บด้วย จะต้องไปเจรจาเพื่อไม่ให้ผู้บาดเจ็บเอาเรื่องเอาความ เพราะทางนี้ยินดีรับผิดชอบในเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว ถือว่าโชคดีที่นางรวยยอมเจรจา เรื่องถึงได้ยุติลงในเรื่องความเสียหาย ส่วนเรื่องผู้บาดเจ็บจะต้องไปว่ากันอีกรอบหนึ่ง คงจะต้องว่ากันยาว หากไม่อบรมสั่งสอนก็จะเกิดเรื่องไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ชุมชนเสียชื่อเสียง คิดว่ารายการนี้คงจะต้องสั่งสอนและว่ากันหนักพอๆ ทั้งผู้ปกครองและเด็ก ตนคิดว่าคงจะไม่โชคดีเสมอไปในการเจรจา และที่น่าเป็นห่วงคือเด็กจะได้ใจ และเสียการปกครองเป็นแน่แท้

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีการทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือการให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม และกฎหมายคือระเบียบแบบแผนที่ทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามตัวบทกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ ในส่วนของเจ้าของหอพักก็มีกฎของหอพัก ส่วนผู้นำชุมชนก็รักษาระเบียบของชุมชน มิติทางวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในสังคมเพราะผู้ที่ทำการไกล่เกลี่ย ล้วนแล้วต่างก็เป็นบุคคลที่คนในสังคมให้ความเคารพเชื่อถือ เพราะส่วนมากมีความเกี่ยวพันกันในทางระบบเครือญาติ ภาษา ศาสนาและชนบ จารีตประเพณี

๔.๑.๒.๒ กรณีที่ ๒ การทะเลาะวิวาท

๑) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย นายเอได้ไปทำงานอยู่ที่ร้านอาหาร และมีพนักงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกันมากพอสมควร จึงทำให้มีร้านอาหารและที่ที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นมากมาย ร้านอาหารที่นายเอไปทำจะเรียกว่าคาเฟ่ และมีการร้องเพลงมีนักเต้น หรือแดนซ์เซอร์ด้วย และนายเออยู่ในตำแหน่งนักเต้น วันหนึ่งนายเอตื่นนอนและลงจากหอพักเดินไปเพื่อจะไปตีหมากแพ ที่ร้านชายกาแฟ ไม่ไกลจากที่พักเท่าไร และได้ไปนั่งที่โต๊ะเพื่อรอสั่งกาแฟมาดื่มพอดี โต๊ะที่อยู่ตรงข้ามห่างกันไม่ไกลเท่าไร มีเด็กวัยรุ่นประมาณ ๓ คน มองมาที่โต๊ะนายเอ มองแล้วมองอีก นายเอก็เฉลียวใจเหมือนกันว่า มองทำไมนายเอก็มองตอบบ้าง และคิดว่าทำอะไรไม่ได้เสียแล้ว แต่คิดว่าคงไม่มีอะไรหรอก ช่วงนั้นโทรศัพท์มือถือของนายเอมีปัญหาพอดี นายเอว่าจะเดินไปโทรเช็คดูที่ตู้เพื่อจะโทรเข้าเครื่องตัวเองว่ามีปัญหาอะไรหรือไม่ แต่เดินไปถึงตู้โทรศัพท์พอดีกำลังจะโทร หนุ่มวัยรุ่นที่นั่งอยู่ข้างนั้นได้วิ่งมาหานายเอ คนหนึ่งก็ส่งเสียงเรียกเพื่อนมาช่วย ว่ากำลังไปโทรศัพท์ นายเอไม่ทันออกจากตู้โทรศัพท์ ไม่รู้ว่าทำใครเป็นทำใครทั้งหมดและทำ นายเอทั้งหมดทั้งผู้คนที่ผู้ไม่ไหวต้องวิ่งหนีมาที่บ้านพัก ช่วงนั้นอยู่ในเทศกาลปีใหม่พอดี เพื่อนบางคนก็กลับไปบ้านนายเอก็ว่าจะกลับเหมือนกันแต่มาโดนทำร้ายเสียก่อน และได้นอนกินข้าวต้มและย่างไปหลายวัน และนายเอคิดว่าวันหนึ่งต้องพาพวกไปเอาคืนแน่ ทางฝ่ายนายเอได้พยายามสืบหาเด็ก ๓ คนนั้นทุกวัน เพราะเพื่อนที่อยู่ร้านอาหารมีมากพอสมควร วันหนึ่งได้มีผู้ใหญ่คนหนึ่งชื่อนายมี อายุ ๕๔ ปี ได้เข้ามาที่ร้าน บอกว่า คนที่ทำร้ายนายเอวันนั้นเป็นลูกหลานเขาเอง มาขอรับรองว่าอย่าไปทำอะไรนายพงษ์เถอะเพราะเป็นคนไม่สมประกอบ จะเรียกค่าเสียหายค่าทำขวัญหรือค่ารักษาเท่าไรให้บอกมา ให้ห้าพันบาทพอหรือไม่ นายเอบอกว่า ไม่เอาและคิดในใจว่าจะแก้แค้นคืน จะไม่เอาค่าเสียหาย พ่อแม่ของนายพงษ์ก็บอกว่านายพงษ์ยอมรับผิดแล้วว่าได้ทำร้ายคนผิดตัว เพราะนี่ถือว่าเป็นคู่อริที่เคยมีเรื่องกันมาก่อน และนายพงษ์ก็เป็นคนไม่สมประกอบอย่าคิดไปทำร้ายกันเลยเลิกแล้วต่อกันเถอะ ส่วนหัวหน้าที่ร้านคาเฟ่ อายุ ๓๙ ปี ก็มาพูดช่วยว่าอย่าคิดจองล้างกันอีกเลย นี่กว่าสงสารพ่อแม่เขาเถอะอะไรเขาก็ยอมทุกอย่างแล้วนะ นายเอจึงใจอ่อนและก็ได้ไม่ได้เอาค่าเสียหายอะไรกับพ่อแม่ของนายพงษ์ และยอมให้เลิกแล้วกันไป และเรื่องก็จบลงได้ด้วยดีเพราะนางเอมีความสงสารพ่อแม่ของนายพงษ์ และพ่อแม่ของนายพงษ์ก็นำนายพงษ์มาขอโทษนายเอภายหลังจากที่มาเจรจา เรื่องจึงได้ยุติลงโดยนายมีได้เดินทางไปหานายเอ หลังจากที่ได้รับเรื่อง จากนายพงษ์หลานชายและบิดามารดาของนายพงษ์ เพราะนายพงษ์กลัวว่าจะต้องโดนทำร้ายร่างกายคืน เกิดความกลัวและจะเดินทางไปไหนไม่ได้ นายมีและบิดา มารดานายพงษ์จึงได้เดินทางไปพบนายเอที่ร้าน โดยมีนายเสน่ห์ ซึ่งเป็นหัวหน้านายเอเป็นผู้ร่วมรับฟังและดูแล โดยใช้ร้านอาหารเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ย

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

๑. นายเสน่ห์ (นามสมมุติ) หัวหน้าคาเฟ่ อายุ ๓๙ ปี กล่าวว่า พอทราบข่าวก็ได้สอบถามในฐานะที่ตนเองก็เป็นหัวหน้า เพราะนายเอได้มาทำงานที่นี่ จึงได้แนะนำให้ไปแจ้งความดำเนินคดี พอได้ฟังจากปากนายเอว่าจะไม่แจ้งความดำเนินคดีแต่จะแก้แค้นและเอาคืน ก็มีความรู้สึกวิตกกังวลและไม่สบายใจเพราะเรื่องจะยืดยาวและบานปลายไม่มีที่สิ้นสุด อีกทั้งเรื่องนี้ก็เป็นสิทธิ์ของนายเอเพราะเป็นเรื่องส่วนตัวจะก้าวก่ายมากไม่ได้ คงเพียงตักเตือนในฐานะเป็นที่และเพื่อนร่วมงาน ส่วนจะเชื่อฟังหรือไม่นั้นคงเป็นเรื่องของนายเอ ก็มาทบทวนดูแล้วจึงตัดสินใจไปแจ้งให้ลุงของนายพงษ์ให้ทราบ และได้ทำการโดยไม่บอกนายเอ สิ่งที่ทำเพื่อยุติปัญหา เพราะเด็กจะทะเลาะกันไม่มีที่สิ้นสุดอย่างแน่นอนและไม่แน่อาจถึงตายได้ โดยตนเองยินดีที่จะให้ใช้สถานที่ในการเจรจาในครั้งนี้ ผลก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีและนายมีและนายแป ซึ่ง เป็นลุงและบิดานายพงษ์ และนายพงษ์ก็ยอมรับผิดและกราบขอโทษนายเอ และนายเอก็ไม่เอาความและไม่เรียกร้องค่าเสียหายแต่ประการใด เรื่องถึงได้ยุติลงและมีความพอใจของทั้งสองฝ่าย

๒. นายมี (นามสมมุติ) ลุงนายพงษ์ อายุ ๕๔ ปี กล่าวว่า ได้ทราบข่าวจากนายเสน่ห์ ได้มาแจ้งให้ทราบว่านายพงษ์หลานชาย ได้ก่อเหตุทำร้ายร่างกายนายเอ ตนเองก็รู้สึกโกรธหลานตนเองมาก เพราะชอบก่อเรื่องให้ปวดหัวบ่อยมาก วันๆ หมกมุ่นอยู่แต่การเที่ยวเตร่และเที่ยวตามประสาวัยรุ่น มากมีปัญหาเกิดขึ้นบิดามารดานายพงษ์ ก็จะทำให้ตนออกหน้าเจรจาทุกครั้ง ตนก็หนักใจในพฤติกรรมเช่นกัน และได้ยื่นคำขาดกับหลานคนนี้อย่างพร้อมทั้งบิดามารดาของเด็กว่า หากมีพฤติกรรมเช่นนี้ในครั้งต่อไปตนเองจะไม่มาอีก เพราะรู้สึกอับอายชาวบ้านเต็มทนแล้ว เสียเวลาทำมาหากินจึงให้อบรมสั่งสอนลูกให้ดี หากสั่งสอนไม่ได้ก็ปล่อยให้เป็นที่ของตำรวจจับไปขังสั่งสอนบ้างน่าจะดี จะได้หลาบจำและได้รับผลของการทำชั่วบ้าง จึงได้ขอบคุณนายเสน่ห์ หากไม่แจ้งข่าวเรื่องก็คงจะบานปลาย คิดว่าครั้งนี้เด็กคงจะสำนึกได้ในระดับหนึ่ง เหตุการณ์ครั้งนี้หนักก็แล้วแต่วาสนา ถึงจะเป็นลูกหลานไม่ใช่ว่าจะปกป้องทุกเรื่องได้

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีการทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับวิถีชุมชน คือ ระเบียบแบบแผนของคนในสังคมควรจะมีปฏิบัติและกฎหมายที่มีข้อระเบียบบังคับ หากไม่มีการนำเรื่องราวไปบอกกล่าวทางคู่กรณี อาจเกิดเหตุการณ์ที่อาจไม่คาดคิดเกิดขึ้นก็ได้ เพราะผู้คนในสังคมจะต้องมีความเกี่ยวพันกัน อาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อมีความแตกแยก ก็ทำให้สังคมขาดความสงบสุขและส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้ ความสัมพันธ์ในสังคมที่จะต้องการที่อยู่ ต้องการอาหาร ต้องการเครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค จึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ระบบครอบครัวและระบบเครือญาติล้วนแล้วก็

เป็นพื้นฐานทางสังคมที่มีมายาวนาน เพียงแต่จะได้รับการขัดเกลามากน้อยเพียงใดและมีจิตสำนึกหรือไม่ แต่ในสังคมอีสานที่ส่วนมากเป็นระบบครอบครัวขยาย จึงมีความสัมพันธ์กันและมีความแน่นแฟ้น และการใกล้ชิดกรณีพิพาทถึงได้จบลงด้วยความพอใจและรักใคร่กันด้วยดีเสมอมา

๔.๑.๒.๓ กรณีที่ ๓ ทะเลาะวิวาทที่ร้านอาหาร

๑) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย นางจินตหรา ได้เปิดร้านขายอาหาร อยู่ที่ ตำบลนามะเฟืองอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และเปิดมาแล้ว ๕ ปี วันนั้นเป็นงานบุญประจำปี ของจังหวัดหนองบัวลำภู ได้มีเด็กวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งได้กินเหล้าเมา พอเมาแล้วถูกเพื่อนยุว่า แขกที่มากินเหล้าอยู่ที่ร้านไปหาเรื่องเขาไว้ หนึ่งในนั้นคือนายก้านซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน นายก้านเลยไปชวนเพื่อน พวกกันมาพร้อมด้วยอาวุธครบมือ เช่น ไม้ มีด อื่นๆ หลายอย่าง และได้วิ่งไล่ตีแซก แขกได้วิ่งหนีไปหลังร้าน พวกกันป้าชวด ป้าไม้ กระจัดกระจายเต็มร้านนางจินตหราไปหมด เมื่อเกิดขึ้นอย่างนี้แล้วนางจินตหราโกรธมาก แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ จึงปิดร้านประมาณ ๔ ทุ่ม และคิดว่าวันรุ่งขึ้นต้องเอาเรื่องให้ถึงที่สุด ให้ถึงโรงถึงศาลเลย พอรุ่งเช้าก็อยากจะให้ผู้ที่ทำลายร้าน ให้มาดูแลงานของตัวเองให้มีความรับผิดชอบบ้าง ว่าผลงานของตัวเองที่ทำได้เป็นอย่างไร อะไรเสียหายบ้าง ตอนเช้านางจินตหราก็ได้ไปที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ไปเล่าให้ผู้ใหญ่บ้านฟัง ผู้ใหญ่บ้านรับทราบแล้วก็บอกว่า เดี่ยวจะไปบอกให้ เพราะนางจินตหราก็จำเด็กที่มาก่อเหตุได้บ้าง ประมาณ ๒ คน เสร็จแล้วผู้ใหญ่ก็ไปบอกพ่อแม่เด็กนำลูกมาด้วยและก็ได้มาตามทีไปบอก มาพูดกันมาถามกันถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้น โดยนัดหมายที่ร้านอาหารของนางจินตหรา และนางจินตหราก็ได้ตั้งค่าเสียหายไว้ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อเด็กได้ยินจึงคิดว่าตัวเองคงได้จ่ายค่าเสียหายคนเดียวจึงขัดทอดเพื่อนที่มาทำลายร้าน ก็ประมาณ ๒๐ กว่าคน ก็เลยให้ไปเรียกมาหมดทุกคนนั้นแหละมาพูดคุยกันตกลงกัน ทั้งหมดได้ยอมรับสารภาพ ยอมทุกอย่างและขอโทษด้วย จากค่าเสียหายที่ตั้งไว้สูงๆ ก็ลดลงและไม่คิดค่าใดๆ เพราะพ่อแม่บางคนก็ไม่มีรายได้ไม่มีอาชีพ นางจินตหราจึงเกิดความสงสารเพราะเด็กก็ยังเป็นเด็กอยู่ จึงตกลงกันว่าให้ยอมอะไรที่มันเสียหายไปให้อยู่ในสภาพ โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย นางจินตหราได้ไปแจ้งยังผู้ใหญ่บ้านโดยระบุชื่อผู้ที่จำได้ ทางผู้ใหญ่บ้านจึงได้ติดตามผู้ปกครองของเด็กและเด็กที่ก่อเหตุ โดยนัดหมาย เพื่อไกล่เกลี่ยที่ร้านอาหารนางจินตหรา และประเมินตามสภาพที่เสียหายจริง และยอมความกันโดยนางจินตหราไม่คิดค่าเสียหาย เพียงให้ซ่อมแซมวัสดุ อุปกรณ์ในร้านให้คงสภาพเดิม หากชำรุดมากก็ให้ซื้อมาทดแทน และเด็กกับผู้ปกครองยอมรับผิดและขอโทษเพราะเป็นคนบ้าเดียวกัน นางจินตหราจึงใจอ่อนและยกโทษให้เรื่องจึงได้ยุติลง

๒) ความเห็นของคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

๑. นางจินตหรา (นามสมมุติ) อายุ ๓๙ ปี กล่าวว่า ครั้งแรกที่เกิดเหตุยอมรับว่าโกรธมาก และตกใจไม่คิดว่าเด็กจะกล้าถึงเพียงนี้ ทั้งที่มีผู้คนมากมายในร้านยังกล้าทำ และทำลายข้าวของจนกระจัดกระจายเสียหายไปหมด ตั้งใจจะเอาเรื่องให้ถึงที่สุด พอสามีกลับมาที่ร้านและบอกให้ใจเย็นๆ โดยสามีให้เหตุผลว่า เราเป็นคนทำมาหากินและเป็นร้านอาหารจะต้องเปิดร้านและปิดร้านตึก หากมีเรื่องมีราวขึ้นจะไม่คุ้มเพราะเด็กจะเจ็บแค้นใจและกลับมาหาเรื่องเราได้ อีกอย่างก็เป็นเด็กในหมู่บ้าน และเราก็รู้จักผู้ปกครองเด็กหลายคน น่าจะไปแจ้งผู้ใหญ่บ้าน เพื่อจะแจ้งให้ผู้ปกครองเด็กมาทำการไกล่เกลี่ย ตนจึงได้คิดและทำตามที่สามีบอกด้วยความสงสารเด็กทำให้ตนต้องเปลี่ยนใจ และผู้ใหญ่บ้านก็ขอร้องให้ยอมความกันเรื่องถึงได้ยุติลง

๒. นายจำ (นามสมมุติ) บิดานายก้าน กล่าวว่า บุตรชายของตนก็คือ หนึ่งในจำนวนนั้น จากที่ฟังเด็กเล่าให้ฟัง เด็กบอกว่า วัยรุ่นที่อยู่ในร้านหาเรื่องเขาก่อน ตนเองก็บอกกล่าวตักเตือนบุตรชาย ไม่ให้ทำเช่นนั้นอีก เพราะพ่อแม่ก็จะเดือดร้อนด้วย ในเมื่อเราผิดจริงก็ต้องยอมรับผิด และให้บุตรชายบอกชื่อเพื่อนมาให้หมด จะได้แจ้งผู้ปกครองของเด็กๆ เหล่านั้น ตักเตือนลูกตนเองและมาร่วมรับผิดชอบในค่าเสียหายที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งต้องพาเด็กไปขอขมาและขอโทษเจ้าของร้านด้วย เรื่องจะได้ยุติลงและไม่ถึงโรงถึงศาล ตนเองก็ได้กำชับลูกไม่ให้ก่อเรื่องอีกโดยเด็ดขาด จะเฝ้าระวังอย่างเต็มที่ในการคบเพื่อน

๓. นายใหญ่ (นามสมมุติ) ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน อายุ ๕๒ ปี กล่าวว่า สมัยนี้ยุคนี้ดูอะไร ก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย เด็กทุกวันนี้มีความก้าวร้าวและอารมณ์ร้อน ยังดีที่สังคมไทยอีสานยังมีความมีน้ำใจ มีผู้นำ มีความเคารพและเชื่อฟังซึ่งกันและกันอยู่ หากไม่มีตัวนี้สังคมก็คงวุ่นวายแน่ ทุกๆ ฝ่ายคงต้องช่วยกันหันมาดูแลอย่างใกล้ชิด ก่อนที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรงในภายหลัง ไม่ใช่เฉพาะผู้ใหญ่บ้าน มันก็ควรเริ่มที่ครอบครัว ว่าเราได้ทำดีมากน้อยแค่ไหน หากครอบครัวสร้างตรงนี้ได้ก็มีความสุขทั้งหมู่บ้านและทั้งประเทศ

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีการทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับ วิถีชาวบ้านที่ต้องยึดถือ การไกล่เกลี่ยถึงต้องให้ผู้นำหรือผู้ที่มีความอาวุโสและเป็นที่เคารพนับถือภายในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ย เพื่อยุติปัญหากรณีพิพาทการทะเลาะวิวาท นับเป็นปัญหาทางสังคม บ่งบอกถึงความล้มเหลวของสังคมในยุค

ปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมตะวันตก แต่สิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือ ความเป็นสายเลือดและความเป็นครอบครัว ที่ประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูก การใกล้ชิด จึงได้ยุติลงเพราะผู้ปกครองมีความรับผิดชอบและความมีน้ำใจของคนในชุมชน

๔.๑.๓ มิติวฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทเรื่องชู้สาว

๔.๑.๓.๑ กรณีที่ ๑ การกระทำชำเราบุคคลอื่น ซึ่งมีโชภรรยาพรากผู้เยาว์ กระทำอนาจาร และเผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต

๑) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย สืบเนื่องมาจาก นายแดง (นามสมมุติ) อายุ ๔๑ ปี ซึ่งประกอบอาชีพธุรกิจ ได้รู้จักกับนางสาวนวนาง (นามสมมุติ) อายุ ๑๗ ปี โดยการแนะนำของเพื่อน ทางโทรศัพท์ นางสาวนวนาง ได้นัดพบกับนายแดงที่รีสอร์ทแห่งหนึ่งในเขตอำเภอเมือง และได้มีความสัมพันธ์กันฉันทู้สาว โดยนายแดงได้เลี้ยงดูและส่งเสริมด้วยความลับ มาแล้วระยะเวลาประมาณหนึ่งปี โดยใช้รีสอร์ทแห่งนี้เป็นสถานที่พบกันและมีสัมพันธ์กันฉันทู้สาว จนกระทั่งเกิดเหตุมีภาพถ่ายคลิปวิดีโอและนำภาพเผยแพร่ การร่วมเพศของบุคคลทั้งสองทางอินเทอร์เน็ต ทำให้นางสาวนวนางกับบิดามารดา(นามสมมุติ) ได้มาแจ้งความเพื่อเอาเรื่องกับนายแดง โดยกล่าวหาว่านายแดงเป็นผู้แอบถ่ายภาพเหล่านั้น และนำออกไปเผยแพร่และได้ดำเนินการเพื่อที่จะแจ้งความดำเนินคดีที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู กับร้อยเวร ในวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. โดยได้มาแจ้งข้อหาพรากผู้เยาว์การกระทำอนาจาร เผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความเสียหาย และเรียกชดเชยค่าเสียหาย ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท จากนายแดง โดยร้อยเวรได้รับเรื่อง แต่ให้คู่กรณีไกล่เกลี่ย และยอมความกัน เนื่องจากทั้งสองคนได้มีความสัมพันธ์และรู้จักกันมาก่อน นายแดงให้การปฏิเสธและให้เหตุผลว่า ตนเองไม่มีทางที่จะถ่ายรูปลงอย่างแน่นอน เพราะมีครอบครัวแล้วและประกอบธุรกิจ จึงไม่มีเหตุผลที่จะทำเช่นนั้น และรู้สึกผิดหวังที่ฝ่ายหญิงทำเช่นนี้ ฝ่ายพ่อแม่ผู้เสียหายยืนยันที่จะเอาเรื่องให้ได้

โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยร้อยเวรเจ้าของคดีเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ซึ่งมีวิธีการไกล่เกลี่ยคือ ให้คู่กรณีและญาติของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ทำการไกล่เกลี่ยและตกลงกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะลงบันทึกประจำวัน และดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายต่อไป จากการไกล่เกลี่ยคู่กรณียอมความกันได้ โดยนายแดง(นามสมมุติ) ผู้ถูกกล่าวหา ได้ยินยอมชดเชยต่อผู้เสียหายเป็นเงินจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท จากการเรียกชดเชย ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยนายแดงจ่ายครั้งแรก ๒๐๐,๐๐๐ บาท และนัดจ่ายจากนี้ไปอีก ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตามที่ตกลง เมื่อตกลงยอมความกันแล้ว ร้อยเวรเจ้าของคดีที่รับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ลงบันทึกเป็นหลักฐาน และเป็นพยานในการเจรจาครั้งนี้คดีจึงได้สิ้นสุดลง โดยไม่มีการฟ้องร้องและสู่กระบวนการทางกฎหมาย

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ใกล้เคียง

๑. นายเทพบัญชา(นามสมมุติ) อายุ ๔๑ ปี การศึกษาระดับปริญญาเอก รายได้ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี ตำแหน่งทางสังคมระดับสูงในจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า มีความรู้สึกมักคุ่นกับนายแดงเป็นอย่างดี ในฐานะที่เป็นเพื่อนและเรียนมาด้วยกันตั้งแต่เล็กจนโต นายแดงเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นและมีอุดมการณ์ที่สูง การศึกษาก็จบในระดับที่สูง จากการได้ฟังเรื่องราวจากนายแดงและจากฝ่ายหญิงผู้เสียหายแล้วนำมาประมวลเพื่อประกอบการเจรจา ทำให้พบว่าบุคคลทั้งสองมีความสัมพันธ์กันทางคู่สาวและใช้ชีวิตกันโดยไม่เปิดเผยมานานมากแล้ว จึงทำให้มีความเห็น ผู้เสียหาย เป็นนักเรียนที่กำลังทำการศึกษายู่ในระดับมัธยมปลายเทอมสุดท้าย อาศัยอยู่กับบิดาส่วนมารดาได้แยกทางกันและบิดาได้แต่งงานใหม่ และเป็นมารดาบุญธรรมที่เลี้ยงดูฝ่ายหญิงมาจนถึงปัจจุบัน จากการได้ฟังจากฝ่ายชายเล่าว่า ฝ่ายหญิงผู้เสียหาย ได้คบหากับเพื่อนตนเองมาก่อนหน้าแล้วในลักษณะเดียวกัน และฝ่ายหญิงก็มีเพื่อนชายที่คบหาและใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยในปัจจุบัน ที่คบหากับนายแดงนั้นเพราะเด็กต้องการเงินยามที่ต้องการเท่านั้น ช่วงแรกๆ ก็ให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ มาช่วงหลังเงินทองในภาวะเศรษฐกิจไม่คล่องตัว จึงไม่สามารถที่จะดูแลเด็กได้ จึงพยายามหลีกเลี่ยงจนถึงวันเกิดเหตุในที่สุด นายแดงกล่าวต่อไปอีกว่า มีความรู้สึกเหมือนมีกระบวนการอยู่เบื้องหลังแอบแฝงในเรื่องนี้ เพราะไม่มีใครที่จะต้องมาแอบถ่ายตนเอง เพื่อไปลงในอินเทอร์เน็ตให้ประจานตนเอง นอกเสียจากมีวัตถุประสงค์อื่น และบิดาของฝ่ายหญิงมีอาชีพเป็นนักดนตรีในด้านอาหารในตัวจังหวัด และจากการฟังเรื่องราวจากฝ่ายหญิงที่เสียหาย กล่าวว่า ยอมรับในการคบหากันจริงแต่ก็ไม่ว่าจะนายแดงมีภรรยาอยู่แล้ว เพราะไม่เคยบอกกล่าวกัน ที่รับไม่ได้คือ ภาพคลิปวิดีโอที่ลงในอินเทอร์เน็ตนั้นใครเป็นคนทำ เลยมีความรู้สึกเสียใจจึงได้มาเอาเรื่องและมีความมั่นใจว่า นายแดงเป็นคนถ่ายทำเวลามาที่รีสอร์ทนั้นทำไมนายแดงต้องเลือกที่ห้องนี้ทุกครั้ง จึงปักใจเชื่อ ห้องอื่นมีทำไมไม่ไปห้องอื่น ทางฝ่ายบิดามารดาก็จะเอาเรื่องในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน ในฐานะที่เป็นคนกลางและเป็นผู้ที่คอยไกล่เกลี่ยให้ฝ่ายชาย มีความเห็นว่า เรื่องทั้งหมดนี้ ไม่สามารถที่จะชี้หน้าอะไรได้มากนัก นอกจากให้นึกถึงอนาคตและชื่อเสียงของทั้งสองฝ่าย โดยการยอมความกัน

๒. นางพิมพ์อำพร (นามสมมุติ) อายุ ๔๙ ปี ข้าราชการครู โรงเรียนมีชื่อในจังหวัดหนองบัวลำภู การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี โดยบุคคลทั้งสองมีความสนิทคุ้นเคยกับผู้เสียหายในฐานะเพื่อนและอาจารย์กล่าวว่า ผู้ถูกกล่าวหาคือฝ่ายชาย เป็นลูกศิษย์ที่เคยสอนมาเมื่อ ๒๕ ปีที่แล้ว และได้ติดตามข่าวคราวมาตลอด จากเหตุการณ์ครั้งนี้ไม่อยากจะสรุปว่าใครผิดใครถูก เพราะว่า เป็นเรื่องของคนสองคนที่รู้ดีว่าจะทำเช่นไร สิ่งที่น่ากังวลมากที่สุดคือ อนาคตของคนทั้งคู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกศิษย์ของตนคนนี้

เพราะทำธุรกิจและมีครอบครัวอยู่แล้ว ผลกระทบที่ตามมาก็มีมากจึงอยากให้เจรจาอมความกันดีกว่าที่จะดำเนินคดีตามกฎหมาย คงทำได้ในส่วนของที่ให้กำลังใจและแนะนำหรือพาไปพบกับทนายเพื่อขอคำปรึกษา หากมีการดำเนินคดีเพื่อที่จะให้หนักเป็นเบา แต่ในฐานะที่เป็นครุมีความรู้สึกว่าการเด็กทุกวันนี้มีความกล้ามาก และเป็นปัญหาสังคมอย่างไม่สิ้นสุด อยากเห็นพวกเขาตั้งใจเรียนมากกว่าที่จะแสวงหาสิ่งเหล่านี้ แต่ก็โล่งอกที่เรื่องจบลงด้วยดีแม้จะเสียทรัพย์สินจำนวนมากก็ถือได้ว่าทุกอย่างเป็นบทเรียนและเป็นกรรม

๓. นายแมวดำ(นามสมมุติ) ซึ่งเป็นบิดา อายุ ๔๒ ปี อาชีพเป็นนักดนตรี บิดาของผู้เสียหาย กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ตนเองมีความรู้จักกับนายแดงมาบ้างพอสมควร เพราะทำมาหากินอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน ที่จะขอกล่าวถึงคือ เขามีความเป็นลูกผู้ชายพอ กล้ารับและกล้ากล่าวคำขอโทษในสิ่งที่ได้กระทำขึ้นมา เรื่องแบบนี้ไม่อยากจะโทษใคร ในเมื่อเขาอมรับตนเองก็พร้อมที่จะให้อภัย ตามที่ลูกสาวได้เล่าให้ฟังครั้งแรกก็รู้สึกตกใจ และโกรธมาก ตั้งใจที่จะแจ้งความดำเนินคดีให้ได้และให้ถึงที่สุด แต่พอมารู้ทั้งสองข้างพร้อมกัน ถึงมีความเข้าใจมากขึ้นเพราะเรื่องแบบนี้เป็นเรื่องที่น่าละอายเช่นกัน เสียด้วยกันทั้งสองฝ่าย และที่อยากทราบคือ เรื่องคลิปวิดีโอไม่ทราบว่าใครถ่ายทำ ถ้าไม่มีเรื่องนี้ตนเองคงไม่มากความ แต่คลิปวิดีโอนี้ได้ทำลายความรู้สึกของเด็กมาก จึงอยากหาผู้กระทำมาลงโทษ

๔. ร้อยตำรวจเอกสุดสาคร(นามสมมุติ) ร้อยเวรเจ้าของคดี อายุ ๔๓ ปี กล่าวว่า ตนเองมีความสนิทและรู้จักนายแดงเป็นอย่างดี เพราะหลังจากเลิกงานก็ไปซ้อมเล่นกีฬาร่วมกันเป็นประจำ ส่วนเรื่องนี้ก็เพิ่งทราบตอนที่เกิดเรื่อง เนื่องจากบิดา มารดาของเด็กได้มาแจ้งความตนเองก็รู้สึกตกใจพอสมควร พอสอบถามถึงความความเป็นไปและดูกฎหมายประกอบแล้วคิดว่าจะยอมความกันได้ เพราะเด็กเป็นผู้เยาว์ที่อายุเกิน 16 ปี และเมื่อแจ้งความดำเนินคดีก็เกิดความเสียหายทั้งสองฝ่าย จากการสอบถามเบื้องต้นเด็กเขาก็ยอมรับว่า ได้มีความสัมพันธ์และรู้จักกับพอสมควร จึงได้ให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกัน หากตกลงกันไม่ได้ก็จะลงบันทึกประจำวัน ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ตามรูปการณ์ทางคดีแล้ว หากมีการแจ้งความจริงก็ช่วยอะไรนายแดงไม่ได้ เพราะกฎหมายก็คือกฎหมาย จากการที่ใช้สถานีตำรวจเป็นสถานที่เจรจาและตนเองก็เป็นคนกลางในการเจรจา โดยให้ทั้งสองฝ่ายไปคุยกันที่ด้านนอก ได้ผลประการใดค่อยเข้ามาที่ห้องร้อยเวร ผลการเจรจาดตกลงกันได้ จึงได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานเป็นเรื่องอื่นเพื่อความสบายใจทั้งสองฝ่าย

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีผู้สาวจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืน

หรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคมและที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์กันระหว่างความเป็นเพื่อน และมีความสัมพันธ์กันในความเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ ซึ่งล้วนแล้วมาจากพื้นฐานทางสังคมที่ได้สั่งสมกันมา และกฎหมายก็คือสิ่งที่ควบคุมสังคมเมื่อไม่มีทางออกที่ดี

๔.๑.๓.๒ กรณีที่ ๒ ผู้สาวระหว่างเรียน

๑) มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย

คู่กรณีที่ ๑ ระหว่างนายเมฆและนางสาวบี สืบเนื่องมาจากนายเมฆ ได้คบหากับนางบีในระหว่างเรียนหนังสือ มาเป็นเวลานานประมาณ ๙ เดือน และมีความสัมพันธ์กันผู้สาว จนเกิดตั้งครรภ์ได้ประมาณ ๓ เดือน และกำลังเข้าสู่เดือนที่ ๔ นางบีมีความกังวลเรื่องตั้งครรภ์จึงได้เล่าเรื่องให้เพื่อนสนิทฟัง และความได้ทราบถึงคณะครูฝ่ายปกครองของโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงได้เชิญผู้ปกครองของนางสาวบีมาพบ เพื่อที่จะคาดโทษเพราะทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน จากการพิจารณาของทางโรงเรียนทางฝ่ายปกครอง มีความเห็นให้ออกโรงเรียน ทางผู้อำนวยการโรงเรียนจึงรับทราบและยังไม่แจ้งผล เมื่อบิดามารดานางสาวบีทราบเรื่อง ได้สอบถามเรื่องราวกับบุตรสาวบิดามารดาได้นำไปตรวจการตั้งครรภ์ที่คลินิกแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองบัวลำภู แล้วนำผลการตรวจไปพบกับบิดามารดานายเมฆ ที่อำเภอเมืองหนองบัวลำภู เพื่อแจ้งให้ทราบถึงเรื่องราวก่อนที่จะเอาความกับนายเมฆ ทั้งสองฝ่ายจึงได้นำเด็กทั้งสองมาสอบถาม เด็กทั้งสองยอมรับว่า มีความชอบพอกันและได้เสียกันจริงและนายเมฆก็ยินดีที่จะรับผิดชอบและแต่งงานกับนางสาวบี เมื่อทั้งสองฝ่ายได้รับทราบความจริงเช่นนั้น จึงได้เจรจาขอความกัน โดยบิดามารดานายเมฆยอมรับผิดและขอหมั้นหมาย และจะจัดการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี โดยยินดีที่จะหมั้นหมายด้วยสร้อยคอทองคำหนัก ๓ บาท ในอีก ๒ วันข้างหน้าพร้อมรับปากค่าสินสอด ๕๐,๐๐๐ บาท โดยให้เด็กทั้งสองคนจบการศึกษาก่อนเพราะเหลือเวลาเพียง ๒ เดือน เท่านั้น ถึงจะนัดวันแต่งงาน

โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย ระหว่างนายเมฆและนางสาวบี ได้กระทำการไกล่เกลี่ยโดยบิดา มารดาของทั้งสองฝ่ายที่บ้านฝ่ายชาย และได้ทำการหมั้นหมายที่บ้านฝ่ายหญิง โดยไม่มีคนนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะทั้งสองฝ่ายต้องการปิดเป็นความลับ เพราะเด็กอยู่ในระหว่างเรียนหนังสือ และทางโรงเรียนก็ต้องการให้ปิดเช่นเดียวกัน และได้ตกลงกำหนดค่าสินสอดให้ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักประกันในความรับผิดชอบแต่งงาน

คู่กรณีที่ ๒ ระหว่างฝ่ายปกครองโรงเรียนอาชีวะ และนายเมฆ เนื่องจากนายเมฆ ได้ทำการพรางผู้เยาว์คือ นางสาวบีเป็นผู้เยาว์ที่อายุไม่เกิน ๑๘ ปี จึงมีความผิดทางกฎหมายและเรื่องนี้นำความเสียหายแก่สถาบันการศึกษา ที่นายเมฆศึกษาอยู่ ทางโรงเรียนจึงได้เชิญผู้ปกครองนายเมฆมารับทราบ และจะให้ออกจากโรงเรียน ทางผู้ปกครองของ

นายเมฆได้ขอความเห็นใจและขอเวลาในการสืบสาวราวเรื่องเสียก่อน ถึงจะกลับมาขอเจรจา ภายหลัง

คู่กรณีคู่ที่ ๓ ระหว่างฝ่ายปกครองโรงเรียนมัธยมมีชื่อเสียง และ นางสาวบี จากเหตุการณ์ตั้งครุฑภายในโรงเรียนและเป็นที่รู้จักและแพร่หลายทำให้โรงเรียนเสื่อมเสียชื่อเสียงอย่างมาก และทางฝ่ายปกครองได้เชิญมาพบแล้วครั้งหนึ่งที่ผ่านมาและได้ลงความเห็นให้ออกจากโรงเรียนเนื่องจากทำผิดกฎของโรงเรียน ขณะนี้ได้ส่งเรื่องไปยังผู้อำนวยการแล้วเพื่อพิจารณาเห็นชอบต่อไป

โดยมีกระบวนการใกล้เคียง ระหว่างนายเมฆกับโรงเรียน และนางสาวบีกับโรงเรียน ได้ทำการไกล่เกลี่ยโดยให้นางเขียว ป้านางสาวบี เป็นผู้รับผิดชอบในการเจรจากับทางโรงเรียนทั้งสองแห่ง เพราะนางเขียวมีความกว้างขวางและเป็นผู้มีอุปการคุณ ต่อสถาบันการศึกษาทั้งสองแห่ง และมีความสนิทคุ้นเคยเป็นอย่างดี โดยนางเขียวไปพบผู้อำนวยการที่ห้องทำงานและได้ขอโอกาสให้กับเด็กทั้งสองเพราะกำลังจะจบการศึกษา ซึ่งเหลือเพียง ๑ เทอมเท่านั้น และถ้าออกจากโรงเรียนแล้วจะเกิดปัญหากับเด็กและสังคม ที่จะต้องเป็นภาระโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครอง ผลการเจรจาทางสถาบันการศึกษาเห็นใจ และยอมผ่อนปรนโดยให้จบการศึกษา แต่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบอย่างเคร่งครัดคือ ไม่ให้เด็กทั้งสองมีพฤติกรรมแบบที่ผ่านมา

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

๑. นายเอก (นามสมมุติ) อายุ ๔๖ ปี ประกอบอาชีพค้าขายของชำ บิดานางสาวบี กล่าวว่า ตนเองก็ประกอบอาชีพค้าขาย ทำงานอยู่กับบ้านส่วนบุตรสาวก็ไม่ไปเรียนหนังสือตามปกติ ก็ไม่เห็นมีอะไรผิดสังเกต พอทราบข่าวรู้สึกผิดหวังในตัวลูกมาก แต่ก็ไม่อยากจะรุนแรงกับลูกเพราะเรื่องมันเกิดขึ้นแล้ว กลัวว่าลูกจะหนีออกไปจากบ้าน ส่วนมารดา ก็เสียใจมากกว่าตน เพียงห้ามไว้ค่อยๆ พูดกับลูก และเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าอับอายและสังคมไม่ยอมรับ สิ่งที่ได้ทุ่มเทมาทั้งชีวิตเพื่อลูกในที่สุดก็ได้จบลงด้วยความเจ็บปวด ก็ไม่รู้ว่าจะแก้ไขอย่างไร ก็ยกเรื่องนี้ให้ป้าและมารดาของเขว่ากันเอาเอง สุดแต่แต่เวรกรรมอะไรจะเกิดก็ขอให้มันเกิด

๒. นายแก้ว (นามสมมุติ) บิดานายเมฆ กล่าวว่า ยอมรับว่ารับไม่ได้ แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะกำลังเรียนทั้งคู่ เพื่ออนาคตลูกทั้งลูกของตนและว่าที่ลูกสะใภ้และเด็กที่จะเกิด ก็ขอรับผิดชอบทั้งหมด ไม่มีเงินก็จะหาทุ่และหยับยืมมาตามทีตกลงกันได้ จะตีจะร้ายเขาก็คือลูก พูดได้เพียงเท่านี้

๓. นายดัมมี ผู้อำนวยการโรงเรียน กล่าวว่า ตามระเบียบของทางโรงเรียนแล้วถือว่า มีความผิดที่ร้ายแรงถึงขั้นให้ออก ประชุมหารือกันก็เคร่งเครียด หากให้เด็กออกก็จะจบการศึกษาอีกไม่กี่เดือน ที่สำคัญคือ เด็กหมดอนาคตและเป็นภาระสังคม และจาก

ปัจจัยหลายๆ อย่าง จึงตัดสินใจยอมให้เด็กเรียนจนจบการศึกษา เพื่ออนาคตของเด็กที่สำคัญทาง คณะกรรมการซึ่งเป็นผู้ปกครองก็มีความเห็นไม่แตกต่างกัน แม้ทางโรงเรียนจะเสียชื่อแต่ก็เป็นส่วน น้อย เพราะนักเรียนมีมาก

๔. นางเขียว (นามสมมุติ) มีศักดิ์เป็นป้าของนางสาวบี อายุ ๕๔ ปี ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดแม่สำเนียง การศึกษาระดับประถมศึกษา กล่าวว่า มีความรู้จักกับ ผู้อำนวยการโรงเรียน ยอมรับว่ามาหาท่านหลายรอบมากทั้งโทรศัพท์ติดต่อ หากไม่เคยรู้จักก็ไม่รู้ ว่าหลานสาวจะได้ศึกษาต่อหรือไม่ งานนี้ต้องรับผิดชอบประสานงานให้ทั้งหมด รู้สึกเหนื่อยมาก แต่ก็เป็นห่วงอนาคตของหลาน

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีผู้สาวจนก่อให้เกิด ความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญ กับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิด ทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม และความเป็นสถาบันการศึกษา ที่เป็นตัว ควบคุมสังคมเพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติเดียวกัน หากไม่เคร่งครัดในแนวทางปัญหาทางสังคมก็จะ เกิดขึ้นโดยไม่มีที่สิ้นสุดได้ ความสัมพันธ์ในทางสังคมจึงเป็นช่องทางหนึ่ง ที่ทำให้สังคมอ่อนแอ แต่ก็เพื่อให้เกิดความสุขทางจิตใจและเพื่อแก้ปัญหาในระยะสั้น

๔.๑.๓.๓ กรณีที่ ๓ เรื่องผู้สาว

๑) มูลเหตุของการนำไปสู่การไกล่เกลี่ย นายดำเป็นหนุ่มวัยรุ่น และมี เพื่อนอยู่ที่หมู่บ้านเดียวกัน กับนางสาวเดือน โดยนายดำและเพื่อนได้พากันไปเที่ยวทำงานเพื่อชม หมอลำในหมู่บ้าน และทั้งสองพากันไปรับนางสาวเดือนไปชมหมอลำ ด้วยในฐานะที่รู้จักกัน และ เพื่อนนายดำได้แยกและขอตัวกลับก่อน โดยปล่อยให้นางสาวเดือนและนายดำ อยู่ชมหมอลำกัน จนเกือบสว่าง ตอนกลับนายดำได้ไปส่งนางสาวเดือน ที่บ้านตอนตีห้าซึ่งใกล้จะสว่างแล้ว บิดา มารดานางสาวเดือนจึงโกรธมากจึงได้สอบถามว่าทำไมถึงได้มาส่งลูกสาวตอนตีห้า พากันไปเที่ยว ทั้งคืนพากันไปอยู่กันอย่างไรถึงพามาส่งเอาตอนนี้

โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย คือ บิดาของนางสาวเดือนจึงจะเอาเรื่อง กับนายดำให้ได้ ให้นายดำ พาบิดามารดามาคุยกันพร้อมทั้งเรียกค่าเสียหายด้วย ที่พาลูกสาวเขา ไปอยู่ทั้งคืน ฝ่ายชายเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนี้แล้วจึงปรึกษาทางด้านผู้ใหญ่ว่า จะเอาอย่างไร จึง พากันไปพูดคุยที่บ้านฝ่ายหญิงไปคุยไปไกล่เกลี่ย ไม่อยากให้เรื่องถึงโรง ถึงศาล เพราะลูกชายอายุ ยังน้อยไม่อยากให้เข้าห้องขัง โดยที่ฝ่ายชายยอมรับผิด ยอมรับเอาหมด ทางบิดามารดาของ นายดำจึงถามว่า จะเรียกค่าเสียหายเท่าไร ฝ่ายหญิงจึงบอกว่า อยากได้ ๗๐,๐๐๐ บาท ฝ่าย ชายเลยว่าเขามากเกินไป ขอลดลงหน่อยได้ไหม ฝ่ายหญิงลดลงอีก ๒๐,๐๐๐ บาท เหลือ

๕๐,๐๐๐ บาท แต่ฝ่ายชายก็ยังว่ามากเกินไป ไม่สามารถหาเงินก้อนนี้มาได้ ฝ่ายชายจึงเสนอให้ ๑๕,๐๐๐ บาท ฝ่ายหญิงก็ไม่ยอม ว่าน้อยเกินไปไม่สมกับค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ฝ่ายชายจึงยื่นให้อีก ๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๒๐,๐๐๐ บาท ฝ่ายหญิงจึงว่าคิดดูก่อน จึงปรึกษากันไม่นาน ฝ่ายหญิงจึงบอกว่า ตกใจกับค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อมาจึงตกลงว่า จะจ่ายเงินวันไหน และฝ่ายหญิงจึงให้โอกาสฝ่ายชายหาเงิน ๑๐ วัน ให้เอาเงินมาจ่ายให้ ครบ โดยทั้งสองฝ่ายไม่ตกลงแต่งงานกัน

๒) ความคิดเห็นของคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

๑. นายที (นามสมมุติ) อายุ ๕๖ ปี ประกอบอาชีพทำนา เป็นบิดาของนายดำ กล่าวว่ ตามที่ได้รับฟังบุตรชายก็ปฏิเสธในเรื่องที่ถูกกล่าวหา แต่ก็ไม่อยากพูดอะไรมาก เพราะต่างก็โตกันแล้ว เมื่อบุตรก่อเรื่องก็ให้เขารับผิดชอบตนเอง และยอมรับว่างานนี้เสียความรู้สึกมาก แต่ก็ตกลงกันด้วยดี เพื่อเรื่องจะได้จบไป

๒. นายมา (นามสมมุติ) อายุ ๕๑ ปี ประกอบอาชีพรับจ้างกล่าวว่ ลูกสาวตนเองเสียหายและมีความอับอายชาวบ้าน เพราะหายไปทั้งคืนและบุตรสาวก็ยอมรับถึงไม่แต่งและอยู่กินก็แล้วแต่บุคคลทั้งสอง ในเมื่อฝ่ายชายไม่ยอมรับที่จะสู้อและเลี้ยงดูตนเอง ก็มีความจำเป็นที่ต้องเรียกร้องค่าเสียหายเช่นเดิม

๓) มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีผู้สาวจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม

๔.๒ มิติวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทสู่ผลสำเร็จ

ในการไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ยต่างมีรูปแบบและวิธีที่ไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับสถานที่และแต่ละเหตุการณ์ กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องพึ่งพามิติทางวัฒนธรรมมาช่วย เป็นตัวกลางเพราะทุกๆ ฝ่ายต่างเป็นคนอีสานมีภาษาวัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องในความเป็นเครือญาติ สังคมจึงเกิดความสงบสุขได้จนถึงทุกวันนี้ จากเหตุการณ์กรณีพิพาททั้ง ๓ กรณี ต่างมีลักษณะที่แตกต่างกันและเหมือนกัน แต่กระบวนการที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยต่างมีลักษณะที่คล้ายกัน ซึ่งคณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๔.๒.๑ วัฒนธรรมธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน

ในปัจจุบันประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูมีการปฏิบัติตามประเพณีสิบสองเดือนครบทั้งสิบสองเดือน แต่จะมีการย่นระยะเวลาและขั้นตอนของพิธีลงบ้างตามความเหมาะสมและความพร้อมของชาวบ้าน ตั้งแต่ เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม เดือนยี่ บุญคูณลาน หรือ บุญคูณข้าว ประมาณเดือนมกราคม เป็นการทำบุญเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชาข้าวและลานข้าว หลังการเก็บเกี่ยว เดือนสามหรือเดือนเจียง “บุญข้าวจี” ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ทำขึ้นในวันขึ้นสามค่ำเดือนสาม โดยการนำข้าวเหนียวหนึ่งแล้วปั้นให้เป็นก้อน นำไปย่างไฟ(จี) มีการชุบไข่เพื่อให้รสชาติอร่อย เสร็จแล้วนำไปถวายพระที่วัด เดือนสี่ บุญผะเหวด หรือบุญมหาชาติ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จะมีการแห่ผะเหวดเข้าเมือง ตกเย็นมีมหรสพตลอดคืน เดือนห้า บุญสงกรานต์ ในวันที่ ๑๓ เดือนเมษายนของทุกปี จะมีการสงฆ์พระพุทธรูป พระสงฆ์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุที่เคารพนับถือ ขนทรายเข้าวัด ก่อพระเจดีย์ทราย เล่นสาดน้ำกัน แห่ดอกไม้ และวันรวมญาติ เดือนหก บุญบั้งไฟ ประมาณเดือนพฤษภาคม จะทำกันเป็นหมู่บ้าน เดือนเจ็ด บุญข้าสะ หรือ บุญเบิกบ้าน ประมาณเดือนมิถุนายน เดือนแปด บุญเข้าพรรษา ประมาณเดือนกรกฎาคม ชาวบ้าน จะไปทำบุญตักบาตรที่วัด เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน ประมาณเดือนสิงหาคม ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่วัดและเตรียมอาหารคาวหวาน มากพลู โดยการนำใบตองมาห่อ แยกเป็นอาหารคาวหวาน นำไปไว้ตามพื้นดินบริเวณลานวัด เพื่ออุทิศให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วและผีหรือเปรตที่ไม่มีญาติ บางหมู่บ้านมีการทำบุญทอดเทียนและการประกวดสวดสรภัญญะ เดือนสิบ บุญข้าวสาก (สลากภัตร) จะทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำหรือวันแรม ๑๕ ค่ำ จุดประสงค์ในการทำบุญเหมือนบุญเดือนเก้าจึงมีพิธีการเหมือนกัน จะเพิ่มเติมก็คือ ข้าวข้าวเปลือก(ข้าวตอกแตก) อาหารคาวหวานที่ห่อใบตองไปแขวนไว้ตามกิ่งไม้ในบริเวณวัด ต่อจากนั้นจึงเก็บอาหารที่แขวนไว้ไปแขวนไว้ตามท้องนา เพื่อเลี้ยงผีไร่ผีนา และเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในนา นอกจากนั้น ยังมีการห่อข้าวปลาอาหารคาวหวาน มากพลู ชาวบ้านเรียกว่า “ห่อข้าวใหญ่” ไปใส่บาตรด้วยเมื่อกกล่าวคำถวาย สลากภัตรจบ พระสงฆ์จะอนุโมทนา และให้พร กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ก็เสร็จพิธี เดือนสิบเอ็ด “บุญประเพณีออกพรรษา” ประมาณเดือนตุลาคม จัดทำขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ในวันที่ตอนเช้าชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรเทโว และจัดอาหารคาวหวานไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร กลางคืนเวียนเทียนได้ประทับปูชา เดือนสิบสอง “บุญกฐิน” ประมาณเดือนพฤศจิกายน เกือบทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จะมีการทำบุญนี้ขึ้น โดยมีการจัดองค์กฐินไปทอดถวายตามวัดต่าง ๆ

ส่วนคองสิบสี่ (สำหรับชาวบ้าน) ส่วนคองสิบสี่นี้เป็นคองที่ราษฎรจะประพฤติต่อ

ราษฎรด้วยกัน คือ เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ใหม่ ให้บริจาคทางแต่ท่านผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภค และให้แบ่งแก่ญาติพี่น้องด้วย อย่าโลบล่าตายตางตายอย อย่าจ่ายเงินแดงอย่างแปลงเงินกว้าง และอย่ากล่าวคำหยาบช้ากล้าแข็งต่อกัน ให้เฮ็ดต่ายหรือกำแพงเฮือนของตน แล้วปลูกหอบุชาเทวดา ไว้ใจสี่แฉบ้านหรือแฉเฮือน ให้ล้างตีนก่อนขึ้น เมืองถึงวันศีล ๗-๘ คำ ๑๔-๑๕ คำ ให้สมமாக่อนแล้ว สมมาคี่ไฟ สมมาแม่ขันโต สมมาปักตุ เฮือนที่ตนอยู่อาศัย ให้ล้างตีนก่อนจักนอนในกลางคืนถึงวันศีล เมียให้เอาดอกไม้ รูป เทียนสมมาผัว และให้เอาดอกไม้รูปเทียนไปถวายสังฆเจ้า ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์เฮือน แล้วทำบุญใส่บาตร เมื่อพระภิกษุบิณฑบาต อย่าให้เพื่อคยเวลาใส่บาตรอย่าชุนบาตร อย่าชุนพระภิกษุสามเณร ยามใส่บาตรอย่าใส่เกิบ อย่ากั้มอย่าเอาผ้าปกหัว อย่าอ้อมลูกจูงหลาน อย่าถือศีตราวุธต่างๆ เมื่อภิกษุเข้าบิณฑบาตร ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน และเครื่องอัฐบริวารไปถวาย อย่าเหยียบเจ้าเจ้าพระภิกษุ ตนมีศีลบริสุทธิ์ อย่าเอาอาหารเจือปนทานให้แก่สังฆเจ้า และอย่าเอาอาหารเจือปนให้ผู้อื่น อย่าเสพกามคุณในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์

๔.๒.๒ สถาบันครอบครัวหรือความเป็นเครือญาติ

จากกรณีพิพาททั้งสามกรณี ในส่วนของผู้เสียหายและคู่กรณีสรุปได้ว่าสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ในส่วนของผู้เสียหายที่บิดาเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาสิ่งแรกที่จะต้องคิดถึงคือ คนในครอบครัว เพราะครอบครัวมีความสัมพันธ์กัน มีการสมรสและมีการสืบสายโลหิต ก่อให้เกิดความผูกพันกันและสังคมนีसान จะอยู่กันแบบครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ญาติพี่น้องและผู้สืบสายโลหิตและอาจมีปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งต่างมีความรัก ความรับผิดชอบต่อกัน ฉะนั้นคนในครอบครัว ถึงเป็นกลุ่มหลักในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่สำคัญ ส่วนคู่กรณีก็ปล่อยให้ไปไปตามกระบวนการกฎหมาย เพราะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประกันภัย ในชั้นตอนแรก แต่ก็มี ความรับผิดชอบและมีน้ำใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีความรู้สึกแบ่งแยกชั่วดี การกระทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตนับได้ว่าเป็นความทุกข์ ด้วยความรู้จักแบ่งแยก การเจรจาพูดคุยจึงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การยุติปัญหา เพราะว่า ทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นคนภาคเดียวกัน พูดภาษาเดียวกันและมีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และยึดถือยึดครอง ตามแบบอิสาน จึงนำไปสู่การเจรจาให้ประสพผลสำเร็จในที่สุด

ชาวหนองบัวลำภูส่วนมากมีชาติพันธุ์เป็นชาวอิสาน กว่าร้อยละ ๘๐ ดังนั้น การหล่อหลอมทางสังคม จึงตั้งอยู่บนรากฐานของโลกทัศน์ต่างๆ ที่ถ่ายทอดสืบตั้งนั้นระบบคิดความ

เชื้อต่างๆ จะมีบริบทของโลกทัศน์เหล่านี้ สอดแทรกมาด้วย ซึ่งตรงกับ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ ได้ศึกษาโลกทัศน์ ของชาวอีสาน ดังมีเนื้อหาสรุปได้คือ คนอีสานยกย่องนับถือคนที่มีความประพฤติดี ชื่อสัตย์ สุจริต สัมมาอาชีวะ แม้จะยากจนก็ขอให้เป็นคนดี คำของคนอยู่ที่การทำ ความดี คนดีที่การแสดงออกทั้ง กาย วาจา ใจ ดูที่ความเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดี สามารถแยกได้ว่าอะไรคือคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม อะไรคือบาป บุญคุณโทษ เป็นผู้ประพฤติดี มั่นในสัจปรีธรรมและฆราวาสธรรม คนที่ไม่มีคุณธรรมเรียกว่า คนดิบหรือคนตาย คือเป็นคนแต่ ชื่อ ไม่มีใครอยากคบค้าสามัคคีด้วย ความเป็นคน ชาวอีสานมีความเชื่อว่าจะเกิดมาเป็น คนได้นั้น ต้องเกิดเป็นอย่างอื่นมาก่อน ทั้งนี้แล้วแต่ใครจะมีกรรมมากน้อยแตกต่างกันไป การเกิด เป็นสัตว์อื่นครั้งเรียกว่าการใช้ชาติ (ใช้กรรม) การเกิดเป็นคนก็เป็นการใช้ชาติ แต่ถือว่าเกิดดี เพราะเป็นสัตว์ประเสริฐ แม้จะเกิดเป็นคนมีอายุจะไม่ครบ ๓๒ ก็ยังดีกว่าเกิดเป็นอย่างอื่น ดังนั้น เมื่อเกิดแล้วจึงต้องระมัดระวังรักษาการกตที่ข่มเหง การทรมาน หรือการฆ่าคนไม่ว่าจะโดยวิธีใด ถือว่าเป็นการก่อกรรมทำเข็ญเป็นบาปมหันต์สูงสุด ตกนรกหมกไหม้ทั้งชาตินี้และชาติหน้า ข้อ ห้ามทางพุทธศาสนาที่ไม่ให้คนกินเนื้อมนุษย์นั้น คงเป็นอุบายป้องกันไม่ให้คนฆ่ากันนั่นเอง คง ไม่ใช่เพราะเนื้อมนุษย์มีรสโอชะอย่างที่บางคนเข้าใจ สังคมอีสานยึดเกาะกันโดยมีฮีต-คอง ทำ หน้าที่เป็นกฎ ระเบียบ เพื่อเป็นบรรทัดฐาน ให้สังคมประพฤติปฏิบัติตามอันจะนำไปสู่ความสงบ สุขร่วมกัน สังคมอีสานอบรมสั่งสอนและเน้นเรื่องฮีต-คอง โดยสอนกันทุกเพศทุกวัย ทุกชั้น วรรณะ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองแม้กระทั่งพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์เพราะพร้อม ด้วยศีล วินัยก็ไม่ละเว้น ฮีต-คอง จึงเหมือนกฎหมายของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม เพราะ กำหนดหน้าที่ จริยธรรมของชนทุกชั้นไว้ตามสภาพของสังคมนั้นๆ สังคมใดปฏิบัติตามฮีต-คอง ก็ จะอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าปฏิบัติขาดตกบกพร่องก็เกิดทุกข์ สำหรับบทลงโทษการผิด และสังคมอีสาน ให้เกียรติและยอมรับนับถือสิทธิส่วนบุคคล ไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายน้ำใจกัน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคนอีสานเป็นคนชื่อสัตย์สุจริต มีโลกทัศน์ต่อสังคมในทางที่ดีและเป็น โลกทัศน์ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของสังคมอย่างปกติสุข

๔.๒.๓ ระบบอุปถัมภ์

จากการไต่ถามสัมภาษณ์ที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นในอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ๓ กรณีและ ๙ เหตุการณ์นั้น กระบวนการไต่ถามไต่สวนต่างมีมิติทางวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทในการ ไต่ถามไต่สวน เพราะคนจังหวัดหนองบัวลำภู ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อเรื่องบุญกรรม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และ เป็นคนที่มีคุณธรรมมีความเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งตรงกับพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ก็สรุปว่า ความเชื่อ เรื่องบุญกรรม มีอิทธิพลต่อโลกทัศน์ของชาวอีสานเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปว่า ความเชื่อในเรื่องการ เกิดมาเนื่องจากผลบุญและกรรม ทำให้ชาวอีสานยอมรับความแตกต่างของบุคคลใน ความเชื่อใน

ลักษณะนี้จะเป็นเครื่องอธิบายถึงความแตกต่างในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ความแตกต่างในด้านความเฉลียวฉลาด ความมั่นคง บุคลิกลักษณะ รูปร่าง ตลอดจนความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ และกิจกรรมอื่นๆ ทั้งหลาย และชาวอิสานเชื่อว่า บุญเป็นฐานของตำแหน่งทั้งหลาย จึงให้ความเคารพยำเกรงผู้มีตำแหน่งทางในแง่ของการยอมรับนับถือ ผลบุญบารมีและในฐานะผู้มีบุญมาก ผู้ปกครองจึงน่าจะเป็นผู้มีคุณธรรมมีความเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น มีความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกลักษณะดี มีทรัพย์สินสมบัติ บริวารและสุขพลาณามายดี แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะดีเช่นนั้นตลอดไป เพราะแม้ผู้มีบุญเองก็สร้างบุญมาต่างลักษณะ และต่างระดับกัน ทั้งอาจจะกำลังสิ้นบุญหรือใช้กรรมเฉพาะอย่างเมื่อใดขณะใดก็ได้ ไม่มีใครทราบได้แน่ชัด และไม่มีใครฝึกกฎแห่งกรรมได้กล่าวได้ว่า ความเชื่อในเรื่องบุญกรรมเป็นรากฐาน ของความชอบธรรมทางการเมือง ของชาวอิสาน การมองโลกทางการเมืองด้วยลักษณะเช่นนี้ ทำให้ชาวอิสานเข้าใจกลไกทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน ด้วยความคลุมเครือขาดการเรียกร้องและสนับสนุน ต่อระบบการเมือง เพราะไม่เชื่อว่าตนเองมีบุญ มีอำนาจ เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในระบบการเมืองการเมืองเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคลที่มีบุญเท่านั้น การกระทำใดๆ จึงควรอยู่ที่คุณธรรมและความเฉลียวฉลาดกว่าของผู้ปกครองเอง ประชาชนต้องยอมรับการตัดสินใจทั้งหลายของกลุ่มผู้มีบุญเหล่านั้นโดยุษฎี หากจะมีการเรียกร้องและสนับสนุน ก็เป็นการร้องขอความเมตตากรุณา หรือแบ่งส่วนบุญมากกว่า ที่จะเป็นการเรียกร้องและสนับสนุนด้วยจิตสำนึก แห่งความเท่าเทียมกันตามสิทธิของสมาชิกในระบบ

๔.๒.๔ ภาวะความเป็นผู้นำ

จากการเกิดกรณีพิพาทเรื่องการจรรยาทางบก กรณีที่ ๑ เรื่องที่ ๒ เรื่องขับรถชนผู้อื่นบาดเจ็บ เป็นระดับเพลิงเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู ชนทำยรถมอเตอร์ไซด์ จนทำให้ทั้งสองแม่ลูกกระเด็นลงจากรถได้รับบาดเจ็บ คู่กรณีทั้งสองได้ไปพูดตกลงกันเอง โดยมีผู้ไกลเกลี่ย คือ รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลและผู้นำชุมชน โดยผู้เสียหายคือ ผู้ได้บังคับบัญชาของรองนายกเทศมนตรีแลปลัดเทศบาล และที่สำคัญชาวบ้านในเขตชุมชนเทศบาลก็คือ ชุมชนที่อยู่ในความดูแลของเทศบาล เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาหรือประชาชนมีความเดือดร้อน ก็ต้องเข้าไปสอดส่องดูแลและให้กำลังใจ เท่าที่จะทำได้ อุบัติเหตุเท่าที่รับฟังและดูตามเหตุการณ์แล้ว ก็มีความเข้าใจ และก็ไม้อายที่จะพูดว่าใครถูกหรือผิด เพียงแต่ต้องการเน้นให้ผู้ได้บังคับบัญชา ไปดูแลและรับผิดชอบเบื้องต้นไว้ก่อนจึงได้ไปที่บ้านของผู้บาดเจ็บ และกำชับให้ผู้ได้บังคับบัญชายอมรับผิดทุกอย่าง คงเพียงเจรจาให้ช่วยค่าใช้จ่ายพอเหมาะพอควร ผลการเจรจาก็มีความพอใจเพราะทั้งสองฝ่ายต่าง ก็ผ่อนปรนให้ซึ่งกันและกัน และยอมความกันได้ดี ซึ่งพัฒนา บุญยรัตพันธุ์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำว่า หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่น เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีความคิดริเริ่ม

ที่จะเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ที่สมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม โดยได้รับเลือกขึ้นมาอย่างเป็นทางการ หรืออาจเกิดจากสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือบีบบังคับ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย ผู้นำจะต้องดำเนินบทบาทตามหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างได้ผลซึ่งการที่ผู้นำจะสร้างความพึงพอใจ ให้แก่ทุกคนในหมู่คณะนั้นมิใช่เป็นเรื่องง่าย เพราะไม่เพียงแต่ต้องเผชิญกับความยุ่งยากจากบุคคลภายในกลุ่มเท่านั้น แต่ยังต้องเผชิญบุคคลภายนอกด้วย ผู้นำจึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการประสานความร่วมมือในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย อันเป็นพื้นฐานในงานสำเร็จ ซึ่งบทบาทของผู้นำจะต้องประกอบด้วย การระดมความร่วมมือ การประสานประชาสัมพันธ์ การเน้นหนักในเรื่องของการผลิต การเป็นตัวแทนของชุมชน การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำกลุ่ม ความสามารถในการจัดองค์การ การติดตามประเมินผลและการให้รางวัล ความคิดริเริ่ม ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่น

และจักรพรรดิ วิชา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำว่าควรมีคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน ๗ ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสั่งการ มีความรอบรู้ด้าน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความมั่นใจในตนเอง ความต้องการความสำเร็จ ในอาชีพ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต และความไม่ผูกติดกับตำแหน่ง โดยแบ่งคุณลักษณะดังกล่าวออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านความสามารถ ด้านบุคลิกลักษณะ และด้านการจูงใจ จากแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและคุณลักษณะของผู้นำ หรือภาวะผู้นำอันจะช่วยให้การดำเนินงานใดๆ ก็ตามประสบความความสำเร็จ ซึ่งนำมาสู่ผลแห่งความสำเร็จในกรณีพิพาทนี้

สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทของชาวอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ มีภาษา วัฒนธรรมธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน เพราะทุกคนต่างยึดมั่นในฮีต ๑๒ คอง ๑๔ อย่างเหนียวแน่น จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็ก ประเพณีสิบสองเดือนจึงมีบทบาทมากในวิถีชาวบ้าน จึงได้เกิดกิจกรรมต่างๆ นำมาซึ่งความผูกพัน ความปองดองขึ้นในสังคม และคนอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ต่างมีความเกี่ยวดองในความเป็นเครือญาติ คือ ลักษณะทางครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ เมื่อเกิดเหตุการณ์กับครอบครัวหรือเครือญาติ ทุกคนต่างถือว่าเป็นภาระร่วมกัน มีระบบอุปถัมภ์ ที่พบในอำเภอเมืองหนองบัวลำภู เพราะสังคมเมืองหนองบัวลำภู เป็นชุมชนที่มีการปกครองในรูปแบบของเทศบาลที่ต้องบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน นักการเมือง ผู้นำชุมชน และประชาชน เมื่อเกิดปัญหาสิ่งที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือคือ นักการเมืองท้องถิ่น เมื่อชาวบ้านเลือกเข้ามาชาวบ้านก็มีความคาดหวัง ที่จะได้ประโยชน์จากนักการเมืองเช่นกัน กรณีผู้นำชุมชนก็มาจากชาวบ้านเลือกมาทำหน้าที่ผู้นำชุมชน เวลาชาวบ้านเดือดร้อน ผู้นำชุมชนจึงต้องเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ตลอดเวลา และมีความเป็นผู้นำ นับได้ว่ามีบทบาทมากในสังคมอำเภอเมือง

หนองบัวลำภู เพราะกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นทั้ง ๓ กรณี ล้วนแล้วได้เกิดปัญหาที่ยุ่งยาก มากน้อย ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี ทุกกรณี ต่างได้พึ่งพาอาศัยผู้นำในท้องถิ่น ในหมู่บ้านหรือในชุมชน เพื่อเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยยุติปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้นำในหมู่บ้านคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหมู่บ้าน ผู้สูงอายุ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ทรงคุณธรรม มีจริยธรรม ภูมิปัญญา และที่สำคัญคือ ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ จึงถือได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทต่อชาวจังหวัดหนองบัวลำภู และทำให้สังคมในจังหวัดหนองบัวลำภู มีความสงบสุขและรักใคร่ปรองดองกันมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยและรวบรวมการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทที่เกิดขึ้น ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทที่พิจารณาแล้วว่า กรณีเหล่านี้สามารถเป็นตัวแทนของกรณีพิพาท ที่มักเกิดขึ้นได้ในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีจรรยาบรรณ จำนวน ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท จำนวน ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจากกรณีผู้สาว จำนวน ๓ กรณี และเพื่อศึกษามิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในกระบวนการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาท อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย คือ ศึกษาการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทของประชาชน ในรูปแบบบทบาทของการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาทโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม ของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดพื้นที่ของ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่วิจัย มีหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน ๑๒๘ หมู่บ้าน ๑๔ ตำบล และประชากร จำนวน ๑๒๕,๓๒๐ คน ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใกล้เกลี่ยกรณีพิพาท จำนวน ๓ กลุ่ม ๕๔ คน โดยแยกเป็น กลุ่มกรณีพิพาท ๓ กรณี ได้แก่ กลุ่มคู่กรณี ๖ คน กลุ่มเครือญาติคู่กรณี ๖ คน กลุ่มคนกลางใกล้เกลี่ย ๖ คน ขอบเขตระยะเวลาของการวิจัย ตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นไป วิธื่อดำเนินการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดพื้นที่ของ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่วิจัย มีหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน ๑๒๘ หมู่บ้าน ๑๔ ตำบล และประชากร จำนวน ๑๒๕,๓๒๐ คน โดยมีขอบเขตระยะเวลา ของการวิจัย ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นไป

วิธื่อดำเนินการศึกษาวิจัยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย คือ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Studies) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย ในเรื่องประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น วัฒนธรรม การปกครอง เศรษฐกิจ บทบาทของผู้นำและบทบาทอื่นๆ จากสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) เพื่อเป็นการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลในระดับพื้นที่ โดยใช้วิธีการ การสังเกต (Observation) ซึ่งแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัย เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มกรณีพิพาทในชุมชนในขณะที่ใกล้เกลี่ยปัญหา แบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยสังเกตพฤติกรรมทั่วไปของกลุ่มคู่กรณีในชุมชน และสังเกตสภาพทั่วไป วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มกรณีพิพาทในชุมชนการสัมภาษณ์ (Interview)

ทั้ง ๒ วิธี คือ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยใช้สัมภาษณ์ คู่กรณี ญาติคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ผู้ใกล้ชิด คือ ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชนทั่วไปในชุมชน ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้ สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ แบบสังเกต แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วีดิทัศน์ และอุปกรณ์อื่นๆ ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามมาจัดหมวดหมู่ จำแนกตามประเภทนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์โดยใช้ กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ชี้นำเสนอผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่ได้ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangle Analysis) ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สภาพชุมชน

อำเภอเมือง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดหนองบัวลำภู มีพื้นที่ ๙๐๗,๕๖๒ ตร.กม. มีอาณาเขต ทิศเหนือติดกับอำเภอนากลาง และอำเภอภูผาจำบัง จังหวัดอุดรธานี ทิศใต้ ติดกับอำเภอโนนสัง และอำเภอศรีบุญเรือง ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอศรีบุญเรือง ได้ก่อตั้งเป็นจังหวัดเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๖ ประกอบด้วย ๖ อำเภอคือ อำเภอโนนสัง อำเภอเมือง อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอนาวัง อำเภอสุวรรณคูหา และอำเภอนากลาง สภาพโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูงบางส่วน มีเทือกเขาภูพานพาดผ่านทางด้านทิศตะวันตก แหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญและมีขนาดใหญ่ ๑ แห่ง คือ ลำพะเนียง พื้นที่ป่า มี ๔ แห่ง คือ พื้นที่ป่าภูเก้า พื้นที่ครอบคลุมอำเภอเมืองและอำเภอโนนสัง พื้นที่ป่าหนองบัว ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมือง พื้นที่ป่าเก่ากลอย และป่าากลาง ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอนากลาง อำเภอนาวังและอำเภอสุวรรณคูหาพื้นที่ป่าหนองเรือและป่าดอนสาย ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอนากลาง อำเภอศรีบุญเรืองและอำเภอนาวัง สภาพภูมิอากาศ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู มีสภาพภูมิอากาศ มีฝนตกชุกสลับแล้งและมีลักษณะของแต่ละฤดูชัดเจนมี ๓ ฤดู ชาวบ้านหนองบัวลำภู มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม ทำให้สภาพสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบสุข และมีความขยันขันแข็งในการประกอบ

อาชีพ โดยพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ ทำนา และทำไร่ ส่วนกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น การทอผ้าฝ้ายแบบกี่กระตุก การใช้สิริธรรมชาติ (เปลือกไม้) การปั้นหม้อ การจักสาน การทำสวนลำไย และมีเทศกาลที่สำคัญคือการจัดเทศกาลงานเที่ยวหอยหิน กินลำไย ไหว้หลวงปู่ขาวในต้นเดือนสิงหาคม ประจำปี ชาวอำเภอเมือง มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๑๓๐,๑๖๑, คน แยกเป็น ชาย ๖๕,๒๖๑ คน หญิง ๖๔,๙๐๐ คน

๕.๑.๒ รูปแบบกรณีพิพาท ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นของกรณีพิพาทไว้ ๓ กรณี คือ

กรณีพิพาทที่เกิดจากการการจราจรทางบก ๓ กรณี

เรื่องพิพาทที่ ๑ มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ยผู้เสียหายได้ขับรถสามล้อพาผู้สูงอายุมาที่จังหวัดหนองบัวลำภู ได้เฉี่ยวชนกับรถเบียร์ช้าง มีผู้บาดเจ็บ ๔ คน และเสียชีวิต ๑ คน ในการเจรจาไกล่เกลี่ยกับคู่กรณี ว่าถ้าตกลงยอมความกันได้ บริษัทยอมชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ตาย คดีจึงสิ้นสุดลง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายคำมประกอบด้วยนายคำมา พี่สาว น้องสาว อาและลุง ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายนายสา ประกอบด้วย ทนายความจากบริษัทที่กรุงเทพฯ ทนายความจากจังหวัดหนองบัวลำภู ตัวแทนบริษัทประกันภัย โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย เริ่มขึ้นที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีตำรวจเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย จึงแนะนำให้มีการยอมความกันการเจรจาไกล่เกลี่ยครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นที่ศาลจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

เรื่องพิพาทที่ ๒ ขับขี่รถโดยประมาททำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย คู่กรณี ได้ขับรถดับเพลิงเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู ได้ชนท้ายรถมอเตอร์ไซด์ ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บเพียงขาหัก และทางฝ่ายผู้เสียหายได้ไปแจ้งความ ที่สถานีตำรวจภูธร และทางตำรวจไม่ลงบันทึกประจำวัน เพราะจะให้คู่กรณีทั้งสองได้ไปพูดตกลงกันเอา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของผู้เสียหาย ประกอบด้วย ญาติพี่น้องและคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายคู่กรณีประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชา ๒ คน โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ยคือ ใช้สถานที่บ้านผู้เสียหายในการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติได้สิ้นสุดลง โดยคู่กรณี ยอมชดเชยค่าเสียหายทำขวัญให้ผู้บาดเจ็บ และค่าซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ โดยทั้งสองฝ่ายได้ทำหนังสือบันทึกไม่เอาความกัน และไม่มีเงื่อนไขผูกมัดใดๆ ต่อกัน บันทึกต่อหน้าผู้ไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่าย พร้อมลงชื่อเป็นพยาน เรื่องราวจึงได้สิ้นสุดลง โดยทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย

เรื่องพิพาทที่ ๓ ขับรถประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายบาดเจ็บ มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย คู่กรณีได้ขับรถจักรยานยนต์มอเตอร์ไซด์ ชนเด็กได้รับบาดเจ็บบาดเจ็บแผลฉีกขาดและต้องเย็บในบริเวณหัวเข่าของเด็ก และบาดเจ็บแผลฉีกตามร่างกาย สถานที่ไกล่เกลี่ยปัญหา คือ ที่บ้านบิดา มารดาของผู้เสียหาย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของมารดา

บิดาของทั้งสองฝ่าย โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย ให้คนกลางเป็นผู้ดำเนินการ โดยบิดา มารดา ของทั้งสองฝ่ายได้ทำการตกลงกันและพูดคุยกันด้วยเหตุผล และได้ใช้ความสัมพันธ์ทั้งส่วนตัวและ การปกครองภายในหมู่บ้านมากล่าวถึง เพื่อให้หมู่บ้านเกิดความสงบสุขและอยู่ร่วมกันแบบญาติ มิตรและมีความปองดองกัน โดยได้มีการทำพิธีผูกข้อต่อแขนตามธรรมเนียมของหมู่บ้าน และได้ มอบค่าทำขวัญให้เด็กด้วยการผูกแขน จึงได้สร้างความพึงพอใจให้แก่กันทั้งสองฝ่าย

กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี

เรื่องพิพาทที่ ๑ ทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สิน มูลเหตุของการที่นำไปสู่ การไกล่เกลี่ยผู้เสียหายได้ถูกเพื่อนชวนไปเคลียร์เรื่องกันกับหนุ่มวัยรุ่นนักศึกษา ที่เรียนอยู่สถาบัน แห่งหนึ่งที่หอพักและได้เดินทางไปภายหลังพอรุ่งเช้า ผู้เสียหายของหอพักเขามาแจ้งว่า ผู้เสียหาย จึงติดร่างแห ผู้นำชุมชนได้บอกพ่อแม่ของคู่กรณี พอพูดคุยกันตกลงเจ้าของหอตอนแรกก็คิด ค่าเสียหายมากพอควร แต่ทางผู้นำชุมชนได้ขอไว้ เจ้าของหอจึงยอมคิดแต่ค่าเสียหายเล็กๆ น้อยๆ การไกล่เกลี่ยจึงตกลงกันได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของคู่กรณีประกอบด้วยบิดาและมารดา ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้เสียหาย ประกอบด้วย สามี คณะกรรมการชุม โดยมีกระบวนการ ไกล่เกลี่ยและเจรจาที่หอพักของผู้เสียหาย ผู้เสียหายยอมให้อภัยและทำตามมติคณะกรรมการ ชุมชนร้องขอ การไกล่เกลี่ยจึงตกลงกันได้และสิ้นสุด ความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ย ต่างฝ่าย ต่างยอมรับผลของการไกล่เกลี่ย

เรื่องพิพาทที่ ๒ การทำร้ายร่างกายทำให้ได้รับบาดเจ็บ มูลเหตุของการที่นำไปสู่ การไกล่เกลี่ย ผู้เสียหายได้ไปตีหมาแพะ และได้ไปนั่งที่โต๊ะเพื่อรอส่งกาแฟมาดื่ม มีเด็กวัยรุ่น ประมาณ ๓ คน ได้วิ่งมาหาและทำร้ายร่างกายและได้รับบาดเจ็บ ผู้เสียหายไม่เอาเรื่องแต่จะหา โอกาสทวงคืนภายหลังและได้พยายามสืบหาเด็ก ๓ คน วันหนึ่งได้มีญาติของคู่กรณี ได้เข้ามาที่ ร้าน และบอกว่า คนที่ทำร้ายผู้เสียหายวันนั้นเป็นลูกหลานเขาเอง มาขอร้องว่าอย่าไปทำอะไร เถอะเพราะเป็นคนไม่สมประกอบ จะเรียกค่าเสียหายค่าทำขวัญหรือค่ารักษาเท่าไร ให้บอกมา ผู้เสียหายไม่เอาและคิดในใจว่าจะแก้แค้นคืน จะไม่เอาค่าเสียหาย พ่อแม่ของคู่กรณีก็ยอมรับผิด แล้วว่าได้ทำร้ายคนผิด อย่าคิดไปทำร้ายกันเลยเลิกแล้วต่อกันเถอะ ส่วนหัวหน้าร้านคาเฟ่ คน กลาง ก็มาพูดช่วยว่าอย่าคิดจองล้างกันอีกเลย นึกว่าสงสารพ่อแม่เขาเถอะอะไรเขาก็ยอมทุก อย่างแล้วนะ ผู้เสียหายจึงใจอ่อนและก็ได้ไม่เอาค่าเสียหายอะไรกับคู่กรณีและยอมให้เลิกแล้วกัน ไป และเรื่องก็จบลงได้ด้วยดีเพราะมีความสงสารพ่อแม่คู่กรณี และพ่อแม่ก็ได้นำคู่กรณีมาขอโทษ ภายหลังจากที่มาเจรจา เรื่องจึงได้ยุติลง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของนายเอ คือ หัวหน้าคา เฟ ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายคู่กรณีคือ บิดา มารดา และลุง โดยใช้ร้านอาหารเป็นสถานที่ ไกล่เกลี่ย โดยทุกฝ่ายการยอมรับผลการไกล่เกลี่ย

เรื่องที่ ๓ ทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สิน มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย ผู้เสียหายได้เปิดร้านขายอาหาร ได้ชวนเพื่อน พากันมาพร้อมด้วยอาวุธครบมือ เช่นไม้ มีด อื่นๆ หลายอย่าง และได้วิ่งไล่ตีแขก แขกได้วิ่งหนีไปหลังร้าน พากันปาขวด ปาไม้ กระจัดกระจายเต็มร้านไปหมด ผู้เสียหายก็ได้ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยนัดหมายที่ร้านอาหารก็ได้เรียกร้องค่าเสียหาย ทั้งหมดได้ยอมรับผิดและขอโทษด้วย จากค่าเสียหายที่ตั้งไว้สูงๆ ก็ลดลงและไม่คิดค่าใดๆ เพราะพ่อแม่บางคนก็ไม่มีรายได้ไม่มีอาชีพ ผู้เสียหายจึงเกิดความสงสาร จึงตกลงกันว่า ให้ยอมอะไรที่มันเสียหายไปให้อยู่ในสภาพเดิม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของผู้เสียหายคือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยของคู่กรณีคือ บิดา มารดา ของเด็ก โดยมีกระบวนการไกล่เกลี่ย เสียหายได้ไปแจ้งยังผู้ใหญ่บ้านโดยระบุชื่อผู้ที่จำได้ ทางผู้ใหญ่บ้านจึงได้ติดตามผู้ปกครองของเด็กและเด็กที่ก่อเหตุ โดยนัดหมาย เพื่อไกล่เกลี่ยที่ร้านอาหารและประเมินตามสภาพที่เสียหายจริง และยอมความกัน

กรณีพิพาทเรื่องขู่สาว ๓ กรณี

เรื่องพิพาทที่ ๑ การกระทำชำเราบุคคลอื่น ซึ่งมีโชภรรยาพรากผู้เยาว์ กระทำอนาจาร และเผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย คู่กรณีซึ่งประกอบอาชีพธุรกิจและมีครอบครัวแล้ว ได้รู้จักกับผู้เสียหาย และได้มีความสัมพันธ์กันฉันท์ขู่สาว โดยเลี้ยงดูและสงเคราะห์ด้วยความลับ มาแล้วระยะเวลาประมาณหนึ่งปี โดยใช้รีสอร์ทแห่งนี้เป็นสถานที่ที่พบกันและมีสัมพันธ์กันฉันท์ขู่สาว จนกระทั่งเกิดเหตุมีภาพถ่ายคลิบวีดีโอ และนำภาพเผยแพร่ การร่วมเพศของบุคคลทั้งสองทางอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เสียหายได้มาแจ้งความเพื่อเอาเรื่อง โดยกล่าวหาว่าคู่กรณี เป็นผู้แอบถ่ายภาพเหล่านั้นและนำออกไปเผยแพร่ และได้ดำเนินการเพื่อที่จะแจ้งความดำเนินคดี ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู กับร้อยเวร ผู้เสียหายได้มาแจ้งข้อหาพรากผู้เยาว์ การกระทำอนาจารเผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดความเสียหาย และเรียกร้องค่าเสียหาย จากคู่กรณี ร้อยเวรได้รับเรื่อง แต่ให้คู่กรณีไกล่เกลี่ย และยอมความกัน เนื่องจากทั้งสองคนได้มีความสัมพันธ์และรู้จักกันมาก่อน โดยผู้คู่กรณีได้ยินยอมชดเชยต่อผู้เสียหาย เมื่อตกลงยอมความกันแล้ว ร้อยเวรเจ้าของคดีที่รับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ลงบันทึกเป็นหลักฐาน และเป็นพยานในการเจรจาครั้งนี้ คดีจึงได้สิ้นสุดลงโดยไม่มีฟ้องร้องและสู่กระบวนการทางกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของผู้เสียหาย คือ เพื่อน อาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้เสียหายคือ บิดา มารดา โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง คือ ร้อยเวรเจ้าของคดี ผลการเจรจามีความพึงพอใจ

เรื่องพิพาทที่ ๒ เรื่องขู่สาวระหว่างศึกษามูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ย คู่กรณีและผู้เสียหาย ได้คบหากับผู้เสียหายในระหว่างเรียนหนังสือ และมีความสัมพันธ์กันขู่สาว

จนเกิดตั้งครรรค์ และความได้ทราบถึงคณะครูฝ่ายปกครองของโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงได้เชิญผู้ปกครองมาพบ เพื่อที่จะคาดโทษเพราะทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน จากการพิจารณาของทางโรงเรียนทางฝ่ายปกครองมีความเห็นให้ออกโรงเรียน ทางผู้อำนวยการโรงเรียนจึงรับทราบและยังไม่แจ้งผล เมื่อบิดามารดาทราบเรื่อง ได้ไปพบกับบิดามารดาคุณุภกรณีเพื่อแจ้งให้ทราบถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นและจะเอาความกับคุณุภกรณี จึงได้เจรจายอมความกัน โดยบิดามารดาคุณุภกรณียอมรับผิดและขอหมั่นหมาย และจะจัดการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณี ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยคุณุภกรณีคือ บิดาและมารดา ฝ่ายผู้เสียหายคือ บิดาและมารดา และป้า

เรื่องพิพาทที่ ๓ เรื่องผู้สาว มูลเหตุของการที่นำไปสู่การไกล่เกลี่ยคุณุภกรณีได้ไปเที่ยวงานกับผู้เสียได้พากันไปเที่ยวกันงานเพื่อชมหมอลำในหมู่บ้าน โดยทั้งสองอยู่ชมหมอลำกันจนเกือบสว่าง ตอนกลับได้ไปส่งที่บ้านบิดามารดาของผู้เสียหายไม่พอใจจึงได้เอาเรื่อง จึงได้เรียกร้องค่าเสียหาย และได้ยอมความกันชัดใช้ค่าเสียหายเรื่องจึงได้ยุติลง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของคุณุภกรณีคือ บิดา มารดา ผู้เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยฝ่ายผู้เสียหายคือ บิดา มารดาและญาติ

๕.๑.๓ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

กรณีพิพาทที่เกิดจากการการจราจรทางบก ๓ กรณี

เรื่องพิพาทที่ ๑ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ยต่างมีรูปแบบและวิธีที่ไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับสถานที่และแต่ละเหตุการณ์ กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องพึ่งพามิติทางวัฒนธรรม เข้ามาช่วยเป็นตัวกลางเพราะทุกๆ ฝ่ายต่างเป็นคนอีสานมีภาษาวัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องในความเป็นเครือญาติ สังคมจึงเกิดความสงบสุขได้จนถึงทุกวันนี้ จากกรณีหนึ่ง ในส่วนของผู้เสียหาย สรุปได้ว่าสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ในส่วนของผู้เสียหายที่บิดาเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาสิ่งแรกที่จะต้องคิดถึงคือ คนในครอบครัว เพราะครอบครัวมีความสัมพันธ์กัน มีการสมรสและมีการสืบสายโลหิต ก่อให้เกิดความผูกพันกันและสังคมอีสานจะอยู่กันแบบครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ญาติพี่น้องและผู้สืบสายโลหิตและอาจมีปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งต่างมีความรัก ความรับผิดชอบต่อกัน ฉะนั้นคนในครอบครัวถึงเป็นกลุ่มหลักในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่สำคัญ ส่วนคุณุภกรณีก็ปล่อยให้ไป ตามกระบวนการกฎหมาย เพราะได้รับการคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประกันภัย ในชั้นตอนแรก แต่ก็มีความรับผิดชอบและมีน้ำใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีความรู้สึกแบ่งแยกชั่วดี การกระทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตนับได้ว่าเป็นความทุกข์ ด้วยความรู้สึกแบ่งแยก การเจรจาพูดคุยจึงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การยุติปัญหา เพราะว่า ทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นคนภาคเดียวกัน พูดภาษาเดียวกันและมีขนบธรรมเนียม

ประเพณีเดียวกัน และยึดถือยึดครอง ตามแบบอิสลาม จึงนำไปสู่การเจรจาให้ประสบผลสำเร็จในที่สุด

เรื่องพิพาทที่ ๒ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีพิพาทในเรื่องกรณีนี้พบว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ ภาวะความเป็นผู้นำ เพราะรองนายกเทศมนตรีเทศบาล และปลัดเทศบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะ ที่เป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในการชวนสังคมที่สูง จึงได้รับความเกรงใจและการให้ความเคารพจากผู้คนสังคมท้องถิ่นเทศบาล อีกทั้งผู้นำชุมชนก็มีบทบาทในฐานะผู้แทนชุมชน ที่ทางเทศบาลเป็นผู้แต่งตั้งและได้รับการคัดเลือกมาจากประชาชนในชุมชนเช่นเดียวกัน จึงมีความสัมพันธ์ในระบบโครงสร้างหน้าที่ที่ขับเคลื่อนสังคมและชุมชน

เรื่องพิพาทที่ ๓ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากการเกิดกรณีพิพาท สิ่งที่สำคัญยิ่งในการเจรจา คือ ความมีน้ำใจของผู้คนในสังคมชุมชนในชนบทอิสลาม ซึ่งต่างยึดถือในยึดครอง ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น มิติทางวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทในครั้งนี้ สรุปได้ว่า คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ต่างนึกถึงบุคคลในครอบครัวเป็นอันดับแรก และบุคคลที่มีความสำคัญในสังคมและผู้คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ การเจรจาในครั้งนี้ คู่กรณีได้แสดงออกถึงน้ำใจและความมีไมตรี ความสัมพันธ์เพื่อยุติปัญหาจึงทำให้เรื่องพิพาทได้สิ้นสุดลง

กรณีพิพาทเรื่องผู้สาว ๓ กรณี

เรื่องพิพาทที่ ๑ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีการทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม และกฎหมายคือระเบียบแบบแผน ที่ทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามตัวบทกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ ในส่วนของเจ้าของหอพักก็มีกฎหมายของหอพัก ส่วนผู้นำชุมชนก็รักษาระเบียบของชุมชน มิติทางวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในสังคมเพราะผู้ที่ทำการไกล่เกลี่ย ล้วนแล้วต่างก็เป็นบุคคลที่คนในสังคมให้ความเคารพเชื่อถือ เพราะส่วนมากมีความเกี่ยวพันกัน ในทางระบบเครือญาติ ภาษา ศาสนาและชนบ จารีตประเพณี

เรื่องพิพาทที่ ๒ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีการทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับวิถีชุมชน คือ ระเบียบแบบแผนที่คนในสังคมควรจะต้องปฏิบัติและกฎหมายที่มีข้อระเบียบบังคับ หากไม่มีการนำเรื่องราวไปบอกกล่าวทางคู่กรณี อาจเกิดเหตุการณ์ที่อาจไม่คาดคิดเกิดขึ้นก็ได้ เพราะผู้คนในสังคมจะต้องมีความเกี่ยวพันกัน อาศัยซึ่งกัน

และกัน เมื่อมีความแตกแยกก็ทำให้สังคมขาดความสงบสุขและส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้ ความสัมพันธ์ในสังคมที่จะต้องการที่อยู่ ต้องการอาหาร ต้องการเครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค จึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ระบบครอบครัวและระบบเครือญาติล้วนแล้วก็เป็นพื้นฐานทางสังคมที่มีมายาวนาน เพียงแต่จะได้รับการขัดเกลามากน้อยเพียงใด และมีจิตสำนึกหรือไม่ แต่ในสังคมอีสานที่ส่วนมากเป็นระบบครอบครัวขยาย จึงมีความสัมพันธ์กันและมีความแน่นแฟ้น และการใกล้ชิดภริยาภรรยาถึงได้จบลงด้วยความพอใจและรักใคร่กันด้วยดีเสมอมา

เรื่องพิพาทที่ ๓ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้ชิด จากกรณีการทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้ชิดคือ การให้ความสำคัญกับ วิถีชาวบ้านที่ต้องยึดถือ การใกล้ชิดถึงต้องให้ผู้นำหรือผู้ที่มีความอาวุโสและเป็นที่เคารพนับถือภายในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีบทบาทสำคัญในการใกล้ชิด เพื่อยุติปัญหากรณีพิพาทการทะเลาะวิวาท นับเป็นปัญหาทางสังคม บ่งบอกถึงความล้มเหลวของสังคมในยุคปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมตะวันตก แต่สิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือ ความเป็นสายเลือดและความเป็นครอบครัว ที่ประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูก การใกล้ชิดจึงได้ยุติลงเพราะผู้ปกครองมีความรับผิดชอบและความมีน้ำใจของคนในชุมชน

กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี

เรื่องพิพาทที่ ๑ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้ชิด จากกรณีผู้สาวจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้ชิดคือ การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคมและที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์กันระหว่างความเป็นเพื่อน และมีความสัมพันธ์กันในความเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ ซึ่งล้วนแล้วมาจากพื้นฐานทางสังคมที่ได้สั่งสมกันมา และกฎหมายก็คือสิ่งที่ควบคุมสังคมเมื่อไม่มีทางออกที่ดี

เรื่องพิพาทที่ ๒ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้ชิด จากกรณีผู้สาวจนก่อให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการใกล้ชิดคือ การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม และความเป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นตัวควบคุมสังคมเพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติเดียวกัน หากไม่เคร่งครัดในแนวทางปัญหาทางสังคมก็จะเกิดขึ้นโดยไม่มีที่สิ้นสุดได้ ความสัมพันธ์ในทางสังคมจึงเป็นช่องทางหนึ่ง ที่ทำให้สังคมอ่อนแอ แต่ก็เพื่อให้เกิดความสุจริตใจและเพื่อแก้ปัญหาในระยะสั้น

เรื่องพิพาทที่ ๓ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย จากกรณีผู้สาวจนทำให้เกิดความเสียหายในครั้งนี้ สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยคือ การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยและวิเคราะห์ การใช้มิติทางวัฒนธรรมในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทโดยผ่านมิติทางวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู คณะผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังนี้

สภาพการดำเนินชีวิตของชุมชน ของคนอำเภอเมืองหนองบัวลำภู มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม ทำให้สภาพสังคมมีความเป็นระเบียบ และสงบสุข และมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ โดยพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ ทำนา และทำไร่ ส่วนกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น การทอผ้าฝ้ายแบบกี่กระตุก การใช้สิริธรรมชาติ (เปลือกไม้) การปั้นหม้อ การจักสาน การทำสวนลำไย และมีเทศกาลที่สำคัญคือการจัดเทศกาลงานเที่ยวหอยหิน กินลำไย ไหว้หลวงปู่ขาวในต้นเดือนสิงหาคม ประจำปี ชาวอำเภอเมืองหนองบัวลำภูส่วนมากมีชาติพันธุ์เป็นชาวอีสาน กว่าร้อยละ ๘๐ ดังนั้นการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) จึงตั้งอยู่บนรากฐานของโลกทัศน์ต่างๆ ที่ถ่ายทอดสืบตั้งนั้นระบบคิดความเชื่อต่างๆ จะมีบริบทของโลกทัศน์เหล่านี้สอดแทรกมาด้วย ดังที่ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ได้ศึกษาโลกทัศน์ของชาวอีสาน ได้สรุปไว้ว่า คนอีสานยกย่องนับถือคนที่มีความประพฤติดี ชื่อสัตย์ สุจริต สัมมาอาชีพะ แม้จะยากจนก็ขอให้เป็นคนดี คำของคนอยู่ที่การทำความคิด คนดีที่การแสดงออกทั้ง กาย วาจา ใจ ดูที่ความเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดี สามารถแยกได้ว่าอะไรคือคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม อะไรคือบาป บุญคุณโทษ เป็นผู้ประพฤติดีมั่นในสัจธรรมและฆราวาสธรรม คนที่ไม่มีคุณธรรมเรียกว่า คนดิบหรือคนตาย คือเป็นคนแต่ชื่อ ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย ดังคำกล่าว “คนตายนี้ไม่มีใครงานเป็นมู ตายกะตายอยู่หันหันมือมูมี” “ทุกข์ยากย้ายขอขาดแลงกาย อย่าได้ลิ้มความดีเที่ยงจริงจำหมั้น” ในความเป็นคน ชาวอีสานมีความเชื่อว่าจะเกิดมาเป็นคนได้นั้น ต้องเกิดเป็นอย่างอื่นมาก่อน ทั้งนี้แล้วแต่ใครจะมีกรรมมากน้อยแตกต่างกันไป การเกิดเป็นสัตว์อื่นละครั้งเรียกว่าการใช้ชาติ (ใช้กรรม) การเกิดเป็นคนก็เป็นการใช้ชาติ แต่ถือว่าเกิดดี เพราะเป็นสัตว์ประเสริฐ แม้จะเกิดเป็นคนมีอวัยวะไม่ครบ ๓๒ ก็ยังดีกว่าเกิดเป็นอย่างอื่น ดังนั้นเมื่อเกิดแล้วจึงต้องระมัดระวังรักษาการกตัญญูหมั่นเพียร การทรมาน หรือ

การฆ่าคนไม่ว่าจะโดยวิธีใด ถือว่าเป็นการก่อกรรมทำเข็ญเป็นบาปมหันต์สูงสุด ตกนรกหมกไหม้ทั้งชาตินี้และชาติหน้า ข้อห้ามทางพุทธศาสนาที่ไม่ให้คนกินเนื้อมนุษย์นั้น คงเป็นอุบายป้องกันไม่ให้คนฆ่ากันนั่นเอง คงไม่ใช่เพราะเนื้อมนุษย์มีรสโอชะอย่างที่บางคนเข้าใจ และคนอิสานยกย่องนับถือคนที่ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เมื่อทำแล้วต้องทำให้ดี มุ่งมั่น เพียงพยายามจนเกิดผลสำเร็จ

สังคมอิสานยึดเกาะกันโดยมีฮีต-คอง ทำหน้าที่เป็นกฎ ระเบียบ เพื่อเป็นบรรทัดฐาน (Social norm) ให้สังคมประพฤติปฏิบัติตามอันจะนำไปสู่ความสงบสุขร่วมกัน สังคมอิสานอบรมสั่งสอนและเน้นเรื่องฮีต-คอง โดยสอนกันทุกเพศทุกวัย ทุกชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองแม้กระทั่งพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์เพราะพร้อมด้วยศีล วินัยก็ไม่ละเว้น ฮีต-คอง จึงเหมือนกฎหมายของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม เพราะกำหนดหน้าที่ จริยธรรมของชนทุกชั้นไว้ตามสภาพของสังคมนั้นๆ สังคมใดปฏิบัติตามฮีต-คอง ก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าปฏิบัติขาดตกบกพร่องก็เกิดทุกข์ สำหรับบทลงโทษการผิด การดำเนินชีวิตของสังคมเกษตรแบบชาวบ้านอิสาน โดยทั่วไปจะยึดถือและปฏิบัติตามกรอบของฮีตสิบสอง หมุนเวียนเป็นวัฏจักรทั้งรอบปี ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญสุนทานและการประกอบอาชีพ สังคมอิสาน ให้เกียรติและยอมรับนับถือสิทธิส่วนบุคคล ไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายน้ำใจกัน ต้องการสิ่งใดก็เอ่ยปากขออนุญาตจาเจ้าของเสียก่อน ไม่หยิบฉวยเอาโดยพลการ เข้าชั้น ตื่นเช้าขึ้นมาออกหาขุดจืดจืดตามกองขี้ควาย เมื่อไปพบกองขี้ควายที่มีไม้ปักอยู่เขาจะไม่ขุดหาขุดจืดอย่างเด็ดขาดเพราะนั่นมีผู้จองไว้แล้ว เมื่อเดินผ่านเรียกสวนไร่นาไปพบไปเห็นสิ่งของของคนอื่น ตามกระท่อมเถียงนาเขาจะไม่หยิบฉวยเอาเป็นของตนเอง ถ้าจำเป็นอยากขอใช้บ้างเล็กน้อย ไม่มีเจ้าของเฝ้าอยู่ด้วย ก็จะทำพิธีขอ โดยพูดว่า "ขอเกลือกจักหน้อยแนเด้อ ขอปักหุงจักหน้อยแนเด้อ" และแม้กระทั่งเขารู้สิ่งนั้นไม่มีเจ้าของเป็นคนเขาก็ยังรู้สึกว่าเป็นสมบัติของเทวดาฟ้าดิน ถ้าอยากได้ก็ต้องขอเช่นเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคนอิสานเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีโลกทัศน์ต่อสังคมในทางที่ดีและเป็นโลกทัศน์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของสังคมอย่างปกติสุข

โดยทั่วไปสังคมชาวบ้านซึ่งเป็นสังคมเกษตรหรือวัฒนธรรม ชาวนาจะให้ความสำคัญต่อผู้ที่มีที่นาทำกินเป็นของตนเอง ไม่เช่าคนอื่นเขา ชาวอิสานจึงชอบที่จะบุกเบิกหาที่ทำกินเป็นของตนเอง ถ้าเขาที่นาเขาทำจะรู้สึกว่ามีค่าตายน้อยหน้า เมื่อทำนาก็พยายามให้ได้ผลผลิตข้าวมากๆ ชาวบ้านจะวัดฐานะกันด้วยปริมาณข้าวในเล้า (ยุ้ง) ครอบครัวใดมีเล้าข้าวใหญ่ก็มีหน้ามีตา สังคมชาวบ้านอิสานจึงยกย่องคนที่ "มีนาดี มีควายดี มีเล้าข้าวใหญ่" ชาวบ้านมีความเห็นว่า การมีอาหารการกินอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เป็นสิ่งสำคัญกว่าการปรุงแต่งรูปโฉมภายนอก ด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์หรือ "เฮ้" ด้วยเครื่องประดับ ประดาทั้งหลาย คนที่แต่งตัวโก้ แต่ไม่มีข้าวในเล้า ชาวบ้าน

ไม่นับถือ เขามันจะพูดว่า "โกซื่อๆ แต่ไม่มีซีลิจิ" ยกเว้นพวกพ่อค้า ข้าราชการที่ไม่ได้ทำนา โดยเฉพาะพวกข้าราชการ ชาวบ้านถือว่าเป็นพวกที่ "แล้งบ่เสีย ท่วมบ่เสีย" หรือ "พวกน้ำออกบ่อ" คือพอสิ้นเดือนก็ได้รับเงินเดือน ทุกเดือนไป

สมาชิกในสังคม ต้องรู้จักการแบ่งปันคือรู้จักให้ และรับจะมีแต่ให้ถ่ายเดียวหรือรับเอาถ่ายเดียวหรือรับเอาถ่ายเดียวคงดำรงอยู่ไม่ได้ การที่ชาวอีสานสนใจในการทำบุญ นอกจากอยากจะได้บุญแล้ว เหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การให้ทานหรือจาคะ ชาวบ้านยกย่องนับถือคนที่รู้จักให้ทานแบ่งปันแก่คนอื่น และมักจะพูดอยู่เสมอว่าเป็นคนดีในดีเหมือนพระเวส หมายถึงพระเวสสันดร ที่มีทานบารมีเป็นเลิศนั่นเอง เมื่อได้รับการแบ่งปันแจกทานไปแล้ว ชาวบ้านก็ถือว่า มีพันธกรณีต่อกัน คือ ต้องหาทางตอบแทนบุญคุณให้ได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จากความดีอันนี้เองจึงทำให้นักการเมืองหรือผู้แสวงหาผลประโยชน์จากชาวบ้านบางคนนำสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ มาแจกชาวบ้าน แล้วเรียกร้องสิ่งตอบแทนภายหลัง การให้การรับจึงมีความสำคัญ สิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ โสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ภูต ผี จิต วิญญาณ ชาติภพ ไชยชะตา ราศี เคราะห์ พรหมลิขิต ตลอดทั้งสิ่งเร้นลับ มหัศจรรย์ทั้งหลาย จึงสรุปได้ว่า ชาวอำเภอเมืองหนองบัวลำภู มีคติความเชื่อในฮีตในคองและเชื่อในเรื่องบุญ กรรม เหมือนชาวอีสานทั่วไป

รูปแบบของกรณีพิพาทผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นของกรณีพิพาทไว้ ๓ กรณี คือกรณีพิพาทที่เกิดจากการการจรรยาบรรณ ๓ กรณี โดยมีเรื่องพิพาท ๓ เรื่องที่ทำการศึกษาคือ เรื่องที่ ๑ อุบัติเหตุรถชนกันทำให้บาดเจ็บและเสียชีวิต เรื่องที่ ๒ ชับซีรดโดยประมาททำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ เรื่องที่ ๓ ชับรถประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายบาดเจ็บ กรณีพิพาทที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท ๓ กรณี โดยมีเรื่องพิพาท ๓ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๑ ทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สิน เรื่องที่ ๒ การทำร้ายร่างกายทำให้ได้รับบาดเจ็บ เรื่องที่ ๓ ทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สิน กรณีพิพาทเรื่องชู้สาว ๓ กรณี ได้ทำการศึกษา ๓ เรื่องคือ เรื่องที่ ๑ การกระทำชำเราบุคคลอื่น ซึ่งมีไต่กรรยาพรากผู้เยาว์ กระทำอนาจาร และเผยแพร่ภาพทางอินเทอร์เน็ต เรื่องที่ ๒ เรื่องชู้สาวระหว่างศึกษา เรื่องที่ ๓ เรื่องชู้สาว โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงมูลเหตุในการนำไปสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งสรุป เลี้ยงบุญเลิศชัยได้กล่าวถึง หลักการและแนวคิดในการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท ในประเด็น ความขัดแย้งและข้อพิพาทไว้ว่า ข้อพิพาทคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมเดียวกันหรือต่างสังคมกัน และอาจเป็นความขัดแย้งของบุคคลที่เป็นปัจเจกชนด้วยกัน หรือปัจเจกชนกับรัฐ ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกเชื้อชาติ ทุกสัญชาติ และทุกระดับที่มีความสัมพันธ์ หรืออาจสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ความขัดแย้งมักเกิดจากความต้องการของผู้คนในสังคม ที่ไม่สอดคล้องกันและมีผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจ

เกิดผลทางรูปธรรม หรือยังเป็นเพียงแค่ความรู้สึกว่าอาจกระทบก็ล้วนนำไปสู่ความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น ซึ่งตรงกับชลธิรา สัตยาวัดณา ที่ได้กล่าวไว้ว่า พัฒนาการสิทธิชุมชน ในสังคมไทย ที่เกี่ยวกับความขัดแย้งและข้อพิพาท ชนชั้นในสังคมไทยภายหลังการก่อเกิดของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไว้ว่า ในความเป็นจริงการก่อเกิดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ ก็ได้หมายความว่า ความขัดแย้งและข้อพิพาทระหว่าง นักการเมืองกับนักการเมือง ข้าราชการกับข้าราชการ ข้าราชการกับนักการเมือง รัฐบาลกับประชาชน รัฐบาลกับองค์กรรัฐวิสาหกิจและธุรกิจองค์กรวิสาหกิจ และภาคธุรกิจกับประชาชน หรือประชาชนกับประชาชน จะยุติลงไปด้วยทันที ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ ทั้งนี้เพราะระบบโครงสร้างของสังคมไทยที่ดำรงอยู่ ผลพวงของการพัฒนาสังคมไทยที่ผ่านมาในอดีต ล้วนเป็นการพัฒนาที่แม้จะมีด้านของความเจริญก้าวหน้า แต่ก็มีด้านของการเบียดเบียนทำลาย และสร้างปัญหาสะสม จนเมื่อมีเงื่อนไขและโอกาส ปัญหาหมักหมมก็ปรากฏขึ้นมา แม้มีรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๕๔๐ จะประกาศใช้ไปแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผลพวงของการพัฒนาภายใต้อิทธิพลของทุนนิยมข้ามชาติจากประเทศมหาอำนาจ ที่มีบทบาทในการจัดระเบียบในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีอิทธิพลต่อรัฐไทย ได้ส่งผลทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญติดตามมามากมาย ทั้งปัญหาการทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ปัญหาการละเมิดสิทธิ มีการใช้อำนาจรัฐจากศูนย์กลาง โดยละเลยชุมชนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ศราวุฒิ ประทุมราช โดกล่าว กรณีปัญหาที่เป็นผลมาจากการพัฒนา ที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชนแล้ว ความขัดแย้งและกรณีพิพาทที่เป็นผลมาจากโครงสร้างของสังคมไทยก็ยังขึ้นอีกมากมายในส่วนของรัฐกับธุรกิจเอกชน เอกชนกับเอกชน หรือแม้แต่ความขัดแย้งในหมู่ของประชาชนด้วยกันเอง ซึ่งปรากฏเป็นข่าวที่มักจะเรียกหรือแยกเป็นข่าวชาวบ้านให้ได้ทราบทุกเช้าเป็นประจำ ซึ่งถ้าหากประชาชนและทุกฝ่ายทุกผู้ทุกนามมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิของแม่และเด็ก สิทธิในการมีงานและสิทธิ ในการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิที่จะได้รับหลักประกันในกระบวนการยุติธรรมสิทธิในทรัพย์สินและทรัพย์สินทางปัญญา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการแสดงออก และสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารเสรีภาพ ในการร่วมกลุ่มและการชุมนุมโดยสงบ สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และได้รับการบริการสาธารณะ สิทธิในการจัดการทรัพยากรและกำหนดวิถีชีวิตของตนเองฯลฯ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติ ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการระงับการเกิดข้อพิพาทในเบื้องต้น แต่เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาท มีทั้งตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้หรือตัวแปรที่มีมาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ มี

ทั้งที่มาจากระบบการพัฒนาที่กระตุ้นความต้องการ อย่างไม่สิ้นสุดมากกว่าความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายจะต้องหาวิธีการ และสร้างกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

กระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทในเขตอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ส่วนมากจะใช้สถานที่บ้านของผู้เสียหายเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ย จะมีบางกรณีที่จะต้องใช้สถานที่กลางคือ สถานีตำรวจ เป็นสถานที่ไกล่เกลี่ย เพราะหากตกลงกันไม่ได้ก็จะดำเนินคดีตามกระบวนการทางกฎหมาย บางกรณีก็เข้าสู่กระบวนการของศาล สรุปได้คือ คดีความส่วนมากจะมาสิ้นสุดลงด้วยการไกล่เกลี่ยแทบทุกคดี เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและไม่มีกำลังทรัพย์พอ ที่จะปล่อยให้สู่กระบวนการศาลได้ ดังที่สภาพนายความแห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในคู่มือการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทไว้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการบริหารจัดการเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นวิธีหนึ่งและเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาท แทนการนำคดีไปสู่ หลักการสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงมีหลักการสำคัญอยู่ที่ความพยายามที่จะยุติข้อพิพาทโดยให้คู่พิพาททำความเข้าใจ ตกลงกัน โดยมีคนกลางเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย คนกลางจึงต้องทำหน้าที่ด้วยความอิสระ ปราศจากอคติทั้งปวงต่อคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ปรัชญาของการทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงอยู่ที่ความตั้งใจและพยายามให้คู่พิพาทสามารถทำความเข้าใจและคืนดีกันได้ เพื่อความสุขของคู่พิพาทและสังคมในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางได้กำหนดให้การระงับข้อพิพาทโดยทางเลือก ซึ่งรวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นกระบวนการที่จะต้องถูกนำไปใช้ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล หรือก่อนเข้าสู่กระบวนการทางศาล อย่างเต็มรูปแบบแล้วก็ตาม ก็ไม่อาจแก้ไขความล่าช้า และปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลจำนวนมากได้ ในที่สุดจึงต้องนำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นทางเลือกหนึ่งของการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น จึงกล่าวได้ว่า กรณีพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการศาล ในจังหวัดหนองบัวลำภู ตามที่ศึกษา ๓ กรณี มีเพียงกรณีเดียวที่เป็นกรณีอุบัติเหตุทำให้บาดเจ็บและเสียชีวิต เท่านั้นที่เข้าสู่กระบวนการศาล เพราะมีการประกันภัยเข้ามาเกี่ยวข้อง

มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย ที่เกิดขึ้นทั้ง ๓ กรณี กรณีพิพาทที่เกิดจากการจราจรทางบก ๓ กรณี เรื่องพิพาทกระบวนการไกล่เกลี่ยต่างมีรูปแบบและวิธีที่ไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับสถานที่และแต่ละเหตุการณ์ กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องพึ่งพามิติทางวัฒนธรรม เข้ามาช่วยเป็นตัวกลางเพราะทุกๆ ฝ่ายต่างเป็นคนอีสานมีภาษา วัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องในความเป็นเครือญาติ สังคมจึงเกิดความสงบสุขได้จนถึงทุกวันนี้ จากกรณีทีหนึ่ง ในส่วนของผู้เสียหาย สรุปได้ว่าสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ในส่วนของผู้เสียหายที่บิดาเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาสิ่งแรกที่จะต้องคิดถึงคือ คนในครอบครัวเพราะครอบครัวมีความสัมพันธ์กัน มีการสมรสและมีการสืบสายโลหิต ก่อให้เกิด

ความผูกพันกันและสังคมอีสานจะอยู่กันแบบครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ญาติพี่น้องและ ผู้สืบสายโลหิตและอาจมีปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วยกันซึ่งต่างมีความรัก ความรับผิดชอบต่อกัน ฉะนั้นคนในครอบครัวถึงเป็นกลุ่มหลักในกระบวนการใกล้เคียง ที่สำคัญ ส่วนคู่กรณี ก็ปล่อยให้ไปไปตามกระบวนการกฎหมาย เพราะได้รับการคุ้มครองตามพระราช บัญญัติคุ้มครองประกันภัย ในชั้นตอนแรก แต่ก็มีความรับผิดชอบและมีน้ำใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีความรู้สึกแบ่งแยกชั่วดี การกระทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตนับได้ว่าเป็นความทุกข์ด้วยความรู้สึกแบ่งแยก การเจรจาพูดคุยจึงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การยุติปัญหา เพราะว่า ทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นคนภาค เดียวกัน พูดภาษาเดียวกันและมีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และยึดถือยึดครอง ตามแบบ อีสาน จึงนำไปสู่การเจรจาให้ประสบผลสำเร็จในที่สุด การให้ความสำคัญกับจารีต คือ เป็น ระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนหรือทำผิดทางศีลธรรม สังคม อาจรังเกียจและตัดออกจากสังคม

โลกทัศน์ของชาวจังหวัดหนองบัวลำภู มีโลกทัศน์ต่อศาสนาหรือคติทางศาสนา ในบรรดา สิ่งเหนือธรรมชาติทั้งหลาย ศาสนาเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของชาว อีสานมากที่สุด ชาวอีสานเห็นว่าสังคมมนุษย์ต้องมีศาสนา ถ้าปราศจากศาสนาจะทำให้สังคมป่าเถื่อน คนไม่รู้ดีรู้ชั่ว ไม่ละอายหรือเกรงกลัวต่อบาป บ้านเมืองจะวุ่นวาย และวิบัติล่มจม ศาสนา เป็นเสาหลัก ในการยึดเหนี่ยวของจิตใจเป็นหลักแห่งความเชื่อถือศรัทธา ไม่ว่าจะมีความเชื่อ ส่วนบุคคลหรือความเชื่อของกลุ่มบุคคล และในทัศนะของชาวอีสานนั้น ศาสนาที่แท้จริง คือ พุทธศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพดา ภูต ผี เข้ามาผสมกลมกลืนด้วย จึงเป็นรูปแบบ ที่เรียกว่า พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน และเนื่องจากชาวอีสานเห็นว่าศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่ สำคัญของจิตใจ ดังนั้นเมื่อไปสร้างบ้านแปลง เมืองในที่ใดชาวอีสานจะหาบริเวณสำหรับสร้างวัด ไว้ด้วย เพราะถือว่ามีหมู่บ้านก็ต้องมีวัด เมื่อมีวัดก็ต้องมีพระสงฆ์ หมู่บ้านใดไม่มีพระสงฆ์ประจำ วัด ชาวบ้านจะจิตใจหดหู่ ชาติที่พึ่งเป็นอย่างยิ่ง ต้องลงทุนลงแรงไปนิมนต์พระจากหมู่บ้านอื่น หรือไม่ก็ไปหาเช่าพระสงฆ์ จากหมู่บ้านอื่นมาประจำวัด อย่างน้อยก็ในช่วงเช้าพรรษาถึงบุญฐิน การนับถือศาสนาของชาวอีสานจึงเป็นการเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์รวมของศาสนาอย่างไม่ขาดตก บกพร่องอันได้แก่ ศรัทธาต่อคำสอนซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมคำสอน ชั้นปรมาติ ชาวบ้านเห็นว่าไม่มีสิ่งใดมาลบล้างได้ นั่นคือคำสอนของพระพุทธเจ้า ศรัทธาต่อพิธีกรรม เมื่อมีคำสอนหลักธรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีแล้วก็มีพิธีกรรมเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนาอาจเป็นสิ่งเดียวกับขนบ ธรรมเนียมประเพณีที่สมาชิกของสังคมยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ศรัทธาต่อผู้ประกอบพิธีกรรม อัน หมายถึงพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกสืบทอดศาสนา และถ้าตามนัยพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ที่มีการ ผสมกลมกลืนของพุทธ พราหมณ์ ผี ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นก็ต้องรวมไปถึง จ้ำ คนทรง หมอผี

หมอสุนทรวิญญูด้วย และชาวอีสานเชื่อเรื่องบุญกรรม หลักของศาสนาพุทธที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อโลกทัศน์ของชาวอีสานหลักบุญกรรม ตามความเข้าใจของชาวอีสานนั้น “บุญ” คือผลของการทำความดี แนวทางแห่งการทำดี คือการประพฤติธรรม หรือการปฏิบัติตามจารีตที่เรียกว่า “ฮีตคอง” ดังที่ระบุไว้ใน ฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ และเข้าใจว่า “กรรม” คือการทำชั่ว หรือ การปฏิบัติ นอกฮีตนอกคอง หรือผิดจารีตประเพณี

และชาวจังหวัดหนองบัวลำภู เชื่อว่าบุญกรรมจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติ อย่างไม่มีข้อยกเว้น บุญกรรมทำให้สัตว์ทั้งหลายถือกำเนิดเป็นสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติตามลักษณะและความมากน้อยของบุญกรรมที่ได้ทำไว้การเกิดเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม กฎบุญกรรมให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนอยู่แล้ว จึงไม่พึงอิจฉา ริษยาในความแตกต่างของบุคคล และมนุษย์เกิดมาก็ “ใช้กรรม” ด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น มนุษย์จึงจากทัศนะดังกล่าวทำให้ชาวอีสานเป็นพวกที่ใฝ่หาบุญ ชาวอีสานมองธรรมชาติของมนุษย์ว่าเกิดมาประเสริฐกว่าสัตว์อื่น เพราะมีผลบุญมากกว่าสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกได้เกิดมาเป็นมนุษย์ แต่มนุษย์แต่ละคนต่างประกอบบุญกรรมต่างระดับและต่างลักษณะกัน จึงทำให้มนุษย์เกิดมาแตกต่างกันทั้งในชาติกำเนิด ความเป็นอยู่ทั้งมวลจนกระทั่งถึงตายก็ต่างกัน เมื่อผนวกเข้ากับความเชื่อในธรรมชาติของมนุษย์ตามกฎหมายของบุญกรรม ดังที่กล่าวมาแล้วโลกทัศน์เช่นนั้น ได้กลายมาเป็นแนวทางแห่งความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ของชาวอีสาน ซึ่งได้แก่ การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ แบบอื่นๆ ในสังคม ต่างอยู่ในแนวของทัศนะต่อโลกในแง่บุญกรรมทั้งสิ้น

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูมี ข้อดี เพราะความสะดวก มีความรวดเร็ว ประหยัดและรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี พร้อมทั้งได้สร้างความพึงพอใจให้แก่ทั้งผู้เสียหาย คู่กรณีและคนกลางที่ทำการไกล่เกลี่ย พร้อมทั้งได้รักษาชื่อเสียงตลอดทั้งสร้างความสงบสุขแก่คนในสังคมได้

ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพนายความแห่งประเทศไทยที่กล่าวไว้ว่า ข้อดีของการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอม คือ มีความสะดวก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่มีแบบพิธีมากนัก ค่อนข้างจะยืดหยุ่นและเป็นมิตรกันมากกว่า การพิจารณาคดีไทยในศาลสามารถดำเนินการได้ที่บ้านผู้ไกล่เกลี่ย โรงเรียน วัด หรือสถานที่ใดที่พิจารณาเห็นว่าเหมาะสมก็สามารถกระทำได้ มีความรวดเร็ว การไกล่เกลี่ยใช้เวลาในการดำเนินการไม่นานนัก ก็สามารถที่จะทราบได้ว่า คู่พิพาทตกลงกันได้หรือไม่ หากตกลงกันได้ก็จะทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปโดยเร็ว คู่พิพาทก็ไม่สามารถที่จะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อประวิงการพิจารณาคดีให้ล่าช้าได้ มีความประหยัดค่าใช้จ่าย การไกล่เกลี่ยใช้เวลาในการดำเนินการไม่มากนัก ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีต่างๆ เช่น

ค่าธรรมเนียมศาล ค่าป่วยการทนายความ ที่ปรึกษากฎหมายตลอดจนค่าดำเนินการในชั้นอุทธรณ์ฎีกา ทั้งยังลดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดีนอกจากนี้ การประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้อง ก็จะได้รับค่าธรรมเนียมศาลคืน รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท เมื่อคู่พิพาทสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกัน ได้จะทำให้ลดข้อขัดแย้งข้อโต้แย้งกัน สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือทำธุรกิจร่วมกัน ตลอดจนปฏิบัติตามสัญญาต่อไปจนแล้วเสร็จ โดยไม่กลายเป็นชนวนลูกกลมไปสู่ข้อพิพาทที่รุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งจะเป็นผลดีกับทุกฝ่าย สร้างความพึงพอใจให้แก่คู่พิพาท การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่ใช้เทคนิคการเจรจาต่อรอง และหลักจิตวิทยา รวมทั้งหลักกฎหมายเพื่อโน้มน้าว ให้คู่พิพาทยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กัน โดยไม่มีการชี้ขาดดังเช่นการพิจารณาคดีของศาล จึงไม่เกิดความรู้สึกว่ามีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ อันทำให้เกิดความรู้สึกเสียหายหรือเสียศักดิ์ศรี จึงเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่าย รักษาชื่อเสียงหรือความลับทางธุรกิจของคู่พิพาท กระบวนการไกล่เกลี่ยดำเนินการเป็นความลับ พยานหลักฐานที่นำเสนอในชั้นไกล่เกลี่ย ไม่อาจนำไปเปิดเผยหรือใช้เป็นพยานในชั้นอนุญาโตตุลาการหรือชั้นศาลได้ เว้นแต่คู่พิพาทจะยินยอม ทำให้คู่พิพาทสามารถรักษาความลับ หรือชื่อเสียงทางธุรกิจ ที่อาจจะเกิดขึ้นมิให้แพร่หลายออกไปให้เกิดความเสียหายทางธุรกิจได้ สร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชน การไกล่เกลี่ยไม่ว่าจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม ทำให้คู่พิพาทที่ทะเลาะไม่พูดคุยกันหันกลับมาเจรจากันได้ เป็นการลดความตึงเครียดระหว่างคู่พิพาท ซึ่งรวมถึงญาติพี่น้องและพรรคพวกอีกด้วย ในกรณีที่สามารถยุติข้อพิพาทลงได้อย่างสันติ ก็สามารถกลับไปอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ร่วมกันพัฒนาสังคมของตนได้ต่อไป ลดปริมาณคดีของศาล ข้อพิพาทที่สามารถตกลงกันได้ก็จะทำให้คดีไม่เข้าสู่ศาล ส่วนคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลก็จะเสร็จสิ้นไป คดีก็จะไม่ค้างพิจารณาเป็นจำนวนมาก และทำให้ผู้พิพากษามีเวลา ในการพิจารณาคดีที่มีปัญหาข้อกฎหมายยุ่งยาก และสลับซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ ข้อพิพาทบางเรื่องยังก่อให้เกิดคดีเกี่ยวเนื่องกันอีกหลายคดี เช่น คดีที่ดิน อาจจะทำให้เกิดคดีทำให้เสียหาย บุกรุก แฉ่งความเท็จ ฟ้องเท็จ เบิกความเท็จที่โจทก์และจำเลยฟ้องกันอีกหลายคดี หากสามารถไกล่เกลี่ยได้ก็จะทำให้คดีเสร็จไปได้จำนวนมาก และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้แก่ประเทศชาติ เมื่อข้อพิพาทเกิดขึ้นน้อยและลดลง ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลก็จะลดลงส่งผลให้งบประมาณในส่วนนี้ลดลง สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข สามารถร่วมมือกันพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหานี้อันไม่เกิดรายได้ ตามมาซึ่งปัญหาการล้มละลาย จนไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม อันจะเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทจังหวัดหนองบัวลำภู ได้มีการนำมาใช้อย่างยาวนานในสังคมอำเภอเมือง และอำเภอใกล้เคียง

เพราะว่า ชาวอำเภอเมือง มีคติความเชื่อและยึดมั่นในฮีตสิบสอง คองสิบสี่อย่างเหนียวแน่นและมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ชาติพันธุ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทฯ ที่ได้นำเสนอความสำคัญของวัฒนธรรมในกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทที่เหมาะสมไว้ว่า วัฒนธรรมคือแบบแผนของความคิดคำนึงพื้นฐานภายในกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะที่ ได้ถูกสร้างขึ้น ประดิษฐ์ขึ้น หรือค้นพบในการตอบสนองต่อสิ่งท้าทายจากการปรับตัวจากภายนอก และ/หรือการผสมผสานกันภายใน ที่ดำเนินไปอย่างตีมีเหตุผล ที่ได้มีการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของกลุ่มว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้องที่จะรับรู้ ที่จะคิดและรู้สึก

สิ่งต่างๆนี้อาจจะหมายถึง ลักษณะพิเศษทางโครงสร้าง ความสัมพันธ์ภาษา และกระบวนการการตัดสินใจของกลุ่ม ให้ความสนใจคุณค่าของการมีตัวตนของกลุ่มอายุ ของเพศต่างๆ ในกระบวนการตัดสินใจ อาจช่วยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นในการเจรจาไกล่เกลี่ยทั้งสองอย่าง การรู้จักวัฒนธรรมของกลุ่มมีความสำคัญยิ่ง อย่างที่หนึ่งมันช่วยให้เข้าใจสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ อย่างที่สองมันช่วยให้สนใจมองลึกลงไป ถึงลักษณะเฉพาะของสถานการณ์บางอย่าง ที่อาจบดบังโดยลักษณะของรูปแบบอื่น อย่างที่สามก่อให้เกิดความชัดเจนถึงทางเลือกที่ดีกว่าในสถานการณ์นั้นๆ ตัวอย่างเช่น ในปัญหาความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นการพิจารณาให้ถ้อยแถลงถึงการตัดสินใจของกลุ่มตามประเด็นท้องถิ่นทำกันอย่างไร อาจจะมีประโยชน์อย่างมาก การตัดสินใจที่กระทำโดยหัวหน้าเผ่าหรือผู้ใหญ่บ้านเพียงพอหรือไม่ มีเรื่องของสภาตำบลหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องมากน้อยแค่ไหน หรือต้องอาศัยการตัดสินใจของคนทั้งชุมชนนั้นๆ การตัดสินใจเหล่านี้ทำกันอย่างไร ในกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งจำเป็นต้องมีกระบวนการ และพิธีการในส่วนของชนบประเด็นอะไร ที่ต้องพิจารณาใหม่ พวกเขามีกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทตามแบบแผนของท้องถิ่นอยู่แล้วหรือไม่

สรุปได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทของชาวอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ มีภาษา วัฒนธรรมธรรมเนียมและประเพณีเดียวกัน เพราะทุกคนต่างยึดมั่นในฮีต คอง อย่างเหนียวแน่น จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็ก ประเพณีสิบสองเดือนจึงมีบทบาทมากในวิถีชาวบ้าน จึงได้เกิดกิจกรรมต่างๆ นำมาซึ่งความผูกพัน ความปองดองขึ้นในสังคม และคนอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ต่างมีความเกี่ยวข้องในความเป็นเครือญาติ คือ ลักษณะทางครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ เมื่อเกิดเหตุการณ์กับครอบครัวหรือเครือญาติ ทุกคนต่างถือว่าเป็นภาระร่วมกัน มีระบบอุปถัมภ์ ที่พบในอำเภอเมืองหนองบัวลำภู เพราะสังคมเมืองหนองบัวลำภู เป็นชุมชนที่มีการปกครองในรูปแบบของเทศบาลที่ต้องบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน นักการเมือง ผู้นำชุมชนและประชาชน เมื่อเกิดปัญหาสิ่งที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือคือ นักการเมืองท้องถิ่น เมื่อชาวบ้านเลือกเข้ามา

ชาวบ้านก็มีความคาดหวัง ที่จะได้ประโยชน์จากนักการเมืองเช่นกัน กรณีผู้นำชุมชนก็มาจากชาวบ้านเลือกมาทำหน้าที่ผู้นำชุมชน เวลาชาวบ้านเดือดร้อน ผู้นำชุมชนจึงต้องเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ตลอดเวลา และมีความเป็นผู้นำ นับได้ว่ามีบทบาทมากในสังคมอำเภอเมืองหนองบัวลำภู เพราะกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นทั้ง ๓ กรณี ล้วนแล้วได้เกิดปัญหาที่ยุ่งยาก มากน้อย ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี ทุกกรณี ต่างได้พึ่งพาอาศัยผู้นำในท้องถิ่น ในหมู่บ้านหรือในชุมชน เพื่อเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยยุติปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้นำในหมู่บ้านคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหมู่บ้าน ผู้สูงอายุ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ทรงคุณธรรม มีจริยธรรม ภูมิปัญญา และที่สำคัญคือชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ จึงถือได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทต่อชาวจังหวัดหนองบัวลำภู และทำให้สังคมในจังหวัดหนองบัวลำภู มีความสงบสุขและรักใคร่ปรองดองกันมาจนถึงปัจจุบัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม ของชาวอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้เสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ กรณีพิพาทบางกรณีส่วนมากแล้วคู่กรณีและผู้เสียหาย ทั้งสองฝ่ายต่างไม่ยอมให้ความร่วมมือ เพราะเป็นห่วงเรื่องชื่อเสียง และไม่ให้ออกย้ำถึงเรื่องที่ผ่านมา จึงเป็นอุปสรรคในการศึกษาวิจัย

๕.๓.๒ กรณีพิพาทในชุมชนซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งสามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจได้อย่างมาก บางกรณีเป็นเรื่องที่ซับซ้อนน่าศึกษา จึงอยากให้ทางภาครัฐเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ความสำคัญในเรื่องนี้

๕.๓.๓ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกิดในวัยที่มีอายุระหว่าง ๑๖-๒๕ ปี แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยง ไม่ควรที่หน่วยงานภาครัฐ ชุมชนและครอบครัว ไม่ควรปล่อยปละละเลย ควรเอาใจใส่มากกว่านี้

๕.๓.๔ ควรมีการนำผลงานวิจัยกระจายผล และนำเผยแพร่สู่สังคมภายนอกเพื่อสะท้อนปัญหาทางสังคม และแนวทางการแก้ไข ซึ่งมิติทางวัฒนธรรมสามารถใช้เป็นบรรทัดฐาน ในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ได้ผลอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์และคณะ. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : พบทางเลือกใหม่
สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,
๒๕๔๕.
- กิตติ ยศภา. การศึกษาเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยกรณีนอกศาล(สารนิพนธ์). คณะสังคม
สงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ท่องไทย...สู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์,
๒๕๒๘.
- การอบรมการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท, เอกสาร. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ม. ๘๕๐ ๘๕๑
และ ๘๕๒, สภาทนายความ : ๒๕๔๙.
- กาญจนา แก้วเทพ. ปฐมบทแห่งองค์ความรู้เรื่องสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๔๙.
- การปกครอง, กรม. เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวคิดยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : ส่วนท้องถิ่น,
๒๕๔๑.
- กุสุมา ชัยวินิตย์. ศาสนาชาวบ้านในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๓๑.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. ภูมิปัญญาอีสาน ๒. อุลลราชธานี : ศิริธรรม, ๒๕๓๖.
- จักรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. สถานภาพไทยศึกษา : การสำรวจเชิงวิพากษ์. กรุงเทพฯ :
ไอ.เอส. ๒๕๔๓.
- เจลิยว ฤกษ์รุจิพิมล. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. "สิทธิมนุษยชน" วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ปีที่ ๑ : ๒๕๔๒.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. การพึ่งพาตนเองในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : รุ่งเรือง สาร,
๒๕๒๙.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม
ในชุมชนหมู่บ้านเขอ บ้านไต่คำ และบ้านไทยลาว : การศึกษาเปรียบเทียบ
เทียบเฉพาะกรณี. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น, ๒๕๓๐.

ธวัช ปุณโณทก. "ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน : ทิศทางของ อาจารย์ปรีชา พิณทอง" ใน

ทิศทางหมู่บ้าน, ๑๒๕. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน, ๒๕๓๑.

นิคม มุกสิกะคาม. การพัฒนาระบบวัฒนธรรม. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวง

ศึกษาธิการ : ๒๕๔๒.

บัวศรี ศรีสูง "ทิศทางหมู่บ้านอีสาน" ในฮิตคองอีสานและปกิณกะคดี. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ

ภูมิปัญญา, ๒๕๓๕.

ประชาสัมพันธ์จังหวัดหนองบัวลำภู, สำนักงาน. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด. อุตรธานี :

อีสานการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ประเวศ วะสี. การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์, ๒๕๓๖.

_____ . "เศรษฐกิจแห่งการพึ่งตนเองความเข้มแข็งจากฐานล่าง". วารสารพัฒนา

ชุมชน, ๒๕๔๐ : ๑๕.

_____ . การแก้ไขปัญหาเชิงสมานฉันท์. วารสารสารานุกรมปีที่ ๕ : ๒๕๓๒.

ยศ สันติสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน, ๒๕๔๔.

ศราวุฒิ ประทุมราช. สิทธิของเรา ชีวิตของเราได้รับการคุ้มครองอย่างไร. กรุงเทพฯ :

มูลนิธิฟรีดริค เอ แบร์ท (FES), ๒๕๔๕.

ศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู. สำนักงาน. แหล่งโบราณคดี. หนองบัวลำภู : ศึกษาธิการ

จังหวัด, ๒๕๔๕.

ศิลปากร,กรม. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู.

กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑.

ศิลปวัฒนธรรม, สถาบันวิจัย. โครงการนำวัฒนธรรมและอัตลักษณ์มาเป็นกระบวนการให้การ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์

วิโรฒ : ๒๕๔๘.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. มนุษย์กับอารยธรรม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

๒๕๓๖.

สุพิศวง ธรรมพันทา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภูมิไทย, ๒๕๔๓.

สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. การอบรมหลักสูตรทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.

คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, สภาทนายความ : ๒๕๔๖.

เสรี พงษ์พิศ. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์, ๒๕๓๕.

_____ . คินสู่รากเหง้า. กรุงเทพฯ : เทียนวัน, ๒๕๒๙.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๙.

สมชาย นิลอาธิ. สมบัติชนบทอีสาน เล่ม ๓. มหาสารคาม : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
มหาสารคาม, ๒๕๓๑.

สำลี รักสุทธี. สืบสานตำนานประเพณีอีสาน. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔.

เสาวภา พรศิริพงษ์. ยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน. สถาบันวิจัยภาษา
และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล : ๒๕๔๗

อานันท์ กาญจนพันธ์. มิติชุมชน วิถีคิดท้องถิ่นด้วยสิทธิอำนาจ และการจัดการ
ทรัพยากร. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนงานวิจัย, ๒๕๔๔.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๔.

_____ ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชาวบ้าน. พิมพ์
ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์, ๒๕๔๐.

_____ ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชาวบ้าน. พิมพ์
ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์, ๒๕๔๕.

อำเภอากลาง. สำนักงาน. ข้อมูลการปกครองและประชากร. อำเภอากลาง : ๒๕๔๖.

อภิศักดิ์ ไสมินทร์. โลกทัศน์คนอีสาน, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม : ๒๕๓๔.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

ชุดที่ ๑

กรณีพิพาทที่เกิดจากการจราจรทางบก การทะเลาะวิวาทและชู้สาว
(กลุ่มคู่กรณี กลุ่มเครือข่ายคู่กรณีและกลุ่มคนกลางใกล้เคียง)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

วันที่.....เดือน.....ปี.....ที่ให้ข้อมูล
เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
การศึกษา.....ศาสนา.....
ตำแหน่งทางสังคม.....
ภูมิลำเนา.....
ประสบการณ์กรณีพิพาท.....
กรณีพิพาทที่ท่านมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของอำเภอเมืองหนองบัวลำภู

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒.๒ สภาพทางการเมืองการปกครอง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๔ มิติทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย

๔.๑ ท่านมีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับคู่กรณี.....

.....

๔.๒ เมื่อเกิดเหตุการณ์พิพาทเริ่มแรกท่านคิดอย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

๔.๓ ท่านคิดว่าเมื่อเกิดเหตุในชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม มี
ส่วนในการไกล่เกลี่ยหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๔ บุคคลที่ท่านคิดว่ามีส่วนสำคัญมากและเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยคือ
ใคร.....

๔.๕ ท่านคิดว่ามิติทางวัฒนธรรมมีความจำเป็นที่จะนำมาใช้ในกระบวนการ
ไกล่เกลี่ยหรือไม่อย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล

นางอุไรวรรณ ศิริโยธา

วัน เดือน ปีเกิด

๓๐ มีนาคม ๒๕๙๔

สถานที่เกิด

อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

๒๙/๑ ชุมชนคอนหิน หมู่ ๒ ตำบลโพธิ์ชัย

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๐ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จากโรงเรียนสตรี

ขอนแก่นกัลยาณวัตร จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๑๑ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.ก.ศ)

จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม

พ.ศ. ๒๕๒๘ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศบ.)

สาขาภาษาไทย

จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. ๒๕๔๖ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ศคม.)

จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งงานปัจจุบัน

วัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู

สถานที่ทำงาน

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ศาลากลาง

ชั้น ๒ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลงานการวิจัย

- วัฒนธรรม พัฒนาการและภูมิปัญญาทางประวัติ

ศาสตร์ ๖ อำเภอ จังหวัดหนองบัวลำภู

- ไร่รวงโบราณ(คองก้า) อำเภอเมืองหนองบัวลำภู

- การแสดงศิลปพื้นบ้านจังหวัดหนองบัวลำภู

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นายบัญชา สุปัญญา
วัน เดือน ปีเกิด	๑๕ เมษายน ๒๕๐๙
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๔๔ หมู่ที่ ๘ ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ๓๙๑๔๐
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. ๒๕๒๗ มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนโนนสัง วิทยาคาร พ.ศ. ๒๕๔๐ อนุปริญญาตรี(สาขาเทคโนโลยีการ เกษตร) จากสถาบันราชภัฏเลย พ.ศ. ๒๕๔๔ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาพัฒนาชุมชน จากสถาบันราชภัฏเลย พ.ศ. ๒๕๔๘ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พ.ศ. ๒๕๕๙ ศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตคณะสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรศาสตร์ สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	- ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู - รองประธานหอการค้าจังหวัดหนองบัวลำภู
สถานที่ทำงาน	สภาวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ศาลากลางชั้น ๒ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
ผลงานการวิจัย	- ลิงกับวิถีชุมชนกรณีศึกษาน้ำพุพัฒนา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู - วัฒนธรรม พัฒนาการและภูมิปัญญาทางประวัติ ศาสตร์ ๖ อำเภอ จังหวัดหนองบัวลำภู - ไร่วางโบราณ(คองก้า) อำเภอเมืองหนองบัวลำภู - การแสดงศิลปพื้นบ้านจังหวัดหนองบัวลำภู

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล

นางจินตนา กงเพชร

วัน เดือน ปีเกิด

๙ พฤษภาคม ๒๕๐๙

สถานที่เกิด

อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

๘๙ หมู่ ๓ ตำบลหนองวัวซอ อำเภอหนองวัวซอ
จังหวัดอุดรธานี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๗ มัธยมศึกษาปีที่ ๖

โรงเรียนโนนสังวิทยาคาร

จังหวัดหนองบัวลำภู

พ.ศ. ๒๕๓๗

จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม

พ.ศ. ๒๕๒๘ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศบ.)

สาขาภาษาไทย

จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. ๒๕๔๖ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ศคม.)

สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา

จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ตำแหน่งงานปัจจุบัน

- พยาบาลวิชาชีพ ๗
- รักษาการผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู

สถานที่ทำงาน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู

ผลงานการวิจัย

- หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านโค้งสวรรค์
จังหวัดหนองบัวลำภู
- วัฒนธรรม พัฒนาการและภูมิปัญญาทางประวัติ
ศาสตร์ ๖ อำเภอ จังหวัดหนองบัวลำภู
- ไร่รวงโบราณ(คองก้า) อำเภอเมืองหนองบัวลำภู
- การแสดงศิลปพื้นบ้านจังหวัดหนองบัวลำภู